CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL AL DOILEA Cartea Publicat de A A Abrikosov Moscova Litografie tăcută a T-va I N Kushnerov and Co , str Pimenovskaya, Own casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Str' Mai multe despre sarcinile revistei - N Ya Grota i-vi ~ Moralitate și științe naturale - A N Beketova Scrisori despre carte gr LN Tolstoi "Despre viață" -A A Kozlov Despre legea conservării energiei -N I Strahova Despre natura conștiinței umane -Kn S N Trubetskoy Critică și bibliografie I CARACTERISTICI GENERALE Doctrina voinței în noua psihologie - K, Wentzel - · ♦ eu II REVIEW JOURNALOV A Reviste de filosofie străine Beitrage z Psihologie experimentellen -N Lange Mintea -P Mokievkago - Lista articolelor din cele mai recente cărți de filozofie străină reviste B Articole filozofice în spirituală rusă jurnale Revista ortodoxă -X Popova III RECENZIE DE CARTE Etica: - Problema etică de P Carus -P Astafieva Metafizică: - L'évolutionisme des idées forces A Fouillée - Y Barteneva/ Istoria filozofiei: - La philosophie de Lamennais Paul Janet -B Chuiko IV POLEMICĂ Raspunde prof A A Kozlov -N Ivantsova Biblioteca "Runivers" IV Pagină, Scrisoare către redactor -A Kozlova V Cărți noi ANEXE I Materiale pentru istoria filozofiei în Rusia: slavofili -Ya N Kolubovekago (Continuare) ii Societatea psihologică: i) Dispozițiile lui N Ya Grot "Despre observarea de sine", Obiecții de S S Korsakov și V A Goltseva, Regulamentul lui E I Chelpanov "Despre apercepție") Raport despre activitățile Societății din ianuarie până în decembrie) Noi membri ai Societății ii Rezumat V Leonova O privire modernă asupra calcificarea în scoarța cerebrală ANUNTURI Biblioteca "Runivers" Mai multe despre sarcinile jurnalului În trei articole de la redactori, în cărțile I, III și IV ale revistei, ni s-a părut că sarcinile revistei "Probleme de filosofie și psihologie" și modalitățile de îndeplinire a acestora în viitor au fost clarificate destul de pe deplin și exact Dar unele organe de presă vor cu încăpățânare să ne impună tendințe care ne sunt complet străine și nu pot deveni niciodată principiile călăuzitoare ale activității noastre Dacă jurnalul nostru a fost dominat până acum de o direcție, numită idealistă sau, conform metodei, metafizică, atunci acest fapt a fost o consecință a opiniilor, intereselor și simpatiilor filozofice care predomină în rândul majorității angajaților Nu am selectat material părtinitor cu scopul de a-l grupa într-un anumit unghi de vedere preconcepuți și nu am putut face acest lucru, din moment ce comitetul editorial ales de societatea de psihologie - cea mai înaltă autoritate în a decide soarta lucrărilor livrate către editori-constă din persoane din diverse specialități științifice, cu diferite viziuni asupra lumii și direcții de gândire Am cerut doar ca articolele trimise să arate o cunoaștere critică suficientă a istoriei științei și filosofiei și capacitatea autorilor de a desfășura o muncă de gândire logică strictă *) Până la urmă, vorbeam la început, nu despre exprimarea unor opinii subiective și urări de bine, ci *) Vezi Cartea I, Despre sarcinile jurnalului, *, pp XIV-XV Biblioteca "Runivers" π MAI MULTE DESPRE SARCINILE Jurnalului despre continuarea acelei lucrări obiective de cunoaștere filozofică și autocunoaștere, începută în Europa cu aproape douăzeci și cinci de secole în urmă și, cu întreruperi mai mult sau mai puțin semnificative, continuă cu succes până în zilele noastre Avem o mulțime de oameni care "filozofează" în Rusia, dar foarte puțini oameni care sunt cu adevărat familiarizați cu istoria și principalele sarcini ale filosofiei Când se discută anumite întrebări filozofice, cunoașterea destinelor trecute ale filosofiei este uneori compensată cu

succes de o erudiție specială extinsă - o cunoaștere profundă a matematicii, științelor naturii, în special științele biologice sau sociale Și suntem recunoscători în mod deosebit acelor oameni de știință care, din punctul de vedere al specialității lor științifice speciale, încearcă să ne ajute în formularea corectă a problemelor filozofice generale În sfârșit, există cazuri când cunoașterea istoriei trecute a filozofiei și a științelor speciale moderne este înlocuită de puterea artistică de sinteză și de pătrundere intuitivă în sensul ascuns al fenomenelor vieții și al relațiilor mentale ale indivizilor Iar purtătorii unui astfel de dar natural special, dar rar, pot servi cu mare beneficiu, deși indirect, sarcinii de a dezvolta o viziune comună asupra lumii și "ideale conștiente de viață" Dar când nu există nici una, nici alta, nici a treia - nici cunoștință cu filozofia, nici erudiție științifică, nici geniu artistic și literar, atunci rămâne să taci și să studiezi: este imposibil să se realizeze o interpretare filozofică a sensului viaţa şi problemele de bază ale cunoaşterii numai prin bunăvoinţă Deci, nu din cauza arbitrarului editorial, majoritatea lucrărilor publicate în jurnal au fost impregnate cu o colorare idealistă Personal suntem convinși că fără ea nu se poate ajunge la o soluție profundă a problemelor filosofice, dar aceasta este convingerea noastră personală, de care nu depinde soarta articolelor trimise editorilor Tot ce este talentat și învățat, logic - gândit și literar - prelucrat, care nu se încadrează în direcția indicată, se va regăsi și și-a găsit deja loc pe paginile revistei noastre Biblioteca "Runivers" Ξ I GROT w Dar ei încearcă să ne impună, așa cum am spus mai sus, alte sarcini și, chiar direct, tendințe Ei vor să ne facă din căutători sinceri și imparțiali ai adevărului, ceea ce ne-am dori să fim - din campioni ai unei analize cuprinzătoare a fenomenelor vieții și a sintezei filozofice a curentelor disparate ale gândirii moderne într-o perspectivă a lumii întregi, - luptători pentru steagurile politice și parolele literare ale epocii învechite și degenerate a eului rusesc conștiința ' ■■■(■ "Și este ciudat: chiar organele presei, care se bucură de apariția în țara noastră a unui "jurnal filosofic serios" și chiar îi recunosc dreptul la o anumită conducere în dezvoltarea conștiinței publice, ele însele, la rândul lor, cu aroganță, angajați-vă să ne învățați nu numai ce ar trebui să facem cu ce și împotriva cui să luptăm, ci chiar și cu asta, Tn trebuie să înțelegem prin filozofie adevărată și neadevărată ce gamă de probleme ar trebui să fie incluse în această știință sau sistem de științe , și cum ar trebui rezolvate Cel mai trist este că acești judecători, care ei înșiși au o cunoștință foarte dubioasă cu filozofia și fundamentele ei, înmânând cu îndrăzneală lauri și diplome pentru titlul de adevărați filozofi, neagă în același timp cu gelozie dreptul de a participa la filosofia modernă mișcare pentru alți publiciști educați direcții care sunt bine familiarizate cu filosofia, cel puțin modernă, și au demonstrat de mai multe ori capacitatea de a gândi într-un mod original și de a-și urmări strict logic convingerile Desigur, căptușeala unei astfel de intoleranțe este toate aceleași steaguri literare și politice, a căror semnificație pentru cauza noastră o respingem necondiționat Fiecare persoană matură și rezonabilă are propriile convingeri politice - viziunea filozofică asupra lumii este, desigur, nu numai în legătură cu aceste convingeri, ci chiar și, așa cum arată istoria dezvoltării gândirii europene, majoritatea teoriilor politice, atât în antichitate, cât și în în timpurile moderne, au apărut pe baza acelor sau a altor doctrine filozofice despre lume și despre viață Cu toate acestea, nu mai puțin a venit cu greu pentru filozofii ruși Biblioteca "Runivers"

MAI MULTE DESPRE SARCINILE Jurnalului este timpul pentru construirea teoriilor politice, nu numai din cauza condițiilor externe de dezvoltare a gândirii ruse, ci și pentru că doctrinele politice mature trebuie să se bazeze pe o "concepție a lumii" morală completă, care la rândul ei poate primi doar o bază științifică pe baza unei psihologii umane strict gândite, teoria cunoașterii ia și a învățăturilor despre lume Am îndemnat și îndemnat oamenii cugetatori ai patriei noastre tocmai și - mai presus de toate, la dezvoltarea principalelor probleme teoretice ale filosofiei, la o discuție comună și prietenoasă a problemelor fundamentale ale cunoașterii, ființei și existenței umane - din punctul de vedere al vedere a noilor date din științele speciale și din cercetarea filosofică modernă, - și numai în acest fel se poate spera să dobândească puncte ferme de sprijin pentru construirea unei perspective morale având o valoare filozofică şi capabilă să servească drept bază pentru noi doctrine politice Asemenea învățături pot fi create nu de un jurnal, ci doar de indivizi talentați, așa cum a fost întotdeauna și este în prezent, pentru că și acum putem indica cel puțin doi sau trei gânditori talentați care, după ce și-au elaborat viziunea filozofică asupra lumii, propovăduiesc societății, pe propriul risc, convingerile lor morale și politice Și este minunat: Doamne ferește să avem mai mulți oameni cu vederi filozofice complete Jurnalul nostru, trezind un larg schimb de gânduri, poate accelera și facilita maturizarea talentelor filozofice, dar nu este treaba lui să stea sub steagul doctrinelor politice elaborate de altă epocă, în mare parte împrumutate, - așa cum nu este treaba reprezentanților moderni ai acestor doctrine învechite, care la vremea lor au apărut pe pământul unor învățături filozofice binecunoscute, să prescrie credința lor politică filozofilor ruși ai timpului nostru Și ce este această credință? Cele mai bune motive umane sunt prea des refuzate, serviciul adus societății este interpretat ca un serviciu exclusiv pentru răutatea zilei, Biblioteca "Runivers" N Ya GROT V rezumatul poporului și tribului său, sau chiar mai rău, partidul, moșia, clasa socială Însăși ideile despre umanitate și umanitate sunt ridiculizate grosolan, ura față de aproapele fără nicio rușine este declarată o virtute, iar dragostea pentru oameni o slăbiciune de neiertat Planurile înalte de a atinge pacea și unitatea între oameni sunt puse deoparte, deoarece utopiile, minciunile și ipocrizia irealizabile și dăunătoare societății sunt prezentate ca manifestări ale maturității civice Având în vedere astfel de fenomene, nu este de mirare că scepticii caută sursa tuturor aspirațiilor pure și bune - fie în impulsurile ascunse ale egoismului, fie în tradițiile mișcărilor sociale care au avut loc cu decenii în urmă, de parcă acum nu ar fi fost mai mult posibil pentru apariția de noi impulsuri pure și bune Toți oamenii cinstiți și serioși, chiar dacă au viziuni diferite asupra lumii, trebuie să se unească în numele unui dușman comun - acei paraziți ai gândirii și ai treburilor publice care gândesc Să intimideze societatea cu fantomele greșelilor trecute și ale pasiunilor extreme pentru a câștiga dreptul a nega cele mai sfinte precepte ale generațiilor trecute și cele mai bune idealuri morale ale gânditorilor străluciți de toate epocile Cel mai rău este că în țara noastră ura umană este adesea propovăduită sub steagul Ortodoxiei și a ideii naționale Între timp, idealurile conștiinței de sine a poporului rus, viziunea creștină rusă asupra lumii au fost întotdeauna diferite O persoană cu adevărat rusă, un creștin, conform convingerii celor mai buni reprezentanți ai conștiinței de sine ruse, este plin de bunăvoință față de tot ce este uman - bunătate, frumusețe și adevăr în fiecare muritor Pentru el nu există nume, titluri și funcții, ci există doar o

altă personalitate umană, care caută adevărul și bunătatea, care conține scânteia lui Dumnezeu, care ar trebui găsită, trezită, interpretată Un astfel de căutător al scânteii lui Dumnezeu în toți oamenii, chiar și cei răi și criminali, a fost gânditorul nostru rus Dostoievski Dostoievski este unul dintre cei mai tipici exponenți ai acelor principii care, în profunda noastră convingere Biblioteca "Runivers" YI MAI MULTE DESPRE SARCINILE Jurnalului ¡ nyu, ar trebui să formeze baza filozofiei noastre morale naționale specifice Liniștea și blândețea, dragostea pentru ideal și descoperirea chipului lui Dumnezeu, chiar ca o carapace de urâciune temporară și rușine - acesta este idealul gânditorului rus, visul filosofiei morale rusești Lăsați-i pe aroganții ignoranți să bată joc de "oameni" și "oameni" · nu sunt gânditori ruși Ascunzându-se ipocrit sub steagul falsei ortodoxii și naționalități, ei sunt complet străini de adevăratul spirit al poporului creștin rus, pentru însăși exaltarea ideii de "Ortodoxie" peste ideea de "creștinism" și Învățăturile lui Hristos din punctul de vedere al persoanei ruse sunt blasfemie Adevărul este sacru în tradițiile gândirii populare, atunci aceasta este tocmai smerenie, o sete de egalitate spirituală, o idee, o catolicitate a conștiinței Orice apărare exclusivă a personalității cuiva, a adevărului personal unilateral, este o impostură grosieră, este o imitație a unui spirit străin, străin Orice batjocură la adresa adevărului, doar pentru că nu este adevărul meu, este o insultă la adresa adevărului - om etern, universal Dacă poporul rus este destinat să câștige semnificație în destinele viitoare ale omenirii, atunci numai ca purtător al marelui adevăr al complementului reciproc al personalităților spirituale, unitatea morală a tuturor oamenilor, înălțați și umiliți, cunoscând și doar căutând cunoaștere și adevăr Lăsați adepții miopi ai principiului exclusivității personale și naționale să predice ura reciprocă, intoleranța, oprimarea convingerilor și a conștiinței, jurnalul filozofic rus nu le va urma Sarcina sa este de a oferi o amploare completă gândirii rusești, predicării sincere a bunătății umane și a adevărului universal, indiferent de expresia pe care o poate lua Nicolae Grot Biblioteca "Runivers" INTREBARI DE FILOZOFIE PSIHOLOGIE Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Morala și știința naturii Despre căutătorii adevărului Articolul propus este doar o parte din lucrarea pe care am conceput-o Acesta este un scurt "experiment" în care am vrut să-mi exprim ideea despre fundamentele reale ale celei mai înalte morale umane Reprezintă ceva complet și, prin urmare, poate fi oferit cititorilor indiferent dacă va exista sau nu o continuare Parcurgând paginile mele, se poate vedea și prevedea în ce ar trebui să constea această continuare În primul rând, înseși fundamentele moralității pe care le prezint pot face obiectul unor discuții mult mai detaliate În al doilea rând, pentru dezvoltarea deplină a temei mele, este important să luăm în considerare aplicațiile specifice ale fundamentului moral pe care îl propun la diferite aspecte ale activității umane Fie că reușesc sau nu să prelucrez "experimentele" care urmează acum tipărite , în orice caz, ceea ce se propune aici este suficient de rotunjit și, așa cum s-a spus deja, constituie ceva complet Biblioteca "Runivers" A BEKETG V b Experiența de lungă durată a vieții mi-a arătat că aproape că există o persoană care, chiar și în fundul sufletului său, să nu adăpostească focul moral numit iubire creștină Am buni cunoscuți care se consideră materialiști convinși, dar care trăiesc și acționează pe baza acestui mare principiu, aplicându-l în acțiunile lor, nu mai puțin decât credincioși convinși, și uneori mult mai complet Aceasta înseamnă, mi se pare, că, dacă majoritatea nu

recunoaște principiul în sine, atunci el îl conține și se ghidează după el, adesea chiar și inconștient, într-o măsură mai mare sau mai mică Totul este măsura în care fundamentul creștin este aplicat vieții, măsura în care fiecare a reușit - sau este capabil - să-și subordoneze acțiunile și faptele O persoană laică și un călugăr, un materialist și un mistic credincios, un țăran și un om de știință, în plus, un budist, un confucionist, chiar un evreu și un mahomedan, într-un cuvânt, oameni de toate credințele și toate pozițiile sociale vor converge mereu între ei atunci când se discută acțiunile private umane și în principalele trăsături vor putea evalua binele și răul în acțiunile umane în unul și același sens Dacă nu ar fi așa, oamenii nu s-ar putea înțelege, nu s-ar putea pune de acord între ei Chiar și oamenii pe jumătate sălbatici, aparent în cele mai neatractive și dure condiții, sunt și ei înzestrați cu o scânteie sacră de dragoste pentru aproapele lor În acest sens, neobișnuit de interesantă, de exemplu, este descrierea vieții Chukchiului Așezat, făcută de celebrul și învățat navigator, Nordensheld ♦) Acest popor, sedentarul Chukchi, trăiește chiar pe malul Oceanului Arctic Siberian, în partea cea mai de est a coastei, în afara vegetației forestiere Clima acelor țări este caracterizată pe scurt de faptul că prima floare de primăvară i-a apărut echipajului Vega, care a iernat în Chukot- *) ~¡\ordensKÍólil· Dìe Umsegelung Asiens und Europa's auf der T'ega - Leipzig, Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII skom bank, iunie Sedentarii Chukchi, spune Norden-Sheld, reprezintă un exemplu rar de popor literalmente anarhic și lipsit de orice religie, dar în același timp destul de pașnic și iubitor de pace, din moment ce vechiul lor militantism a dispărut complet Acești oameni sunt nevoiți să-și petreacă cea mai mare parte a vieții în iurte înghesuite și împuțite, sau la vânătoare și la pescuit, cu ger peste și chiar până la grade și, cu toate acestea, găsim la acești oameni cea mai largă ospitalitate față de toți și toți și cele mai mari virtuți familiale: afecțiune reciprocă tandră și puternică atât între soți, cât și între părinți și copii Copii mai buni, mai bine comportați decât copiii Chukchi, - spune Nordenskiöld, - N-am văzut niciodată nicăieri: copiii europeni în acest sens sunt mult sub ei Răbdarea părinților, în special a mamelor, față de copii este, s-ar putea spune, nelimitată; dar pentru aceasta copiii de la o vârstă foarte fragedă se comportă exemplar, atât în relațiile lor reciproce, cât și cu părinții Obiceiul de a pedepsi copiii printre Chukchi este complet necunoscut Onestitatea acestui popor este de asemenea mare: crimele lor sunt extrem de rare și aproape întotdeauna se întâmplă sub influența vodcii importate aici de europeni (ruși) sau americani Așadar, o atitudine dreaptă, iubitoare față de aproapele, se cuibărește și în sufletele sălbaticilor și chiar se manifestă în ei cu o forță deosebită în cele mai grele condiții, de îndată ce le umbrește lumea, de îndată ce se obișnuiesc cu securitatea deplină din exterior ♦) Dacă este așa, dacă acea scânteie este investită încă de la început în oameni, care, izbucnind și crescând, dă naștere dragostei și moralității creștine, atunci, s-ar părea, nu există nimic de filosofat viclean - trebuie doar să facem toate eforturile de a răspândi, dezvolta și *) Nordenskiöld admite că pacea pe coasta arctică siberiană a venit odată cu cucerirea finală a Siberiei de către ruși, care au oprit imperios raidurile inamice ale unui trib pe altul * Biblioteca "Runivers" A BEKETOV să întărească în inimile oamenilor credinţa iubirii - credinţa creştină Și într-adevăr, acest lucru este suficient pentru mulți oameni obișnuiți care au trăit mult timp într-un mod de viață patriarhal Principiile creștine sunt neobișnuit de ferm

stabilite, de exemplu, în alte colțuri îndepărtate, neafectate încă de viața comercială, atât aici, în Rusia, cât și în Europa de Vest Dar, cu cea mai mică complicație a vieții, devine din ce în ce mai dificil pentru o persoană să aplice aceste principii în practică și, dacă aprofundezi, se dovedește că moralitatea sănătoasă a celor mai mulți oameni obișnuiți depinde - dacă nu complet, atunci în un grad puternic - pe faptul că Dumnezeu "l-a izbăvit de cel rău Fiind solidă, această morală, ca și credința însăși, este adusă în ei la o simplitate extremă, la cele mai simple, s-ar putea spune, elemente Numai o asemenea simplificare poate explica o transformare atât de ușoară a țăranului din toate țările și naționalitățile într-un kulak, un exploatator nemilos al propriilor frați Mai mult, creșterea nevoilor, străduința pentru plinătatea vieții este esența unui fenomen care nu poate fi eliminat prin nimic, legat de progres și de îmbunătățirea însăși a umanității Însuși Faptul creșterii populației determină deja nevoia de a căuta din ce în ce mai multe noi mijloace de existență De aici și nevoia irezistibilă de dezvoltare a minții, de acumulare de cunoștințe, de dezvoltare a meșteșugurilor, științelor etc Într-un cuvânt, nevoile umane cresc la o scară colosală, dar scânteia moralității rămâne totuși o scânteie și nu mai degajă suficient foc pentru a încălzi și purifica toate treburile umane În paralel cu aceasta, acțiunea credinței slăbește: vocea ei devine insuficientă, iar omenirea ajunge treptat la concluzia că este complet neputincioasă; mulți proclamă deja că este complet inutil, că doar o prostie mistică întunecă mintea și împiedică progresul uman Biblioteca "Runivers" MORALITATEA II ŞTIINŢA NATURII Cu toate acestea, scânteia sacră nu s-a stins în inimile oamenilor: nevoia de îndrumare după principii morale este recunoscută într-o măsură și mai mare decât în viața patriarhală De aici și dorința de a construi moralitatea pe alte principii, raționale, reale Oamenii au devenit prea deștepți pentru a se supune numai fundamentelor mistice ale religiei, care nu sunt susceptibile de explicații și dovezi exacte Exista pretenția de a crea o astfel de morală, a cărei necesitate ar fi izbitoare în ochii tuturor și care, în plus, ar fi la îndemâna tuturor, i e ar putea fi folosit ca o monedă de mers și, ca o monedă de mers, să se rotească prin toate piețele și pădurile Ceea ce s-a întâmplat cu morala este la fel ca cu orice altceva în lume, și anume, o slăbire, o scădere a calității în detrimentul cantității Asemenea vinului corupt, în care în prezent nu mai este nici un strop de suc de struguri, dar care se consumă acum în cantități mai mari ca niciodată, învățăturile morale ale epocii noastre se subțiază din ce în ce mai subțiri, focul creștin începe să se stingă, fiind înlocuit cu nişte surogate ai timpului inferior - bor Scopul multor căutători moderni de adevăr este tocmai acela de a stabili o morală aplicabilă practic Deci, apropo, Herbert Spencer subliniază că morala creștină face cerințe absolut imposibile asupra umanității și că în acest fel se respinge, privând o persoană de orice oportunitate de a-și urma regulile în acțiunile sale Una peste alta, direcția practică - sau, mai degrabă, extrem de materială - a altor moraliști în așa-numita morală mercantilă sau mic-burgheză (burgheză), a cărei bază este recunoscută ca beneficiu reciproc, este exprimată mai clar Până de curând, celebrul economist Molinari a proclamat profitul singurul principiu de bază al moralității Biblioteca "Runivers" A BEKETOV valabilitate Potrivit lui, tot ceea ce este nefavorabil este imoral si invers În Kissingen, un burghez foarte educat și bogat mi-a dovedit categoric inutilitatea oricărei religii Când i-am remarcat că nu se poate abține să recunoască beneficiile religiei, cel puțin pentru

clasa muncitoare, mi-a răspuns că "pentru acești oameni, religia ar trebui înlocuită de poliție" La Paris, un anume elvețian, medic, era ocupat cu mine să dezminți și să-i distrug pe eroii legendari ai țării sale, Wilhelm Tell, Arnold Winckelrie etc , declarând că toți sunt fie păstori nepoliticos care își protejează vacile, fie Fanatici nebuni El l-a inclus pe Isus Hristos printre cei din urmă La observația mea că fără astfel de nebuni progresul ar fi imposibil, el doar a ridicat din umeri Judecățile și discursurile asemănătoare celor citate pot fi auzite acum foarte des, mai ales în Occident Ei sunt destul de în acord cu starea de spirit a câtorva scriitori morali, acei căutători ai adevărului, așa cum, fără îndoială, se consideră a fi Noi din Rusia, din fericire, ne bucurăm de o mare simpatie pentru o altă direcție, alți căutători ai adevărului, în frunte cu contele Lev Nikolaevici Tolstoi Ei încearcă să restabilească moralitatea iubirii în toată puritatea ei și, mai mult, pe motive religioase Această aspirație, desigur, nu este nouă, dar marea autoritate, marele talent și sinceritatea lui Lev Nikolaevici au avut o influență puternică și predicarea sa nu rămâne o voce care strigă în pustie Cu toate acestea, nu se pot aștepta consecințe decisive și de durată din această predică, deoarece, în special, L N însuși; l-a lipsit de cea mai puternică armă, un astfel de instrument care i-ar putea servi drept sprijin puternic El nu recunoaște știința și chiar, așa cum ar fi, o consideră o forță inamică, luptă Biblioteca "Runivers" MORALITATEA II ŞTIINŢA NATURII Mă grăbesc spre distrugerea nu numai a moralității, ci și a religiei însăși Un alt scriitor rus, regretatul N Ya Pentru a face acest lucru, el a adunat destul de mult din ceea ce fusese scris împotriva darwinismului înaintea lui, prezentând publicului rus ceva de natura unei colecții care vizează depunerea "impiilor" Între timp, ideile de bază ale lui Darwin, supuse desigur unor modificări și, cel mai important, unei formulări mai precise, sunt cele mai capabile să ofere viziunii creștine asupra lumii o bază științifică solidă Nici o singură persoană angajată în știință, dar care să nu se limiteze la o specialitate restrânsă, nu poate rămâne departe de întrebări de o importanță atât de mare precum moralitatea umană Pentru un profesor și lider al multor generații de tineri, așa cum sunt eu de patruzeci de ani, o astfel de abstinență este și mai puțin posibilă Prin urmare, cititorul să nu fie surprins că eu, om de știință naturală, decid să scriu despre moralitate Însemnările care au servit ca material pentru acest experiment, am început să colectez încă din , deși în lucrările mele publice anterioare, gândurile referitoare la moralitate erau deja exprimate pe alocuri În această experiență a mea cititorul nu va găsi o expunere a opiniilor foștilor moraliști Scopul meu nu este deloc să prezint etica pe baze noi Am vrut doar să exprim gânduri care mi se păreau noi și adevărate În capitolele următoare, încerc să demonstrez că știința naturală și știința exactă sunt în general capabile să servească drept suport pentru morala creștină în; grad incomparabil mai mare decât orice altă manifestare a minții umane Biblioteca "Runivers" A BEKETOV La Fără să ating însă știința moralității propriu-zise și teoriile care au fost exprimate în legătură cu aceasta, a trebuit totuși să fac o excepție cu privire la cartea lui Herbert Spencer *), deoarece este în strânsă legătură cu propriile mele opinii pe bazele moralității, reprezentând o încercare de a deriva principii moralității umane din datele științelor naturale eu Valoarea științei naturii în căutarea fundamentelor morale Mulți oameni luminați sunt convinși că știința naturală nu poate decât să zdruncine și nu să întărească bazele moralității, deoarece aceasta duce inevitabil la materialism și ateism

Prin urmare, înainte de a trece la analiza moralității din punctul de vedere al științei naturii, este necesar să se stabilească însuși conceptul a ceea ce ar trebui să fie numit știința naturală exactă, evaluând puterea și limita acestui tip de cunoaștere, clarificând posibila relație a acestuia la viața psihică în general și la morală în special În Franța, sub denumirea de științe (științe) ele înseamnă doar acele cunoștințe care se obțin prin observare directă sau experiență, iar concluziile din acestea se fac folosind generalizarea (inducția completă) sau deducția matematică Matematica, mecanica, fizica, chimia, astronomia, mineralogia cu geologia, zoologia si botanica cu toate ramurile lor - acestea sunt cunostintele care corespund punctului de vedere de mai sus Orice altceva, începând cu filozofie, se referă la ceea ce francezii numesc litere, iar germanii humaniora-, în această serie de cunoștințe nu există acea exactitate care este caracteristică științelor propriu-zise Adevărat, chiar și aici găsim Fapte precis stabilite, dar departe de a fi în număr suficient pentru sondare *) Herbert Spencer: Les bases de la morale évolutionniste Bibliothèque Internationale Paris, Biblioteca "Runivers" MORALITATEA și ȘTIINȚA NATURII H lucrări de generalizări exacte și ample corespunzătoare acelor concluzii ale științei, care au caracter de legi imuabile Exactitatea științelor este de fapt motivul pentru care deducțiile lor, în cele din urmă stabilite, pot servi și într-adevăr servesc (mai mult, fără îndoială) la satisfacerea nevoilor omenirii Dimpotrivă, cunoașterea seriei istorice și filologice nu reprezintă o singură concluzie care ar putea fi aplicată în mod inconfundabil vieții, deoarece nici jurisprudența însăși nu este capabilă să tragă legi infailibile Semnificaţia acestui gen de cunoaştere, în legătură cu arta, este enormă în sensul dezvoltării generale a laturii psihice a omului; dar fără științele exacte ar fi complet pierdut Fără cunoștințe reale, omenirea ar fi pierit cu mult timp în urmă, sau cel puțin ar fi înnebunit în lupta neîncetată pentru pâinea zilnică Dacă da, dacă numai știința exactă este capabilă să descopere legi imuabile, atunci este destul de firesc, chiar necesar, să apelăm la ea pentru a descoperi acele principii imuabile care servesc drept bază pentru un fenomen de o însemnătate atât de mare precum morala umană Ce mijloace are știința exactă, unde este limita până la care ajunge și morala poate intra în cercul cercetării sale? Cel mai apropiat lucru de știința moralității este fiziologia, ramură a cunoașterii constând în aplicarea mecanicii, fizicii și chimiei la explicarea vieții Această știință, care caută să absoarbă psihologia în sine, este chiar monstrul care este considerat piatra de temelie a materialismului și, în consecință, a ateismului Sarcinile fiziologiei vor deveni și mai clare dacă spunem că ea constă în explicarea mecanică a vieții, căci atât Fizica, cât și Chimia devin treptat ramuri ale mecanicii O astfel de întorsătură a științei este în sfârșit Biblioteca "Runivers" IO A BE K ET O B 'b adoptată din momentul în care s-a instituit legea unității forțelor, întrucât pe baza acestei legi toate forțele, începând cu forța de gravitație universală și terminând cu energia chimică, se pot transforma una în alta *) Știința însă nu poate cunoaște și studia forțele decât prin manifestarea lor, adică prin mișcările pe care le produc În mecanică, forța este sinonimă cu mișcarea, pentru că esența a ceea ce se numește forță nu numai că ne este necunoscută, ci va rămâne așa pentru totdeauna Acest lucru este atât de sigur încât mecanica nici măcar nu se ocupă de problema esenței forțelor: pentru ea aceasta este o întrebare inactivă De aici rezultă direct că Fizica, și Chimia și Fiziologia însăși, dacă doar păstrează proprietățile științelor exacte, pot explica fenomenele care sunt

supuse cercetării lor, exclusiv prin intermediul mișcării Și într-adevăr, dacă ramurile de cunoaștere enumerate reușesc să reducă fenomenul studiat la mișcare, atunci au dreptul, din punctul lor de vedere, să considere acest fenomen în sfârșit explicat; asa fac ei Astfel, în Fizică se reduc la mișcare: sunetul, lumina, căldura, electricitatea; toate acestea, după cum se știe, sunt mișcări oscilatorii, care sunt studiate cu ajutorul experienței și al matematicii Ne amintim că energia chimică este, de asemenea, redusă la mișcare, care, totuși, nu este încă susceptibilă de a fi studiată exact Pe aceeași bază, fiziologia caută și să explice fenomenele vieții prin mișcare și își consideră sarcina îndeplinită atunci când reușește să reducă cutare sau cutare fenomen al vieții la mișcare Stând ferm din punct de vedere mecanic, așa cum se potrivește oricărei științe exacte, cineva poate ceda cu ușurință entuziasmului și poate admite că există și nu poate fi nimic în univers în afară de mecanică Apoi, evident *) Vezi de exemplu Secchi' L'unité des forces physiques, prin RP Secchi Paris, Biblioteca "Runivers" MORALITATE U ŞTIINŢA NATURII II ar trebui să admitem că singura explicație posibilă a tot ceea ce există este o explicație mecanică Dacă nu se găsește așa ceva, atunci fie va fi găsit prin co-timp, fie nu există deloc Limitarea naturii umane este de așa natură încât mintea noastră se poate roti doar într-un mod cu adevărat precis în domeniul mecanicii Greșeala celor care recunosc doar mecanica constă tocmai în aceasta, că uită această proprietate a naturii umane Între timp, știința însăși în mod constant și în cel mai pozitiv mod ne arată neputința ei în cele mai importante întrebări, căci nici chimia, nici fizica, nici mai puțin mecanica, în sens strict, nu încearcă măcar să abordeze problema esenței forta Științele exacte și cei care le dezvoltă sunt complet mulțumiți de ipoteza că toate mișcările diverse pe care le cunosc sub denumirea de atracție și repulsie universale, lumină și căldură, electricitate și energie chimică, cu o mie de mii de modificări, nu sunt altceva decât proprietăți materie Materia este eternă Ea a deținut întotdeauna proprietățile inerente ei acum; dar ceea ce este această problemă și de unde a venit nu este treaba minții noastre De asemenea, trebuie amintit că gravitația universală este și ea o ipoteză; De fapt, Newton nu a pretins că există într-adevăr o forță atractivă, ci a vorbit doar despre mișcarea care are loc într-un asemenea mod, "ca și când corpurile se atrag între ele " materie, lipsită de proprietățile sale principale Potrivit multora, ambele oscilatoare mișcarea termică și electricitatea au loc între același eter Este clar ca ziua că știința exactă nu poate merge mai departe decât mișcarea Ea, prin însăși natura sa, este condamnată doar la studiul mișcării, căci chiar și Forma nu este altceva decât rezultatul mișcării Prin urmare Biblioteca "Runivers" A BEKET O V b se conturează clar un cerc, printre care știința exactă poate acționa în mod inconfundabil: este imposibil să se extindă acest cerc Cei care susțin că știința este infinită, că nimeni nu poate prevedea cât de departe se pot extinde descoperirile ei, se mângâie cu speranță zadarnică; căci şi acum este deja clar că orice explicaţie mecanică nu duce decât la un anumit fenomen la unul sau la altul fel de mişcare Este permis să presupunem că există încă un număr necunoscut de mișcări necunoscute nouă în univers, că știința are ocazia să le descopere și să le studieze, dar-și nimic mai mult Esența, evident, este mai presus de toate aceste mișcări, reunite de cea mai recentă știință Astfel, știința exactă, ca atare, este lipsită de posibilitatea de a descoperi esența lucrurilor *), deși [pare a fi înclinată să ia mișcare pentru această esență Ea, prin însăși natura ei, se află în postura unui

insular, căruia i-au fost luate toate mijloacele de a părăsi coasta Revenind la fiziologie, trebuie să recunoaștem că și ea, fiind doar o aplicație a mecanicii, cu includerea fizicii și a chimiei, ar trebui să se străduiască să reducă toate funcțiile corpului la mișcare Ea chiar o face Poziția sa principală, de bază, constă în faptul că nu are loc nicio mișcare în organism decât sub influența stimulilor externi Al doilea principiu, nu mai puțin important, spune că exteriorul *) "Nous ne putem cunoaște que les conditions matérielles, et non la nature intime des phénomènes de la vie (Putem cunoaşte numai condiţiile materiale, nu esenţa fenomenelor vieţii)" Claudi Bernard: Leçons sur les phénomènes de la vie communs aux animanx et aux végétaux Paris, , p Și mai departe: "Nulle part on n' atteint les causes premières; les forces physiques sont tout aussi obscures que force vitale (Nicăieri nu căutăm cauzele inițiale: forțele fizice sunt la fel de obscure pentru noi ca sim-ul vital} " Ibid R $ Biblioteca "Runivers" MORALITATEA II ŞTIINŢA NATURII aceste influenţe se transmit în organism doar prin protoplasma celulelor vii *) În consecință, întreaga cheie a vieții se află în protoplasmă, iar dacă știința realizează o cunoaștere completă a protoplasmei și a acelor mișcări care au loc în ea, atunci viața va fi elucidată, deoarece, repet, principiul vieții constă în întregime în aceasta substanţă Să vedem cum răspunde știința la asta Protoplasma este o substanță proteică organică, fără formă, a cărei compoziție chimică, în ciuda tuturor eforturilor, nu este cunoscută cu exactitate În ceea ce privește mișcările și tot felul de transformări fizico-chimice care au loc în protoplasmă sub influența agenților externi, se cunosc și mai puține În fiziologie există o expresie - iritabil (irri-tabilitas, de unde se ia francezul irritabilité, germanul Irri tabilitãt etc), prin care se gândesc să explice totul Această iritabilitate este ca mișcarea cauzată de electricitate, sau mai degrabă mișcarea numită electricitate Am atins gheața cu o mână caldă, nervii mâinii sunt iritați de această atingere, iritația trece de-a lungul nervului până la creier, acolo este expus un anumit complex de celule cerebrale, de la care iritația se întoarcă de-a lungul nervii mâinii, a căror atingere cu gheața a provocat iritația inițială, iar mâna se îndepărtează de gheață; iată Faptele neîndoielnice, dovedite fără îndoială de experiență De asemenea, s-a dovedit că iritabilitatea este de două feluri: unul provoacă sensibilitate, celălalt provoacă contracția musculară și, în consecință, toate mișcările organelor De asemenea, s-a dovedit că unii nervi conduc sensibilitatea, alții - mobilitatea și, prin urmare, sunt împărțiți în sensibili și în mișcare În cele din urmă, s-a dovedit că în centrii creierului există o complicație a stimulării *) Această poziție este prezentată cu o claritate deosebită cu ajutorul experimentelor ingenios stabilite ale lui Claude Bernard, a căror descriere este plasată în lucrarea sa bine-cunoscută menționată mai sus Biblioteca "Runivers" A BEKETOV iritabilitate, dar în ce constă iritabilitatea în sine nu se știe; și nu poate fi cunoscută, pentru că însăși substanța printre care acţionează iritabilitatea este necunoscută Este doar clar că aceasta este o mișcare, deoarece este chiar posibil să se măsoare timpul minim care se scurge din momentul iritației până la apariția iritabilității în creier Fără iritabilitatea protoplasmei nu se poate face un singur pas, nu numai în fiziologia nervoasă, ci în orice altceva, căci s-a dovedit că fără iritabilitatea protoplasmei nimic nu se întâmplă nici măcar în plantă Mulți au încercat să explice mișcarea numită iritabilitate; totusi, aceleasi teorii propuse in acest sens nu au putut fi acceptate Dar dacă s-ar putea dovedi că iritabilitatea este un

anumit tip de mișcare oscilativă, însoțită de anumite fenomene chimico-fizice, atunci întregul avantaj al descoperirii ar consta în faptul că cuvântul iritabilitate ar fi înlocuit cu altul, de exemplu , cuvântul electricitate, sau galvanism, și apoi că această mișcare este însoțită de unele sau altele modificări în compoziția protoplasmei Ar putea fi chiar posibil să se determine metamorfozele chimico-fizice rezultate din această mișcare în centrii creierului Dar fiziologia este încă foarte departe de așa ceva și este chiar foarte îndoielnic dacă va ajunge vreodată la un asemenea deziderat Dacă totuși presupunem că toate acestea au fost deja realizate, atunci chiar și atunci nu va fi altceva decât descoperirea unui nou tip de mișcare, iar esența care o provoacă, ar rămâne la fel de puțin cunoscută ca înainte Este clar că esența vieții, pe care fiziologia încearcă să o explice, nu constă deloc în acele diverse mișcări și nenumăratele lor combinații care au loc în organism, ci în perceperea rezultatelor tuturor acestor mișcări, în percepția lor , adică în astfel de fenomene, care, neavând nicio legătură cu mişcarea, nu pot fi supuse unei explicaţii mecanice Biblioteca "Runivers" MORALITATEA II ŞTIINŢA NATURII Õ nyu și, prin urmare, sunt ei înșiși excluși din domeniul • Cercetării fiziologice *) Nu așa cred, totuși, unii fiziologi Lăsând deoparte experiența și observația și bazându-se doar pe ceea ce au reușit să obțină până acum, se lansează în speculații cu privire la viața mentală a omului și, așa cum ne-ar fi așteptat de la o proprietate a mecanicii, ajung la concluzia că, în afară de materia și mișcarea ei, nimic în organism nu există Conștiința, spun fiziologii, este un produs al activității nervoase Este secretat de o anumită parte a creierului, la fel cum ficatul secretă bila, saliva glandelor salivare etc Doar conștiința, evident, nu este o chestiune, ci o forță Întrucât însă forța ni se manifestă exclusiv prin mișcare, conștiința este din nou un fel de mișcare necunoscută nouă, dezvoltată și eliberată de organism sub influența stimulilor externi Astfel, organismul pare a fi cea mai perfectă locomotivă; încălzirea focului și a apei în raport cu locomotiva sunt la fel ca alimentele, băutura și aerul sunt pentru corp Sub influența vaporilor de apă încălziți, mișcarea unei locomotive este produsă și eliberată; sub influența alimentelor, aerului etc , mișcarea este, de asemenea, produsă și eliberată de corp Întreaga diferență constă în gradul de complexitate: prin urmare, mișcările organismului sunt incomparabil mai diverse decât mișcările unei locomotive Iată, în forma sa brută, dar vizuală, ipoteza prin care toată activitatea mentală umană este redusă la mișcare mecanică Nu reiese din aceasta că, în ceea ce privește elucidarea principiului vieții, fiziologia a ajuns la un punct dincolo de care nu poate trece Celebrul fiziolog Dubois-Reymond, în discursul său *) Quel que soit le sujet qu'il étudie, le physiologiste ne trouve jamais devant lui que des agents mécaniques, physiques ou chimiques Biblioteca "Runivers" A BEKETOV despre limitele minții umane, ajuns la definiția conștiinței, încheie cu cuvântul: "ignorabimus" În știința exactă, ne este dat să descoperim doar cauzele imediate ale fenomenelor, dar nu mai mult Un alt om de știință celebru, nu mai puțin decât Dubois-Reymond, Claude Bernard, declară chiar și fără întorsături că fiziologia ar trebui să se limiteze la asta El numește acest determinism, adăugând că fiziologia trebuie să lase cu totul deoparte fenomenele psihice care îi ocolesc *) Astfel, tărâmul cunoașterii exacte pare să fie acum mai clar definit ca niciodată Succesul extraordinar al fiziologiei nervoase constă tocmai în faptul că a atins o limită extremă, pe care nu o mai poate trece Ea a dovedit cu ajutorul celor mai precise și ingenioase experimente că, reducând

totul la mișcare mecanică, așa cum se cuvine unei științe exacte, se ajunge treptat la o astfel de problemă, care, fiind nodul întregului sistem, nu mai are nimic în comun cu mișcarea Aici apare în scenă un suflet străvechi, spiritul-die sogenannte Seele, după cum spune fiziologul Funke, nu fără supărare Mulți fiziologi, în special cei germani și englezi, se consolează cu faptul că sufletul fiziologic este un produs al corpului, deși acest lucru nu le oferă nici cea mai mică oportunitate de a studia atributele unui astfel de suflet corporal prin mijloace experimentale precise din punct de vedere fiziologic Ei sunt angajați în măsurarea timpului de apariție sau, după cum se spune, formarea conștiinței, de la începutul iritației, - uitând că însuși cuvântul "iritare" este un sunet gol, termenul este despre *), În același sens, acest cuvânt este folosit în pensiune Este ușor de înțeles că un fiziolog, vorbind despre sensibilitate, nu poate folosi această expresie într-un sens atât de restrâns; el nu poate considera că sensibilitatea se limitează doar la schimbările mentale ale conștiinței, schimbările în l Aceste fenomene mentale elud fiziologul, care studiază și cunoaște doar fapte materiale, chiar și în cazul în care nu au nicio legătură cu eul nostru (Claude Bernard, op pp -) Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII adică necunoscutul În detrimentul fiziologilor de acest fel, sufletul uman rămâne aceeași creatură invizibilă, misterioasă, care stă pe puntea vieții navei și, observând acțiunile motorului său mecanic, le conduce, se luptă cu lenețenia, cu deficiențele sale a designului său, cu defecte de la degradare și de la loviturile fostelor furtuni Cu cât știința se dezvoltă mai departe, cu atât mai evidentă va fi prezența acestui comodor și, în cele din urmă, va intra în limitele sale și va rămâne știința mișcărilor mecanice care au loc în corpul uman sub influența forțelor externe și psihice Ajungem astfel la concluzia că, luând un punct de vedere pur mecanic, o persoană nu va putea niciodată să dezlege misterul ființei; lumea psihică nu poate fi rezolvată de mecanică Ne este dat să observăm doar manifestările spiritului, ne este dat să studiem mișcările mecanice provocate în corp de forțele spirituale - acele ecouri ale spiritului care sunt provocate de mișcările mecanice ale corpului Dar este imposibil să reducă sufletul însuși la mișcare Aceasta este o afirmație absurdă și naivă, deoarece pentru a cunoaște spiritul, trebuie mai întâi să înțelegem infinitul, să înțelegi esența materiei și a forței și, fără îndoială, această știință exactă nu va pătrunde Dacă aș fi gândit altfel, ar fi trebuit să-mi arunc condeiul și în niciun caz să nu mă preocupe moralitatea, căci din punct de vedere mecanic, moralitatea este un lucru condiționat, sau mai bine zis, moralitatea nu există Dacă o persoană este o mașină, un automat, atunci ce fel de principii morale ar trebui să caute la el? Printr-o inconsecvență ciudată, mulți materialiști eludează această ultimă considerație; dacă aprofundezi în ea, iese ceva cu adevărat monstruos În primul rând, omul-mașină nu acționează altfel decât sub influența unor cauze externe fizice generale Prin urmare, el nu poate și nu ar trebui să fie tras la răspundere pentru acțiunile sale Binele și răul nu există; pentru cine , Biblioteca "Runivers" A BEKET VOL De exemplu, copilul s-ar gândi să numească rea locomotiva care a zdrobit un om, iar locomotiva care a livrat trenul rapid și în siguranță la destinație ca fiind bună Între timp, despre o mașină - un bărbat, unii nu ezită să spună chiar acest lucru Dacă este o mașină, atunci lăsați-o să rămână o mașină, oricât de complexă ar fi O mașină nu poate manifesta nici binele, nici răul, nici dragostea, nici ura, nici măcar durerea sau plăcerea: poate manifesta doar mișcare A afirma

că suferința, plăcerea, sensibilitatea, conștiința și așa mai departe, nu este altceva decât mișcare înseamnă să te rotești ca o veveriță într-o roată și să explici alfa ca omega și omega ca alfa Este imposibil să vezi în aceasta măcar o umbră a unei explicații a activității mentale a unei persoane Nici fiziologia, nici fiziologii nu trec asta drept explicație *) Unii dintre ei cred doar că au eliminat în sfârșit principiul non-material și că prin experiență este posibil să se afle cauze și mai profunde ale vieții mentale Am încercat să arăt că știința exactă nu poate merge mai departe decât mișcarea și că aceasta stabilește o limită ascuțită a activității sale Totuși, dacă punctul de vedere mecanic, singurul adevărat în științele exacte, nu poate și nu trebuie să privească latura psihică a vieții, întrebarea este: în ce mod poate contribui știința naturii la stabilirea legilor moralității? Omul este o parte a acelui întreg nemărginit pe care îl numim univers sau cosmos Northom, dacă moralitatea umană este ceva neschimbător, nu condiționat, ci absolut, atunci, evident, trebuie să se bazeze pe o lege cosmică imuabilă, care *) Vezi Gustav Theodor Fechner: Elemente der Psychophysik, Aufh, JS Celebrul autor al acestei lucrări își definește astfel învățătura: "exacte Lehre von den Beziehungen zwischen Leib und Seele (învățătură exactă despre relația dintre trup și suflet)" În aceasta - și numai în aceasta - poate sta cel mai înalt obiectiv al fiziologiei nervoase Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII trebuie să se manifeste neclintit în cosmosul material Sarcina științei naturii este tocmai de a găsi această manifestare cosmică ȘI Evoluționismul aplicat moralității S-a depus multă muncă în găsirea fundamentelor moralității raționale, s-au spus multe că sunt adevărate în acest sens; dar ceea ce s-a căutat a rămas - și încă rămâne - în deplină obscuritate Până la urmă, totuși, a trebuit să apelez la religie, cu preceptele ei morale Istoria omenirii arată însă că religia iubirii însăși a fost afirmată și răspândită de prea multe ori prin foc și sabie, că preoții înșiși, slujitorii acestei religii, s-au transformat în repetate rânduri în războinici și chiar în călăi Însăși viața popoarelor creștine nu este în niciun fel în concordanță cu principiile credințelor lor În cele din urmă, odată cu dezvoltarea și răspândirea cunoștințelor, critica la adresa principiilor religioase devine din ce în ce mai persistentă, pătrunzând în masă Având în vedere acest lucru, a apărut o efort de a înlocui morala creștină cu alta Apropo, aceasta este morala evolutivă a lui Herbert Spencer, bazată pe teoria lui Darwin Darwin însuși, în cartea sa despre originea omului, tratează destul de multe despre morala umană, dar nu încearcă să-i stabilească baza, regulile ei guvernante Teoria sa despre originea moralității umane este o aplicare a teoriei generale a originii speciilor și constă în următoarele Deși animalele inferioare, fără a exclude maimuțele, sunt lipsite de moralitate în adevăratul sens al cuvântului, totuși unele dintre acțiunile lor au caracter de acțiuni morale La animalele sociale, aceste acțiuni sunt deosebit de frecvente Puțin câte puțin Biblioteca "Runivers" A BEKE T O V b ajutorul reciproc, parțial prin legea eredității, parțial prin selecția naturală, se transformă într-un obicei, într-un instinct și dă naștere unui sentiment de simpatie reciprocă, care este susținut și de iubirea maternă Omul este o ființă socială Obiceiul, instinctul de autoajutorare și simpatia au fost moștenite de la rudele sale cele mai apropiate și întărite de viața socială Dar pe măsură ce s-a dezvoltat în el o conștiință de sine și o rațiune superioară, acțiunile sale, determinate de iubire și simpatie reciprocă, au devenit conștiente și, în același timp, au devenit atributul și principiul său călăuzitor

Acestea sunt principalele trăsături ale doctrinei lui Darwin despre originea moralității umane Această doctrină nu neagă deloc moralitatea, care are ca motor principal iubirea sau simpatia pentru aproapele, adică morala este creștină Și din moment ce Darwin recunoaște direct puterea creatoare a unei zeități, atunci morala umană însăși este un principiu divin, deși se dezvoltă în mod natural, pe baza legilor evoluției stabilite de însuși Creatorul Scopul lui Darwin a fost doar acela de a arăta cum moralitatea umană, deși constituie cea mai importantă diferență între om și alte animale, a fost totuși elaborată prin îmbunătățirea și dezvoltarea unor astfel de proprietăți ale animalelor inferioare, care reprezintă principiile moralității la începutul lor Acestea sunt: iubirea maternă, ajutorul reciproc, simpatia, ascultarea și chiar începuturile conștiinței Herbert Spencer, luând punctul de vedere al lui Darwin și acceptând teoria sa despre originea speciilor, și-a propus o cu totul altă sarcină: el s-a angajat să stabilească moralitatea însăși pe noi principii, să creeze o nouă etică Pentru a înțelege și a aprecia învățătura lui Spencer, este necesar să adoptăm punctul de vedere darwinian, având asimilat esența teoriei evoluției speciilor, pentru omul însuși Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII există doar rezultatul ei, ultima etapă cea mai înaltă a acestei evoluții, această dezvoltare Ea provine, prin schimbări lente, de la cele mai simple creaturi În acele picături primare de materie organică, cu care a început viața organică pe pământ, Creatorul a pus toate proprietățile viitoarelor ființe autocomplexe, inclusiv ale omului Dezvoltarea (evoluția) lumii organice a constat - și constă - în complicarea treptată a vieții însăși, mână în mână cu complicarea Formelor ei Astfel, în însăși sămânța copacului gigantic, atingând în maturitate înălțimea Catedralei Sf Isaac *), găsim în potențiale toate părțile sale, indiferent de micimea și simplitatea structurii acestei sămânțe **) Comparația va fi și mai adevărată dacă spunem că sămânța în sine a început ca o picătură microscopică mică de materie organică, în care este imposibil să găsim nici măcar un indiciu al viitoarelor forme gigantice ale unui copac întreg, capabil să trăiască secole întregi și chiar milenii ***) Arborele reprezintă pentru noi o aparență a modului în care s-a dezvoltat lumea organică în general De-a lungul a nenumărate milenii, viața animală a căpătat forme din ce în ce mai diverse și mai complexe, dar toate aceste Forme - ca ramurile unui copac imens - sunt legate între ele printr-un singur trunchi comun, care a început în vremuri nenumărate îndepărtate, preistorice Cei mai înalți și mai complexi descendenți ai copacului sunt, în comparația noastră, rasa umană Daca da, Celebra coniferă din California, Sequoia gigantea, numită și arborele mamut, Washingtonia și Wellingtonia, are peste de brazi înălțime Unele mirt din New Holland, din genul Eucalyptus (nair Eucalyptus giganteos), sunt chiar mai înalte **) Germenul de Washingtonia din sămânță nu este mai lung de câțiva milimetri " ***) Vechile Washington nu au mai puțin de de ani Unii autori le dau până la de ani Biblioteca "Runivers" A BEKETOV apoi, în ciuda perfecțiunii mari și a complexității acestor descendenți, reprezentând omenirea, ei conțin proprietățile tuturor nenumăratelor ramuri și muguri din trecut, fără a exclude acea particulă de materie fără formă din care a ieșit primul germen inițial Cu cât o astfel de evoluție a progresat mai mult, cu atât descendenții au devenit mai complexi, schimbându-se treptat sub presiunea schimbării și devenind condiții de viață mai complexe Este această adaptabilitate, adică capacitatea de a se schimba sub influența lumii înconjurătoare, investită de Creator în picătura primară de

materie organică, și există acea forță inepuizabilă care a transformat un organism mic microscopic, lipsit de orice dezmembrare, mai întâi în altul - sau în alții, cu greu diferite de acesta, apoi în cei care prezintă deja un fel de dezmembrare, unii membri, deși parțial adaptați la cutare sau cutare muncă vitală, de exemplu, la nutriție și reproducere O astfel de complicație, dar împreună cu întunericul și afinitatea lor între ele sunt izbitoare pentru toată lumea, când se uită la rândurile Formelor organice din ce în ce mai complexe Foștii naturaliști, de exemplu, Cuvier, au învățat că această afinitate nu este o afinitate de sânge, ci doar o asemănare Ei au susținut că Creatorul însuși a desenat planul creației sale; că El, prevăzând în același timp acele condiții pământești în care ar trebui să trăiască făpturile Sale, le-a creat nu numai după planul pe care El îl predeterminase, ci și a adaptat fiecare făptură la mediul în care trebuia să trăiască Evoluţioniştii, cu Lamarck şi Darwin în fruntea lor, învaţă, dimpotrivă, că afinitatea dintre organisme este într-adevăr o afinitate de sânge, că dacă nu toate organismele descind dintr-o rudă comună, cel puţin dintr-o mică parte, de la care seria de Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII creaturi din ce în ce mai complexe, care sunt recunoscute de toți naturaliștii fără excepție Fiecare astfel de rând reprezintă un adevărat arbore genealogic, al cărui strămoș cel mai simplu a apărut în cele mai îndepărtate timpuri ale vieții preistorice ale globului Modificările la care au fost supuse organismele au avut loc treptat, astfel încât rudele cele mai apropiate erau cu greu sesizabile sau nu diferă deloc; dar cu cât relația devenea mai departe, cu atât s-au acumulat mai multe diferențe între rude și când între ei se întindeau milenii întregi și zeci de milenii, atunci semnele consangvinității lor s-au netezit din ce în ce mai mult Multe - chiar și o mare parte - generații intermediare au dispărut complet, sau au lăsat în urmă urme mai mult sau mai puțin vizibile, sub formă de fosile, amprente și, prin urmare, restaurarea arborelui genealogic al organismelor este extrem de dificilă, dar în multe dintre părțile sale este totusi posibil Dacă comparăm organisme vii acum și, în plus, cele mai complexe, cu cele mai simple și, împreună cu cele mai vechi, atunci la prima vedere se pare că între ele nu există și nu poate fi nu numai rudenie, ci și asemănare Dacă, totuși, să plasăm organismele care alcătuiesc un arbore genealogic comun, în funcție de gradele relației lor, atunci asemănarea se dovedește a fi cu o claritate uimitoare Această împrejurare a fost recunoscută cu mult înainte de doctrina evoluției Formelor organice prin intermediul variabilității Ei au desenat chiar arbori genealogici ai organismelor, dar tot nu au recunoscut consanguinitatea Darwin a introdus încă un alt fundament al teoriei, și anume, variabilitatea într-o direcție benefică organismelor I-a servit să stabilească doctrina selecției naturale, despre care nu este nimic de atins aici Variabilitatea într-o direcție benefică organismului decurge de la sine din adaptabilitate, pentru această proprietate Biblioteca "Runivers" A BEKETOV (adică adaptabilitatea) constă în limitarea structurii organismului la condițiile de mediu - cu alte cuvinte, este capacitatea de a se schimba în așa fel încât să folosească cât mai bine mijloacele oferite de natură Aceasta este esența de bază a teoriei evoluției Aceasta este o vedere maiestuoasă, care ridică mai degrabă decât degradează ideile noastre despre puterea creatoare a Creatorului Conform acestei idei, omul este cu adevărat coroana creației și un adevărat microcosmos organizat: el exprimă, rezumă în sine toate nenumăratele generații trecute de organisme care au trăit vreodată pe

pământ, de la cel mai simplu rizopod microscopic mic, care este sub cu un microscop puternic al unui fel de observator un spray opal fără o formă definită și care se termină cu omul însuși Dacă da, atunci pentru a înțelege proprietățile unei persoane, chiar și cele mai complexe și sublime, este necesar să urmărim și să studiem cu atenție evoluția acestor proprietăți, înțelegând modul în care cele mai simple proprietăți și acțiuni devin treptat mai complexe, pe măsură ce organismele ei înșiși devin mai complexi; atunci, fără îndoială, atât apariția, cât și creșterea, și, în consecință, însuși sensul acestor proprietăți, pot fi explicate clar, căci morala umană, conform celor spuse, a suferit fără îndoială aceeași evoluție ca toate celelalte proprietăți ale sale Călăuzit de astfel de gânduri, Herbert Spencer, bazându-se, de altfel, pe lucrările sale anterioare de psihologie, biologie și sociologie, a întreprins un studiu al evoluției principiilor morale și a expus în eseul său despre moralitatea evoluționistă înseși fundamentele moralității pe baza teoria evoluției organismelor Astfel, cartea sa pare a fi cea mai recentă încercare de a baza moralitatea umană pe principii raționale Autorul acordă o importanță deosebită operei sale: el Biblioteca "Runivers" MORALITATEA II ŞTIINŢA NATURII s-a grăbit să-l publice fără măcar să finalizeze întreaga serie de lucrări pe care le plănuise, serie care trebuia să încheie un tratat de morală "Mi-a fost teamă", adaugă el, "că nu voi avea timp să fac exact ceea ce am considerat cel mai important" În prezent, spune Spencer, când fosta bază religioasă a moralității începe să slăbească și nu este recunoscută deloc de mulți, există o teamă formidabilă că moralitatea umană va fi lipsită de orice bază Prin urmare, acum mai mult ca niciodată, se simte nevoia unei justificări științifice a moralității Motivele, după cum puteți vedea, sunt extrem de importante și merită cel mai mare respect Noi teme științifice ale moralității Spencer crede că le găsește, așa cum am spus deja, în evoluționism Iată principalele trăsături ale învăţăturii sale Morala se exprimă printr-un anumit tip de acțiune, care - luate împreună - constituie ceea ce se numește conduită morală În primul rând, totuși, este necesar să se stabilească însuși conceptul de comportament în general, deoarece comportamentul moral este doar o parte a comportamentului în general și putem înțelege semnificația - sensul - unei părți doar recunoscând legătura și relația acesteia la intreg Comportamentul este o colecție de acțiuni care conduc la un anumit scop, pentru că nu putem numi acțiuni, de exemplu, mișcările convulsive ale unui epileptic Dar nici în acest sens, nu toate acțiunile pot fi supuse evaluării din punct de vedere al moralității Observăm însă că trecerea de la acțiunile indiferente la cele morale sau imorale are loc cu deplină treptat Unul și același act în diferite condiții se poate dovedi a fi indiferent - sau moral, sau chiar imoral - Mă duc la plimbare; în sine acest act este indiferent; dar devine moral dacă mersul meu este perfect Biblioteca "Runivers" A BEKETOV Luând acest punct de vedere, Spencer trebuie să admită, și într-adevăr recunoaște, că egoismul este baza moralității Este adevărat că el opune altruismului egoismului, dar constată că altruismul apare inițial sau, după cum spune el, depinde de egoism, pentru că plăcerile altruiste sunt totuși plăceri personale - fericirea cerească în sine nu este altceva decât o plăcere în viitor Spencer stabilește evoluția acțiunilor morale pe aceleași principii pe care le-a propus Darwin Germenii inițiali ai acțiunilor morale sunt deja prezenți la cele mai de jos niveluri ale vieții animale În aceste manifestări cele mai simple, acțiunile sunt determinate exclusiv de scopurile vieții fizice

grosolane și constau în adaptări la cea mai bună realizare a acestor obiective în condiții date Dar din moment ce organismele inferioare sunt construite prea simplu, scopurile sunt departe de a fi atinse pe deplin, iar viața însăși se distinge prin sărăcia de conținut, o mare simplitate Odată cu complicația organismelor, condițiile existenței lor devin treptat mai complexe, adaptabilitatea devine din ce în ce mai diversă: obiectivele vieții sunt atinse mai pe deplin, iar viața însăși devine mai completă La om, scopul ființei atinge cea mai mare complexitate, iar adaptabilitatea atinge și cea mai înaltă complexitate, rezultatul căreia este cea mai mare plinătate a vieții Cu toate acestea, principiul sau, mai degrabă, baza, dezvoltată sub forma îndrumării morale a acțiunilor umane, este aceeași care ghidează acțiunile fiecărei creaturi animale Egoismul este o manifestare a nevoii de autoconservare, o consecință a nevoii de a menține cât mai mult și mai bine existența individuală Altruismul este o manifestare a nevoii de reproducere, având ca rezultat menținerea pe o perioadă nedeterminată a existenței unui fel (mai precis, a unei specii) Atât egoismul, cât și altruismul sunt așa • o nevoie fatală, necesară, de a atinge posibila plinătate a vieții, poate cea mai mare cantitate de plăcere, deoarece aceasta este ceea ce numim fericire În consecință, un acord rezonabil al egoismului cu altruismul este baza rațională a moralității naturale Acțiunile care sunt dăunătoare corpului sunt, prin urmare, imorale în sine În consecință, altruismul extrem, absolut, prescris de iubirea creștină, fiind adesea nociv pentru trup, nu poate fi recunoscut ca bază a moralității O persoană care își pierde sănătatea, și cu atât mai mult viața, pentru mântuirea aproapelui său, acționează imoral, deoarece păstrarea propriei sale vieți și sănătate este datoria sa morală nu numai de dragul său, ci și de dragul familiei sale si toti concetatenii Doctrina moralității a lui Spencer este singura încercare de a folosi datele științelor naturale pentru a stabili fundamentele raționale ale moralității Am văzut la ce se rezumă aceste elemente fundamentale: totul este să lupți pentru a te bucura de viață "Simpatia" însăși, atât de apropiată de iubirea creștină, se dezvoltă treptat sub influența plăcerilor (plăcerilor) oferite de viața de familie, iar apoi de viața civilă și socială Odată cu dezvoltarea în continuare a omenirii, simpatiile reciproce ale oamenilor trebuie să fie din ce în ce mai intense, pentru că însăși structura societății va fi îmbunătățită Inconvenientele sistemului social actual vor fi atenuate treptat, nevoia de asistență reciprocă va deveni atât de evidentă încât va deveni treptat un obicei de zi cu zi, va deveni o sursă de "plăceri egoiste, deoarece sacrificiul de sine va aduce plăcere și o Persoana își va sacrifica adesea propriile beneficii, nu de dragul propriilor plăceri egoiste, adică în uitarea completă a acesteia, bucurându-se de plăcerea aproapelui fără nicio idee preconcepută despre propria ta bucurie Nu este aceasta iubire creștină? Nu, nu acesta este, ci cel mai înalt grad de altruism, care se deosebește de iubirea creștină în modul cel mai esențial, după Spencer, în primul rând, că altruismul trebuie întotdeauna moderat - și este moderat - cu o "doză decentă de egoism, și în al doilea rând, că altruismul nu este de origine supranaturală Dragostea creștină este rezultatul revelației divine directe; altruismul provine doar indirect din Divin și, ca orice alt fenomen natural, prin schimbări îndelungate Nu numai că acest tip de morală nu este practicat în prezent, dar nici măcar nu poate fi practicat, după cum observă Spencer; prin urmare, morala absolută, în care egoismul și

altruismul, ca două elemente necesare, inevitabile ale acestuia, sunt în perfect echilibru între ele, această morală va veni abia în viitor Înființarea ei nu poate fi așteptată decât la încetarea completă a războaielor, antagonismul statelor și popoarelor etc , etc În prezent, nu se poate decât să țină constant cont de principiile moralității absolute și să trăiești prin compromisuri, încercând în fiecare caz particular să se apropie cât mai mult de aceste principii Nu putem spera la moralitatea completă a acțiunilor noastre; în condiţiile prezente nu putem nici măcar să facem bunătate deplină; Mai presus de toate, suntem condamnați să comităm cel mai mic rău posibil Este imposibil să nu fii de acord cu această concluzie Umanitatea, luată în ansamblu, sau, după cum spun statisticienii, omul obișnuit, nu a fost încă la înălțimea moralei evolutive a lui Spencer Istoria omenirii este plină, însă, de exemple de moralitate incomparabil mai înaltă Adevărat, această morală sublimă nu a fost niciodată soarta maselor; s-a manifestat fie în indivizi, fie în grupuri mici de oameni, dar pentru asta s-a manifestat cu o amploare atât de grandioasă și, adesea, cu atât de incontrolabil Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII H energie care ar putea purta popoare împreună cu ea, provocând întregi răsturnări istorice Din punctul de vedere al moralității evoluționiste, nu numai Socrate, Buddha, Confucius, Mahomed, ci mai ales Hristos, se vor dovedi a fi imorali, deoarece în acțiunile sale altruismul nu a fost deloc temperat de ponderea legitimă a egoismului Dacă, totuși, Socrate și alții ca el nu ar apărea din când în când în rândul omenirii, atunci progresul moral s-ar opri cu totul Rămânând chiar și în limitele vieții de zi cu zi, noi - din fericire pentru omenire - suntem adesea martori la astfel de acțiuni, care se sprijină pe fundații incomparabil mai sublime decât altruismul, reglementate de o doză decentă de egoism O persoană care se aruncă în apă la prima vedere asupra unui om care se îneacă, fără să se gândească la faptul că el însuși se poate îneca, este mișcată la actul său nu de altruism în sensul lui Spencer, ci de dragostea creștină adevărată Potrivit lui Spencer, el ar trebui, înainte de a se arunca în apă, să cântărească consecințele unui astfel de act și amploarea riscului; ar trebui, poate, să se întrebe despre reputația unui bărbat care se îneacă: poate că riscă să salveze un membru dăunător al familiei și societății? Și poate că ar fi mai ușor să-l salvezi pe omul înecat însuși dacă, nemergând primul impuls al inimii sale, mântuitorul s-ar grăbi să caute o barcă de salvare, care, fără nici un rău pentru sine și chiar cu o oarecare plăcere egoistă pentru salvator, scoate pierind din apă Și totuși, la asemenea și asemănătoare acte de sacrificiu de sine necugetat și nemărginit suntem martori, repet, foarte des S-au repetat în toate vremurile trecute, printre popoarele din toate țările și tot felul de credințe Aceasta arată că principiul moralității este implantat într-o persoană, capabilă să provoace acțiuni, un înalt Biblioteca "Runivers" A BEKETOV a cărui părere este evidentă pentru toată lumea și care nu poate fi umilită de nicio critică, nici măcar din punctul de vedere al moralității naturale a lui Spencer Cum au fost plantate aceste principii în sufletul uman este o altă întrebare Poate că s-a întâmplat exact în același mod evolutiv indicat de Herbert Spencer, sau mai degrabă de Darwin; dar am văzut deja că principiile moralei, deduse de Spencer, sunt mult mai mici decât cele care apar din când în când, nu numai în naturile excepționale, ci chiar și la oamenii obișnuiți Prin urmare, cu greu ne putem aștepta ca interpretarea lui Spencer despre evoluția morală în sine să fie infailibilă Cu toate acestea, lăsând deoparte critica asupra înseși principiilor moralității

evoluționiste, trebuie să punem întrebarea: învățătura lui Spencer conține astfel de fundamente ale moralității care sunt capabile să înlocuiască pentru noi baza religioasă a moralității, care este încă atât de răspândită - cu alte cuvinte? : este învățătura lui Spencer capabilă să inspire omenirii datoria faptelor morale și a vieții și, mai mult, nu numai în cuvinte, ci și în fapte, în măsura în care este inspirată de religie? Răspunsul, mi se pare, trebuie să fie negativ Întreaga forță a demonstrațiilor lui Spencer se sprijină pe un principiu care nu poate servi de la sine drept dovadă; căci cine poate cunoaște și aprecia gradul de perfecțiune la care umanitatea este capabilă să ajungă, chiar urmând calea indicată de Darwin Deși acceptând pe deplin doctrina lui Darwin despre originea speciilor, nu există încă nici cea mai mică posibilitate de a cunoaște activitatea viitoare a forțelor investite în potență într-o creatură care este capabilă, și chiar trebuie să se dezvolte, să devină mai complexă și să se îmbunătățească și mai mult și mai departe, din ce în ce mai mult Al doilea considerent este că motivele Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII Cauzalitatea subliniată de Spencer și Darwin însuși este doar o cauzalitate proximă și, ca atare, nu poate servi nici ca explicație completă, nici ca bază solidă pentru stabilirea unui astfel de fenomen precum moralitatea umană Permiteți-mi să vă dau un exemplu pentru a-mi clarifica gândul Imaginați-vă o persoană care, văzând o locomotivă trăgând un tren, ar spune că motivul mișcării întregului tren este rotirea roților locomotivei Ar avea mare dreptate, iar unii, poate, ar fi mulțumiți de această explicație, pentru că mișcarea roților locomotivei este într-adevăr cauza imediată a mișcării trenului Dar o persoană mai curioasă ar dori să știe cine-sau ce mișcă roțile, iar alta, și mai atentă, ar dori să înțeleagă motivul expansiunii aburului; în sfârşit, s-ar putea să nu se mulţumească nici cu aceasta: este de dorit să se cunoască proprietăţile caloricului în sine, şi în felul acesta s-ar ajunge la teoria mecanică a căldurii Dar nici aici sufletul uman nesăţios nu s-ar putea linişti, ea ar dori să pătrundă în însăși esența materiei, să afle de unde a început o mișcare numită căldură Ce i-ar răspunde atunci știința acestui suflet nesățios? - Fără a primi un răspuns, ar rămâne înfometată de cunoașterea adevărului, pe care nimeni nu i-ar putea dezvălui Așa este și cu teoria evoluției moralității Vedem că roțile se întorc, înțelegem că foamea și voluptatea îi împing Din istoria lumii vedem că omenirea s-a luptat de mult cu aceste stimulente, constatând că este cel mai avantajos pentru ea să se deda la ambele, doar cu moderație Ni se spune că această întoarcere a roților a început mult mai devreme decât credeam în general, adică, pe vremea când omul avea aspectul unui ciliat nesemnificativ Toate acestea sunt adevărate, dar vrem să știm de ce a apărut însăși foamea și voluptatea Dacă toate tipurile de evoluție a organismelor sunt alimentate de acești Factori, atunci Biblioteca "Runivers" A BEKETOV fuziunea sunt doar cele mai apropiate instrumente ale întregii mișcări de noi Dacă ei - acești conducători nepoliticoși - vor conduce în cele din urmă omenirea către moralitate, atunci nu putem să nu ne întrebăm, în numele unei idei superioare, în împlinirea carei legi superioare, acționează ei atât de neobosit, atât de persistent? Ni se va spune, poate, că stimulii numiți mai sus sunt pur și simplu derivate ale proprietăților materiei care i-au fost inerente încă de la începutul timpurilor Și dacă da, atunci solicităm o explicație, în virtutea căreia lege înseși proprietățile materiei îi sunt inerente și de unde provin Acum, dacă Herbert Spencer ne-ar fi arătat această lege, atunci am avea o bază solidă pentru moralitate În propria sa învățătură

există doar ceea ce se numește determinare: o serie de Fapte, de altfel, interconectate printr-o doză destul de abundentă de paradoxuri Ca să nu vorbesc neîntemeiat, voi da exemple În capitolul IV, Spencer critică, printre altele, doctrina morală bazată pe voința divină, constatând că această doctrină duce la negația oricărei moralități El ajunge la această concluzie prin următorul raționament Dacă conceptul de bunătate ar fi insuflat oamenilor exclusiv de Dumnezeu, atunci ei înșiși nu ar fi capabili să distingă binele de rău Prin urmare, dacă oamenii nu ar ști care fapte ale Divinului sunt considerate bune și care sunt rele, nu ar fi răspunzători pentru niciuna dintre acțiunile lor, nici măcar pentru cele mai rele Dacă totuși presupunem că conceptul de bine și rău poate fi atins într-un mod diferit, cu ajutorul inducției, atunci chiar aceasta "acceptă o altă sursă - nu divină - de cunoaștere a binelui și a răului - În aceste considerații, paradoxul constă în interpretarea arbitrară a revelației Conform sensului acestei învățături, Divinul dezvăluie oamenilor sensul binelui și al răului și nu creează binele și răul pentru îndrumarea specială a acțiunilor umane Dar, din moment ce Dumnezeu este izvorul bunătății și al tuturor binelui, atunci revelația Lui este pe cheltuiala Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII aceasta devine prin aceea imuabilă și consumatoare Totuși, revelația divină nu implică deloc imposibilitatea de a cunoaște binele și răul în alte moduri, mai ales că doctrina originii divine a binelui include și doctrina nemuririi sufletului uman asemănător zeului, în care Creatorul a a plantat semințele binelui Dacă doctrina originii divine a binelui este înțeleasă de alți gânditori la fel de paradoxal cum sugerează Spencer, atunci nu merită să o respingi Un alt exemplu de eroare a judecăților autorului nostru este argumentul său despre imposibilitatea "altruismului pur" El se autodistruge, spune Spencer: dacă fiecare persoană trăiește numai pentru alții și își găsește plăcere doar în asta, atunci între oameni va exista o luptă nesfârșită de generozitate (combats de générosité), pentru a opri căreia cineva va trebui să cedeze și, prin urmare, să-i displace pe el altele, și în consecință, ar trebui să sacrifice atât plăcerea proprie, cât și plăcerea aproapelui; atunci egoismul ar fi triumfat Întregul paradox este aici într-un cuvânt mic ^doar* Această utilizare greșită a logicii formale provine din faptul că în Spencer totul se bazează exclusiv pe evoluție; căci dacă acceptăm literal, de exemplu, poziția că egoismul are rădăcinile în dorința de a-și satisface nevoile naturale, atunci a bea un pahar cu apă înseamnă a acționa egoist Un altruist pur, potrivit lui Spencer, înainte de a înghiți această apă, ar începe să caute pe cineva din apropiere care ar avea nevoie de acest pahar cu apă la fel de mult ca și el Fiind altruist, bineînțeles, el, la rândul său, ar fi refuzat și s-ar fi terminat cu faptul că în zadarnic eforturi de a se face să bea unii pe alții, ar fi vărsat toată apa Trecând la latura practică a acestei doctrine, i e la posibila sa influență asupra stabilirii moralității * Biblioteca "Runivers" A BEKETOV printre oamenii care trăiesc astăzi, se poate argumenta, după părerea mea, că pentru oamenii buni este indiferent, căci toate regulile pe care le propune sunt deja în învățătura creștină; în ceea ce privește dovezile în favoarea necesității egoismului, această predică este cu greu nevoie de nimeni, întrucât regula: "chacun pour soi, Dieu pour tous" este mai degrabă strict și fără cea respectată în vremurile actuale În încheierea acestei scurte schițe a moralității evolutive, trebuie spuse și următoarele Regulile morale stabilite de Spencer nu diferă semnificativ de cele predate de creștinism; dacă diferă, este în detrimentul

moralității, căci moralitatea absolută a lui Spencer este mai mică decât moralitatea ideală bazată pe iubirea creștină Despre semnificația practică a fundamentelor elaborate de Spencer, adică ceea ce el numește moralitate absolută, este el însuși autorul celei mai deznădăjduite păreri Este clar, spune el, că numai omul ideal într-o societate ideală poate urma moralitatea absolută; căci, dacă în prezent, sub Formele de viaţă existente în prezent, ar apărea un om cu moralitate absolută, ar suferi tot felul de suferinţe şi ar muri prematur Cu toate acestea, în ciuda deficiențelor teoriei moralității evoluționiste, învățătura lui Spencer este deja de mare importanță deoarece oferă confirmarea științifică a moralității creștine Limitările sale, propuse de autor, mi se par a fi de puțină importanță Mi se pare însă că, dacă Spencer, în loc să se întrebe despre înlocuirea bazei creștine a moralității, ar fi întreprins o căutare pentru confirmarea științifică a acestei baze, atunci ar fi câștigat incomparabil mai mulți adepți, s-ar fi salvat de multe exagerări și paradoxuri și, mai presus de toate, ar încerca să găsească cauze fundamentale ale moralității mai profunde și, prin urmare, mai sublime decât cele pe care le-a propus Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII III Principiul cosmic al moralei creștine Marea descoperire a timpului nostru - analiza spectrală - a oferit științei ocazia de a demonstra că cele mai îndepărtate lumi accesibile vederii telescopice constau din aceleași elemente chimice din care este format pământul nostru Dacă ne amintim că gravitația, lumina și căldura - într-un cuvânt, toate mișcările au loc în lumea stelară conform acelorași legi conform cărora toate acestea se întâmplă pe pământul nostru, atunci nu există niciun motiv să credem că astfel de fenomene nu ar putea apărea pe alte planete organisme la fel de complexe ca omul În orice caz, dacă oriunde în lumea înstelată există ființe organizate care se află la nivelul dezvoltării noastre, atunci moralitatea lor este ghidată de principiile care ghidează persoana pământească Dar chiar și în afara acestor considerații, ajungem la concluzia că principiul care guvernează viața mentală a omului și, în consecință, moralitatea sa, trebuie căutat nu în cercul îngust și neînsemnat al creaturilor pământești, ci printre legile generale ale întregului cosmos Cauzele date de evoluţionişti sunt în mod evident ele însele doar efectele altor principii, mai profunde, în spatele cărora, poate, se află încă o serie întreagă de cauze din ce în ce mai generale, al căror culme se află în însăşi Zeitatea Moralitatea va primi abia atunci un fundament cu adevărat de nezdruncinat atunci când acea lege cosmică este indicată - nu o poți trece - care servește drept conducător și conducător cel mai înalt Poate că știința nu s-a dezvoltat încă suficient pentru a rezolva problema; dar puterea sa este mare și, în ciuda limitărilor noastre mentale, putem afirma că în spațiu nu există limite pentru cunoașterea umană, deoarece se extinde chiar și dincolo de Biblioteca "Runivers" A BEKETOV vederii telescopice, iar științei i s-a dat deja dreptul de a afirma că universul, în toată infinitatea lui, este guvernat de aceleași legi, exact cunoscute de om Poate că, în ciuda sferei sale vaste, cunoștințele umane sunt încă prea superficiale; dar este ciudat să nu o aplici la studiul tocmai a ceea ce se manifestă viața mentală superioară și care este cel mai drag tuturor și tuturor Cred, împreună cu majoritatea, că cea mai înaltă moralitate la care a ajuns vreodată omul este morala creștinismului Prin urmare, sarcina mea trebuie să fie să descopăr legea cosmică care este fundamentul natural al acestei morale Esența sa este în iubirea creștină Cuvintele Evangheliei, care caracterizează și definesc acest mare început, sunt eminamente clare Pe

baza acestora și trecând la analiza principiului numit, din punct de vedere al științei exacte, îl vom defini în felul următor: Dragostea creștină este bucurarea plăcerilor aproapelui și suferința lor cu suferințe, ca și cum ar fi ale cuiva A doua propoziție decurge direct din aceasta și anume: Viața unui iubitor de creștin ar trebui să fie astfel formată încât toți pașii lui să tindă spre realizarea binelui aproapelui în aceeași măsură ca și al său A doua prevedere poate fi realizată numai prin îndeplinirea celei de-a treia prevederi, i e în cazul în care acțiunile unei persoane duc la o egalizare completă a plăcerilor sale cu plăcerile aproapelui sau, cu alte cuvinte, la justiție Astfel, dreptatea este începutul principal și cel mai apropiat al moralității creștine, căci ea stă la temelia iubirii creștine însăși De aceea o persoană creștină-morală este numită om drept Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII Ce este dreptatea și cum poate fi exprimată în limbajul exact și abstract al științei? Justiția este egalitate în aplicarea vieții tuturor și tuturor Egalitatea (=) este cel mai scurt simbol care exprimă cel mai înalt principiu al celei mai înalte morale umane Dar egalitatea matematică este de conceput doar în abstractizare; în natură, în univers, se exprimă prin echilibru și tocmai prin echilibru în mișcare Nevoia fatală de echilibru a fost simțită de om încă de la început; la început vag, inconștient, apoi cu o conștiință din ce în ce mai mare Cei mai nepoliticoși sălbatici, Fuegian Pecheres, manifestă deja o anumită dorință de a egaliza nevoile tuturor membrilor naționalității lor Întreaga istorie a omenirii nu este altceva decât dezvoltarea dorinței umane de a stabili egalitatea între toți și toți Adevărat, ea era înțeleasă cel mai adesea doar în raport cu naționalitatea cuiva, în timp ce dreptatea față de alte popoare, dacă era recunoscută, era vag, sau numai de către anumiți indivizi (dintre greci, filozoful Democrit) Creștinismul a proclamat dreptate fără margini, iar acesta era principiul moral al acelei "Revelații" pe care oamenii o primeau de sus, de la Divinul însuși De unde această luptă pentru echilibru, de unde vine ideea de egalitate, care în modul cel mai scurt și mai precis exprimă baza moralității superioare? Pentru a răspunde la această întrebare, să ne întoarcem mai întâi la bărbatul însuși și să luăm ca punct de plecare al analizei noastre un tânăr sănătos, normal, care se bucură de viață Pentru el, totul este bucurie: nu simte separat părțile corpului său, nu poate face față unde este creierul, unde este inima și unde este stomacul etc Nu știe și nu vrea să facă față știu cum îi lucrează articulațiile sau mușchii, dar simte plăcere și Biblioteca "Runivers" A BEKETOV satisfacerea foametei sau a setei și a somnului, precum și a stării de veghe Să fie o ființă veselă, care trăiește fără înțelepciune, cu toată plinătatea vieții sale trupești Ce anume determină bucuria de viață a acestui tânăr nesofisticat, ce îi susține bucuria neîntreruptă? Numai, exclusiv prin echilibrul tuturor părților organismului său, a tuturor funcțiilor sale Cea mai mică tulburare a acestui echilibru provoacă deja unele suferințe în tinerețea noastră Dacă, de exemplu, digestia lui slăbește dintr-un anumit motiv, atunci activitatea restului organismului slăbește, iar bucuria de viață pentru el scade Într-un cuvânt, doar cu echilibrul complet, cu egalizarea completă a tuturor funcțiilor corpului său, este capabil să se bucure din plin de viață Sănătatea este prima binecuvântare a vieții, - iată o vorbă veche, înțeleaptă; dar ce este sănătatea, dacă nu echilibrul tuturor funcțiilor organismului? Dacă organismul se află în asemenea condiții în care fiecare dintre administrările sale poate fi efectuată integral, dacă toate aceste administrări sunt în plus strict echivalați între

ele, desigur, fiecare în sfera sa de activitate, dacă se observă un echilibru între ele, atunci organismul este sănătos și capabil să se bucure de viață Atunci să ne imaginăm că viața tânărului nostru devine mai complicată: iubește și este iubit, are o iubită de viață, la fel de normală și de veselă ca și el Pentru el, ecuația propriilor funcții nu mai este suficientă: este la fel de necesar să-și dea seama în fiecare minut că iubita vieții lui, soția lui, se află în aceeași poziție cu el, cel mai mic dezechilibru din corpul ei, provocarea măcar unui semn de suferință este reflectată de suferința în sine Dar acum viața acestui cuplu uman devine și mai complicată: au un copil și de atunci Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII fiecare dintre cele trei cere pentru celelalte două aceeași ecuație în funcții organice pe care o simte în sine Bucuria vieții, echilibrul sunt deja perturbate mai des, suferința mai des înlocuiește plăcerea; dar şi plăcerile devin mai pline, mai intense, căci sunt determinate nu numai de sentimentul inconştient al propriei stări de bine, ci şi de conştiinţa bunăstării mai multor fiinţe apropiate Fie ca tânărul nostru, devenit bărbat matur, soț și tată de familie, să fie înzestrat nu numai cu un corp normal, sănătos, ci și cu toate atributele unei persoane reale, capabile nu numai să se bucure prostesc de chiar Fapt de existenţă, dar şi trăgându-şi conştient plăcerile din m ira înconjurătoare Imediat tabloul vieții sale, bucuriile și suferințele sale se extinde la infinit, pornind, totuși, toate de la același principiu de ecuație, de la același echilibru Ființa lui tânjește nu numai după echilibru în sine și în cei apropiați, ci și în întreaga lume înconjurătoare, în întregul univers și, mai presus de toate, în umanitate Fiecare dezechilibru elementar provoacă o oarecare suferință unei persoane intelectuale: un cuib de pasăre, distrus de o furtună împreună cu pui; un copac plin de viață dezrădăcinat; chiar și aruncarea jalnică și urletul în libertate a unei fiare prădătoare închisă într-o cușcă înghesuită Cu cât mai puternic simte suferința "fiecăruia dintre acești micuți" , fiecare dintre membrii familiei umane universale! Deci, încălcarea echilibrului - egalitatea - aceasta este sursa întregii noastre suferințe; iar respectarea sau restabilirea echilibrului este rădăcina, sursa originară a plăcerilor noastre Am spus deja că întreaga istorie a omenirii este istoria efortului său pentru realizarea celei mai înalte expresii a ideii de egalitate - adevăr sau dreptate Artele și științele, legislația și religia au scopul principal Biblioteca "Runivers" A BEKETOV facilitează, eliberează calea omenirii către acest ideal cel mai înalt dintre nenumăratele obstacole create pentru el pe această cale de încălcarea neîncetată a echilibrului, șirul nesfârșit de nedreptăți pe care trebuie să le treacă De unde o astfel de dorință de neoprit? Interesul personal, plăcerea personală, spun cei mai noi moralişti Aceleaşi instincte, spun evoluţioniştii, care se manifestă la animalele inferioare şi care la om au luat forma simpatiei Dar, din punctul de vedere al științei exacte, din punctul în care ne-am luat de la bun început, expresiile: beneficiul reciproc, instinctul de folos reciproc, sunt cuvinte goale care nu explică nimic Nici fiziologia, nici psihologia nu pot ajuta aici Dacă spunem că acesta este un obicei al organismului, constând în faptul că atunci când anumite condiții se repetă, organismul repetă întotdeauna aceleași acțiuni, atunci acesta va fi doar un joc de cuvinte, la fel ca referirea la instinct Aceasta este doar o afirmație, o declarație de fapt, nu o explicație Dar nu trebuie decât să te întorci către ceruri, către fenomenele cosmice, către legile lumii care guvernează universul, iar mintea este lovită de

acel echilibru, pe care îl numim armonie și care domnește de la limitele pământului în toată infinitatea spațiului și timpul, căci însăși existența universului nu este de conceput fără echilibru, fără egalizarea tuturor și a tuturor în sfera lor de activitate Mișcare eternă, omniprezentă și echilibru etern, omniprezent în această mișcare neîncetată; căci dacă acest echilibru este rupt, este doar în amănunte, fiind restabilit chiar în momentul în care este rupt Universul, întregul vast cosmos, se bazează pe echilibru; conține cea mai generală manifestare a forței cosmice care guvernează atât sistemele stelare nemărginite, cât și cel mai mic atom de pe pământ Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII Omul nu este exclus din legea universală generală; ca orice altă fiinţă, el este dus fatal de circulaţia generală Dar dacă o plantă sau un animal inferior se supune acestei legi în mod inconștient, atunci într-o persoană înzestrată cu conștiință și rațiune, ia naștere fatal, cu necesitate mecanică, conștiința forței universale care îl atrage irezistibil În naturile inferioare, această conștiință este neclară și plictisitoare, în naturile mai perfecte devine mai definită, iar în unele naturi psihice alese, parcă, această conștiință devine principiul călăuzitor al vieții, sursa plăcerilor și suferințelor superioare Voi încheia cu o scurtă repetare a acestor prevederi, care ar trebui să servească drept bază pentru orice prezentare ulterioară) Echilibrul mobil, ca rezultat al forțelor egalizatoare ale naturii, pe care se bazează întreaga ordine a universului, este și stimulul inițial pentru cea mai înaltă moralitate umană) Justiția este o cauză secundară a moralității umane, deoarece este o aplicare directă a legii echilibrului universal asupra acțiunilor umane) Rezultatul este o atracție irezistibilă (fatală) (efortunare) a unei persoane pentru punerea în aplicare a justiției, i e la o moralitate superioară) Dragostea creștină, ca realizare a necesității dreptății universale, ca desfășurare a dreptății față de aproapele și față de toate viețuitoarele, completează această serie, reflectând cea mai înaltă lege cosmică din sufletul uman și reprezentând singurul și cel mai important semn a moralei umane Astfel, evoluția, în sensul lui Darwin și Spencer, pare să fie doar unul dintre mijloacele de atingere a echilibrului, ceea ce este o necesitate fatală Biblioteca "Runivers" A BEKETOV Deci, viața însăși generează în noi nu numai ideea * a unei ecuații universale, ci cu toate nenumăratele ei mișcări ea impune unei persoane (mai mult, în fiecare moment al existenței sale) însuși Faptul de echilibru, căci se manifestă chiar și în acea simetrie a corpului nostru și a funcțiilor sale, fără de care nici un moment al unei vieți normale nu este posibil Efortul organic pentru păstrarea simetriei complete în propriul nostru corp este sursa autoconservării Dragostea maternă, principiul familiei, care dă naștere conștiinței nevoii de a egaliza mama cu copiii săi, este în același timp sursa celei mai înalte moralități de pe pământ, adică strădania organică pentru realizarea echilibrului între toți oamenii - "Das ewig Weiblichett" de Goethe îl înțeleg tocmai în acest sens Deci, din punctul de vedere al științei, cea mai înaltă moralitate umană este o aplicare a legii cosmice Știința modernă, după ce a stabilit legea unității forțelor, trebuie în același timp să admită că Newton ne-a indicat deja acea forță primordială, a cărei manifestare se exprimă prin gravitația universală Mișcarea determinată de atracție este capabilă să treacă în toate celelalte forțe, sau mai bine, să asume direct sau indirect formele de mișcare care sunt caracteristice tuturor celorlalte forțe Astfel, baza naturală a moralității pare a fi un derivat al însăși puterea care, datorită Creatorului, guvernează toate

fenomenele cosmice Echilibrul în mișcare este cel mai înalt obiectiv, în care converg toate scopurile ființei Din acest punct de vedere, este evident că ființele particulare, separate, sunt subordonate ființei întregului; acesta este altruismul obiectiv și absolut care se reflectă în sufletul zeu al unei persoane creștin-morale: totul este pentru aproapele, chiar și jertfa propriei vieți, până la atingerea unui echilibru deplin între oameni Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII Mi-am exprimat, cât am putut de exact, ideea mea despre esența și baza rațională a moralității creștine Paginile care urmează ar trebui să servească drept dezvoltare și confirmare a ideilor exprimate IV Egalitate și echilibru Egalitatea absolută, matematică, există doar în mintea umană Totuși, egalitatea fizică este de asemenea imaginabilă, pentru că, de exemplu, doi centimetri cubi de apă, celelalte condiții fiind egale, sunt absolut egali Dacă noi, prin mijloacele noastre slabe, nu putem realiza pe deplin această egalitate, aceasta nu înseamnă că natura însăși nu poate realiza aceasta Dar pentru a obține o asemenea egalitate fizico-absolută, este necesar să se compare corpuri omogene Obiectele sau corpurile neomogene nu pot fi egale între ele S-ar părea că nici măcar nu putem vorbi de egalitatea a două corpuri având o structură chimică sau fizică diferită, chiar dacă greutatea și densitatea lor ar fi complet egale Cum, deci, începem să vorbim despre egalitatea dintre oameni care, deși nu există o diferență atât de mare între ei cum există între nenumăratele corpuri anorganice și cele organice, sunt totuși atât de diferiți unul de celălalt încât fiecare persoană pare a fi o persoană separată, diferită de toate celelalte S-ar părea că corpurile eterogene pot fi comparate între ele doar pentru a-și găsi diferențele, și nu egalitatea Într-adevăr, corpurile eterogene nu pot fi egalizate de la sine, dar pot fi egalizate în raport cu sfera de acțiune - fiecare dintre ele Odată cu realizarea acestei ecuații, se stabilește echilibrul, ceea ce este astfel o aplicare directă, imediată a egalității Din acest punct de vedere, se pot compara pe cele mai diverse Biblioteca "Runivers" A BEKETOV corpuri străine Permiteți-mi să vă dau un exemplu pentru a clarifica problema Să luăm două lucrări de arte diferite, de exemplu, o statuie și un tablou istoric: dacă evaluăm fiecare dintre aceste lucrări în contextul fiecăreia dintre ele, atunci imposibilul va fi posibil O statuie este judecată din punctul de vedere al sculpturii, o pictură din punctul de vedere al picturii Exprimând demnitatea ambelor numere, luând de exemplu yuo drept simbol al celei mai înalte perfecțiuni, obținem numere, două puncte, dacă doriți Cifrele, care exprimă un concept abstract al gradului de demnitate a ceva, pot fi, evident, comparate: dacă figura cea mai mare, care exprimă cea mai înaltă demnitate, a căzut, de exemplu, pe o statuie, atunci avem dreptul să spunem că o statuie este mai bună decât o poză În hostel ne exprimăm în mod constant în acest fel, pentru claritate, adăugând uneori cuvintele: "în felul nostru" În acest sens este chiar posibil să spunem că o statuie este mai bună decât cutare sau cutare persoană Dacă este posibilă astfel să comparăm obiecte eterogene, atunci este posibilă și egalizarea lor, aducându-le la egalitate, la echilibru Astfel, într-o sală decorată elegant, se pot echivala lucrări de artă de tot felul: pentru aceasta, trebuie doar să observăm că au aceeași valoare artistică în sfera artei pe care o reprezintă Atunci sala noastră va da dovadă de echilibru, armonie în decorarea sa Dacă ne întrebăm: ce anume se cere pentru a atinge perfecțiunea completă în decorarea sălii noastre, atunci va trebui să răspundem că pentru aceasta este necesar ca condițiile în care s-au realizat toate

lucrările să fie nu numai extrem de favorabile, ci și egali între ei Un sculptor, pictor, mozaicist, ceramică etc , de merit egal, să lucreze într-un mediu la fel de favorabil pentru fiecare, atunci se va obține egalitatea cerută, exprimată în deplin echilibru Astfel, este posibil nu numai compararea Biblioteca "Runivers" MORALITATE ȘI ȘTIINȚA NATURII, : cuva, dar și să echivaleze între ele cele mai diverse obiecte Pentru aceasta este evident necesar ca măsura condițiilor favorabile activității fiecăruia dintre obiectele care se egalizează să fie egală pentru toate, i e astfel încât egalitatea nu privește obiectele în sine, ci sferele lor În natură, o asemenea ecuație găsim peste tot: cu ajutorul ei, acel echilibru general se păstrează în univers, fără de care existența sa este de neconceput De aici rezultă împrejurarea că, dacă nu funcționează, sau din anumite motive nu poate fi păstrată, ecuația sferei de acțiune a uneia sau alteia Forme de a fi cu restul, atunci această Formă dispare în virtutea însăși legii a conservarea echilibrului, deoarece ceea ce nu poate intra în sistem, care este menținut în echilibru, atunci chiar prin acest lucru este eliminat Forța egalizantă a naturii operează cu fatalitate inevitabilă și tot ceea ce este în univers își păstrează existența doar prin supunerea necondiționată acestei forțe Să ne întoarcem, însă, la om Oamenii nu pot fi egali între ei și nu vor fi niciodată egali Această propoziție, repetată constant, nu acceptă obiecții și trebuie considerată o axiomă atâta timp cât ne referim la egalitate matematică O astfel de egalitate ar veni dacă toți oamenii ar fi identici între ei în trup și în spirit, dacă persoana A ar fi = pentru fiecare dintre oamenii A ', A ", A "', etc Acest lucru nu este numai imposibil, dar nici de dorit Această egalitate imposibilă și absurdă este chiar opusul echilibrului dintre oameni, care, nefiind egalitate, este însă aplicarea și manifestarea lui directă Pentru a realiza acest gen de egalitate, care este singurul lucru care poate fi discutat în lumea reală, este necesar doar ca condițiile de a fi ale tuturor și ale fiecăruia dintre oameni să fie egale între ele, având în vedere egalitatea datelor *) *) Prevăd obiecții la această formulă scurtă, Mulți, poate, o vor înțelege greșit, sau nu vor dori să o înțeleagă Ei vor spune, de exemplu, că este imposibil să echivalezi locuitorii din munți cu locuitorii stepei sau de pe litoral, prin urmare Biblioteca "Runivers" A BEKETOV Religia, știința, artele și meșteșugurile, bunele guvernări, fiecare în sfera sa și în felul său, se străduiesc să realizeze o asemenea egalitate Dacă toți oamenii, fiind egali în fața lui Dumnezeu, sunt cu adevărat egali în fața legii și sunt înzestrați în mod egal cu pământ, apă, aer și foc, atunci se va realiza egalitatea despre care vorbim Mulți, chiar și marea majoritate, susțin că chiar și o asemenea egalitate este imposibilă; dar această majoritate își bazează dovezile în primul rând pe imposibilitatea egalității matematice, adică pe o confuzie de concepte În general, confuzia de concepte este principala sursă a tuturor paradoxurilor care servesc la înșelarea omenirii Recunoscând egalitatea, manifestată de legea cosmică a echilibrului și dreptății, ca bază a moralității umane, ni se pare că întregul trecut al umanității și tot viitorul ei ne este luminat de o lumină strălucitoare În trecut, vedem că toate aspirațiile umane aveau scopul de a egaliza oamenii între ei În acest sens, vedem chiar o îmbunătățire incontestabilă În viitor se prevede continuarea acestui progres, conștientizarea din ce în ce mai larg răspândită a fatalității inevitabilității acestei ecuații; căci legile naturii nu își încetează activitatea: ele sunt eterne Vedem vârsta la care majoritatea recunoaște nevoia unei ecuații complete și universale, în măsura în

care recunoaște acum nevoia ca toată lumea să respire aer, să mănânce o dată pe zi măcar o crustă de pâine învechită și să-și potolească setea chiar și dintr-un baltă murdară Și acum uneori suspinăm, alteori fierbinți și uneori chiar ne răzvrătim pentru că nu se îmbracă totul că unul locuiește la munte, celălalt în stepă, al treilea lângă mare Pentru astfel de dialecticieni am adăugat ultimele trei cuvinte, care, strict vorbind, ar fi trebuit să fie implicate de la sine Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII suntem necesari Chiar și acum, majoritatea dorește în mod platonic ca toată lumea să fie sănătoasă, bine hrănită și beată în fiecare zi și să se liniștească noaptea Această dorință platoniciană se va transforma în realitate abia atunci când va deveni clar pentru toată lumea că baza tuturor acestor dorințe este legea naturii, nu o treceți Rândurile mele sunt scrise pentru a dovedi prezența unei astfel de legi Scepticii vor spune că în dovezile mele există deja o eroare grosolană pentru că fiecare lege a naturii este în mod inevitabil îndeplinită: se numește lege a naturii pentru că este imposibil să nu o îndeplinești, chiar dacă a existat dorința de a o face Între timp, unde este dreptatea pe pământ, unde este echilibrul notoriu, unde este egalitatea, care este subliniată atât de insistent aici? Mi se va spune că universul este supus unor legi imuabile, care se aplică în fiecare dintre momentele existenței sale, cu o acuratețe inexorabilă Aceasta este legea necesității Ființele vii nu sunt excluse din asta Cum se poate, ne întrebăm, să caute dreptate acolo unde domnește o singură necesitate fatală - dura necesitas? Nenumărate fenomene, care se repetă în permanență în fața ochilor noștri, mărturisesc parcă contrariul conceptelor exprimate de cuvintele: necesitate și dreptate Din acest punct de vedere, moartea ne lovește mai ales Numai pe pământ, distruge în fiecare minut milioane de ființe vii și totuși fiecare dintre aceste ființe este înzestrată în cea mai mare parte cu o organizare foarte complexă și o sensibilitate intensă Prin necesitate, milioane de carnivore sunt condamnate să supună suferinței și morții milioane de ierbivore inofensive Cu fiecare înghițitură de apă, cu fiecare respirație, chiar și , Biblioteca "Runivers" A BEKET O V b cu fiecare pas distrugem zeci, sute și chiar mii de vieți Nu degeaba evlaviosul hindus mătură praful drumului din fața lui, temându-se să distrugă o făptură vie Unde este dreptatea, unde este iubirea? Dreptatea este în sufletul omului, vom răspunde În univers, însă, se manifestă ca egalitate absolută în aplicarea legilor ființei odată stabilite În această aplicare riguroasă din punct de vedere matematic a legilor universului stă ceea ce numim necesitate, sau mai bine zis, lege universală În virtutea ei, această legitimitate nu numai că a realizat, dar și a menținut constant armonia mondială, pe care o numim echilibru mobil În Cosmosul Fizic, un asemenea echilibru este păstrat prin instaurarea neîncetată a unei Forme de către alta: acelea dintre ele care nu satisfac legitimitatea universală sunt înlocuite cu altele, se transformă în altele noi Moartea în sens cosmic nu este anihilare, ci doar o schimbare forme de viata "Die the world - triumph the law^ (Fiat justicia - pereat mundus) - în asta constau, s-ar părea, legile naturii; de fapt, se întâmplă invers, căci legea domnește prin distrugerea părților în numele păstrării întregului, și nu invers Repet încă o dată: formele de ființă se schimbă, dar întregul se păstrează în toată armonia lui În sufletul omului, în conștiința sa, legitimitatea cosmică este reflectată de o sete de stabilire a armoniei, nu numai în general, ci și în toate particularitățile ființei și, mai ales, în umanitate Oricine nu se supune acestei dorințe umane organice, inerentă, mai devreme sau mai târziu, într-un fel sau altul,

suportă presiunea forțelor grandioase ale naturii, egalând, echilibrând, instituind peste tot legea universală Un moment de atenție concentrată ne dezvăluie Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII - acţiunea neîntreruptă, neobosită a acestor forţe în mediul uman Viața normală a unui om, așa cum sa indicat deja, constă în echilibrul nu numai a tuturor funcțiilor organismului său între ele, ci și a forțelor externe ale naturii Viața normală a omenirii constă în echilibrul (cu ajutorul ecuației lor) a tuturor oamenilor între ei Dacă ambele ar fi observate, atunci nici indivizii, nici omenirea nu ar experimenta forțele egalizatoare ale naturii Dar oamenii se străduiesc în mod constant să încalce legea și apoi vai de cel care o încalcă, căci atunci forțele mecanice ale universului încep să se echilibreze separat de om; iar acum suferă, moare prematur, pentru că dacă organismul său refuză să participe la armonia universală, atunci - treptat sau dintr-o dată - el însuși este eliminat de acțiunea inexorabilă a forțelor lumii: propriile forțe sunt cheltuite, organismul său este slăbit , el nu este capabil să echilibreze presiunea figurilor ъ externe și trece în forme noi, mai potrivite pentru participarea la echilibrul general Putem spune fără nici cea mai mică exagerare că aproape toți oamenii mor prematur, pentru că nu există niciun motiv fiziologic pentru care o persoană să nu trăiască până la o sută de ani și chiar până la o bătrânețe mai profundă Nu există om care să nu fi experimentat în viața sa o boală mai mult sau mai puțin gravă: asta pentru că sunt puțini, foarte puțini oameni complet normali, perfect sănătoși în lume Și ce este boala, și chiar moartea prematură în sine, dacă nu o consecință a unui echilibru tulburat, restabilit de o voință inexorabilă și atotputernică, ținând în mâini soarta universului? v Echilibrul și bronzul numită luptă pentru existență Doctrina echilibrului, ca principiu cosmic principal, este aparent în contradicție cu ultimele ' Biblioteca "Runivers" A B E K E t o v b doctrina luptei pentru existenţă Acest lucru ne obligă încă o dată să ne adâncim aici în esența fenomenului numit Spun "încă o dată" pentru că am fost nevoit să atrag în repetate rânduri atenția cititorilor asupra ei Fenomenul concursului vieții, confundat în cea mai mare parte cu lupta pentru existență, în adevăratul sens al acestei expresii, este prezentat de mine într-o cu totul altă formă decât înainte Am demonstrat că nu poate fi considerată deloc o lege a naturii, ci doar aplicarea uneia dintre legile mecanice naturii organice Întrucât concluziile și concluziile mele pe această temă sunt publicate într-o ediție foarte puțin difuzată * **)), și altă dată într-un manual *♦), și, mai mult, în cea mai concisă formă, consider că este necesar să le repet și aici Permiteți-mi să amintesc mai întâi esența fenomenului, care, așa cum s-a spus, este ridicat de mulți la nivelul unei legi a naturii ■ Concurenţa vieţii, denumită altfel lupta pentru existenţă (lupta pentru viaţă), nu este altceva decât binecunoscuta lege economică a lui Malthus, pe care Darwin însuşi o admite cu deplină certitudine Constă în următoarele Întrucât reproducerea rasei umane are loc într-o progresie geometrică, iar mijloacele de subzistență cresc într-o progresie aritmetică, o parte din oamenii în curs de dezvoltare trebuie inevitabil să piară Concursul vieții, spune Darwin în al treilea capitol al celebrei sale lucrări despre Originea speciilor, este o generalizare a legii lui Malthus la toată natura organică Cu toate acestea, aprofundând în prezentarea lui Darwin, constatăm că fenomenul în cauză este înțeles de acesta mult mai pe larg și departe de a fi atât de exact (vezi capitolul al aceleiași lucrări) În această expunere cei doi sunt confuzi *) Vezi Proceedings

of the St Petersburg Society of Naturalists, vol I **) Manual de botanica de A Beketov SPb , p $ și urm Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII "împrejurările sunt diferite între ele, și anume: relația organismelor cu agenții fizici generali externi, ceea ce poate fi numit într-adevăr o luptă pentru existență și antagonismul dintre organismele în sine, este o competiție vitală propriu-zisă Primul dintre aceste fenomene diferă fundamental de al doilea prin faptul că pentru implementarea lui sunt necesari doar doi Factori: viața și forțele fizice exterioare generale, în timp ce pentru implementarea celui de-al doilea sunt necesari încă doi Factori noi: reproducerea în progresie geometrică și spațiu limitat Aceste două fenomene sunt în aceeași relație între ele ca și fenomenele de expansiune a corpurilor din căldură și mișcarea mașinilor cu abur Pentru primul este suficientă coprezența unui corp și căldură, pentru al doilea, mai sunt necesare o anumită construcție a unei mașini și izolarea unui corp de expansiune (abur) în interiorul acestei mașini În consecință, competiția vieții este un caz aparte al luptei pentru existență, deoarece printre Factorii care determină competiția vieții, cu siguranță se numără și cei care determină lupta, dar nu și invers Este clar că lupta pentru existență în primul sens este ceva necesar din punct de vedere fizic, pentru că viața însăși nu este altceva decât o reacție la activitatea forțelor exterioare Concursul vieții, de fapt, dimpotrivă, nu implică o necesitate fizică fundamentală Dacă ar exista un singur individ organic pe întregul glob, atunci chiar și atunci ar fi într-o luptă pentru existență cu condițiile fizice generale din jur Pentru ca competiția de viață să se desfășoare este nevoie de cel puțin doi indivizi, care locuiesc, de altfel, într-un spațiu restrâns Deci, din ideea generală a luptei pentru existență, trebuie de la bun început să evidențiem ceea ce poate fi numit într-adevăr o competiție de viață, adică antagonism real între organisme, os? Biblioteca "Runivers" A BEKETOV x urmând expresia "luptă pentru existenţă" reacţia organismelor - rezistenţa lor - la influenţa forţelor exterioare Fără aceasta, va urma o confuzie de concepte, care se remarcă atât la Darwin, cât și la adepții săi, izbind în fiecare caz specific din biologia animalelor sau plantelor Deci, dacă doi câini de vânătoare sunt angajați într-o luptă cu un lup, atunci, din punctul de vedere al darwiniștilor, mai trebuie să ne întrebăm: cine se luptă aici? Câini - fie cu un lup, fie câini între ei; căci cel al câinilor, care este mai puternic și mai îndemânatic, va rămâne în viață, gâtindu-l în cele din urmă pe lup, iar cel mai puțin puternic și mai priceput însuși va pieri: înseamnă că cel mai puternic câine l-a biruit pe cel mai slab! Din punctul nostru de vedere, vom spune fără ezitare că ambii câini se luptă cu lupul, fiind în competiție între ei Dintre doi iepuri urmăriți de un câine ogar, cel care este mai rapid va câștiga și va părăsi ogarul; dar, din punctul de vedere al darwiniștilor, iepurii de câmp, fugind de persecuții, s-au luptat între ei, și nu cu un ogar care l-a sugrumat pe unul dintre ei etc Evident, orice distrugere a organismelor nu poate fi pusă pe seama competiției vieții, deoarece ea se manifestă doar atunci când spațiul este limitat și există un surplus în generație Dacă aceste condiții nu există, atunci așa-numita lege a lui Malthus este inaplicabilă Moartea a nenumărate miliarde de ființe organice din cauza înghețului și secetei, a inundațiilor, uraganelor, cutremurelor și a altor forțe generale similare nu poate fi pusă pe seama competiției vieții Acest lucru a fost simțit și de Darwin însuși, deoarece în multe locuri ale operei sale el pune în contrast lupta cu condițiile exterioare cu competiția vieții, încercând să acorde mai multă importanță celui de-al

doilea, de exemplu, în al treilea capitol citat (§ V-Clima) Influență), unde dă mărturie în beneficiul faptului că acțiunea distructivă a climei se produce preponderent într-un mod intermediar Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII În alt loc (același capitol III) Darwin spune direct că în apropierea limitei zăpezilor veșnice există doar o luptă a organismelor cu condițiile de mediu Voi adăuga, de asemenea, că sub conceptul de competiție de viață nu se poate rezuma lupta organismelor eterogene între ele, pentru că ele se raportează între ele ca lupte *), și nu ca concurente: un berbec și un lup care l-au atacat nu fac concura, dar lupta; omul se luptă cu tenia care trăiește în intestinele lui și nu concurează cu el Această confuzie de concepte a dus de mai multe ori la obiecții care au apărut tocmai pentru că gândirea lui Darwin a fost înțeleasă greșit Legea lui Malthus, și apoi competiția vieții, sunt derivate statistic Nu este greu să acumulați mii și zeci de mii de exemple care să demonstreze că numărul de embrioni produși de plante și animale este nemăsurat mai mare decât numărul de organisme vii; dar nu aceasta este esența întrebării Trebuie dovedit că această moarte este determinată tocmai de competiția vieții, căci doctrina selecției naturale se bazează pe presupunerea că noi Forme sunt elaborate prin intermediul competiției vieții Metoda statistică, fără îndoială, are meritele ei până când știința are o altă metodă mai exactă Însă concluziile statisticii nu mai pot fi considerate legi ale naturii, deoarece se ocupă doar de fenomene concrete Statistica nu are cum să descopere cauzele reale ale regulilor pe care le derivă Ca toate regulile, acestea fac obiectul unor excepții și modificări fundamentale Prin legea naturii numim astfel de principii care sunt neschimbabile, în ciuda oricărei schimbări în condițiile externe *) Acest tip de luptă este plasat mai corect în a treia categorie, deși, cu toate acestea, se apropie mai mult de ideea unei lupte cu condiții externe decât de competiția vieții Biblioteca "Runivers" A BEKETOV Este posibil, fără îndoială, să vorbim despre legi particulare ale naturii, dar în esență astfel de legi sunt doar aplicarea acestora sau a altora generale; sunt fenomene, nu legi Printre astfel de fenomene se numără competiția vieții Începând să o analizăm din punct de vedere fizic general, în primul rând este necesar să subliniem acea lege, a cărei manifestare concretă este, printre altele, competiția în viață Pentru a face acest lucru, voi pune din nou în perspectivă că competiția de viață este determinată de următoarele circumstanțe:) relația organismelor cu condițiile externe;) spațiu limitat, de care depind mijloacele limitate de existență) reproducerea organismelor într-o progresie geometrică Odată cu eliminarea celei de-a doua dintre aceste trei condiții, nevoia de competiție a vieții a dispărut În consecință, baza ei este acea lege fizică, conform căreia un spațiu dat nu poate fi ocupat de două corpuri în același timp - într-un cuvânt, legea impenetrabilității materiei Într-adevăr, cantitatea de hrană, aer, necesară respirației, toate acestea se reduc la volumul spațiului, căci dacă i se dau dimensiunile, atunci tot ceea ce o umple se poate dezvolta numai în aceste limite date; având în vedere infinitul spațiului, materia se poate dezvolta fără limită Deci, motivul principal al competiției vieții este legea impenetrabilității materiei, cu limitarea spațiului Dacă această cauză principală a fenomenului care ne ocupă ar fi indicată încă de la început, atunci obiecțiile unor oameni de știință care au respins însuși principiul competiției vieții nu ar putea fi ridicate Ne continuăm analiza în continuare Pentru asta reducem Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII viața până la cea mai simplă expresie: viața este

mișcare Atunci lupta vieții este un antagonism al forțelor, căci în mecanică forța și mișcarea sunt una și aceeași Dacă, de dragul simplității, luăm doar două forțe, atunci concursul vieții ni se va prezenta în toată claritatea ei Acesta va fi apoi descris prin cântare: dacă solzii sunt în repaus când ambele lor cupe sunt libere, atunci aceasta nu înseamnă că cupele nu sunt sub influența gravitației: sunt antagoniste unul față de celălalt, dar echilibrul lor nu este tulburat, deoarece ambele brațe ale jugului sunt egale cu ele însele Doi indivizi din această specie ar fi exact în aceeași poziție dacă substanța din care își trag viața ar fi distribuită uniform și în cantitate suficientă pentru ambii Fiind în echilibru, ei nu ar înceta să fie în același timp în antagonism Cântarul, scos din echilibru prin contracția unuia dintre brațele balansoarului, prin mișcare, sau prin adăugarea de greutate a uneia dintre cupe, intră în oscilație, care durează ceva timp, dar se termină cu balanța, și una dintre cupe este mai jos decât cealaltă, cu balansoarul înclinat în lateral Echilibrul restabilit, antagonismul continuă Dar de data aceasta echilibrul s-a atins printr-o serie de ezitare: s-ar putea spune alegoric că după o oarecare luptă între cântare, unul dintre ei a câștigat Vor fi prezentați și doi indivizi organici dacă substanța care le dă viață nu este distribuită uniform, dacă este în cantități mai mari față de un individ decât față de celălalt, sau dacă condițiile exterioare - lumină, căldură etc - favorizează un individ mai mult decât celălalt Într-un cuvânt, indiferent cum raționăm în direcția indicată, cu siguranță vom ajunge la concluzia că după ezitarea, într-un fel sau altul cauzată de dezechilibru, urmează din nou echilibrul Biblioteca "Runivers" Õ A BEKE T O V b Privind la natura din jurul nostru, la fenomenele lumii stelare, într-adevăr peste tot întâlnim atât oscilația, cât și echilibrul, în ciuda eternului antagonism al forțelor Ajungem astfel la concluzia că lupta vieții este un antagonism de forțe, al cărui rezultat este echilibrul; O asemenea alegorie mi se pare mai corectă decât expresia "luptă pentru existență"; dar duce și mai degrabă la întunecare decât la clarificarea conceptelor, căci lupta în sensul său propriu se termină cu victoria unuia dintre combatanți; de fapt, antagonismul fortelor se termina in echilibru, iar distrugerea uneia dintre ele este un moment secundar si nici macar necesar Deci, competiția vieții este un caz special de antagonism al forțelor, a cărui bază este legea impenetrabilității materiei cu o sferă sau volum de acțiune limitată și al cărui rezultat necesar este echilibrul Dacă da, atunci nu există niciun motiv să presupunem că echilibrul pe suprafața pământului poate fi atins doar prin intermediul antagonismului menționat Acest lucru, evident, a fost înțeles și de Darwin; dar, dezvoltându-și doctrina selecției naturale, care decurge din competiția vieții, s-a oprit mai ales asupra manifestărilor acestui principiu, asupra faptelor luptei, mai mult, amestecându-le constant cu manifestări ale competiției vieții Din punct de vedere fizic general, este destul de clar că însuși antagonismul forțelor poate apărea numai atunci când forțele care acționează sunt aplicate aceluiași corp Dacă, totuși, materia este transferată în mediul organismelor, atunci se aude adesea vorbindu-se despre lupta reciprocă a organismelor situate în aproape diferite părți ale lumii Din aceasta rezultă clar că organismele care duc o viață solitară, separate unele de altele prin distanțe considerabile, pot fi supuse doar luptei cu condițiile de mediu, și nu competiției vieții Biblioteca "Runivers" MORALITATEA II ŞTIINŢA NATURII x Pe de altă parte, forțele, chiar și aplicate aceluiași corp, pot să nu fie antagoniste dacă corpul căruia sunt

aplicate este înzestrat cu o forță de rezistență (inerție) infinită împotriva lor Surplusul de mijloace de subzistență este tocmai acest caz în rândul organismelor În natură întâlnim foarte des această împrejurare În fine, în lumea organismelor sociale, slăbirea antagonismului apare tocmai ca urmare a necesității de a lupta cu condițiile de mediu Din punct de vedere fizic general, aceasta este acțiunea comună a forțelor omogene care au aceeași direcție și sunt aplicate în același punct Doi cai, trăgând împreună de aceeași greutate, nu sunt în niciun caz în competiție: evident, se ajută reciproc De aici vine ajutorul reciproc, fenomen la care regretatul K Th Kessler**), care a numit-o lege și i-a acordat mai multă importanță decât principiului însuși al luptei pentru existență Darwin, în cartea sa despre originea omului, se oprește și asupra fenomenului de asistență reciprocă (Capitolul III) în legătură cu dorința animalelor de a comunica Voi adăuga aici că viața socială se manifestă prin ajutor reciproc nu numai la animale, ci și la plante Este suficient să arătăm spre pădurile și pajiștile noastre vaste, care din timpuri imemoriale au fost compuse din aceeași specie, pentru a aprecia asistența reciprocă pe care plantele o oferă unele altora Deci de exemplu copacii, închiși de păduri, exclud adesea orice altă vegetație de sub ei, rețin umiditatea incomparabil mai mult decât în locuri deschise, rezistă vântului cu mult mai mult succes etc Nu то reprezintă spațiile vaste de stepă, de exemplu, în sudul Rusiei *) Un exemplu izbitor aici este reproducerea mamiferelor europene - cai și vite transportate în America **) Procesele de la Sankt Petersburg Societatea Naturaliştilor Biblioteca "Runivers" A BEKETOV acestea, din timpuri imemoriale acoperite cu iarba pene si tyr-soia Ciucurile dense din aceste ierburi perene dure exclud aproape toate celelalte vegetații din mediul lor și, împletite cu rădăcini, formează o acoperire puternică care a rezistat turmelor de pășunat, probabil de multe milenii Astfel ajungem la concluzia că concursul vieții este doar unul dintre regulatorii echilibrului care predomină în natură În consecință, rezultatul considerațiilor pe care le-am prezentat în cea mai concisă formă constă în primul rând în stabilirea fermă a doctrinei concursului vieții, care se dovedește a fi o simplă aplicare a Legii fizice a impenetrabilității materiei A nega acest fenomen înseamnă a nega materia însăși Deci, manifestarea competiției vieții, în loc să conducă la distrugeri inevitabile, "Dimpotrivă, duce la echilibru Acest rezultat incontestabil, după părerea mea, este complet opus acelor concluzii absurde - chiar dezgustătoare din punct de vedere moral - pe care le-a tras Malthus din legea sa imaginară și pe care mulți încă le iau la îndemână Aceste concluzii se rezumă în principal la faptul că, dacă totul în natură se bazează pe luptă, care se termină cu moartea inevitabilă a unuia sau altuia, atunci rămâne doar să ne supunem acestui lucru și să punem toată speranța pe foamete, epidemii și toate celelalte boli , inundații, cutremure, războaie etc asemenea calamități care eliberează pământul de surplusul de populație Pe de altă parte, săracii sunt sfătuiți să nu se înmulțească și să fie cumpătați Dar, întrucât competiția vieții duce la competiție, la selecția celor mai capabili și, în consecință, la progres, de aici se deduce egoismul cel mai feroce: lupta este o lege a naturii, asta a fost dovedit de știință Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII și marele Darwin - prin urmare, luptă și câștigă în folosul tău, demonstrându-le celor mai capabili, cei mai demni de a rămâne pe pământ și de a te bucura de binecuvântările lui Este clar că Darwin nu are nimic de-a face cu asta, pentru că, acceptând fenomenul expus de Malthus, nu a acceptat

concluziile sale Și că diverși publiciști, pe baza lui Darwin, sunt gata să concluzioneze că jaful este aproape legal, atunci aceasta nu este o știre în istoria omenirii Dacă nevoia de a arde și de a extermina oamenii în orice mod posibil a fost derivată din religia iubirii, atunci este posibil să fii surprins de recunoașterea legitimității oricărei lupte pe baza faptului că celebrul om de știință a rostit cuvântul " lupta pentru existență", și chiar a adăugat că aceasta este legea naturii Oamenii desfrânați și tot felul de însetați de viață sunt perfect capabili să interpreteze diverse teorii abstracte în favoarea lor și astfel să se justifice Dar nu e vorba de libertini Este puțin probabil ca vreunul dintre ei să citească aceste rânduri; iar dacă citește, nu va înțelege M-aș bucura dacă cei care, prin datorie sau prin înclinație, se consideră profesori ai omenirii, mai ales tinerii, ar asimila ideea concursului vieții, care se stabilește aici și pe care îl consider singurul adevărat Atunci, mi se pare, ar înceta să mai expună egoismul ca fiind cel mai înalt principiu al moralității și lupta cu aproapele în locul iubirii pentru aproapele - VI Selecția naturală și moralitatea După aprecierea semnificației concurenței vieții, din punct de vedere al moralității, ar trebui să urmeze o evaluare, din același punct de vedere, a principiului lui Darwin al selecției naturale *) *) Selecția naturală este tradusă cel mai adesea în țara noastră prin expresia "selecție naturală" (a se vedea, de exemplu, traducerea lui S Rachinsky a "Originea speciilor) - Biblioteca "Runivers" A BEKETOV În creșterea vitelor și în creșterea păsărilor de curte, în horticultură, cultivarea câmpului și horticultură este cunoscută și practicată de multă vreme selecția artificială, cu ajutorul căreia diverși cultivatori fac cu adevărat minuni, creând noi rase de animale și plante Pentru a face acest lucru, sunt selectate acele animale și acele plante care prezintă tendința de a se schimba în direcția dorită Dacă, de exemplu, se cere să se producă oi cu lână fină dintr-o turmă de oi grosier roșii, atunci sunt selectate dintre ele acelea care, dintr-un motiv oarecare, s-au născut cu lână mai fină decât restul Printre descendenții indivizilor astfel selectați, cu siguranță vor fi câteva exemplare cu o lână și mai fină; din nou acestea sunt selectate, iar astfel, după câteva generații, se obține o rasă, în finețea lânii, uneori complet diferită de originală Dacă proprietarul a avut scopul de a crește exclusiv oi cu lână fină, atunci, pe măsură ce turma sa selectată crește, le va transfera pe toate cele cu lână groasă În consecință, în acest caz, oile cu lână fină s-au dovedit a fi mai bine adaptate la condițiile vieții lor: au supraviețuit datorită faptului că s-au adaptat (adaptat) la cerințele proprietarului În toate cazurile de selecție artificială, condițiile principale par să se afle în două împrejurări: în primul rând, în capacitatea de a se schimba și, în al doilea rând, în capacitatea de a se adapta la cutare sau cutare condiție În selecția artificială, există și o condiție artificială, stabilită de un capriciu sau de nevoi umane Printre natura liberă, evident, nu pot exista condiții artificiale; condiția de selecție naturală poate fi și este doar una, spune Darwin, și anume - Întotdeauna scriu și spun selecție sau selecție; La fel și profesorul Timiryazev, un cunoscător nu numai al darwinismului, ci și al limbii engleze Cuvântul selecție implică ceva ales în prealabil, căruia i se selectează unul, iar acest lucru nu este adevărat în esența gândirii lui Darwin Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII utilitate pentru orianism în sine În consecință, dacă organismul se schimbă, atunci numai în direcția care îi este utilă Altfel, el va pieri inevitabil Așadar, un rezident al țărilor calde,

care s-a mutat într-o ţară rece, vrând-nevrând trebuie să-şi schimbe obiceiurile, trebuie să încerce să-şi obişnuiască corpul atât cu mâncarea rece, cât şi cu alte alimente etc Dacă el însuşi nu reuşeşte, atunci printre copiii săi există va fi cu siguranţă aşa care, de la bun început, va suporta mai uşor noile condiţii decât el însuşi, iar după câteva generaţii, adaptarea este deja în cea mai mare parte completă O familie italiană sau din sudul Franţei, fără să se amestece măcar cu ruşii, după câteva generaţii după ce s-a mutat în Rusia, adesea se adaptează deja pe deplin la climatul rusesc: în consecinţă, s-a schimbat într-o direcţie utilă pentru sine Variabilitatea, sporită de ereditate, de dragul beneficiului organismului adaptarea la condiţiile din jur este marele principiu proclamat şi dovedit de Darwin Acele organisme care sunt mai rapide şi mai capabile să se adapteze la mediul înconjurător, adaugă Darwin, câştigă în mod evident avantajul în competiţia vieţii, care, în acest fel, contribuie puternic la schimbarea organismelor într-o direcţie utilă acestora Deci, în natura liberă, competiţia vieţii joacă acelaşi rol pe care îl joacă omul în materia selecţiei artificiale Prin urmare, întregul proces de schimbare a organismelor de dragul adaptărilor a fost numit pe bună dreptate de către Darwin selecţia naturală Nu este nevoie să argumentăm aici despre semnificaţia concursului vieţii în fenomenul schimbării şi adaptării organismelor Nu are o importanţă primordială pentru noi dacă variaţia şi adaptarea apar numai prin selecţie naturală sau prin alte mijloace naturale Biblioteca "Runivers" A BEKETOV mi Cel mai important lucru pentru noi este că organismele se schimbă cu adevărat şi, mai mult, tocmai într-o direcţie care le este benefică; că cei incapabili de o asemenea schimbare sunt eliminaţi, conform legii necesităţii, de mâna inexorabilă a ceea ce am numit drept universal A nega aceste prevederi, în starea actuală a ştiinţei, nu există nicio posibilitate Nici nu este de o importanţă capitală pentru noi întrebarea exact la ce limite poate atinge variabilitatea organismelor: toate organismele provin dintr-unul dintre cele mai simple, dintr-o picătură fără formă de materie organică sau din câteva sute, sau chiar mii de cele mai simple tipuri create iniţial? Cel mai important lucru pentru noi este că variabilitatea organismelor are loc de fapt în limite foarte largi, că aşa-numitele grupuri naturale de animale şi plante (specii, genuri, familii etc) din natură nu sunt delimitate puternic unele de altele, ci reprezintă Forme de tranziţie, care se dovedesc a fi din ce în ce mai numeroase, pe măsură ce natura se dezvoltă, învechită (paleontologia) şi vie şi, în plus, nu din material mort, ci din viu Omul este supus aceleiaşi variaţii, aceleiaşi adaptabilitati: cea mai recentă antropologie prezintă nenumărate dovezi în acest sens Darwiniştii tind să accepte că omul a evoluat din maimuţe antropomorfe Această poziţie nu este pe placul majorităţii, şi mai ales a Frăţiei Filosofice Nu este aceasta, totuşi, doar o neînţelegere, sau chiar o afectare goală? Numiţi maimuţa " om de pădure" , traducând literalmente cuvântul malaysian orang-utaniu-il atunci poate afectarea ta se va opri Cu toate acestea, pentru scopul nostru, originea maimuţă a omului nu este deloc necesară, pentru unii sălbatici nici până în zilele noastre Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII uneori, în multe privinţe, mai rău nu numai maimuţe, ci şi câini; căci nici maimuţele, nici câinii nu-şi ucid niciodată vecinii pentru a-i devora, aşa cum fac în multe locuri mâncătorii de oameni sălbatici Şi între timp, până la urmă, Negritos antropofagi sunt, fără îndoială, oameni, iar Newton este şi un om: nu este permis să credem că distanţa dintre Newton şi Negritos este mult mai mare decât între Negritos şi orang utang? Deci, o persoană, ca

orice organism, se schimbă, adaptându-se din ce în ce mai mult la condițiile din jur într-o direcție care îi este utilă Întrebarea este, care este principala proprietate care oferă unei persoane un avantaj atât de mare față de întreaga lume organică? Toată lumea recunoaște, fără îndoială, că toate avantajele sale stau în abilitățile spirituale Nimeni, se pare, nu va contrazice acest lucru Să aprofundăm ce mare semnificație pentru morală are acest principiu, proclamat de Darwin Dacă admitem că o persoană, ca toate organismele, schimbă, întărește și îmbunătățește în sine doar trăsăturile cele mai utile pentru el, că acest lucru se întâmplă în el din cauza necesității universale, cu ajutorul aplicării legilor imuabile ale lumii, atunci nu este clar ca ziua că Mutabilitatea unei persoane privește, în primul rând, latura sa spirituală sau, mai degrabă, se schimbă complet de dragul perfecționării spiritului său? A rezista acestui fenomen este ca și cum ai rezista forței gravitației, bătăilor propriei inimi, expansiunii propriilor plămâni atunci când respiră Este posibil să întârziem cursul acestui fenomen, care este esența progresului, și, prin urmare, să provocăm din ce în ce mai multă suferință omenirii, dar este imposibil să-l oprești Variabilitatea umană în sensul ameliorării | Biblioteca "Runivers" A BEKET O V b spiritul ei, și în consecință și moralitatea ei - acesta este fenomenul pe care nici Malthus și, în general, cei care, ocupându-se de chestiuni economice, vor sau nu pot ști ce se întâmplă, nu l-au luat în seamă natura, pe lângă mizerabila activitate de piaţă a omului Triumful științei naturii în chestiunile de etică, să spunem chiar și sincer - într-o chestiune religioasă - constă în faptul că ea este, și nu orice altă ramură a cunoașterii, cea care deschide căile prin care legea universală, creată și aprobată de către Divin, conduce omenirea la perfecțiune Armonia cosmică, echilibrul mobil, ca o consecință inevitabilă a legitimității lumii, generând în om conștiința nevoii de echilibru în sine și în tot ceea ce îl înconjoară, se implantează în sufletul său, pe lângă voința sa și doar cu ajutorul evoluției a organismelor, un simț al dreptății, trecând în cele din urmă la Hristos tian dragoste - cea mai înaltă manifestare a moralității umane Întreaga istorie a omenirii nu este altceva decât o selecție treptată, dar - vai! - inconștientă, de dragul îmbunătățirii popoarelor, triburilor și fiecărei persoane în parte Este timpul să acționăm conștient, cu rațiune și dragoste, ajutând marile forțe ale naturii, conducându-ne către bine și progres, indiferent de rezistența noastră neîncetată și de tot felul de opoziții Astfel, în cel mai eficient mod, știința naturii întărește principiul de bază al moralității, proclamat omenirii de buzele divine ale Mântuitorului Pe calea lungă parcursă de om, de la apariția sa în timpul post-terțiar sub forma unui sălbatic de Canstadt și până în zilele noastre, cunoașterea reală i-a servit constant drept lumină călăuzitoare Religia însăși ar putea avea doar atunci un efect benefic asupra ființelor umane Biblioteca "Runivers" MORALITATEA ŞI ŞTIINŢA NATURII un prins atunci când cunoștințele s-au acumulat în el, când latura sa intelectuală s-a dezvoltat sub influența științei În viitor, știința va trebui să dezvolte cu tot mai multă forță în umanitate un adevărat sentiment religios și moral în viitor, pentru știință, descoperind legile existenței universului și, cu acuratețea ei caracteristică, derivând aplicațiile acestora legile vieții spirituale a unei persoane, este cel mai puternic mod de a transforma orice predică pe om într-o ființă cu adevărat morală Sarcina științei naturii este de a ajuta marile forțe ale naturii, stabilite de Creator, să conducă omul spre perfecțiune A Beketov Biblioteca "Runivers" Scrisori despre carte gr L

N Tolstoi GO viata * (Continuare) A șaptea scrisoare De la autor la domnul NN Acum mă întorc la subiectul indicat de mine în ultima scrisoare Dar mai întâi trebuie făcută o remarcă preliminară Poate părea foarte ciudat să spui că un astfel de scriitor ca Contele Tolstoi, care este fluent în limbajul literar și artistic, prezintă nu mai puține dificultăți de înțelegere decât Hegel, Kant și orice alt filozof german cunoscut pentru obscuritatea expunerii Între timp, cel mai umil servitor al tău este cel care își permite o astfel de afirmație Dificultatea limbajului gr Tolstoi în scrierile sale de natură filozofică, însă, după părerea mea, depinde de motive cu totul diferite și chiar direct opuse față de cele ale filozofilor menționați mai sus Pentru ei, provine dintr-un limbaj și terminologie tehnică, convențională, special deținută; dar cât de curând îi vei cunoaște suficient, de exemplu cu Hegel, înțelegerea acestor filozofii devine deja destul de ușoară Chiar și Kant, cu condiția cunoașterii sale extrem Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR l n Tolstoi "despre VIAȚĂ" terminologia artificială devine de înțeles, cu excepția, bineînțeles, a acelor locuri în care întunericul provine din obscuritate, ambiguitate și ezitare în chiar gândirea lui Kant Dar gr Tolstoi folosește un limbaj literar comun, în care nu există termeni speciali, artificiali, care să-i aparțină doar lui; în plus, prezentarea sa include multe expresii figurative, poetice, exemple și comparații, care, parcă, vă atrag în față fiecare gând exprimat de el Între timp, tocmai în aceste expresii și asemănări poetice, în acest limbaj popular, în această absență a termenilor tehnici, amintita dificultate de înțelegere a gr Tolstoi Se știe că în cuvintele referitoare la aria experienței noastre interioare, la aria ideilor mai înalte și complexe ale lumii noastre morale și mentale și folosite în limbajul general literar și colocvial, nu există nicio certitudine în ceea ce privește sens și sens, cumva stabilit și observat; dimpotrivă, aici domnește deplinul arbitrar Unul și același cuvânt este folosit de aproape toată lumea, fie într-un sens și înțeles complet special, fie, cel puțin, cu o nuanță specială, o modificare specială a sensului și sensului general, care, desigur, depinde în principal de diferențele dintre condițiile de viață (grade de educație, experiență personală, convingeri, convingeri etc) ale membrilor poporului și societății, folosind aceleași cuvinte, dar gândind sub ele conținut mai mult sau mai puțin diferit Așa sunt, de exemplu, cuvintele: ființă, existență, spirit, rațiune, conștiință, moralitate, bunătate, fericire, viață, cunoaștere etc Singurul mijloc de a face din astfel de cuvinte adevărate instrumente de comunicare mentală deplină și reală între oameni în general, și între scriitori și cititorii lor în special, este fie să le folosești într-un sens mai mult sau mai puțin stabilit al unei anumite psihologii definite Biblioteca "Runivers" A KOZLOV sau Direcția filozofică, sau folosește aceste cuvinte cu definiția lor constantă și fidelitatea față de definiția definită Dar gr Tolstoi nu manifestă nicio preocupare pentru acest subiect și nu respectă reguli sau precauții speciale Nu numai că nu dă definiții precise ale sensului în care folosește cuvintele limbajului său general literar și pictural, dar chiar păcătuiește în mod constant folosind același cuvânt ad libitum în sensuri diferite Adevărat, această utilizare arbitrară este extrem de benefică în scopurile predicii sale sau pentru a trezi în cititorii săi sentimentele și dispozițiile corespunzătoare acesteia, dar este extrem de dezavantajoasă pentru acei foarte puțini cititori care, la fel ca autorul acestei scrisori, ar dori să primi de la gr Conceptele clare și convingerile puternice ale lui Tolstoi, capabile să

reziste criticilor mai mult sau mai puțin severe; După ce v-am subliniat în termeni generali această proprietate a lucrării gr Tolstoi "Despre viață", eu, în analiza mea asupra acestor sau altor puncte ale învățăturii sale, voi avea de mai multe ori ocazia să aduc exemple care confirmă toate cele de mai sus Privind îndeaproape numeroasele prevederi ale gr "Tolstoi, unde vorbește despre rațiune, remarc în primul rând că acest motiv este ceva ce aparține unor categorii diferite și eterogene În primul rând, identificarea rațiunii cu conceptul, care este combinată cu termeni cunoscuți: Logos, înțelepciune etc (cap X) *), ne dă dreptul de a concluziona că rațiunea nu este doar o substanță, ci chiar o ființă personală, conștientă de sine și, în plus, o ființă superioară În acest sens, un deosebit, separat de lume (sau transcendent), suprem *) Când ne referim la cartea gr Tolstoi: "Despre viață , voi indica capitolele sau paginile cărții sale numai în cazul în care punctul indicat nu a fost inclus în prezentarea mea Despre tot ce a intrat acolo, voi vorbi fără instrucțiuni speciale, ca despre un subiect familiar cititorului A K Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR N TOLSTOI "despre viață" al societății, mintea este înțeleasă în acele numeroase locuri din cartea "Despre viață", unde se exprimă ideea aranjarii oportune a tuturor relațiilor și fenomenelor din lume, în virtutea cărora aceste relații, în cele din urmă, duc la un scop comun - spre bine Astfel, atât calea directă a trezirii conștiinței raționale, cât și calea indirectă a suferinței ne conduc spre binele nostru În sfârşit, calea morţii ne conduce către bine, care nu este decât un mijloc de implementare a unui fel special de evoluţie, constând în creşterea constantă a celui mai mare bine al nostru, şi anume iubirea, cu fiecare "trecere de la o condiţie de viaţă la alta, sau de la o relatie la lume la alta relatie'L Desigur, mintea care a stabilit si mentine aceasta evolutie rationala trebuie inteleasa numai in sensul unei fiinte supreme deosebite in raport cu fiintele care trec pe calea evolutiei, care, din acest punct de vedere, nu este altceva decât opera unui act liber de voință și iubire a acestei ființe supreme Prin această evoluție, mintea supremă ne corectează păcatele și vinovăția, care îi sunt străine, și ne salvează de suferințele vieții, care, după învățăturile Contelui Tolstoi, sunt doar consecințele păcatelor și amăgirilor noastre trecute Dar, datorită vagului și expresiilor figurative ale gr Tolstoi, aceleași pasaje pot fi interpretate într-un alt sens, și anume că mintea nu este o ființă specială, personală, conștientă, ci că este o substanță impersonală, de care orice altceva din lume este legat ca manifestare, ca manifestare a ei modificare Acest sens al cuvântului "rațiune" este susținut de multe locuri, care nu mai pot fi interpretate în sensul unei ființe personale, supreme Acest al doilea concept de rațiune este destul de legat de conceptul, care a trecut sub diferite forme prin toată istoria, al filosofiei grecești, începând cu Heraclit și terminând cu neoplatonismul Este Logos-ul obiectiv sau rațiunea, sau altfel sistemul de idei eterne care constituie esența întregii naturi sau a lumii În nou Biblioteca "Runivers" A KOZLOV filozofie, aceeași rațiune apare sub forma substanței inconștiente a lui Spinoza și, în final, este rațiunea obiectivă a lui Hegel; într-un cuvânt, este raţiunea eternă, obiectivă, universală a filozofiei idealiste şi panteiste Conceptul acestui motiv este exprimat clar, de exemplu, în acele locuri din gr Tolstoi, unde vorbește despre rațiune ca fiind "singura legătură a tuturor viețuitoarelor", ca "nesupusă definiției și, dimpotrivă, constituie baza oricărei definiții"; este tot ceea ce "numai cunoaștem și putem

cunoaște" " Dar acest concept de rațiune, ca forță impersonală și inconștientă a naturii, care stă la baza fenomenelor, este și mai strălucitor în acele locuri din cartea "Despre viață", unde contele Tolstoi numește direct rațiunea "lege" (X) sau altfel vorbește despre una sau alta "legea rațiunii" la care sunt supuse fenomenele Aici rațiunea este un fel de forță fatală, asemănătoare legii fatale a renașterii din filosofia hindusă sau similară cu legile naturii (gravitația etc) ale materialismului Dar aceasta nu se termină încă cu o serie de sensuri în care gr Tolstoi, cuvântul: "minte" Cel mai adesea este folosit într-un mod foarte îndepărtat de cele două sensuri menționate mai sus, dar în sensul obișnuit al activității speciale a unei persoane sau "cea mai înaltă abilitate necesară vieții sale" (XI), exprimată în procesul numit gândire Descriind mintea în acest sens, gr Tolstoi îl consideră supus erorii, influențelor nocive ale cărturarilor și fariseilor; mai departe, in acelasi sens, mintea este impartita de gr Tolstoi în fals și adevărat, iar falsul se luptă cu adevărat În același sens, rațiunea poate fi îndreptată, în loc de adevăr, spre "umflarea poftelor personalității animale " În sfârșit, folosirea cuvântului "rațiune" în acest sens se regăsește, fără îndoială, în a -a "Anexă", unde de acest motiv este destul de incompatibil cu conceptele pe care le-am luat în considerare până acum Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață a unei ființe spirituale, ca substanță, ca forță conștientă sau inconștientă, în sfârșit, ca lege căreia îi este supus tot ceea ce există - despre mintea ca început , leagă totul în natură, și nu se poate vorbi Aici rațiunea nu este altceva decât un simplu cuvânt, care este denumirea dată activității gândirii umane atunci când se desfășoară corect sau în conformitate cu scopul de a obține produse adecvate, adică gânduri care îndeplinesc legile logice Desigur, din acest punct de vedere, mintea nu poate fi concepută ca o forță sau ca o ființă care acționează, stabilește scopuri, controlează fenomene, mulțumită sau nemulțumită de activitatea gândirii, punând-o în mișcare sau oprind-o etc Toate aceste atribute sau proprietăți nu mai aparțin atunci minții, ci altcuiva, în care și pentru care există și de către care este numită activitatea, spre deosebire de alte activități mentale ale unei persoane, gândirea și atunci când se desfășoară sub condiţii deosebit de favorabile - activitate de gândire raţională Este clar că dacă în sistemul gr Tolstoi, unul dintre conceptele de bază este folosit în diverse sensuri care nu permit niciun acord, deoarece aparțin unor puncte de vedere sau categorii diferite și, în plus, este folosit cu un arbitrar complet și constant, apoi să se aștepte de la acest sistem un fel de viziune asupra lumii puternică, suficient de fundamentată și convingătoare extrem de riscantă, ceea ce, după cum vom vedea, se confirmă în practică Acum voi trece la alte concepte importante ale filozofiei gr Tolstoi, și anume, la conceptul de cunoaștere și adevăr, dar despre ele voi vorbi în scrisoarea următoare Scrisoarea opt De la domnul NN la autor Din nou, din păcate, văd că chiar îl vrei pe Contele Tolstoi s-a lipit invariabil de filosofia sa Biblioteca "Runivers" A KOZLOV sophia o etichetă a unor școli și zma Dar dacă acest lucru se dovedește a fi necesar pentru tine, atunci găsește-ți schimbarea potrivită și fixează-o și tu în cartea "Despre viață" Nu este nevoie însă ca Tolstoi să-și enumere învățătura într-un fel de celulă școlară și nici să se susțină cu gândurile altora, chiar dacă acestea aparțineau lui Kant, Hegel, Schopenhauer etc Acum permiteți-mi să mă întorc la observația dvs , în care se pare că îl învinovățiți pe Conte Tolstoi chiar și limbajul său artistic,

comparațiile, comparațiile și exemplele sale și parcă vezi în ele un fel de șmecherie sofisticată, prin care își cam încurcă cititorii și le prezintă erori pentru adevăr Ar fi de dorit pentru mine să confirmi această acuzație printr-o indicație precisă a unui loc din cartea Despre viață, care, după părerea ta, conține o asemenea sofism Nici nu pot să nu găsesc criticile tale prea captive când analizezi sensul și sensul în care contele Tolstoi folosește cuvântul "minte" Nu sunt un expert în filozofie și nu pot intra într-o ceartă cu tine despre sensul în care contele Tolstoi a înțeles în istorie și în ce fel înțelege contele Tolstoi acest cuvânt Dar în opinia mea, nu contează deloc - mintea personală sau impersonală, transcendentă sau imanentă este înțeleasă de contele Tolstoi prin acest cuvânt și nici măcar nu există probleme dacă le amestecă și le înțelege pe amândouă legea iubirii există și este rezonabilă, care, potrivit contelui Tolstoi, trebuie respectată pentru a ne atinge adevăratul bine și dacă este posibil să-l atingem pe cel din urmă - prin nerespectarea acestei legi și prin altceva, de exemplu, prin satisfacerea cerinţelor egoiste ale personalităţii animale În încheierea scrisorii mele, mă îndrăznesc să vă exprim părerea mea despre caracterul general al filozofiei contelui Tolstoi și decid cu atât mai îndrăzneț că baza acestei opinii este împrumutată de la tine Cumva, mi-ai spus Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L I TOLSTOI "despre viață* ei personal au spus că orice religie, dacă ignorăm în ea ceea ce este înțeles ca revelație sau sugestie directă și amestec în cursul naturii unei zeități (de exemplu, mistere, miracole, dogme și cult stabilite etc), pot fi redusă la înțeles ca una dintre Formele uneia sau alteia direcții filosofice și chiar și cele mai grosolane religii vor fi legate de formele brute și simple ale vederilor filosofice Eu apoi acesta gândul tău părea corect; si l-am adoptat Aplicând-o acum sistemului gr Tolstoi, cred că filosofia lui nu este altceva decât învățătura religiei creștine, dacă o considerăm nu ca o lucrare a revelației divine, ci din punctul de vedere al minții umane, sau, altfel spus, învățătura lui gr Tolstoi este "filozofia creștinismului" Ce zici de asta? Scrisoarea nouă De la autor la domnul NN Înainte de a continua ceea ce am lăsat în scrisoarea mea anterioară, trebuie să răspund la a ta În ceea ce privește atitudinea ta ironică față de ismele filozofice, trebuie să-ți amintesc de proverbul francez: rira bien, qui rira le dernier! Pe viitor, am speranța de a fi acesta din urmă, când vă voi arăta că nu ar fi rău pentru însuși Contele Tolstoi, de dragul propriilor scopuri, să coboare oarecum de pe înălțimile poziției profetice și predicatoare și să acorde mai multă atenție ismelor filozofice "nesemnificative" și să le trateze în mod corespunzător Acum mă voi limita doar la o singură remarcă că întrebările ridicate de Conte Tolstoi în cartea sa "Despre viață", a constituit întotdeauna sarcina filosofiei într-un mod esențial, iar altfel, din punctul ei de vedere, acestea nu pot fi rezolvate corect Pleci pe drumul greșit sau faci asta Biblioteca "Runivers" A KOZLOV să zicem, o diversiune logică în punctul care provoacă dezacord între noi când spui că mă uit la limbajul artistic și figurativ al lui Gr Tolstoi ca un ^truc sofistic' În primul rând, eu însumi apreciez foarte mult limbajul artistic al gr Eu și Tolstoi vă mărturisesc sincer că nu aș simți nici măcar o zecime din plăcerea pe care o simt când citesc cartea "Despre viață" dacă aceleași gânduri ar fi exprimate într-un limbaj și un ton sec, prozaic În al doilea rând, reproșul pe care îl fac lui Conte Tolstoi, există de fapt un reproș nu pentru limbajul său artistic, ci pentru vagul și inexactitatea conceptelor sale și pentru consecințele lor, i e dificultatea de a

înțelege sensul acestor concepte și de a le înțelege Limbajul artistic, care, desigur, gr Tolstoi folosește fără nicio intenție sofistică, și în virtutea naturii sale naturale, servește pentru a se asigura că marea majoritate a cititorilor, purtați de această limbă, nu văd această ambiguitate și cred că în învățăturile gr Tolstoi, ei au de-a face cu ceva extrem de simplu, clar, sublim, dar doar foarte greu de realizat în practică din cauza slăbiciunilor umane generale Între timp, după părerea mea, pentru a înțelege învățăturile gr Tolstoi este poate chiar mai greu decât de îndeplinit Cât despre confirmarea de care ai nevoie, pe exemplele ideii că Conte Tolstoi, cu ajutorul limbajului său, acoperă neclaritatea gândirii și nu convinge, dar, parcă, își hipnotizează cititorii, apoi, în ciuda tuturor neplăcutelor sarcinii pe care mi-o atribuiți, smulgându-mă de curent de gandire in care am intrat deja, nu am ce face Voi incerca sa iti indeplinesc cererea cat mai scurt Nu există aproape un concept în domeniul științelor filozofice care ar fi mai greu de definit riguros decât cel care este exprimat prin cuvântul conștiință Fără a intra într-o expunere a cauzelor acestei dificultăți, care ne-ar duce prea departe, mă voi limita doar la Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI j, lifea remarcând că poate tocmai aceasta explică fenomenul cu care se întâlnește foarte rar în scrierile filozofice o încercare - nu spun să definim strict acest concept, ci în general să desemnăm măcar puțin sensul în care autorul operei folosește cuvântul "conștiință" În ceea ce privește gr Tolstoi, atunci nu are nici urmă de o astfel de încercare, deși acest cuvânt apare pe aproape fiecare pagină a cărții "Despre viață" și, mai mult, în diverse combinații cu alte concepte și, în principal, în expresii figurative Este de la sine înțeles că legătura constantă a conceptului nedefinit de "conștiință*, cu conceptul polisemantic de rațiune din cuvântul "conștiință rezonabilă*", reprezintă Ugr Tolstoi este un obstacol considerabil pentru înțelegerea filozofiei sale și o sursă abundentă de neînțelegeri Dacă mai adăugăm la această considerație un lucru, că conceptele de "rațiune" sau "conștiință rezonabilă" sunt personificate poetic și că în același timp se vorbește poetic și despre "ruptura conștiinței*, despre "înșelarea conștiinței*" , despre "trezirea*", creșterea* (maturitatea) conștiinței, despre lupta "conștiinței rezonabile cu conștiința unei personalități animale* atunci trebuie să fii foarte precaut să cazi în unele poetice și chiar, sit venia verbo , pârâu mitologic, din care nu mai poți înota pe pământ solid sub nicio formă De dragul exemplului pe care îl solicitați, vă invit să alegeți, spre noroc, capitolul VI, care tratează "despre scindarea conștiinței în oameni a lumii noastre " Începe la o asemenea exclamație liturgică sau la faptele torgice (Mise en scuffe) este un text pur și simplu, care vorbește despre apariția timpului pentru o subsidență a adevărului, și este un tablou mai poetic, în care "conștiința rațională, care a crescut falsul om de știință*, își înfruntă vocea cu vocea sa ku, care până acum, sub influența acestor învățături false, a ascultat de vocea personalității animale și și-a slujit poftele Acest tablou descrie poetic disputa și lupta din om între "personalitatea animală" și "conștiința rezonabilă"* În următorul VP-th Biblioteca "Runivers" A KOZLOV capitolul descrie modul în care aceeași persoană, din cauza acestei lupte, "este despărțită în două" și cum viața lui este "sfâșiată", "se oprește" În general, tabloul capătă un caracter oarecum tragic: o învățătură falsă, ca un otrava mortală "absorbită" (imbu) într-o persoană, duce la moarte; conștiința rațională în creștere îl eliberează de moarte, dar în același timp "îi oprește viața" În cele

din urmă, în capitolul al VIII-lea, dureroasa scindare a unei persoane găsește o rezolvare reușită în tabloul victoriei conștiinței raționale complet mature asupra învățăturile false ale cărturarilor b și Fariseev Se dovedește că "conștiința divizată", acea "contradicție între vocea personalității animale și minte", că "oprirea vieții" nu este altceva decât o fantomă sau un miraj inspirat din aceleaşi învăţături false Un om luminat de "conștiința rezonabilă" află că până acum nu a avut deloc viață și că, în consecință, "oprirea vieții", de care era atât de îngrozit, nu s-ar fi putut întâmpla; că viața începe doar când apare "conștiința rațională", însoțită de cel mai mare bine - iubirea Sper că indicarea mea prezentă a trei capitole întregi la rând este suficientă pentru a vă satisface cererea pentru un exemplu de imagini poetice, alegorii și personificări în cartea "Despre viață" pe care o analizez Acum, cu riscul de a vă provoca furia cu Cuvântul meu nelegiuit, nu vă pot ascunde că în timp ce citim aceste locuri și multe alte locuri, unde contele Tolstoi înfățișează lupta conștiinței raționale cu învățături false, în fața mea s-a ridicat involuntar un binecunoscut tablou popular popular, înfățișând pieptul unui persoană în care se luptă, înarmați cu atributele și simbolurile potrivite, un spirit bun cu câțiva rele și, în funcție de vicisitudinile acestei lupte, fie intră în această grămadă, fie părăsesc aceasta Totuși, în ciuda acestei împrejurări și în general neîncrederea mea în prea "limbajul poetic în întrebările filozofice Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CĂRȚI* GR L N TOLSTOI "despre viață* Í> sah, am simțit încă o emoție plăcută și m-am surprins fascinat de imaginile artistice descrise Este de la sine înțeles că alți cititori, poate mai puțin precauți decât mine, sunt duși de această expunere artistică într-o măsură mult mai mare Dar, din păcate, sub acoperirea acestor imagini, imagini și alegorii incitante din punct de vedere estetic, astfel de cititori primesc o calitate îndoielnică, din punct de vedere al logicii, concepte, care, de exemplu: în esență, supuse unor legi diferite, capabile să se unească cu unii altora și chiar să se supună unul altuia, dar capabili să fie în luptă și anume: "substanță, personalitate animală și conștiință rațională"; b) că, parcă, conștiința umană nu este una și aceeași cu toate stările și acțiunile mentale ale unei persoane, ci este, așa cum ar fi, o ființă specială *), și în orice caz una dintre stările unei persoane , în care el, parcă, se transformă într-un loc sau într-o scenă specială pe care apar diverși actori, sunt "pătrunși" și "prinși" în stăpânire *, ca de exemplu: mintea adevărată cu învățătura ei și legea iubirii, personalitatea animală cu poftele și aliații ei, rațiunea falsă și învățăturile false Fariseev și cărturarii; că acești actori încearcă să câștige și să convingă spectatorul și ascultătorul, i e omul însuși O persoană, conform acestui concept, este ceva deosebit din partea actorilor și a vocilor lor care apar pe scena conștiinței și, ca spectator și ascultător, ezită, se aplecă mai întâi de o parte, apoi de cealaltă, "se dispută și se îneacă "vocea unei conștiințe raționale și ascultă de pofte și de învățături false, pentru care primește pedeapsă sub formă de suferință și moarte; sau *) Așadar, de exemplu, în capitolul IX, este descrisă creșterea "imperceptibilă" și constantă a conștiinței raționale, exact ca și cum ar fi vorba despre o plantă sau un animal Biblioteca "Runivers" A KOZLOV se trezește din amăgiri, se supune legii rațiunii și primește ca recompensă fericirea veșnică și de neclintit Deși aș putea cita altele, dar aceste două puncte, sper, vor fi suficiente pentru a ilustra cum, cu ajutorul poeziei, în sistemul gr Tolstoi include concepte dubioase și pur și simplu false Acum, permiteți-mi să mă întorc la afirmația dumneavoastră

că nu pare să conteze deloc dacă un alt sau al treilea concept al rațiunii este acceptat de gr Tolstoi în sistemul său Desigur, nu sunt de acord cu această afirmație și, spre deosebire de ea, cred că toate cele trei concepte ale rațiunii pot fi conectate în mod logic doar cu viziuni diferite asupra lumii, ceea ce este confirmat de istorie Conceptul de rațiune, în sensul unei ființe supreme separată de ceilalți și conștientă de sine, este de obicei proprietatea sistemelor care poartă numele de realism, pluralism și teism Conceptul de rațiune, ca forță superioară impersonală, este în principal proprietatea sistemelor care poartă numele de idealism, monism și panteism În cele din urmă, conceptul de rațiune, de îndată ce o capacitate umană specială de a gândi, este predominant o proprietate a materialismului, senzaționalismului, pozitivismului etc Deoarece nici un sistem, precum și sistemul gr Tolstoi nu poate, fără a aduce atingere consistenței și consistenței sale logice, să aparțină la un moment dat uneia, celeilalte, iar celei de-a treia direcții, este clar că aceste trei concepte eterogene ale rațiunii pot fi păstrate în sistemul gr Tolstoi numai datorită contradicției, inconsecvenței și confuziei diferitelor puncte de vedere, pe care le folosește în scopurile predicii sale, trecând arbitrar de la unul la altul Desigur, aceste proprietăți ale sistemului s-au reflectat și în învățătura lui etică, pe care sper să vă arăt în analiza mea ulterioară a cărții Despre viață Ți-ai amintit și mi-ai exprimat destul de corect gândul și, desigur, am fost încântat să aud că Biblioteca "Runivers" SCRISORI despre cărți-în GR LN TOLSTOI "despre viață" l-am învățat, dar nu pot fi de acord cu aplicarea de către dumneavoastră a lui la concepțiile filozofice ale gr Tolstoi În opinia mea, aceste opinii sunt mai în concordanță cu religiile asiatice decât cu creștinismul; și pretenția lui c Tolstoi să-și identifice învățătura cu creștinismul presupus purificat este insuportabil și se bazează pe o foarte mare neînțelegere, în care se încadrează atât el însuși, cât și admiratorii săi Filosofie gr Tolstoi nu este deloc filosofia creștinismului, ci mai degrabă filosofia brahmanismului și, poate, chiar mai mult a budismului Oricât de mare este o asemănare exterioară între budism și creștinism (de exemplu, în porunca castității, instituția monahismului și multe alte relații) *), dar totuși esența și spiritul acestor religii sunt complet diferite și, prin urmare, ce poate fi numit Filosofia budismului sau Filosofia creștinismului, este cu totul diferit În primul rând, filosofia budismului este panteistă, sau, mai precis, ateistă, căci principiul suprem care stă la baza întregii lumi nu este o substanță conștientă sau chiar inconștientă, ci un accident, o acțiune, o faptă fără un ființă activă În mod similar, lumea, conform filozofiei budismului, nu este formată din ființe sau substanțe, gândind și acționând, ci din fapte care vin unele de la altele și care nu au început și ies din infinit Această lume a faptelor este transformată în ființe fantomatice, într-o lume temporal-spațială fantomatică a lucrurilor Toată cunoașterea, conform filozofiei budiste, constă doar în înțelegerea acestei iluziuni și a rădăcinii ei, fapte care nu sunt altceva decât expresia poftelor care au obiecte iluzorii Aceasta înseamnă că etica filozofiei budiste are în mod natural ca scop distrugerea radicală a faptelor sau, ceea ce este la fel, salvarea de pofte, dorințe și, prin urmare, *) Vezi, de exemplu, op Seydel'a: Das Evangelium von Jesu in seinen Verhãltnis-sen zu Budda-Sage und Budda-Lehre Biblioteca "Runivers" A KOZLOV salvarea de la suferință, care sunt consecințele inevitabile ale dorințelor care au iluzorii, schimbându-se instantaneu și mergând la infinit, obiecte sau scopuri

Prin urmare, este și firesc ca scopul final al acestei filozofii să fie nimicul, care constituie și punctul de plecare pentru acel ceva iluzoriu numit lume *) Complet opusă acestei filosofii a budismului este viziunea filozofică asupra lumii, care este asemănătoare cu creștinismul În această perspectivă, ființa supremă este una dintre substanțe și diferă de altele nu prin faptul că este o substanță, ci aceste ființe sunt accidente, ca în panteism, ci prin faptul că este, în grad, substanța cea mai înaltă În plus, lumea constă din multe substanțe, care, deși, în virtutea participării lor la natura substanței celei mai înalte, ca să spunem așa, locuiesc în mod ideal în ea, dar sunt totuși substanțe independente, având propria lor natură și voință individuală specială Prin urmare, etica acestei viziuni asupra lumii are nu numai scopul negativ al mântuirii de suferință, ci și unul pozitiv, și anume: dezvoltarea integrală și îmbunătățirea naturii fiecărei ființe până la infinit, sau până la acea limită care este prezentată în cea mai înaltă ființă În istoria filozofiei europene există sisteme filozofice care într-adevăr, cu oarecare dreptate, pot pretinde că sunt numite filozofia creștinismului Astfel, de exemplu, în lumea precreștină, unele elemente ale acestei filozofii creștine sunt anticipate de diverse forme de platonism și stoicism La granița dintre lumea nouă și cea medievală, în Renaștere, găsim exemple de filozofie a creștinismului, de exemplu, la Nicolae de Cusa, la Campanella și, oricât de ciudat ar părea, la Giordano Bruno În vremurile moderne, mai mult decât oricine altcineva poate pretinde numele *) Permiteți-mi să subliniez cititorilor cartea mea: Eseuri din istoria filosofiei, unde este expusă în detaliu filosofia budismului Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "DESPRE VIAȚĂ" din viziunea sa asupra lumii de către "Filosofia creştină" Leibniz Apoi tradițiile lui Leibniz, amestecate cu unele elemente străine, se reflectă în filosofia lui Kant și a urmașilor săi și ajung chiar în ultima dată, unde, în opinia mea, punctele principale ale filosofiei lui Leibniz găsesc o dezvoltare mai completă în rândul unor reprezentanți ai lui filozofia modernă, precum dumneavoastră, de exemplu, Lotze, Bergman și Teichmüller *) Deci, lăsând deoparte afirmația pe care ați făcut-o că filosofia contelui Tolstoi este filosofia creștinismului, trec la subiectele asupra cărora m-am ocupat în ultima scrisoare, adică: la conceptele de cunoaştere şi adevăr din cartea "Despre viaţă" Degeaba am căuta c Rezolvarea exactă și sistematică a întrebărilor lui Tolstoi: ce este cunoașterea, ce este adevărul și prin ce metode sau metode este asigurată dobândirea acestora - într-un cuvânt, ceva ca o expresie a principiilor logicii și teoriei sale a cunoașterii Dar de vreme ce el admite fără îndoială existența cunoașterii și a adevărului cu contrariile lor, ignoranța, falsitatea sau eroarea și pentru că a făcut multe indicații despre acestea sau alte adevăruri particulare, separate, precum și erori separate, atunci ne vom ocupa de aceste indicii , care sunt deosebit de bogate în capitolele XI, XII, XIII, XIV și următoarele În ele, după părerea mea, chiar formulat gr Tolstoi ceva de genul principiului cunoașterii, care ne va ajuta să ne formăm un concept al teoriei cunoașterii sistemului căruia îi aparține cartea "Viața" Nu vă voi spune conținutul acestor capitole, deoarece aveți o carte la îndemână și puteți oricând să citiți și să verificați temeiurile criticii mele **), la care trec direct *) Bergman și Teichmüller, care din păcate au murit recent, sunt complet necunoscuți în Rusia, în ciuda faptului că acesta din urmă era subiect rus și profesor la o universitate rusă (Derpt) **) Pentru cititorii acestui articol, cartea gr Tolstoi este aproape complet înlocuit de expunere *

Biblioteca "Runivers" A KOZLOV În înțelegerea mea extremă, toate raționamentele Contelui Tolstoi în capitolele de mai sus, cu un punct de plecare complet corect și original, conțin neînțelegeri majore care îl îndepărtează pe autor de la calea pe bună dreptate începută și îl conduc într-un labirint de dificultăți și chiar contradicții Formulez acum acest punct de plecare corect sau principiu al cunoașterii gr Tolstoi, apoi voi sublinia neînțelegerile Punct de start Pe bună dreptate afirmă dl Tolstoi, că conștiința noastră este cea mai accesibilă nouă și, în plus, conștiința noastră reală și că fără aceasta nu am ști absolut nimic, în ciuda studiului cel mai atent al istoriei existenței lucrurilor materiale, animalelor și oamenilor La fel de incontestabil, după părerea mea, este și adevărul că studiul lucrurilor exterioare nu ne poate învăța nimic despre noi înșine, despre scopurile, aspirațiile, bucuriile, suferințele noastre, despre viața noastră în general, despre ființa noastră și proprietățile ei Bineînțeles, învățăm despre toate acestea din conștiința noastră directă dată nouă Prin urmare, sunt pe deplin de acord cu dl Tolstoi, că acele învățături sunt complet false, care văd în mișcarea materiei cauza a tot ceea ce se întâmplă în lume, precum și cauza activităților și stărilor noastre Studiul legilor materiei și al legilor derivate din existența istorică a lucrurilor nu ne poate învăța sensul și sensul vieții noastre; prin urmare, dintre toate lucrurile cunoscute, viața interioară, mintea, voința și simțirea lui, are cea mai mare importanță și cea mai mare certitudine pentru cel care îl cunoaște Apoi această importanță și certitudinea cunoașterii scad pe măsură ce proximitatea obiectului care este cunoscut față de noi înșine scade Pe bună dreptate, dl Tolstoi, că știm cel mai bine despre noi înșine, apoi despre oameni ca noi, apoi despre animale, plante și, în sfârșit, despre materia moartă Punctul central al oricărei cunoștințe trebuie să fie cunoașterea de sine, astfel încât "tot umanul real Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CĂRȚI* GR l n Tolstoi "despre viață" cunoașterea stă în fiecare în propria l "(XII), tot restul le putem înțelege numai de la noi înșine și numai în măsura în care ne seamănă și este "reflecția noastră" (XIII) Acum voi semnala neînțelegerile Când gr Tolstoi vorbește despre conștiință ca pe o zonă a cunoștințelor noastre de încredere, apoi vorbește nu doar despre conștiință, ci mai ales despre un fel de "conștiință rezonabilă" Nu suntem noi, ci constituie un fel de "personalitatea noastră animală" sau "animal" individualitate" Acesta este punctul care constituie pentru mine una dintre marile piedici în înțelegerea sistemului gr Tolstoi Din partea mea, cred că nu numai între noi, ci în general printre ființele conștiente, nu există conștiință dublă, triplă etc , într-un cuvânt, conștiință multiplă: orice constituie obiectul conștiinței fiecărei ființe și dacă este vastă sau mic ca amploare, ea intră în conștiința unificată a acelei ființe În orice caz, fiecare dintre noi, adică al oamenilor, este direct conștient de această unitate și atribuie toate elementele conștiinței sale, diferite ca conținut, uneia și aceleiași, de asemenea direct conștiente, esența sa, pe care o numește cuvântul "fie" Aceeași unitate a conștiinței și unitatea unei ființe conștiente, fiecare, prin analogie, o atribuie tuturor celorlalți oameni, precum și animalelor Cea mai puternică confirmare a corectitudinii acestei analogii a noastră este pentru toată lumea legătura, apartenența și unitatea scopului, care se găsesc în acțiunile oamenilor și animalelor Prin urmare, pentru mine, de exemplu, să recunosc că în mine sau în oricare altul ca mine se combină diferite conștiințe, este la fel de imposibil pe cât este imposibil să admit că sunt în același timp atât

Kozlov, cât și negustorul vecin Ivanov , sau pisica alergând pe acoperiș Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Vaska Dar, în același mod, nu pot permite acestei pisici Vaska să fie în același timp câinele Volchk care alergă pe stradă sau ca, împreună cu conștiința lui felină, să se îmbine în el și conștiința unui câine, astfel încât conștiința felină , ca să o spun în limbajul pitoresc al gr Tolstoi, Vaska ar fi atras să alerge pe acoperiș și să-și caute acolo binele, iar conștiința câinelui i-ar spune că acest lucru este imposibil, pentru că amenință cu moartea, iar acel bine este posibil doar pe stradă În legătură cu această presupunere a mai multor conștiințe într-o singură ființă, există, în opinia mea, și alte neînțelegeri în principiul cunoștinței gr Tolstoi Conform acestui principiu, vom ajunge să știm mai complet și mai bine ce "în care conștiința noastră participă cel mai mult", adică, ceea ce ne priveşte pe noi înşine Obiectele externe, "determinate predominant de legile spațiului și timpului, știm cu atât mai puține, cu atât conștiința noastră participă mai puțin la cunoașterea lor Nu le înțelegem și nu le cunoaștem, ci doar ne facem o idee despre ele Astfel, cunoștințele noastre în trecerea de la noi înșine la alți oameni, animale, plante scad treptat și în final, conform gr Tolstoi: "Înțelegem materia cel mai puțin de toate, doar o vedem, dar nu o știm " Prin urmare, oricât de mult și oricât de atent am respecta legile și "viața în spațiu și timp, desfășurându-se fără eforturile noastre, ea va rămâne mereu un mister pentru noi" În toate aceste propoziții, adevărata bază, după părerea mea, este atât de împletită și confundată cu neînțelegerile, încât îmi este foarte greu să le izolez de această bază, să le Formulez clar și să le indice sursa; totusi o sa incerc Cea mai importantă dintre aceste neînțelegeri constă, după părerea mea, în amăgirea că se presupune că putem ști ceva în afara și, parcă, în afara conștiinței noastre Gr Tolstoi fără îndoială Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR l n Tolstoi "despre viață" exprimă această gândire eronată atunci când spune în termeni nu pe deplin clari că unele dintre obiectele cognoscibile ne apar în "conștiința noastră , în timp ce altele ne apar cumva" într-o reprezentare exterioară și că pe primele le "știm" , și al doilea doar "vedem și observabil în spațiu și timp Din partea mea, cred că "conștiința noastră participă * la cunoașterea oricăror obiecte, și chiar a spațiului și a timpului însuși, deoarece în afara acestei conștiințe nu există obiecte pentru noi și nici cunoaștere Întreaga lume, pe care o putem înțelege și numi "nu eu", ne este cunoscută prin propria noastră conștiință: absolut nu putem atinge și observa direct această lume în niciun fel, să o vedem, să o auzim, să o simțim și așa mai departe Toate aceste procese de vedere, auz, atingere și alte procese ale așa-numitei percepții senzoriale, împreună cu condițiile ei: spațiu, timp, mișcare și materie, nu sunt altceva decât acte ale propriei noastre activități și manifestarea conștiinței noastre Desigur, avem o bază complet rezonabilă în spatele acestor fenomene pentru a înțelege și a presupune ființe; dar știm despre aceste ființe doar pe baza datelor propriei noastre conștiințe, pe care le înțelegem ca fiind consecințele conexiunii și interacțiunii noastre cu alte ființe, ca noi nesupus legilor timpului, spațiului și mișcării Senzațiile noastre senzoriale sunt absolut aceeași proprietate a noastră ca și gândul, voința și simțirea noastră, dar cauza lor se află nu numai în noi, ci și în alte ființe; și tot ceea ce știm și putem ști despre aceste ființe este opera gândirii noastre și concluzia noastră corectă despre ceea ce în fenomenele conștiinței noastre ar trebui să fie atribuit ponderii propriei noastre activități și cauzalității și ce ponderii activității

şi cauzalitatea altor fiinţe cu care suntem în legătură metafizică Gr Tolstoi, în opinia mea, se încadrează în greșita jumătate de inimă și unilateralitatea faptului că unele elemente ale conștiinței noastre, în raport cu Biblioteca "Runivers" A KOZLOV pentru mine, ele la lumea noastră interioară, el le consideră că nu sunt supuse spațiului și timpului, iar altele, pe care le raportează la așa-numita lume exterioară, le consideră a fi supuse spațiului și timpului Din aceasta, în opinia sa, "ne cunoaștem mintea, binele, viața noastră sau străduința spre bine și doar "vedem sau ne imaginăm "personalitatea animală" și "substanța corpului nostru" Eu, contrar acestei unilateralități, gr Tolstoi, afirm că însăși împărțirea obiectelor cunoașterii în lumi exterioară și interioară este, într-o anumită măsură, o rămășiță a viziunii originale naiv-realiste asupra lumii care nu a dispărut încă și că toate elementele conștiinței noastre, fără a exclude cvasi-realiste -obiectele externe în spațiu și timp, aparțin și se referă la una și aceeași lume interioară Toate acestea, ca și spațiul și timpul înșuși, sunt doar gândurile sau ideile noastre (adică lumea noastră interioară) și sunt supuse doar legilor activității noastre de gândire Având în vedere tot ce tocmai s-a spus, văd urme de neînțelegere chiar și în formularea prin care Contele Tolstoi își exprimă și propunerile corecte Deci, când spune că oricât de atent am studia legile materiei și legile existenței istorice a lucrurilor, dar fără conștiința noastră nu am ști absolut nimic despre viața noastră, atunci din aceste cuvinte este clar că el presupune posibilitatea unei observări apoi exterioare a legilor fără conștiința noastră despre noi înșine Cred că fără ea nu ar fi posibilă nici observarea atentă, nici superficială; Da, n-ar fi nimic de observat, pentru că lumea locurilor colorate, sună, mirositoare, calde, reci, schimbătoare etc lucrurile în sine nu există și constau în imagini construite de activitatea inconștientă a gândirii noastre și a fanteziei noastre obiective sau inconștiente pe baza datelor directe ale conștiinței noastre inițiale, care aparțin diferitelor tipuri de Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR LN TOLSTOI "despre viață" și anume: conștiința despre activitățile noastre cu conținutul lor (cognitivă cu categorii și Forme logice, volitivă și senzorială cu sentimente, aspirații și dorințe și motrică cu nenumărate senzații externe și interne) și conștiința despre ființa sau substanța noastră individuală Paralel și simultan cu aceste imagini, aceleași activități și pe aceleași baze ale conștiinței inițiale și, de asemenea, inconștient dezvoltă ideile principale care servesc la unirea, generalizarea și ordonarea la început sau, ca să spunem așa, în prima instanță a acestor imagini , și, apoi, sau în a doua instanță a acelor nenumărate stări inițiale și elementare ale conștiinței noastre, în sine instabile, în continuă schimbare și diverse împletindu-se Aceste idei sau concepte ordonatoare și unificatoare sunt esența: spațiu, timp, mișcare și materie Pentru o exprimare mai grafică a gândului pe care tocmai l-am exprimat, îmi voi permite să iau un exemplu și să fac o analogie Se știe că toate valorile reale, economice, constau în nenumărate acțiuni diverse (muncă, muncă) ale diferitelor creaturi (oameni, animale, plante, elemente chimice și fizice) Pentru a facilita și reglementa tranziția și utilizarea acestor valori, există o ficțiune printre oameni, prin care toate actele și produsele economice infinit variate sunt desemnate și înlocuite cu obligații de bani metalici sau de hârtie, în care fictitatea și convenționalitatea acest substitut ideal al actelor și produselor reale Spațiul, timpul, mișcarea și materia, împreună cu imaginile lucrurilor care o alcătuiesc, sunt în domeniul cunoașterii

aceiași înlocuitori și regulatori ai elementelor reale ale conștiinței, pe care banii și obligațiile de hârtie servesc pentru valori reale în lumea economică Cum, fără bani, sau în general fără un substitut pentru actele și produsele muncii, viața economică a oamenilor Biblioteca "Runivers" A KOZ LOV' ar ieși din cele mai primitive forme de viață ale sălbaticilor, așa că fără ideile de spațiu, timp, mișcare și materie, dezintegrandu-se în imagini ale lucrurilor, mentalul și, odată cu el, întreaga viață culturală a omenirii, ar fi aproape în aceeași stare nedezvoltată și scăzută în care se află la animalele superioare, deși acestea sunt aproape în aceeași măsură ca un om, accesibile unei mari părți a elementelor conștiinței originare și deși ele, ca și oamenii, dezvoltă imagini ale lucrurilor din aceste elemente și să le folosească în relațiile lor cu alte ființe Astfel, după părerea mea, spațiul, timpul, mișcarea și materia sau substanța ca atare nu sunt deloc ceva misterios, de neînțeles, precum Contele Tolstoi, dar, dimpotrivă, sunt ceva extrem de transparent și clar pentru înțelegere Ele pot părea de neînțeles și misterioase doar atunci când noi, nepătrunzând în caracterul lor ideal și originea lor subiectivă, considerăm realitățile lor ca fiind complet exterioare nouă, dar în același timp accesibile observației și percepției noastre, deși această accesibilitate este de neînțeles un mister căruia acele teorii ale percepției senzoriale, care recunosc materia reală și mișcarea ei în spațiu și timp, nu pot face față Deși gr Tolstoi nu vorbește nicăieri în mod direct și sistematic despre acest lucru, precum și despre alte puncte ale teoriei sale a cunoașterii, cu toate acestea, consider că este imposibil să mă îndoiesc de recunoașterea lui a spațiului, timpului și materiei, supuse legilor lor, realităților - recunoaștere, conectate , bineînțeles, cu un concept neclar despre originea și apariția lor în conștiința noastră, care, după părerea mea, este doar o altă expresie pentru amăgirea menționată mai sus că se poate cunoaște ceva în afara și în afara conștiinței Rezultă din această concepție greșită, gr Neînțelegerile lui Tolstoi se reflectă cel mai clar în atitudinea sa incorectă față de știința modernă, luată în întregime, și odată cu aceasta la Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR l eu Tolstoi "despre; viață Cultura și civilizația europeană strâns legate de aceasta Vă amintiți, desigur, cât de disprețuitor tratează, de exemplu, în capitolul IП-lea și următorul gr Tolstoi pentru reprezentanții științei moderne și la ce nivel scăzut reduce semnificația lucrărilor lor în comparație cu învățăturile înțelepților: Laodze, Confucius, Braminov, Buddha și așa mai departe Îți amintești și reproșul lui către oamenii educați moderni că, dedicând timp studierii reprezentanților științelor, precum Helmholtz sau Spencer, neglijează această învățătură a înțelepților, care "totul poate fi cumpărat cu ruble și citit în două săptămâni și în care, totuși, este cuprinsă toată înțelepciunea omenirii, tot ceea ce a făcut din omenire ceea ce este" pe care el le consideră la fel de nesemnificative, ca și alte științe, în comparație cu învățăturile înțelepților În sfârșit, vă amintiți și cum, caracterizând în special acele științe sau alte științe, el, de exemplu, clasifică științele istorice și politice "la inactivitate" raționamentul uman despre viață", iar studiul științelor naturii consideră "nu numai inactiv, ci și distructiv, deoarece ei, pe baza punctelor lor de vedere de bază, închid de la o persoană singurul său obiect de cunoaștere și o susțin în iluzie că, examinând reflexia unui obiect, el poate cunoaște obiectul însuși" (XI) După ce v-am amintit toate acestea, voi încerca acum să vă dezvălui clar neînțelegerile care stau la baza atitudinii contelui Tolstoi față de știința europeană În

primul rând, el recunoaște existența doar a științelor care studiază, așa cum spune el, legile obiectelor exterioare în spațiu și timp, dar omite complet și ignoră existența unei întregi ramuri a științelor care se ocupă de obiecte doar care ni se dezvăluie în conștiința noastră Acest departament de știință constă în general din Biblioteca "Runivers" l k o z l o v u h științele despre spirit și se împarte în două mari grupe: a) științe filozofice și b) științe sociale Prima grupă include mai multe discipline separate, și anume: psihologia, loshka sau teoria cunoașterii, metafizica, etica, estetica A doua grupă cuprinde științele societății și diversele sale funcții (cu toate acestea, menționate de contele Tolstoi sub denumirea nedeterminată de științe politice) și științele jurisprudenței, ale dreptului Ignorând toate aceste științe, gr Tolstoi pune lucrurile în așa fel încât, parcă în civilizația europeană, există doar științe naturale și biologice, concluzând doctrina corpurilor supuse legilor spațiului și timpului, și a vieții, supuse acestor legi Despre obiectele care ni se dezvăluie în conștiința noastră, putem învăța ceva, după el, doar din învățăturile înțelepților Între timp, toate științele pe care le-am numit mai sus, în special științele filozofiei, se preocupă tocmai de ceea ce ni se dezvăluie în conștiința noastră și de ceea ce este inaccesibil observării simțurilor exterioare În acestea, s-au ignorat gr Tolstoi, în științe vom găsi și doctrina "despre propria noastră minte * și legile ei, și chiar despre "mintea căreia se supune lumea întreagă"; în ele vom găsi, de asemenea, doctrina "propriului nostru bine", despre iubire și alte sentimente, despre voința și "ludarea spre bine", din care constă viața noastră interioară; aici vom găsi și doctrina obligațiilor noastre față de semeni, față de oameni și chiar față de alte ființe luate separat și despre obligațiile noastre față de aceleași ființe luate împreună în viața socială În aceleași științe vom găsi indicii ale drepturilor noastre ca oameni în general și ca membri ai societății în special; aici vom găsi și doctrina normelor de viață, la care se cuvine să aderăm ca ființe raționale și ca membri ai unei societăți formate din ființe raționale În ceea ce privește învățăturile înțelepților, vă mărturisesc sincer că, în ciuda întregii surprize și respectului meu profund pentru ei, Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR LN TOLSTOI "despre viață" În ceea ce privește educatorii originari ai oamenilor din diferite țări din epocile timpurii, grosolane, încă mai cred că doctrina obiectelor conștiinței noastre a Europei moderne, numite acum științe, se referă la învățăturile înțelepților în același mod ca și gândindu-se la o persoană matură, experimentată și matură la reflecțiile imature, obscure, deși sublime și fascinante ale tânărului În al doilea rând, gr Tolstoi nu este de acord în mod nerezonabil cu opinia generală cu privire la problema clarității și inteligibilității comparative a științelor și a fiabilității cunoștințelor conținute în acestea În opinia mea, în acest punct, opinia generală este mai corectă decât autorul cărții Despre viață Opinia generală o consideră pe cea mai de înțeles și de încredere dintre științe, în primul rând, matematica, apoi mecanica; apoi urmează științele naturale ale materiei (Fizică, Chimie), apoi biologia, apoi științele sociale și în final psihologia și științele filozofice în general ,,De ce, intrebi, parerea generala este corecta, iar gr Tolstoi greșește?" Da, pentru că, voi răspunde, că, deși în toate știința o persoană, așa cum am indicat mai sus, se ocupă doar de conștiința sa, totuși, în unele dintre ele, elementele individuale ale acestei conștiințe se disting strălucitor și clar din toata masa si din legatura generala și unitatea întregului conținut al

conștiinței și, în această formă abstractă, sunt plasate înaintea activității noastre de gândire în sine, sau în mod obiectiv Desigur, această selecție și setare au fost făcute de noi în mod inconștient, dar, cu toate acestea, ele determină claritatea și comprehensibilitatea extraordinară a științelor matematicii și ale naturii Ce este, de exemplu, matematica sau mecanica, i e științele mărimii, numărului, spațiului, timpului și mișcării? Da, nu sunt altceva, voi răspunde, ca doctrină despre cele obiectivate, divorțate de actele reale ale activității noastre mentale, metoda de distribuire, ordonare și înțelegere prin activitatea noastră cognitivă a actelor propriilor activități în general Aceasta a obiectivat și fixat, parcă, pe o placă fotografică, a noastră Biblioteca "Runivers" A KOZ o v b realitatea ne apare în științele timpului, spațiului, mișcării, materiei și legile lor Dar, plecând de la științele biologice, aceste legi devin mult mai complicate, care au început în Fizică și Chimie, prin adăugarea datelor conștiinței noastre prezente, imediate, în care se reflectă activitatea noastră actuală, vie Din acest moment, dificultățile cresc treptat în studiul materiei de științe, căci deja pierdem, vorbind la figurat, acel teren pavat și uniform, pe care l-am avut mai ales în științele matematicii și în mare măsură în Fizică și chimie Studiul nostru asupra lumii vii este în mod constant împletit cu o analogie, inconștientă de noi, cu ființa noastră direct conștientă și cu Funcțiile ei În plus, acest studiu cuprinde, ca să spunem așa, în forma sa brută (experiență și observație) nenumărate acte de conștiință despre propria noastră activitate și conținutul ei, în care se deschide o nouă sursă de dificultăți, care se reflectă în științele vieții ființe într-o măsură mai mare decât mai sus după Funcțiile sale, o ființă vie - deci, predominant în știința omului (fiziologie, antropologie, psihologie etc) Ideea este că în nenumăratele noastre senzații interioare și exterioare, în manifestările sentimentelor noastre, voinței etc , al căror conținut este dat nu în spațiu și timp, ci într-o conștiință vie, prezentă, împreună cu activitatea noastră, se reflectă activitatea altor nenumărate fiinţe cu care ne aflăm în comunicare şi interacţiune mecanică Prin urmare, este extrem de dificil să scoatem din această reflecție în conștiința activității comune a noastră și a altor ființe ce este o expresie a activității noastre și ce este o expresie a activității altcuiva și unde noi jucăm un rol pasiv Prin urmare, este destul de adevărat că științele care se ocupă de obiectele date direct în mintea noastră sunt cele mai greu de studiat, deoarece prezintă o posibilitate constantă de eroare și eroare Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR l n Tolstoi "despre viață" <> În al treilea rând, deși prima și principala sursă a cunoștințelor noastre despre viață sunt datele directe din mintea noastră, dar, datorită participării de mai sus a acestor date în toate științele și, prin urmare, în științele biologice, istorice și sociale, putem lua în considerare în siguranță aceste științe ca sursă de cunoaștere a vieții într-un grad incomparabil mai mare decât Gr Tolstoi Voi merge chiar mai departe și voi spune că prin intermediul datelor acestor științe putem verifica indicațiile conștiinței noastre imediate și chiar pot corecta acele iluzii și erori în care indicii ne conduc adesea Astfel, de exemplu, de foarte multe ori atribuim propriilor noastre activități de dorință, mișcare și chiar gândire ceva de care nu suntem deloc vinovați - și atribuim doar pe baza iluziilor în care ne conduce conștiința directă Apoi, în întrebările despre bucuriile și suferințele noastre, trebuie să ne ghidăm după datele științelor care studiază existența și viața în funcție de legile spațiului și timpului Deși spațiul, timpul,

mișcarea și materia nu sunt esența realității sau nu există în sine, cu toate acestea, datorită limitărilor naturii noastre, ele sunt o icoană necesară a relațiilor noastre reale cu alte ființe reale, dar atât de precisă și adevărată icoană care, având capacitatea de a o interpreta, nu este inferior în valoarea mărturiei și a conștiinței sale directe A cere ca în cunoștințele noastre despre noi înșine și despre viața noastră să ignorăm datele științelor care studiază fenomenele vieții în legile spațiului, timpului, materiei și mișcării, ar fi ca și cum am fi vrut să cunoaștem și să comunicăm gândurile noastre și ale celorlalți renunță la folosirea cuvintelor și a simbolurilor cu litere ale acestor cuvinte pe motiv că cuvintele sunt sunete, nu gânduri, iar literele sunt mâzgăleri vizibile și nu sunete și nu gânduri Da, și el însuși gr Tolstoi, în ciuda afirmației sale zgomotoase că "adevărata viață umană nu este deloc ceea ce se întâmplă în Biblioteca "Runivers" A KOZLOV spațiu și timp*, cu toate acestea, în toate discuțiile sale despre viață și binele ei, el înseamnă viața din punct de vedere al spațiului și al timpului, pe care sper să vă lămuresc în continuarea criticii mele la adresa cărții Despre viață* Acum, nemulțumit de căutarea sa pentru teoria cunoașterii, gr Tolstoi în acel punct pe care l-am numit principiul cunoașterii, voi îndrepta aceste căutări într-o altă direcție, și anume: voi analiza indicațiile lui despre unul sau altul adevăr individual, precum și erorile individuale, care sunt menționate în cartea pe care o analizez Dar despre rezultatul acestor căutări vă voi spune în scrisoarea următoare A Kozlov (Va urma) Biblioteca "Runivers" Despre conservarea energiei Din necesitatea oarbă a metafizicii, care desigur este întotdeauna și pretutindeni aceeași, nu se naște nicio variație a lucrurilor Newton Legea conservării energiei este cea mai mare lege a fizicii, acea lege; care îmbrățișează toate fenomenele studiate de această știință și îi conferă astfel o unitate strictă Putem spune că Fizica este știința diferitelor tipuri de energie și a transformării uneia dintre ele în alta Această lege a fost descoperită recent, acum patruzeci sau cincizeci de ani, și mulți (de exemplu, Helmholtz) o recunosc ca fiind cel mai mare succes pe care științele naturii l-au avut vreodată în secolul nostru Iată o oportunitate convenabilă de a propune și de a aborda întrebări legate de însăși esența acestui tip de cercetare științifică În primul rând, cum a fost făcută descoperirea? Ce metodă i-a condus pe oamenii de știință la cunoașterea noului adevăr? În al doilea rând, ce este conținut în acest adevăr? Este, ce legătură între fenomene indică și determină acest adevăr pentru noi? În fine, ce introduce noua lege în cunoștințele noastre despre natură? Ne aduce ea mai aproape de acea înțelegere a naturii pe care o căutăm mai mult sau mai puțin conștient? Orice alt fizic " Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV această lege, orice alte cunoștințe fizice pot da naștere la întrebări similare; dar legea conservării energiei în această privință este cea mai convenabilă și mai interesantă, deoarece întreaga știință a fizicii este, așa cum ar fi, concentrată în ea; aici i se dezvăluie pe deplin metoda, sensul interior și captarea esențială eu Să remarcăm în primul rând că legea conservării energiei a fost găsită fără ajutorul unor Fapte nou descoperite Acei oameni de știință care ne produc toate cunoștințele din experiență spun adesea că numai acumularea de experiență și observare ne extinde cunoștințele; și apoi a avut loc o extindere uriașă a cunoștințelor fizice fără apariția măcar a unei singure observații sau experiențe noi Pentru prima dată, legea a fost stabilită de Julius Robert Mayer într-un mic articol intitulat: Remarks on the Forces of Dead Nature, care a apărut în mai d în Liebig's Annals of

Chemistry Mayer a lucrat ca medic în Heilbronn și nu a avut ocazia să facă experimente dificile În articolul său, el citează drept nou Fapt doar că, atunci când a scuturat energic un vas cu apă, s-a dovedit că temperatura apei a crescut în cele din urmă cu un grad Articolul lui Mayer, vag și prea scurt, nu a atras atenția În , a publicat separat un articol în Heilbronn: The Orian Movement in Connection with Metabolism, unde își expune gândirea în termeni mai clari și mai detaliați Potrivit acestuia, el "a reușit să lege între ele nenumăratele fenomene ale naturii și să desprindă din ele o lege supremă, fundamentală"*) Cu toate acestea, nici aici nu există noi descoperiri experimentale Nici cel de-al doilea articol al lui Mayer nu a stârnit atenția oamenilor de știință, iar doi ani mai târziu Helmholtz, care nu știa nimic despre lucrările lui Mayer, și-a publicat scurta carte la Berlin \ *) J R- Mayer, Mechanik der Wărme Stuttg , p i (Aceasta este o colecție a articolelor sale) ' ■ · · · - ■ Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI pamflet (Despre conservarea forței), în care a stabilit în mod independent aceeași lege Aici noua lege a fost exprimată într-o formă științifică precisă și clară și s-a arătat extinderea ei la întregul domeniu al fizicii Dar, ca și Mayer, nu se vorbește despre Fapte noi Helmholtz a scris acest discurs al său la Potsdam, unde a servit apoi ca medic militar și nu numai că nu a făcut nici un "experiment" de dragul lui, dar, cu referințe, a trebuit să se mulțumească cu biblioteca locală a gimnaziului *) Astfel a avut loc descoperirea acestei legi A fost deschis de doi medici tineri departe de tot felul de mijloace științifice · Articolele pe care le-am semnalat constituie constituirea reală și completă a acesteia și nu pot fi puse la egalitate cu acele aspirații sau prejudecăți ale unei noi legi generale apărute mai devreme sau, în același timp, la alți savanți În special, articolul lui Helmholtz, în vârstă de douăzeci și șase de ani, este o chestiune destul de decisivă Se poate spune că acesta este un program complet de fizică nouă; Fizica are acum forma pe care Helmholtz i-a dat-o cu acest program, la fel cum chimia și-a primit forma actuală în virtutea tabelului periodic al elementelor din Mendelev-ul nostru Parcă intenționat, pentru a elucida pe deplin problema acestei descoperiri, s-a întâmplat să se facă în același timp experimente noi și foarte bune, dovedind că fenomenele fizice, în unele cazuri importante, dar încă neexplorate, au loc destul de potrivit cu cea care mai târziu a devenit cunoscută drept legea conservării energiei Aceste experimente au fost făcute de englezul James Prescott Joule, un tânăr de douăzeci și cinci de ani care fusese crescut acasă și era de profesie bere (lângă Manchester) Ca om cu mijloace, a comandat noi instrumente pentru sine și a obținut rezultate foarte precise Ca urmare a acestui fapt, mai târziu, când toate cele importante *) KlassĺKer al lui Osrwald H Helmholt^, Ueber die Erhaltung der Kraft, p Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV existența unui nou adevăr, mulți, în special englezii (Tet), au început să afirme că descoperirea lui îi aparține lui Joule propriu-zis, și nu lui Mayer și Helmholtz pentru care nu au vrut să admită că este posibil să se descopere noi legi a naturii ca a priori, fără să fi făcut un singur experiment; dimpotrivă, susținătorii lui Mayer nu numai că nu erau stânjeniți de acest lucru, dar uneori au recunoscut noua lege chiar și direct ca a priori și și-au găsit baza într-o metafizică generală Această întrebare, despre primatul descoperirii admite totuşi o soluţie foarte simplă şi fermă Evident, cel care a proclamat prima lege ar trebui considerat descoperitorul şi, mai mult, a făcut-o pe o bază suficientă Joule a studiat cazuri particulare, dar el nu a văzut deloc

că experimentele sale au constituit o confirmare a unei propoziţii generale care se extinde asupra tuturor fenomenelor fizice*) Mayer, deși nu cunoștea noile fapte Joule, a spus răspicat, totuși, că a găsit "cea mai înaltă lege de bază a lumii fizice și a subliniat în același timp bazele pe care se bazează cu adevărat Prin urmare, Tyndall, Helmholtz și, după ei, majoritatea oamenilor de știință l-au recunoscut pe bună dreptate pe Mayer drept adevăratul institutor al legii ȘI Conservarea energiei a fost stabilită fără nici un ajutor din partea noilor Fapte, dar, bineînțeles, stabilitorii au ținut cont de cele vechi date Aici s-a tras doar o nouă concluzie din acele temeiuri care erau cunoscute anterior Viziunea generală asupra modului în care s-au întâmplat lucrurile este descrisă de Helmholtz în felul următor: "progresul este natural *) Joule însuși vorbește despre opera sa în felul următor: "deoarece credeam că determinarea echivalentului mecanic al căldurii ne va oferi un mijloc de a explica diverse fenomene interesante, am început o serie de experimente în primăvara anului ," etc (Scris în Vezi J T Joule, Das meclianische Warme-equivalen, Gesammelte Abhandl, Braunschw, , p) Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI Științele moderne depind de faptul că din Faptele disponibile se fac din ce în ce mai multe inducții noi și că apoi consecințele acestor inducții, atunci când aceste consecințe indică fapte noi, sunt comparate cu realitatea prin experiment "Dar gloria descoperirea [aparține celui care a găsit ideea nouă; verificarea experimentală constituie atunci muncă, care are un caracter mai mecanic Și nu se poate afirma necondiționat că cel care află ideea este obligat să realizeze a doua parte a întregului lucru" *) Aceste cuvinte, al căror scop este acela de a compara meritele lui Mayer și Joule, au fost scrise în , ■ deci la peste douăzeci de ani după articolul Despre conservarea forței Helgmoltz la acea vreme a virat din ce în ce mai mult spre empirism**), o divergență care pare să continue și chiar să se intensifice până în zilele noastre Prin urmare, și în cuvintele citate, el, conform teoriei empirismului, spune că noua lege a fost o inducție din Faptele disponibile, existente (vorhandenen) O expresie oarecum criptică conform căreia Faptele la îndemână pot fi sursa unui număr aparent nedefinit de noi inducții (immer nene) Dar adevărata formă a problemei ne devine clară dacă acordăm atenție faptului că pentru fiecare astfel de inducție, trebuie mai întâi să găsim o idee nouă Cum se realizează această constatare, Helmholtz nu spune; el remarcă doar că conţine toată gloria şi puterea descoperirii, astfel că însumarea faptelor vechi sub o idee şi verificarea ei prin noi experimente, evident, are deja o valoare mai mică, constituie o ispravă mai mult mecanică decât pur mentală ' Dacă da, care a fost noua idee în cazul de față? Și cum ar fi putut să apară fără ajutorul unui fapt nou? Helmholtz, s-ar putea spune, vorbește aici din propria sa experiență, pentru că el însuși a descoperit de fapt legea conservării energiei UE *) Ibid , p $ **) În expusese deja teoria spațiului non-euclidian Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV Prin urmare, dacă ne întoarcem la articolul Despre conservarea forței, atunci vom avea un răspuns la întrebările noastre Se dovedește că problema este mult mai simplă și mai clară decât s-ar putea presupune Ideea pe care Helmholtz o afirmă și o extinde asupra întregii Fizici nu este altceva decât una dintre teoremele mecanicii teoretice, așa-numitul principiu al flexiei forțelor Această teoremă este cunoscută de mult timp; a fost găsit pentru prima dată de Huygens, chiar înainte de apariția cărții lui Newton, și afirmă ceea ce numim acum conservarea energiei Dacă da, atunci este destul de înțeles de ce cercetarea lui Helmholtz nu a fost

deloc cauzată de niciun fapt nou și nu a avut deloc nevoie de ele Mai mult decât atât, evident că nu a fost o sugestie nouă din vechile Fapte Întrebarea este, despre ce vorbește Helmholtz când folosește cuvintele descoperire, idee nouă? Ce este vestea adevărată a cercetării sale? Au fost știri și vești grozave, dar au constat doar în faptul că toate fenomenele fizice, atât recent descoperite, cât și cunoscute de mult, au fost aduse sub cunoscuta lege a forțelor vii Noua idee era că fizica trebuie să se supună fără îndoială mecanicii, că toate fenomenele fizice se potrivesc, ca exemple particulare, sub legile mecanice generale Helmholtz își începe direct raționamentul cu aceasta El se întreabă despre ultimul și propriul său scop, fizica, discută în general despre găsirea cauzelor fenomenelor, despre materie, mișcare, forțe și ajunge la concluzia că "sarcina fizicii este de a reduce fenomenele la constante, atractive și forțe de respingere, tensiune care depinde de distanță *) Acesta este, să notăm, asupra unor astfel de forțe, a căror acțiune este complet supusă legii forțelor vii Fără îndoială, aceasta este o reprezentare clară a scopului cercetării fizice și a dorinței de post *) Ibid , p Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI să conducă întreaga știință pe calea acestui scop - aceasta este ideea nouă pe care Helmholtz a recunoscut-o pentru sine Mayer, exact în același mod, chiar la începutul primului și celui de-al doilea articol, se referă la legea forțelor vii; dar, printr-o abilitate uimitoare de abstractizare și generalizare, el și-a format conceptul de forță sau, așa cum spune el, de cauză fizică (adică de energie), din părțile cele mai eterogene; deci, el aduce sub acest concept de pepplot /, deși nu îl consideră mișcare, forța de cădere (Fallkraft), pe care o determină prin greutatea corpului și prin distanța acestuia față de pământ etc El susține că " legea conservării forțelor vii | se bazează pe legea generală a indestructibilității cauzelor "*) Astfel, conservarea energiei este înțeleasă de el în toată universalitatea ei, motiv pentru care se realizează cu îndrăzneală și fermitate prin fenomene de orice fel Dacă Mayer nu a văzut că această conservare coincide complet cu legea forțelor vii, atunci probabil că acest lucru s-a întâmplat din acele "neajunsuri în educația sa științifică * pe care Verde le recunoaște în el * **) III Că gândurile lui Mayer și Helmholtz erau cu adevărat noi este dovedit de rezistența pe care au întâlnit-o în lumea științifică, iar esența noutății lor este văzută din natura acestei rezistențe, căci nu a fost o simplă inerție "Este foarte greu *", scrie Helmholtz, "să fii transportat în - atmosfera mentală a acelei vremuri și imaginează-ți clar în ce măsură absolută problema părea atunci nouă * "În acele vremuri era încă imposibil să obții faima și succesul extern cu o nouă convingere; mai degrabă invers* "Mayer a putut doar cu mare dificultate să obţină un loc · pentru publicarea primei sale expoziţii concise* (în ■ Analele lui Liebig); "Fizicienii despre care știa că l-au respins" "A fost cu mine, deși după câțiva ani, la fel ♦) Mayer, ibid , p - **) E, Verdet, Théorie mec de la căldură, T I, p XCVII Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV majoritatea ; "Mi s-a refuzat plasarea lucrării mele în Analele Poggendorff și, printre membrii Academiei de Științe din Berlin, doar Jacobi, un matematician, m-a susținut" *) Întrebarea este, care a fost dificultatea? Desigur, în faptul că fizicienii aveau atunci deja o metafizică binecunoscută, existau deja concepte foarte ferme despre o anumită lume a lucrurilor și acțiunilor imuabile, ascunzându-se în spatele lumii în schimbare a fenomenelor observabile S-au convins de originalul m, diversitatea substanțe și forțe aparținând fiecărei specii "A fost", scrie Verde, "o perioadă nefericită când legea dublei

refracții era considerată un argument în favoarea teoriei curgerii; când cele mai excelente note de Fresnel au rămas uitate și au fost în pericol de a se pierde de câțiva ani Aşadar, când Sadi Carnot a încercat să descopere legile generale ale forţei mecanice a căldurii, nu a ezitat nicio clipă să ia drept punct de plecare al raţionamentului său materialitatea şi, în consecinţă, indestructibilitatea caloric , **) Aici se afla principalul obstacol Existența unei substanțe speciale, calorica, a fost admisă cu fermitate - acest lucru a fost predat de Lavoisier, Laplace, Fourier și toți oamenii de știință după ei Conform acestei metafizici, nici o singură parte a caloricului, cu toate proprietățile care îi aparțin, nu ar putea să dispară sau să reapară, indiferent de fenomenele mecanice care ar putea apărea Mayer și Helmholtz au trebuit să contrazică direct acest punct de vedere Pentru ei, conform legii forțelor vii*, căldura poate fi rezolvată în mișcare și* mișcarea poate da naștere căldurii Acest lucru devine perfect inteligibil dacă ne imaginăm că căldura în sine este un fel de mișcare - o concepție cu care nimic nu interferează și pe care Jung ( ) a afirmat-o deja destul de ferm Este clar că toată atenția fizicienilor s-a concentrat asupra acestui punct Doctrina conservării energiei sunt mai mult *) HelmboU^ ibid , p - **) Ver det, ibid , p XCV Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI Õ numită adesea teoria mecanică a căldurii, Tyndall a dat cărții sale despre energie titlul: Heat as a kind of motion, Mayer a numit colecția articolelor sale - Mechanics of heat, etc Aplicarea legii forțelor vii la fenomene de căldură a creat rapid o întreagă știință fizico-matematică, al cărei nume este termodinamică Deci, vestea și curajul "descoperirii" au fost principalul lucru! • în răsturnarea vechii prejudecăţi prin intermediul unui gând care este şi foarte vechi Aici avem în fața noastră un fenomen repetat, care se întâlnește foarte des în istoria științelor Adevărul este de obicei simplu și ușor accesibil unei priviri directe, fără prejudecăți Dar când apare pentru prima dată, ea, aproape fără excepție, se întâlnește cu prejudecăți care i-au luat deja locul și se țin de ele cu cea mai mare tenacitate În general, privim lumea printr-un nor gros de concepte și imagini create de noi înșine, iar principalele eforturi ale minții noastre sunt cheltuite pentru a împrăștia această ceață, chestiune pe care, de altfel, aproape nimeni nu o reușește Doctrina energiei a trebuit să se lupte cu doctrina caloricului, așa cum sistemul copernican s-a luptat cu doctrina imobilității pământului, cântărirea lui Lavoisier cu doctrina Phlogiston, epigeneza cu teoria germenilor închiși, renașterea organismelor cu teoria permanenței speciilor etc d În cazul de față, relația dintre adevăr și prejudecată este de asemenea foarte clar văzută Adevărul este de obicei o propoziție generală, iar prejudecata este un Fap particular afirmat în particularitatea sa Propoziția generală provine din conceptele care se formează în mod regulat în mintea noastră și își afirmă treptat puterea, adică subjugă reprezentările particulare Descoperirea legii energiei nu este altceva decât victoria acelui "gând că toate fenomenele materiale sunt supuse unor legi mecanice - deci, victoria acelor principii de înțelegere a lumii fizice, care au fost proclamate de Descartes Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV Și de aceea, Helmholtz, care a vorbit ulterior cu atâta tărie despre o "descoperire", despre o "idee nouă", la început, în articolul însuși Despre păstrarea puterii, nu spune nimic despre nicio știre despre părerile sale; apoi s-a referit la această tăcere, și în general, asupra conținutului articolului său, ca dovadă că "pentru el nici atunci nu putea fi vorba de pretenții de primat", "în

măsura în care în general", a adăugat OH, "se poate vorbi despre asemenea pretenţii în raport cu principiul general *) Şi Prin urmare, în opinia sa, principiile generale sunt astfel de propoziții încât cu greu este posibil să atribuim unei anumite persoane primatul în descoperirea lor IV Legea conservării energiei nu este altceva decât una dintre prevederile mecanicii teoretice, teoremă demonstrată matematic pe baza altor prevederi, mai elementare Oricât de dificil ar fi să faci acele observații și măsurători, care sunt necesare pentru a aduce apoi tot felul de fenomene] sub formula acestei legi, teorema în sine și derivarea ei au o simplitate și o claritate perfectă, asemănătoare cu cea familiară tuturor de la teoreme geometrice În ciuda faptului că această lege, ca și știința căreia îi aparține în general, a trezit într-un mod ciudat și continuă să trezească în mintea un fel de ceață, de care nici oamenii de știință excelenți nu sunt liberi și care este aproape inevitabil în oameni care au studiat puțin subiectul Ce este mecanica? Pentru a-și elibera conceptul de toate motivele formării de ceață, Kirchhoo îi oferă următoarea definiție "Mecanica este știința mișcării; Îi definim sarcina astfel: să descrie integral și în cel mai simplu mod mișcările care apar în natură i "Mișcarea este o schimbare de loc odată cu trecerea timpului; Acea, *) Acolo S
 ceea ce se mișcă este materie Pentru a înțelege mișcarea, ■ este necesar să existe reprezentări ale spațiului, timpului și materiei-; necesar, dar și suficient* *) ' Desigur, este la fel de imposibil să fii de acord pe deplin cu această definiție, la fel cum ar fi imposibil să considerăm corectă definiția: geometria este o știință care descrie Figurile și Formele întâlnite în spațiu Poate orice știință matematică să se ocupe doar de descrierea și numai de ceea ce se întâlnește? Kirchhoff, în prefață, își explică ideea mai precis: "Vreau să spun prin aceasta (adică să descriu într-un cuvânt)," spune el, "că scopul ar trebui să fie doar să aflu ce fenomene au loc, și nu să caute motive Dacă luăm întrebarea în acest fel și ne asumăm idei despre spațiu, timp și materie, ATUNCI, prin intermediul unor considerații pur matematice, vom ajunge la ecuațiile generale ale mecanicii? "Introducerea / nu concepte de forțe (adică, cauze) aici este doar un mijloc de simplificare a metodei de exprimare, și anume, un mijloc de a exprima în cuvinte scurte ecuații care fără ajutor | acest cuvânt (putere) este foarte greu de exprimat cu cuvintele " În acest caz, mecanica are nevoie de un singur lucru: "astfel încât orice situație în care vorbim de forțe să poată fi transpusă în ecuații * **) ' Vedem acum care este treaba Mecanica, ca orice altă știință matematică, se ocupă doar de cantități Sarcina sa, ca și cea a oricărei astfel de științe, este să găsească alte cantități dintr-o singură cantitate sau, după cum spun matematicienii, să determine legătura, dependența dintre cantități, adică alcătuiesc ecuații, care, deși uneori numite diferit - teoreme, legi, principii (principii), dar în esență exprimă întotdeauna un singur lucru: cu o anumită acțiune asupra unor mărimi, vom obține în mod necesar anumite alte mărimi Pentru un matematician, a descrie complet înseamnă doar și numai - a indica măsura exactă și dependența *) KirMoff vorlesungen üb matematica Physik, p i **) Ibid , p III, IV
 eu pun puntea Volumul teoremelor matematice este nelimitat; ; căci toate acestea sunt adevăruri condiționate Ele îmbrățișează nu numai ceea ce este întâlnit, ci sunt doar în general, adică, se dovedesc adevărat de îndată ce se întâlnesc și dacă apar cazuri care se potrivesc cu formulele lor Astfel, mecanica teoretică nu este altceva decât știința matematică a mișcării

materialelor; ea presupune (adică nu definește, consideră datele) spațiul, timpul și materia ca anumite cantități, ca ceva măsurabil, iar sarcina sa este de a găsi acele ecuații între aceste mărimi care au loc în timpul mișcării (și repausului) "De obicei", scrie Kirchhoff, "mecanica este definită ca știința forțelor, iar forțele ca cauze care produc sau tind să producă mișcare" Cu această definiție se leagă acea vagitate de care nu este în niciun caz posibil să se elibereze conceptele de forță și efort Nu numai că se poate renunța la aceste concepte, așa cum se vede chiar din cartea lui Kirchhoff, dar în esență este o chestiune simplă De fapt, să luăm conceptul de forță; iată o prezentare complet riguroasă a sensului asociat cu acest cuvânt în mecanică: "Vorbind în mecanică despre forțe, nu putem lua în considerare nimic în ele, cu excepția accelerațiilor pe care le produc în diverse corpuri **) Prin urmare, atunci când spunem: o anumită forță acționează asupra unui corp într-o anumită direcție, nu exprimăm situația decât într-un mod diferit: corpul se află în astfel de circumstanțe încât primește o anumită accelerație pe direcția menționată; astfel încât direcţia de acceleraţie se numeşte direcţia forţei care acţionează asupra corpului, mărimea aceleiaşi acceleraţii se numeşte de obicei mărimea forţei ***) *) Ibid , p III **) Accelerația este cantitatea de viteză cu care crește pe unitatea de timp ***) I Vyshnegradsky, "Mecanica elementară", Sankt Petersburg, , p Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI Aceste cuvinte au fost scrise cu cincisprezece ani înainte de cartea lui Kirchhoff; din ele reiese clar că pentru mecanică conceptul de forță nu este deloc necesar, ci este nevoie doar de o definire exactă a circumstanțelor (adică a relațiilor altor corpuri) și de accelerare Și întrucât pentru corpuri diferite accelerația în aceleași împrejurări este diferită, atunci această definiție se obține din aceasta: "forța este egală cu masa corpului înmulțită cu accelerația" *) i definiție, adică afirmația că accelerația înmulțită cu masa se numeste forta Pentru mecanica, asadar, nu exista nimic in vigoare, in afara de acceleratie si masa, in afara de aceste marimi, pe deplin masurate si calculate aceste marimi, mecanica nu vorbeste si nu vrea sa vorbeasca, asa cum face geometria nu spunem nimic despre esența spațiului Crearea științelor, în general, se bazează pe astfel de abstracții Ne înșelim când ne imaginăm că științele merg mereu în profunzime, își dezvăluie natura; de obicei, pentru a dezvolta cunoștințe științifice, este necesar să se îndepărteze de subiect, să se oprească asupra trăsăturii sale individuale v Nu trebuie să fii înșelat de cuvinte, nu trebuie să te ții de sensul lor actual și să bănuiești în ele un sens mai mare decât ceea ce le este atribuit prin definițiile lor Forța vie se numește în mecanică produsul masei ■ cu pătratul vitezei, lucrul este produsul masei cu viteza! renie si pe spatiul strabatut Deoarece aceste lucrări sunt adesea folosite, ele sunt păstrate; acest nume special; cum s-au născut aceste nume este o întrebare exterioară, dar acum ele sunt folosite doar pentru concizia și comoditatea vorbirii și nu pentru a exprima proprietățile sau esența a ceea ce are aceste cantități *) Ibid , p io Biblioteca "Runivers" H ASIGURARE Teorema forțelor vii nu este altceva decât o ecuație între aceste două lucrări; mecanica, prin considerente pur matematice, demonstrează că munca este egală cu jumătate din forța vie, adică dacă începem să numărăm, să zicem, de la începutul mișcării, atunci, indiferent de momentul în care ne luăm, pătratul vitezei în acel moment este egal cu dublul produsului dintre accelerație și spațiul parcurs Să luăm un exemplu ilustrativ și simplu, unde semnificația acestei teoreme poate fi văzută Este foarte

convenabil să luați balansul unui pendul sau, de asemenea, mișcarea unui corp aruncat drept în sus Dacă atârnați un corp de un fir flexibil, scoateți-l din poziția sa verticală și apoi lăsați-l să plece, atunci acesta se va ridica de cealaltă parte a firului de plumb la aceeași înălțime de la care a fost lăsat să plece Prin urmare, dacă aerul nu ar interveni și firul ar fi absolut flexibil, un astfel de corp și-ar continua mișcarea fără sfârșit În mod similar, dacă aruncăm o minge drept în sus, aceasta va atinge o înălțime corespunzătoare mărimii mișcării pe care a primit-o și apoi va cădea Dacă ne imaginăm că nu există nicio interferență pe care o face aerul, că, în plus, mingea este perfect elastică și cade pe o suprafață absolut solidă (care nu primește nicio mișcare), atunci, reflectându-se de pe această suprafață, trebuie să se ridice din nou la aceeași înălțime și, prin urmare, în asemenea condiții, s-ar ridica și s-ar coborî fără sfârșit Aici există tot timpul o accelerație când corpurile sunt coborâte și o decelerare (valoarea opusă accelerației) când corpurile se ridică; aici corpurile trec prin anumite spații, iar vitezele lor se schimbă, acum dispărând complet (când mingea este la cea mai mare înălțime și pendulul este cel mai îndepărtat de plumb), apoi crescând și atingând cea mai mare magnitudine (când corpurile ating cea mai joasă înălțime) punct) Mecanica determină relația dintre aceste mărimi, și anume, demonstrează că în fiecare punct al traseului, pătratul vitezei este egal cu dublul accelerației înmulțite cu Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI distanța parcursă (nu există mase diferite și, prin urmare, cantitatea de masă nu este inclusă în ecuație) În același timp, este evident că aici nu se păstrează nimic, adică rămâne neschimbat, pentru că aici în fiecare moment se repetă exact starea care a fost deja și care, la rândul ei, trebuie să conducă o nouă, aceeași stare Pentru a exprima matematic o astfel de conservare, mecanicii spun că aici în fiecare (instant) forța vie reală, adăugată la forța vie posibilă, este egală cu o valoare constantă Atunci se dovedește că cu cât este mai mare forța vie reală, cu atât este mai puțin posibil , și invers; vor fi mereu la fel Deci, atunci când aceste corpuri se află în punctul lor cel mai înalt, se opresc pentru o clipă, adică își pierd toată viteza, prin urmare nu reprezintă nicio forță vie (ceea ce înseamnă că lor munca este egală cu zero); dar aici ei au posibilitatea de a-și recâștiga cea mai mare putere de viață și de a-și realiza cea mai mare muncă Avantajul lor, ca să spunem așa, constă în poziția lor și este ușor de observat că, în sens mecanic, poziția înseamnă mult mai mult decât în sens geometric : trebuia să ridicăm pendulul la înălțimea la care ajunge apoi cu fiecare leagăn și trebuia să dăm mingii o viteză corespunzătoare înălțimii de ridicare a acesteia Aceasta înseamnă că au fost necesare mișcări inițial cunoscute, iar masa acestor corpuri a fost inclusă și în calcul Acum putem da legii noastre expresia general acceptată, stabilită Pentru a evita confuzia cu acel concept de forță, despre care am menționat, se obișnuiește să numim energie "forță vie" Energia este de două feluri: forța vie reală se numește energia mișcării sau cinetică; forța vie posibilă este energia poziției sau potențialului Legea conservării energiei spune: suma energiei cinetice și potențiale este o mărime neschimbătoare Biblioteca "Runivers" I STRAHOV VI Pentru a elucida în continuare conceptul de energie și conservarea ei, credem că ar fi foarte util să spunem aici o mică controversă care a apărut din cauza acestor concepte între John Herschel și Rankine Fiecare teorie, fiecare gând devine clar dacă învățăm să distingem cu strictețe adevăratul ei sens de interpretarea greșită Lui John Herschel i-a trecut prin minte, cu

privire la conservarea energiei, îndoieli, care pot apărea în alții, cu ocazia acestei legi Herschel și-a exprimat obiecția într-un articol despre originea puterii, apărut mai întâi într-un jurnal public, iar apoi într-o colecție de articole ale lui Herschel numită Familiar Lectures ( ) Să transmitem esența problemei în propriile cuvinte ale celebrului astronom *): "Principiul conservării energiei, recunoscut acum ca dominant în Fizică, în măsura în care se află pe baze științifice, ca o deducere corectă din legile dinamice, nu este altceva decât o binecunoscută teoremă dinamică privind conservarea forței vii , completată, pentru a proteja acuratețea prezentării sale, prin introducerea a ceea ce se numește "energie potențială" este o expresie pe care nu pot decât să o consider nefericită, căci substituie "truismului" expresia unui mare Fapt dinamic De fapt, o astfel de conservare, în sensul identității întregii cantități de forță vie în orice moment și în toate condițiile, nu există(r) Am văzut în acele exemple date mai sus că, într-adevăr, forța vie se schimbă - scade la zero, apoi crește până la o anumită limită "Deci", continuă Herschel, "conservarea energiei nu este deloc conservare în niciun sens precis al cuvântului Se poate dovedi dinamic că cantitatea totală de forță de muncă din orice sistem în mișcare, lăsată la interacțiunea părților sale *) Vom folosi traducerea excelentă a lui S A Rachinsky: Simple, conversații despre subiecte științifice de John Herschel Moscova, i Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI Particula, în funcție de mărimea sa în fiecare moment de poziția relativă a particulelor în acel moment (sau, algebric vorbind, fiind o funcție a distanțelor lor reciproce), are un maxim peste care nu se poate ridica și un minim sub care se ridică nu poate coborî Deci, indiferent de starea sistemului, există o anumită cantitate prin care forța sa vie reală este mai mică decât extrem de posibil și să spunem că valoarea acestei diferențe, adăugată la cantitatea reală de forță, va fi maximă, este nici mai mult nici mai puțin decât un "truism"; nu contează dacă este exprimată în aceste cuvinte, sau astfel: suma energiei potenţiale şi reale este neschimbată; sau cu alte cuvinte: atunci când apar anumite schimbări în poziţia reciprocă a părţilor sistemului, acesta capătă atâta energie potenţială cât pierde energie reală Când spunem despre o combinație mecanică că câștigă în forță, TÓ pierde în timp, deși aceasta este și o traducere colocvială a unei ecuații dinamice, expresiile folosite se referă la diferite moduri de a privi risipa de forță Însă, în cazul pe care îl avem în față, expresiile reprezintă o identitate goală din care nu se poate deduce nimic Într-adevăr, dacă am putea fi siguri a priori că avem în fața noastră un sistem care reprezintă periodicitatea simplă sau complexă, adică un sistem în care un anumit interval de timp va aduce fiecare particulă în aceeași poziție față de toate celelalte, atunci am putea fiți siguri că, prin natura lucrurilor, ar exista o ascensiune periodică, ca să spunem așa, de la un grad inferior la un grad superior de energie potențială, care s-ar transforma apoi într-o nouă forță vie Dar, din moment ce nu putem avea o asemenea certitudine a priori, ci putem doar să ne imaginăm posibilitatea unei astfel de restaurări și nu ne putem imagina această posibilitate altfel decât în virtutea preștiinței și predistribuirii, ambele sunt Funcții necunoscute, schimbându-se în i Biblioteca "Runivers" N STRAKHOV Kommersant limite necunoscute și supuse fluctuațiilor de dimensiuni necunoscute; și nu avem dreptul, sub cel mai mic drept, să afirmăm că ceea ce este cheltuit într-o formă este pus deoparte pentru cheltuieli ulterioare în alta La început s-ar putea crede că întrebarea aici este doar una de terminologie; Herschel nu

respinge nimic din doctrina energiei, dar constată că cuvântul potențial este ales prost, că cuvântul conservare nu este folosit în sensul său exact, că legea conservării energiei este incorect numită lege a naturii, deoarece nu este o teoremă, nu un fel de "mare fapt dinamic", ci pur truism, "identitate goală" Dar este ușor de observat că sub aceste remarci despre termeni se ascund concepte binecunoscute în fizică, pe care Herschel le aderă și le apără Expresia utilizată în mod obișnuit energie potențială a fost introdusă (în) de Rankin, unul dintre fondatorii științei termodinamicii Prin urmare, Rankin și-a susținut mandatul; dar în același timp a exprimat considerații excelente în general despre teoremele fizice și despre definirea termenilor fizici Vom folosi aceste considerații pentru a ne clarifica în ce categorie de adevăruri aparține legea conservării energiei și care este conținutul ei real VII "Nu se poate decât să admită", scrie Rankin, "că termenul de energie potențială tinde să dea prezentării legii conservării energiei un aspect de truism Totuși, mi se pare că aceasta ar trebui să fie întotdeauna consecința desemnării relațiilor fizice cu cuvinte special adaptate pentru a exprima proprietățile acestor relații sau (ceea ce în esență echivalează cu același lucru) aceasta este întotdeauna consecința stabilirii unei tone și definirea completă a termenilor fizici * ') Pg - Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI Deci, potrivit lui Rankine, legea energiei este o anumită relație fizică, iar proprietățile unor astfel de relații decurg din însăși definiția termenilor fizici, motiv pentru care se obține apariția unui truism "Fie A și B denotă unele relații reprezentabile și fie A și B definiții precise și complete; apoi din aceste definiții rezultă afirmația (teorema) că A și B sunt (la rândul lor) legate între ele într-un anumit fel, iar această afirmație capătă aspectul unui truism și este cuprinsă, ca posibilă concluzie, deja în definiții Dar nu este un pur truism, căci dacă două Fapte sunt combinate cu aceste definiții, confirmate de experiență și observație, și anume că există relații între corpuri reale, corespunzătoare definiției A - și că există și relații între corpuri reale, corespunzătoare definiției B, atunci teorema despre relația dintre A și B devine nu un pur truism, ci un Fapt fizic În cazul de față, de exemplu, "energia reală" și "energia potențială" sunt definite în așa fel încât cât de mult câștigă orice corp (sau sistem de corpuri) într-o formă datorită acțiunilor reciproce, atât de mult pierde într-o altă formă , cu alte cuvinte, că suma energiilor reale și potențiale este "conservată*; sună ca un truism, dar când se dovedește prin experiență și observație că există relații între corpurile reale, fiind de acord cu definițiile "energiei reale" și "energii potențiale", atunci ceea ce altfel ar fi un truism devine un Fap * *) Herschel, după cum am văzut, a spus că forța vie (energia cinetică) este ceva real, în timp ce energia potențială este doar ceva posibil, în plus, o astfel de posibilitate, despre care nu putem spune în niciun caz în ce măsură se va transforma vreodată de fapt , * Filos Magatin , Febr , r Despre Expresia "Energie potențială* și despre Definițiile cantităților fizice Biblioteca "Runivers" Y STRAHHOV și chiar să se întoarcă la ea măcar puțin Rankin răspunde că ambele tipuri de energie sunt în mod egal cuprinse într-un concept superior, că ambele tipuri de energie reprezintă în mod egal o relație între corpuri reale, prin urmare, în ambele cazuri, ceva real Dacă energia acțiunii (forța vie) și modificările ei sunt Fapte, atunci aceleași Fapte sunt energia poziției și modificările ei Herschel a susținut că legea energiei este doar un truism, o identitate goală, adică ceva ce este de la sine înțeles

Rankin răspunde că nu spune nimic împotriva legii, că acest tip de truism trebuie să aibă toate teoremele fizice, de îndată ce sunt exprimate în cuvinte special adaptate pentru ele Într-adevăr, orice identitate ne poate fi ascunsă cu ușurință prin folosirea unor cuvinte care nu au un sens exact Dar dacă se stabilesc definiții exacte și complete ale termenilor fizici, atunci, conform lui Rankin, teoremele fizice vor lua forma identităților Deci, termenul de energie potențială a dezvăluit doar natura identică a legii energiei și nu a "înlocuit deloc marele fapt dinamic cu un truism, așa cum se plângea Herschel Rankin susține că identitatea în legea energiei este, totuși, doar vizibilă, și că această lege trebuie, în ciuda acestui aspect, să fie considerată un fapt, deoarece se bazează pe relații între corpuri, dovedite prin experiență și observație Nu se poate fi pe deplin de acord cu asta Numim un fapt cunoaștere, la primirea căreia doar experiența participă exclusiv (aceasta include observația); este cea mai simplă cunoaştere de natură pur empirică Între timp, o teoremă este ceva complex și derivabil; presupune o oarecare demonstrație și se cunoaște prin inferențe din ceea ce se știe înainte: din axiome, Fapte, alte teoreme Nu se poate spune, de exemplu, că teorema lui Pitagora este un fapt pe care l-a găsit, deși poate era cunoscut în Egipt PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI pur și simplu din măsurători experimentale, așa cum Kepler a găsit legile numite după el Trebuie să ne gândim că Pitagora a fost încântat tocmai pentru că i-a găsit dovada generală și, astfel, a transformat-o dintr-un Fapt într-o teoremă reală Deci, nu se poate lua teoremele fizice ca fapte; desigur, ele pot fi bine cunoscute prin experiență, dar știința se străduiește constant să le transforme cât mai mult în adevăruri speculative Carnot discută acest lucru foarte bine "Fără îndoială", spune el, "ar fi de dorit în fiecare știință să indice cu strictețe punctul în care această știință încetează să fie experimentală și devine complet rațională: aceasta înseamnă să putem aduce la cel mai mic număr posibil acele adevăruri pe care suntem forțați a se extrage din experiență și care, atunci când sunt stabilite, sunt deja suficiente pentru a le combina prin intermediul unei singure speculații pentru a îmbrățișa toate ramificațiile științei; dar acest lucru se dovedește a fi foarte dificil Când încercăm să ne ridicăm prea sus printr-o singură speculație, suntem tentați să dăm definiții vagi, prea largi și nu suficient de puternice dovezi Este mult mai puțin incomod să iei mai multe date din experiență, atât cât necesită, poate, strictă necesitate, atunci cursul raționamentului poate părea mai puțin elegant, dar va fi mai ferm și mai încrezător - *) Aceasta era starea de lucruri în urmă cu o sută de ani și aceasta este starea în care este acum Până acum, în științele fizice, chesky, este foarte greu să distingem ceea ce este dat experimental; tom, din asta, Tn aparține speculației Până acum, pentru a evita această dificultate, astfel de poziții sunt acceptate ca ceva dat de experiență, pe care nu există nicio strictă necesitate să îl considerăm empiric Totuşi, chiar şi aici s-au făcut unele progrese: astfel am văzut că Kirchhoff *) Carnot, Principes fondamentaux de l'équilibre et du mouvement alin n STRAHHOV o parte din ceea ce TÓ era atribuit anterior experienței este retrogradată în domeniul considerațiilor matematice Din nefericire, problemei în sine, care este atât de clar expusă în Carnot, nu primește importanță de mulți oameni de știință, astfel încât uneori le este dificil să înțeleagă ce atribuie experienței și ce speculațiilor Căci deseori toată preocuparea este îndreptată spre rezultate, și nu către fundații VIII Rankin, deși a numit legea

energiei un fapt, dar, desigur, a înțeles bine că această teoremă se bazează matematic pe anumite propoziții elementare, care, dacă sunt luate din experiență, merită numele de fapt deja în sensul exact al cuvânt Prin urmare, el își continuă raționamentul după cum urmează: - Definiția nu poate fi nici adevărată, nici falsă; căci nu afirmă nimic, ci doar spune: "Să fie folosit cutare sau cutare expresie într-un sens" ; dar poate fi real sau fantastic, în funcție de faptul că conținutul său corespunde sau nu unor obiecte și fenomene reale; și dacă prin ajutor, experiență și observație sunt întocmite o serie de definiții, care au realitate, exactitate și completitudine, îmbrăcarea unui Fapt fizic într-un fel aparent de truism este adesea consecința inevitabilă a folosirii termenilor astfel definiți "În special, în cazul mărimilor fizice, definiția conține deja o regulă de măsurare a mărimii, iar dovada realității definiției este faptul că aplicarea acestei reguli la aceeași mărime în împrejurări diferite dă rezultate consistente, dintre care nu ar putea fi dacă definiția ar fi Fantastică; și de aceea, definiția unor serii de mărimi fizice conține în mod necesar relații matematice între aceste mărimi, care (relații), fiind exprimate ca teo- Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI reme și în comparație cu definițiile, capătă aspectul truismelor, dar în același timp esența propozițiilor de fapt Iată un discurs prețios al celebrului Fizician, referitor la înseși fundamentele științei, dar greu de înțeles și apreciat de mulți Toată Fizica se bazează pe măsurători: fără măsurători nu se poate aplica matematica și nu va exista știință fizică; numai asta poate fi recunoscută ca o cantitate măsurabilă Și astfel Rankin afirmă că faptul fundamental și singurul fizic al fizicii constă în însăși măsurabilitatea cantităților sale, adică, în faptul că pentru fiecare cantitate există o măsură care i se aplică întotdeauna, în tot felul de împrejurări In consecinta, intreaga Fizica se bazeaza doar pe faptul ca marimile sunt posibile si exista in natura De aici urmeaza de la sine legile Fizicii, care au deci forma identitatii Asa este legea conservarii energiei IX Rankin își dezvoltă în continuare gândul cu și mai multă claritate De dragul importanței teoretice ridicate a subiectului, vom prezenta pe deplin aceste considerații aici "Pentru a clarifica principiile anterioare, să subliniem că există o serie binecunoscută de definiții ale măsurii timpului, forței și masei, în urma cărora legile mișcării sunt reduse la Forma truismului Acestea sunt: "Eu Fie timpi egali să însemne momentele în care un corp în mișcare, liber de influența oricărei forțe, trece prin spații egale Că aceasta este o determinare reală este dovedit de faptul că timpii care sunt egali atunci când sunt comparați prin intermediul mișcării libere a unui corp, sunt egali și atunci când sunt comparați prin intermediul mișcării libere a altui corp Dacă definiția ar fi Fantastică, atunci timpii ar putea fi egali atunci când sunt măsurați prin mișcarea liberă a unui corp și inegale atunci când sunt măsurați prin mișcarea altuia II Lăsați puterea să însemne o astfel de relație între doi Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV că viteza lor relativă variază sau tinde să se schimbe, în mărime sau direcție, sau ambele; și să fie forțe egale să însemne forțele care acționează atunci când modificări egale ale vitezei relative a două corpuri date au loc în momente egale Că această definiție este reală este dovedit de faptul că măsurătorile comparative ale forțelor efectuate la diferite intervale de timp concordă între ele, ceea ce nu ar fi cazul dacă definiția ar fi Fantastică III Fie masa unui corp o cantitate invers proporțională cu modificarea vitezei transmisă acestui corp la un moment dat de o forță dată Că aceasta este o determinare reală este dovedit de faptul că raportul dintre masele a

două corpuri date din experiență se dovedește întotdeauna a fi același atunci când aceste mase sunt comparate prin intermediul vitezelor care le sunt conferite de diferite forțe și în momente diferite , și rămâne, de asemenea, aceeași, indiferent dacă fiecare dintre mase este măsurată ca un întreg, sau ca o combinație a unor serii de părți "Dacă luăm aceste definiții ca fiind pur verbale, fără a acorda atenție realității lor, atunci legile mișcării iau forma unor truisme verbale; dar dacă experiența și observația ne asigură că există relații constante între corpuri reale și evenimente reale corespunzătoare definițiilor, atunci aceste aparente truisme se transformă în declarații de Fapte Extrem de remarcabilă aici este o încercare de a indica fundamentele reale pe care se bazează știința mecanică Dacă aprofundezi cu sârguință cuvintele lui Rankine, se va dovedi că toate Faptele sale sunt afirmații ale unei anumite, ca să spunem așa, omogenitate sau uniformitate a elementelor care formează mișcarea materială De exemplu, în ceea ce privește timpul Faptul este că timpul este exact același pentru toate corpurile, astfel încât măsura timpului nu depinde de *) Acolo, r , Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI ce^ corp vom utiliza pentru a-l măsura (În același mod, desigur, spațiul este exact același pentru toate corpurile; În ceea ce privește forța, adică circumstanțele în care are loc accelerația, faptul este că nu contează când și unde și ce corp va fi în aceste circumstanțe , numai "Dacă masa corpului ar fi aceeași Mărimea accelerației în toate acestea ar fi aceeași În sfârșit, în ceea ce privește masa, adevărul este că rămâne exact aceeași în raport cu toate spațiile, timpii , accelerații și corpuri; se aplică diferitelor accelerații numai proporțional cu mărimile lor și diferitelor corpuri proporțional cu masele lor Aceleași propoziții pot fi exprimate și cu alte cuvinte; poti spune asa: Măsura fiecăreia dintre aceste mărimi, determinată la; într-un caz, este potrivit pentru toate celelalte cazuri De exemplu, măsura masei găsită într-un experiment se va dovedi a fi aceeași în toate celelalte experimente, cu toate celelalte accelerații, în orice moment și în toate spațiile Acestea sunt tipurile de fapte care stau la baza mecanicii Dar, evident, aceasta nu este o proprietate specială a acelor cantități care sunt considerate de mecanică, ci o proprietate aparținând cantității în general Pentru a putea măsura ceva, este necesar ca ceea ce măsurăm să nu se schimbe și să nu dispară sub mâinile noastre, este necesar ca la conectarea și separarea pieselor să nu fie încălcată valoarea acestora, este necesar ca aceeași măsură odată găsit întotdeauna și peste tot putea fi găsit după o anumită regulă Prin urmare, Faptul general recunoscut de mecanică poate fi exprimat pe scurt astfel: accelerația și masa (sau, poate, forța și materia) sunt mărimi Cantitățile sunt capabile să aibă o mărime definită Mărimi echivalente înseamnă mărimi a căror mărime este aceeași și ma De aici și posibilitatea a tot felul de egalități, ecuații și identități, adică a tuturor matematicii teoretic Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV mecanica este astfel o știință complet matematică La sfârșitul articolului său, Rankin se oprește asupra conceptului de conservare și face remarci foarte importante pentru explicarea rolului acestui concept ' "Unul dintre subiectele principale ale fizicii matematice este că, cu ajutorul experienței și al observației, stabilește care cantități sau funcții fizice sunt "conservate" De exemplu, acestea sunt următoarele mărimi sau funcții: "Eu Masa fiecărei particule de materie este conservată în orice moment și în toate circumstanțele II Momentul rezultant al unui corp sau al unui sistem de corpuri se păstrează atâta timp cât acționează numai forțele interne

III Momentul unghiular rezultat al unui corp sau al unui sistem de corpuri este păstrat atâta timp cât acționează numai forțele interne "IV Energia totală a unui corp sau a unui sistem de corpuri se păstrează atâta timp cât acționează numai forțele interne "V Funcția termodinamică este păstrată într-un corp care nici nu primește și nici nu transmite căldură "În definirea acestui tip de Cantitate Fizică, este aproape imposibil, dacă nu imposibil, să se evite ca definiția să nu includă un semn de conservare; astfel încât atunci când Faptul de Conservare este afirmat, acesta are Forma unui truism* *) Prin urmare, conservarea este o proprietate inevitabilă a unor astfel de concepte, intră în însăși formarea lor; asta, după cum am văzut, indică doar că avem de-a face cu cantități reale Să observăm că în fruntea acestor conservări, Rankine ar trebui să pună legea inerției: "mișcarea unui corp, asupra căruia nu acționează nicio forță, își păstrează magnitudinea, adică direcția și viteza* Ultimele cuvinte ale lui Rankin sunt următoarele: "În concluzie, voi spune că atunci când vom avea niște fi *) Acolo, r Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI Dacă o lege fizică capătă înfățișarea unui truism, atunci aceasta, mi se pare, nu numai că nu oferă motive de obiecție la definirea unui termen fizic cunoscut, ci, dimpotrivă, constituie o dovadă că această definiție este construit în acord exact cu realitatea (ianuarie) Aici avem o serie de acele adevăruri, categoriei cărora le aparține legea conservării energiei și suntem deja parțial familiarizați cu conținutul și proprietățile acestor adevăruri Acestea sunt teoremele de conservare pentru mărimile cunoscute În loc de conservare, se vorbește uneori despre insolubilitate, eternitate, nemurire și adesea se vede ceva mai important și mai esențial aici decât în alte afirmații fizice și matematice Între timp, "reducerea la o valoare constantă " este doar un truc matematic foarte simplu și obișnuit Să ne amintim acele constante care dispar la diferențiere și apar la integrare Metoda folosită aici este cea mai generală metodă pentru găsirea unei legături între cantități Dacă punem! a găsit cea mai simplă egalitate dx=dy, apoi integrând obținem xfA=y+B, deci, x-y=B-A, pe care o exprimăm spunând: diferența dintre variabilele x și y este o constantă, este egală cu una și aceeași mărime determinată - , woo Aceasta este proprietatea tuturor mărimilor pentru care dx=dy Concluzia pe care am tras-o este exact ca și concluzia constanței energiei totale, astfel încât este constanța lui y nu este ceva special, specific acestei cantități sub forma unei excepții Dar mintea umană este întotdeauna profund interesată de gândul la neschimbat, la nepieritor; el nu crede în realitatea deplină a Formelor de existență temporare și care dispar și caută acea ființă eternă și permanentă pe care aceste Forme o ascund de noi Prin urmare, el acordă o importanță deosebită conceptelor care conțin semnul permanenței; el este puternic ataşat de aceste concepte, de parcă ar aştepta de la ele un răspuns la chinuitoarea Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV ghicitoare Astfel, conservarea materiei și conservarea energiei capătă în multe minți o anumită nuanță Fantastică, de parcă substanța și energia ar avea o mai mare esențialitate, sau chiar singura esențialitate, în comparație cu diversele obiecte și fenomene de care suntem înconjurați De exemplu, Teth argumentează după cum urmează: "Convingerea noastră în realitatea obiectivă a materiei se întemeiază în principal pe un Fapt obținut exclusiv prin experiență, tocmai pe imposibilitatea din partea noastră de a-i modifica cantitatea, chiar dacă doar în cea mai mică măsură "Rațiunea cere de la noi consecvență în concluziile logice și, prin urmare, dacă găsim altceva în lumea fizică care nu poate fi schimbat

cantitativ, atunci suntem în mod evident obligați să recunoaștem pentru acest lucru exact aceeași realitate obiectivă ca și pentru materie, chiar dacă organele de simț rezistă unei asemenea concluzii Prin urmare, căldură, lumină, sunet, curenți electrici etc , în ciuda acestui fapt că nu reprezintă forme speciale ale materiei, trebuie recunoscute ca fiind reale ca materie, pe baza faptului că, pe de o parte, experiența dezvăluie forme speciale de energie în ele, iar pe de altă parte, arată că energia în diferitele ei transformări îndeplinește pe deplin condiții care sunt considerate a fi testul decisiv pentru realitatea materiei" *) Ceea ce este interesant aici este întoarcerea gândirii că însăși existența materiei ar trebui să fie recunoscută de noi, ca și cum, doar pe baza conservării ei Taet exprimă astfel un principiu care ne amintește de vechii filozofi ai școlii eleatice, și anume că ființa actuală este absolut neschimbătoare și, prin urmare, nimic din ceea ce se schimbă nu poate fi recunoscut ca existent Astfel, căldura, lumina, sunetul etc , sunt considerate în mod obișnuit, potrivit lui Tait, a fi lipsite de realitate obiectivă Cu toate acestea, variabilitatea lor este doar *) P G Tet Revizuirea unora dintre cele mai recente progrese în cunoștințele fizice etc St Petersburg , p ;, : Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI aspectul, în funcție de sentimentele noastre; noua Fizică a descoperit că aceste fenomene au o esențialitate completă, că sunt doar Forme diferite ale unei ființe-energie neschimbătoare Este foarte ciudat să găsim o asemenea matafizică la Tait, care susține cel mai strict empirism și, de exemplu, îl ridiculizează caustic pe Mayer pentru că se referă la axiome nevinovate: causa aequat effectuai și ex nihilo nihil fit *) Dar aceste considerații metafizice ne arată sensul acelei importanțe excepționale care este atribuită în mod obișnuit legii energiei Este, după cum vedem, despre esența lucrurilor, despre ființa neschimbătoare care stă la baza lor Pe de altă parte, aici este clar că însăși conservarea materiei trebuie socotită cu același tip de afirmații ca legea energiei · Când spunem că materia și energia sunt păstrate, indestructibile, eterne, nu ar trebui să ne lăsăm înșelați de aceste expresii și să uităm sensul lor exact Nu substanța este conservată, ci masa ei, adică doar o măsură mecanică a materiei; materia însăși este supusă unei schimbări necontenite, este distrusă, transformată, crește etc În mod similar, energia, a cărei esență însăși constă în mișcare și schimbare, nu se păstrează în sensul obișnuit al cuvântului; rămâne doar o anumită măsură a acestor mișcări și schimbări; în momente diferite energia este diferită iar aceste stări diferite ale ei sunt doar echivalente mecanic între ele, oricât de diferite ar fi ele în alte privințe XI Ideea principală, pe care am încercat să o explicăm prin remarcile anterioare, este că legea conservării energiei este o teoremă mecanică, în timp ce mecanica nu este o știință experimentală constând din Fapte descoperite treptat, ci este o știință pur teoretică Dacă' *) Ibid , p Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV care nu are, atunci trebuie să aibă acel caracter a priori, care este în general caracteristic ştiinţelor matematice Pentru a demonstra pe deplin o astfel de proprietate a mecanicii, pentru a risipi neînțelegerile obișnuite despre această știință, ar fi necesar să supunem conceptele mecanice de bază unui studiu detaliat și precis - o sarcină (după cum a remarcat Carnot) una foarte dificilă , pentru care noi aici nu am vrut să ne asumăm Am vrut doar să subliniem existența acestei probleme, să explicăm Forma și conținutul legii energiei și, de asemenea, să confirmăm cu referiri la oameni de știință celebri faptul că mecanica se eliberează treptat de afirmațiile

empirice În special, legea energiei, după cum se vede din cuvintele lui Herschel și Rankine, are forma unei teoreme de identitate care urmează din însăși definiția cantităților incluse în ea; conform remarcii corecte și profunde a lui Rankin, multe definiții nu pot fi făcute altfel decât prin introducerea în ele a proprietății de conservare În prezent, empirismul este atât de puternic încât există oameni de știință de primă clasă, de exemplu, Helmholtz, Riemann, care recunosc geometria însăși ca știință experimentală Că spațiul are trei dimensiuni, că este peste tot omogen și asemănător cu el însuși și alte propoziții asemănătoare, acești empiriști le consideră date experimentale și, în consecință, presupun posibilitatea unor spații de alt fel, cu alte proprietăți În mecanică se pot găsi și mai multe motive pentru astfel de vise empirice Dar dezvoltarea treptată și elucidarea conceptelor științifice va arăta fără îndoială că aici se comite doar un anumit abuz de generalizare În ceea ce privește mecanica, nu putem să nu fim atenți la uimitoarea cercetare a lui Hermann Grassmann, fondatorul unei științe matematice speciale, pe care el o numește știința extensiei, Ausdehnungslehre, și care conține principiile generale pentru alte științe matematice Conținutul conceptelor și legătura lor reciprocă sunt clarificate aici, s-ar putea spune, până la o transparență perfectă Malaya Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI faima acestei științe a extensiei pare să depindă de însăși perfecțiunea ei și de faptul că oamenii de știință studiază rar principiile științelor lor Grassmann stabilește legile de bază ale mecanicii după cum urmează El numește forță pur și simplu mișcare materială, astfel încât atunci când un corp se mișcă, el spune că are forță, acea forță este comunicată sau inerentă acestuia Apoi el stabilește următoarele patru legi Forța inerentă unui corp rămâne întotdeauna egală cu sine (adică în mărime și direcție) (Legea inerției ') Se însumează două forțe conferite aceluiași corp (Legea adunării Prin adăugare se înțelege aici "adăugarea geometrică* , a cărei doctrină, ca toate aceste "acțiuni geometrice", a fost deja expusă mai devreme de Grassmann) - Două particule materiale, care au primit forțe egale în orice circumstanțe, primesc și forțe egale în orice alte circumstanțe (Legea masei) Dacă două particule de masă egală acționează una asupra celeilalte, atunci suma mișcărilor lor rămâne aceeași de parcă n-ar fi avut niciun efect unul asupra celuilalt (Legea contracarării) În această formă, aceste legi au o formă asemănătoare cu cea a axiomelor geometrice și, în plus, toate conțin conceptul de conservare Într-adevăr, legea inerției stabilește conservarea unei forțe unitare într-o singură particulă; legea adunării - conservarea a două forțe într-o singură particulă (în suma lor); legea masei duce la conservarea masei; în sfârșit, legea contraacțiunii exprimă conservarea forței totale în acțiunea reciprocă a particulelor Următoarea propoziție generală se deduce direct din aceste legi: Forța totală (sau mișcarea totală) inerentă oricărui sistem de particule materiale în orice moment este suma forței totale (sau mișcarea totală) care a fost în acest sistem la un moment dat Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV prima vreme și toate forțele i-au comunicat în intervalul dintre acel și altul Și, în consecință, dacă nicio forță nu este transmisă sistemului din exterior, mișcarea totală a sistemului rămâne constantă, conservată *) In acest prezentarea conceptelor de bază ale mecanicii primește o claritate extraordinară, iar dacă începem să le privim ca concluzii din unele Fapte, vom vedea că aceste Fapte sunt similare cu Faptele care stau la baza geometriei, de exemplu că spațiul este peste tot omogen, că două drepte paralele cu o a treia sunt

paralele între ele și așa mai departe într-un fel sau altul, ele vor trebui recunoscute ca judecăți analitice, așa cum o exprimă Kant, adică judecăți în care predicatul este doar dezvăluirea subiectului, într-un cuvânt, cuvinte de identitate Această identitate sau analiticitate nu poate fi dovedită decât printr-un studiu amănunțit și riguros al conceptelor, care, fără îndoială, se va realiza în științe în timpurile moderne Alţii sunt acum şi mai stânjeniţi de asemenea propoziţii: un lucru este egal cu altul; ei spun că acest lucru nu poate fi niciodată afirmat cu deplină valabilitate, pentru că este imposibil să fii convins că două lucruri nu sunt în niciun fel diferite unul de celălalt Dar dacă spunem: "când măsura a două lucruri este una și aceeași, atunci spunem că ele sunt egale și spunem asta numai în raport cu această măsură, atunci dificultatea dispare și întrebarea se reduce la dacă noi pot fi aplicat un criteriu la unul și celălalt lucru, nu am nicio îndoială că li s-a aplicat același criteriu? Adică, în general, avem dreptul *) H Grassmann, Die Ausdehnungslehre von etc Leipz , p - Exact în același mod, deja Maclaurin, și după el Carnot au subliniat că "legea reacției este doar o generalizare a legii inerției", și anume "extinderea ei la orice număr de corpuri" (Vezi Carnot Principes, p i) În esență, desigur, toată mecanica se bazează numai pe legea inerției Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI folosiți conceptele de mărime și măsură? Empiriștii consecvenți trebuie, totuși, să admită o astfel de îndoială XII Ce rezultă din toate acestea? Istoria legii conservării energiei, semnificația pe care aceasta o conține în sine și fundamentele pe care se sprijină, ne oferă un exemplu foarte clar despre ce metodă folosesc Științele Fizice în studiul naturii, ce sunt ghidate prin și ce cunoștințe obțin Evident, întregul scop al acestor științe este de a determina relațiile cantitative care există în natură, la care trebuie incluse și cele mecanice Chiar și cu o jumătate de secol în urmă, fizica și-a propus aparent obiective mai înalte Apoi au spus că mecanica este știința legilor mișcării, iar Fizica este despre cauzele ei, apoi Fizica a fost definită ca știința forțelor naturii și au spus că până acum au fost găsite șase astfel de forțe: "gravitația, atracție parțială, afinitate chimică, căldură, electricitate și forță vitală **)" Desigur, era imposibil să garantez că toate forțele au fost deja găsite, motiv pentru care oamenii încă vorbesc des despre o forță nou descoperită, despre forțe necunoscute ale naturii etc Dar acum, când statul de drept de energie a fost stabilit, nu se mai poate spune așa ar trebui A avut loc cea mai mare revoluție în viziunea științei A devenit clar că, la fel ca mecanica, Fizica nu investighează cauzele și forțele, că este doar o aplicare a mecanicii teoretice la cazuri particulare, un fel de mecanică terestră spre deosebire de mecanica cerească, care studiază mișcarea corpurilor cerești Prin urmare, fenomenele care au fost atribuite anterior unor forțe primordiale semnificativ diferite sunt acum considerate omogene, constituind doar tipuri diferite de mecanisme mecanice *) Articolul lui Helmholtz Zählen und Messeri în Philosophische Aufsãtze, Ed Zeller gewidmet Leipz **) E Lenz, Rukov la fizică, ed al -lea SPb , p , Biblioteca "Runivers" N STRAHHOV proceselor și, prin urmare, supuse legilor acestor procese și măsurării acestora Și fizicienii au declarat solemn că au găsit legea energiei, care nu poate fi încălcată de nicio descoperire de noi forțe, care cuprinde întreaga lume materială în prezent, trecut și viitor Importanța practică a acestei legi este cea mai mare și fără îndoială Fizicienilor li s-au oferit mijloacele de a-și verifica experimentele în cel mai exact mod Așa cum chimistul, în descompunerea și compunerea

substanțelor, găsește în legea mecanică a conservării masei un mijloc de a se asigura că rezultatul său conține tot ce se afla în datele supuse experienței, tot așa și acum fizicianul, investigând orice fel de fenomene, se poate crede că converg - dacă consecințele sunt cu începutul, dacă se respectă măsura la care sunt supuse toate fenomenele fizice Nu vorbim despre aplicații, despre acea latură a problemei, care în sens strict se numește practică În acest sens, se poate spune în general că trăim și acționăm în lumea fizică doar datorită cunoașterii relațiilor mecanice Numai aici cunoaștem ordinea care nu ne va schimba niciodată, putem prevedea clar viitorul și stabilim cu exactitate rezultatele acțiunilor noastre Cunoașterea legii energiei crește nemăsurat capacitatea noastră de a controla fenomenele materiale Dar cu cât semnificația acestei legi este mai mare în domeniile indicate, cu atât răspunde mai puțin celorlalte solicitări ale noastre Este ca și cum el nu ne mișcă deloc în cunoașterea actuală a naturii, în înțelegerea acelei ființe cu care suntem conectați cu întreaga noastră ființă Diversitatea fenomenelor și ființelor lumii, corelarea lor armonică, esențialitatea lor diferită și ierarhia corectă - toate acestea nu sunt deloc lămurite Dimpotrivă, legea energiei indică în natură o anumită trăsătură de uniformitate, netezește toate diferențele, afirmă o singură regulă, căreia, într-o anumită privință, sunt supuse în mod inevitabil toate fenomenele materiale Fizica, după cum am văzut, prin însăși esența ei, nu poate și nu va face altceva Biblioteca "Runivers" PRIVIND LEGEA CONSERVĂRII ENERGIEI să faci, cum să găsești astfel de reguli Privește lumea din această parte, ea peste tot în ea caută doar ceea ce poate fi supus considerațiilor matematice; Astfel, investigațiile ei sunt în cele din urmă conduse la teoreme matematice Să încheiem cu cuvintele uimitoare ale lui Newton, pe care le-a adăugat la sfârșitul ultimei ediții a Principia mathematica philosophiae naturalis: "Din oarbă necesitate metafizică, întrucât este întotdeauna şi peste tot este unul și același, nu se poate întâmpla nicio diferență de lucruri Toată varietatea lucrurilor create în diferite locuri și în diferite momente ar putea proveni numai și numai din ideile și voința unei Ființe care există în mod necesar Aceste cuvinte ale marelui geniu constituie o scurtă Formulă a acelui gând, care este vag simțită de toată lumea Să observăm doar că necesitatea metafizică se reduce, așa cum a încercat Hegel să arate, la necesitate logică și că, chiar dacă nu îi atribuim în mod direct lui Dumnezeu orice varietate observabilă de lucruri, atunci, totuși, cunoașterea reală, satisfacând toate cererile noastre, trebuie să plece din această diversitate, ea trebuie să ne conducă la Boîyf, el va indica că numai în El este sensul întregii ființe ; noiembrie N Strahov O* Biblioteca "Runivers" Despre natura conștiinței umane Uman conștiința presupune o organizare senzuală, corporală, și împreună are un început original, ideal Ea presupune o natură inconștientă care se organizează și se ridică treptat la ea, pentru că este produsul final al dezvoltării cosmice Și, în același timp, presupune o conștiință universală absolută, așa cum universul cel mai sensibil în timp și spațiu presupune o astfel de conștiință și sensibilitate universală *) '' De aici depinde contradicția internă și dualitatea întregii vieți spirituale a omului Conștiința pe jumătate animală, pe jumătate divină a omului este împărțită pentru totdeauna între somn și veghe, cunoaștere și ignoranță, senzualitate și rațiune Ea posedă Forme universale, dezvoltă pentru sine concepte generale, idealuri generale și împreună este întotdeauna limitată în conținutul său empiric actual Este întotdeauna limitată și împreună nu permite niciun fel de granițe

definite, depășind necontenit *) Vezi "Probleme de filosofie și psihologie" nr I și Având în vedere volumul prea mare al acestui studiu, care depășește limitele unui articol de jurnal, îl plasăm într-o formă semnificativ prescurtată Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE limitele lor Este parțial universal, parțial individual, parțial real, parțial doar posibil (potențial) Ea conține în sine contradicția constantă care este inerentă tuturor conceptelor, reprezentărilor, percepțiilor sale și împreună este conștientă de propria sa identitate ideală, unitatea ideală a adevărului ■ Astfel, contradicțiile filosofilor individuali cu privire la natura conștiinței umane au o bază reală în această conștiință însăși Unii caută Condițiile sale fiziologice, celălalt este începutul său metafizic, ideal; unii recunosc cunoașterea ca senzuală, în întregime empirică, limitată; altele dezvăluie natura sa logică, universală, elementele ei a priori Și până acum nimeni nu a reușit să realizeze o reconciliere definitivă a acestor contrarii, astfel încât se pune întrebarea dacă se poate realiza deloc Căci dacă contradicția se află în realitatea însăși, atunci orice soluție pur teoretică sau abolire a acesteia va fi inevitabil insuficientă sau falsă Unul dintre principalele merite ale filozofiei moderne poate fi tocmai în faptul că, renunțând la rezoluția dogmatică a antinomiilor care contrazic metafizica, ea caută să pună în evidență rădăcina lor în însăși mintea și conștiința omului, sau în însăși natura lucrurilor (sceptici și pesimiști) Altfel însăși contradicțiile filozofilor ar fi de neînțeles Dacă luăm în considerare dezvoltarea conștiinței într-un mod extern, empiric, atunci dependența ei de condițiile fiziologice - de nervi și creier - nu este nu este supusă nicio îndoială Și, cu toate acestea, fiziologul este pentru totdeauna, cu siguranță lipsit de posibilitatea de a umple orice abisul care desparte fenomenele materialului, Ordinea fizică de cele mai simple fenomene ale ordinii psihice Să se argumenteze că ambele ordine, fizice și mentale, sunt două laturi, două aspecte ale unuia și aceluiași proces Aceste laturi sunt atât de ~ semnificativ diferite unele de altele încât Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY o astfel de afirmație fie nu exprimă absolut nimic, fie este neîntemeiată, căci conștiința și materia, sau conștiința și mișcarea, sunt cantități complet Z eterogene Cu toată certitudinea legăturii cauzale intime care există între funcțiile creierului și fenomenele psihice, conștiința ca atare nu poate fi explicată în termeni de legitimitate Pe de altă parte, considerând conștiința în sine, în Funcțiile ei logice, în natura ei spirituală, ajungem fără îndoială la asumarea unor norme absolute, ideale, principii universale, - într-un cuvânt, la ideea i de conștiință universală *) Dar între un astfel de ideal finit, care este în același timp atât principiul formator, cât și cea mai înaltă normă a conștiinței reale, și între acesta din urmă nu există doar o diferență, ci și o contradicție, despre care mintea și conștiința fiecăruia este suficient martor-\-corupt om Oricât de slabă ar fi noțiunea noastră despre ideal, nu o putem considera ca realizată în realitate, atinsă în conștiința prezentă Nu putem să-i cunoaștem actualitatea și nu putem să cunoaștem, să deducem această realitate din ea până când nu este atinsă de noi și realizată Prin urmare, [speculațiile filozofice] noastre superioare au doar o [valoare și un caracter pur speculativ, deoarece conțin doar o soluție anticipată Într-un anumit sens, filosoful speculează doar viitorul și se înșală la fel de bine atunci când își ia comorile pentru bani gheață sau când le schimbă, neînțelegând valoarea lor reală · Cunoașterea noastră este necondiționată doar în ideea sa, în idealul său de adevăr complet, absolut De fapt, are o generalitate

posibilă, formală, o universalitate pur logică, căreia i se opune *)
Cm; Întrebări de filozofie și psihologie nr Biblioteca "Runivers"
DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE Õ continut întotdeauna limitat, empiric
Pentru a deveni absolută și completă, atotcuprinzătoare nu numai în formă, ci și în esență, în conținut, conștiința trebuie să îmbrățișeze totul în sine? a deveni conștiința a tot și a tuturor, a face-; cu o conştiinţă cu adevărat universală şi conciliară Indiferent dacă acest obiectiv este atins sau nu, nu poate fi, în niciun caz, o sarcină pur teoretică A se recunoaște pe sine în toate și totul în sine, a conține plinătatea adevărului într-o uniune reală, absolută cu toate - acesta este idealul religios suprem al vieții, și nu numai al cunoașterii Sarcina filozofiei constă în posibila cunoaștere concretă a idealului și indicarea căii către realizarea lui Nu putem aștepta de la ea rezolvarea finală a contradicțiilor care își au rădăcina în însăși condițiile existenței noastre temporale și nu putem aștepta de la ea o revelație completă a adevărului Este deja mult dacă poate recunoaște contradicțiile ființei și poate vedea armonia interioară care se ascunde în ele și determină existența relativă a universului, conservarea, viața și dezvoltarea lui În diferitele sale concepte, în sistemele sale opuse, filosofia exprimă, pe de o parte, numeroasele contradicții diferite ale ființei și cuprinde sensul fundamental, ontologic, real al acestor contradicții; pe de altă parte, în idealismul ei, în lupta ei pentru unitatea ultimă, ea înțelege că aceste contradicții nu pot fi necondiționate - altfel ființa și cunoașterea relative nu ar fi posibile; este conștient de natura universală a rațiunii și admiră acel ideal în care contradicțiile sunt împăcate Și cu cât filozofia contradicției universului este mai profund conștientă, cu atât mai profund va cunoaște forța copleșitoare a idealului Căci a recunoaște contrariile reale, ca contradicții, înseamnă a recunoaște logica interioară a ființei, acea rațiune ascunsă, ideală a lucrurilor, acel Cuvânt al lui Heraclit, prin care totul se învârte, în care este soluția universului Deci, cunoscând natura conștiinței noastre, ajungem la Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY unele contradicții de bază, care nu permit o soluție abstractă, - împotriva discursurilor între conținut individual și generic, particular și general și Formă, real și ideal Dar aceste antinomii în sine presupun o anumită împăcare ascunsă nouă, fără de care conștiința și cunoașterea - chiar și relativă - nu ar fi fezabile; ei încheie un postulat, o cerință pentru o astfel de reconciliere și indică în ce direcție, unde ar trebui căutată În primul rând, este important pentru noi să lămurim elementele generice și universale ale conștiinței, nefiind stânjeniți de contradicția lor cu ceea ce ni se pare în ea individual, personal: urmând Aristotel, trebuie să recunoaștem o asemenea contradicție ca sarcină, o sarcină dificultate obiectivă (aporie), în funcție de real-L'opus În activitatea sa ideală, conștiința vie împacă aceste contradicții, generalizează particularul, individualizează generalul, realizează idealul, idealizează realul; și deși o astfel de reconciliere este doar relativă, deși analiza relevă contradicțiile care sunt inerente întregii noastre conștiințe teoretice, orice progresul său pozitiv în conștiința adevărului și a bunătății ne apare ca o realizare concretă a idealului său, o expresie particulară a unității supreme În activitatea sa pozitivă adevărată și, în consecință, în adevărata sa ființă, conștiința are o universalitate concretă, vie Oricât de opuse sunt principiile abstracte ale "generalului* și "privatului", ale "genului" și "individualului", în realitate, unul nu există fără celălalt Nu există conștiință fără

indivizi conștienți și nu există conștiință absolut subiectivă, nu există Sfere de conștiință absolut izolate Considerând conștiința în exterior în legătură cu fenomenele care se dezvoltă progresiv ale vieții, sau din interior, în lumina analizei psihologice, ne vom convinge de universalitatea ei organică, de catolicitatea ideală a conștiinței Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE Viața și conștiința Conștiința este o manifestare esențială a vieții Inițial, se contopește cumva cu celelalte plecări ale sale; apoi se diferenţiază şi se dezvoltă în legătură cu organizarea generală a vieţii fiziologice şi sociale Se diferențiază și se dezvoltă împreună cu sistemul nervos și odată cu progresul relațiilor sociale, cu organizarea comunicării între ființe După cum se știe, organismul superior este o societate, un agregat al unui set nenumărat de organisme elementare sau elemente anatomice, care sunt grupate în țesuturi, organe, aparate sau sisteme complexe de organe Acordul universal, organic al tuturor acestor elemente cu specializarea dezvoltată a funcțiilor lor determină unitatea vieții în diversitatea ei Între individualitatea întregului și a părților, unitatea vieții și distribuția Funcțiilor, există o corespondență din ce în ce mai mare Cu cât organismul se află mai sus în scara ființelor vii, cu atât este mai mare gradul de diferență, specializarea Funcțiilor, autonomie, arată organele sale individuale; cu cât organismul este mai sus, cu atât toate aceste elemente, organe, aparate sunt coordonate între ele, se completează și se presupun reciproc în diferențele lor, Dar, pe de altă parte, fiecare organism este el însuși un membru viu al speciei sale și se află în comunicare constantă sau temporară, fiziologică sau psihologică cu alți indivizi de acest fel, o comunicare care este organic necesară Conștiința în forma sa elementară - sensibilitatea - precede nu numai diferențierea sistemului nervos, ci și organismele primare - celulele Deja amiba primitivă, lipsită de orice organizare, prezintă sensibilitate și unele semne de conștiință După cum arată observațiile exacte, iritabilitatea și sensibilitatea sunt universale, inițiale și așa zice Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY pentru a stabili proprietățile spontane ale protoplasmei vii, această primă materie a întregii lumi organice Odată cu apariția și dezvoltarea individualității organice, apar și se dezvoltă uniuni organice elementare, acele grupuri fiziologice inițial incoerente, din care, în timpul unui proces zoogenic nesfârșit, s-au format organisme complexe de plante și animale b În același timp, paralel cu această dezvoltare generală, crește, se dezvoltă, devine și mai complexă și sensibilitatea organică nedefinită; dar baza sa primară, materia psihologică generală, nu are nimic individual în ea Acesta este un proces generic spontan, pe baza căruia sunt posibile formațiuni individuale, la fel ca combinații complexe, asociații de elemente separatoare Și așa cum fiecare organism este o continuare a altui organism, fiecare viață este o continuare a unei vieți anterioare, la fel este și conștiința, sensibilitatea unei ființe individuale: nu este ceva absolut nou, ci este și o continuare a anterioarei, sensibilitatea organică generală în acea varietate specială a acesteia care este inerentă speciei organismului dat Senzualitatea nu se naște, ci continuă ca viața protoplasma Constiinta, ca si viata, este de la inceput un proces generic, ereditar Prin urmare, de la nivelurile inferioare ale conștiinței emergente până la manifestările sale sociale, etice superioare, găsim în ea o bază comună, Forme și Funcții generice De la nivelurile inferioare ale vieții conștiente până la manifestările sale cele mai înalte, observăm dezvoltarea treptată a acestui universalism al conștiinței, trecerea

treptată de la indiferența naturală, spontană, de la comunitatea spontană directă a funcțiilor mentale la o unitate concretă și liberă, universală, la o diversitate conectată, la o catolicitate vie Și acest progres merge împreună cu dezvoltarea principiului individual Organismele inferioare au un grad atât de nesemnificativ de individualizare încât între gen și individ, tocmai Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE nu - nu există o graniță definită între indivizi separați - Individualitatea organismului și a părților sale este, de asemenea, extrem de slab dezvoltată Părțile individuale ale animalelor inferioare sunt slab izolate, trec unele în altele, se înlocuiesc sau se repetă; viața în ansamblu nu are o unitate stabilă Putem rupe și tăiați în bucăți alți polipi, moluște, viermi, viermi, fără a ucide viața individuală și sensibilitatea acestor părți individuale; duc o viață independentă, completând uneori întregul lipsă Astfel, organele individuale au aceeași individualitate ca întregul sau, mai degrabă, întregului îi lipsește o individualitate centrală dezvoltată Prin urmare, luând în considerare părțile constitutive ale organismelor inferioare, cercetătorul este adesea incapabil să determine dacă are de-a face cu un individ format din mai multe organe, sau cu o colonie de indivizi, cu un lanț de indivizi sau cu un individ format din părți succesive *) În unele cazuri, ca de exemplu în alți polipi, în bureți, observăm miriade de unități organice, manifestând destul de clar fiecare dintre viețile lor speciale, care iau naștere din unul și același embrion, păstrează o puternică legătură materială între ele și în activitatea lor cumulativă determină viața corpul colectiv Dacă aduceți doi bureți împreună, astfel încât să fie în contact, vor crește împreună; dacă le tăiați, piesele vor trăi destul de independent La un animal superior dezvoltat, dimpotrivă, toate părțile și organele separate sunt coordonate între ele și sunt în mare măsură supuse controlului organelor centrale Toate viețile elementare, conștiința elementară cad într-o singură viață și conștiință comună, într-o singură individualitate comună Și sistemul nervos al animalului superior, care conține un set complex de organe ale conștiinței *) Jäger: "Manual de zoologie *, § Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY niya, ca întregul organism, prezintă în /'dezvoltarea sa aceeași imagine a diferențierii în creștere treptată: ciare și integrare, complicație și centralizare *) La fel ca întregul organism, este compus dintr-un ansamblu polisilabic de miliarde de elemente organice, celule și fibre, care odată au stat singure în animalele inferioare sau au constituit grupuri simple, relativ slab coordonate Fibrele nervoase sunt conectate printr-un sistem de noduri locale și centrale interconectate într-o ordine ierarhică complexă, iar funcțiile centrilor, nodurilor și nervilor individuali sunt strict delimitate Percepția conștientă este concentrată în centrii superiori - în creierul uman; dar Sfera sa se poate extinde la măduva spinării deja la păsări, la totalitatea centrilor nervoși la animalele mai puțin perfecte și, în final, pierzând din ce în ce mai mult în claritate și tensiune, ea poate fi dispersată în tot corpul animalelor inferioare care nu au un sistem nervos organizat, deoarece și astfel de animale dau semne nu numai de sensibilitate, ci chiar de instinct **) În stadiul cel mai de jos al dezvoltării sale, conștiința animalului, ca și viața și organizarea sa, este mult-singulară La anelide, de exemplu, fiecare ganglion corespunde unui segment al corpului, care uneori este format din mai multe inele Fiecare segment, cu excepția ganglionului său nervos, posedă și o parte similară a aparatelor principale, uneori chiar aparate senzoriale Prin urmare, atunci când tăiem aceste

segmente, fiecare dintre ele rămâne cu propria sa viață și conștiință individuală, iar dacă tăiem sau legăm în fața și în spatele ganglionului acele aderențe care îl leagă de nodurile segmentelor învecinate, atunci injecțiile aplicate *) Vezi G Spencer: Foundations of Psychology II, unde dezvoltarea conștiinței este considerată în legătură cu dezvoltarea sistemului nervos **) Vezi Romens "Mintea animalelor" [Moscova, , traducere rusă, cap I - despre instinct, de exemplu, la amibe și alte animale primare Haeckel despre psihologia celulară- Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE al -lea segmentul acestui nod izolat va fi simțit numai de ei Experimente similare efectuate pe o multitudine de nevertebrate, moluște și insecte duc la aceleași rezultate: fiecare articulație, fiecare centru nodal al acestor animale are propria sa conștiință; din totalitatea "din care este compusă conștiința întregului organism • Conștiința împrăștiată, fragmentată, multiunitară precede în natură conștiința adunatului, concentrat, de neînțeles Psihologia fiziologică, fiziologia sistemului nervos al vertebratelor superioare ne conduce și la același lucru Ea a descoperit că fiecare centru al măduvei spinării corespunde unei regiuni nervoase speciale, în interiorul căreia este capabil să acționeze automat atunci când centrii superiori sunt afectați sau nu sunt încă dezvoltați Animalele (cu emisfere cerebrale excizate prezintă un anumit grad, deși redus, de conștiință și efectuează mișcări automate cu o distincție deosebită *) În cele din urmă, aparent, pe lângă toate aceste experimente și observații fiziologice, experimente hipnotice din ultima vreme cu o claritate deosebită>, clarificate caracter colectiv activitatea mentală a unei persoane; au descoperit existența multor amintiri, a multor centri conștienți în organizarea psihofizică a omului și au arătat cu ce energie vorbește latentul multiunitatea conștiinței umane, automatismul centrelor sale subordonate ♦) Vezi T Spencer: Foundations of Psychology, § : "Experimentele pe broaște decapitate oferă dovezi foarte clare că acțiunile de o complexitate considerabilă pot fi efectuate cu mare succes și fără ajutorul creierului Vivisecțiunile lui Longet, Vulpian și altele arată că mamiferele continuă să simtă și să păstreze o anumită locomoție chiar și după ce creierul și cerebelul lor au fost îndepărtate și că păsările, lipsite în mod similar de acești noduri cefalice mari, continuă să meargă, să zboare și chiar să ciugulească hrana "-" Sunt cazuri atestate de acest fel, când copiii respirau, plângeau, sugeau și făceau diverse mișcări zile întregi, deși s-au născut fără creier mare și chiar fără cerebel Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY şanţ în cazul disocierii lor dureroase, separarea lor de centrele superioare de control *) Astfel deja fiziologic viata si constiinta, indivizii ne apar ca Funcţii colective Dar un individ de ordin superior nu numai că îmbrățișează în sine o multitudine infinită de indivizi de ordin inferior, el însuși este un membru organic al unui întreg colectiv format din specia sau genul său În întregul regn animal, genul domină despotic la indivizi, repetând Formele neschimbate într-o serie de nenumărate generații Dominanța sa are o bază fiziologică, iar în regnul animal păstrează aproape exclusiv un caracter fiziologic Cele mai multe legături psihologice, morale și estetice care unesc uniunile sexuale, familiale și sociale ale animalelor din anumite specii se dezvoltă pe baza instinctelor fiziologice Fiecare individ ia naștere într-un fel sau altul dintr-un alt individ și de ceva timp face parte dintr-un alt organism, din altă viață Apoi, fie rămâne pentru totdeauna legat de ruda lui printr-o legătură materială, fie se separă de el În primul caz, în absența

completă a oricăror conexiuni psihice, uneori chiar a oricărei comunicări vasculare, indivizii sunt legați de țesuturile lor și se hrănesc cu același fluid nutritiv În al doilea, indivizii sunt legați de legături psihofizice mai complexe, instincte sexuale, parentale, sociale; dar, cu toate acestea, restabilirea unității fiziologice și a comunicării fiziologice (prin intermediul fluidelor nutritive și umplerea cavităților) este necesară și între astfel de indivizi pentru conservarea și reproducerea genului Când scopul fiziologic al animalului este îndeplinit, când noua generație proaspătă este complet sigură în *) Vezi cartea curioasă a lui Pierre Janet: l'Automatisme psychologique Essai de psychologie expérimentale sur les formes inférieures de l'activité humaine Paris Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE dezvoltarea sau crește într-un număr suficient de indivizi maturi, acesta din urmă își înlocuiește la rândul său predecesorii, înlocuindu-i în serviciul rasei O scurtă înflorire a pubertății este urmată de bătrânețe și moarte Viața individului ca atare este în sine întâmplătoare și indiferentă Prin urmare, în conștiința animalului predomină principiul generic al instinctului Întreaga minte individuală și duală a unui animal este o simplă variație a ob- '■· shchiya teme instinctive Instinctele care guvernează cele mai complexe și oportune acțiuni ale animalelor, împerecherea lor, amenajarea locuințelor, uneori atât de elegante și complexe, instinctele de vânătoare și de autoapărare, familia, instinctele de turmă în toate manifestările lor complexe, nu pot fi rezultatul de experiență sau reflecție personală În primul rând, acestea sunt sugestii nesocotite, pe care animalul le respectă ca și cum ar fi automat "Instinctul", spune Hartmann, "este acela care o îndeamnă la acțiune în vederea unui scop, dar fără conștiința acestui scop" "În acest caz", adaugă Romens, "este necesar să se țină cont de cea mai esențială trăsătură a acțiunii instinctive - uniformitatea ei la diferiți indivizi ai aceleiași specii nB ~ precede experiența individuală", nu este necesară - / d^etsllzi ^ u ^ ^ a ^ ^ şi se efectuează ^ uniform în aceleaşi condiţii pentru toţi indivizii de acest fel? Operații mentale, din care curge instinctul, absolut nezavds ishd din conștiința personală a animalului "Nu poate cauza, ny'zide'zhat'ih; ele îl împing la acțiuni, al căror scop nu este conștient și care se repetă din generație în generație fără schimbări vizibile Activitatea mentală a animalului nu are nimic personal - "·"* k, - · · I * ' ' · " " · Λ -\ -Eu " , /* *) Romani: "Mintea animalelor" Introducere Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY se transmite invariabil din generatie in generatie Astfel, instinctul este extrem de ereditar și se mută atât de încet încât pare a fi neschimbat "**) La fel de involuntare ca și funcțiile organice, instinctul presupune fără îndoială anumite trăsături fiziologice stabilite în organizarea neuro-creierului animalului însuși Reolek-urile infinit complicate - acțiune instinctivă - decurg dintr-o serie de mișcări neuropsihice integrate într-un grup coerent și constant, într-o singură acțiune complexă, stabilită invariabil în transmiterea ereditară a multor generații Dar acest lucru încă nu explică deloc instinctul din punct de vedere psihologic, adică nu explică instinctul ca o formă particulară de conștiință Căci este evident că o acţiune instinctivă, efectuată în vederea unui anumit scop, nu poate fi absolut inconştientă Sub influența anumitor instincte, animalele duc o viață dublă; și vedem în acțiunile lor nu încetarea conștiinței, ci, parcă, extinderea ei dincolo de limitele individualității animale Nu vom da aici nenumărate exemple care luminează puternic această Formă de inteligență

impersonală generică Nici aici nu vom lua în considerare diferitele ipoteze referitoare la originea instinctelor Multe dintre ele sunt recunoscute ca fiind de neînțeles de majoritatea oamenilor de știință naturală, de exemplu instinctul patern al anumitor pesti*), sau alte forme de instinct care nu ar putea, sub nicio forma, sa fie dezvoltate din experienta personala - cele Pentru *) E Perrier: "Anatomy et physiologie animales" , p **) Cititorul va găsi exemple excelente în Hartmann și în lucrările speciale ale lui Brehm, Romens și alții ***) Mier Darwin: "Descendența omului", v I, p o: în ceea ce privește teoreticul afecțiunilor paterne și filiale, care aparent stau la baza afecțiunilor sociale, este fără speranță să speculăm Vezi și Milne Edwards: " Leçons sur ¡a physiologie et l'anatomie comp, des animaux", ţt XIII - despre instinctele insectelor, Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE noi, în care se exprimă clar previziunea, adaptarea la împrejurările viitoare Prin intermediul doctrinei variabilității speciilor, originea unor astfel de instincte a fost explicată în unele cazuri prin SH LIP sau mai puțin probabil Vio^ din punct de vedere psihologic cele mai elementare, instinctele generale, însăși Forma inteligenței instinctive,'"' - ■ conștiința ereditară - sunt complet de neînțeles dacă considerăm "conștiința unui animal ca ceva individual Din punctul de vedere al unei astfel de psihologii individualiste, niciun instinct nu este de neînțeles Nu este clar, de exemplu, de ce un mascul recunoaște un femela, de ce un animal recunoaste alti reprezentanti ai speciei sale in general, are grija de puii sai, oua, larve? Este evident ca ideea pe care o are despre alti indivizi ai speciei sale difera semnificativ de celelalte idei ale sale Pentru aceasta nu numai de foarte multe ori provoacă tulburări puternice și complexe la animal, dar deseori include o extindere a conștiinței sale Graniile dualității, timp, / spațiu par să se îndepărteze, animalul își identifică interesele cu interesele speciei, își recunoaște propriile în alte ființe, în femela ei, în familie, în specia ei Și acționează, în perspectiva viitorului, ca să zicem, în virtutea unei conștiințe clare a soartei anterioare a unui fel Fiecare individ se reproduce, isi reprezinta felul~~}\ in propria persoana Prin urmare, însăși conștiința sa, ca produs complex al organizației sale, ca reflectare psihică a ei, conține o imagine generală, potențial vagă, de felul său, reprezentarea sa psihologică O astfel de idee, strict vorbind, nu este conștientă, deși într-un anumit sens colorează toate fenomenele conștiinței animale La fel de înnăscut precum însăși organizarea animalului, acesta nu este văzut de el, nu este "aperceiput", în cuvintele lui Leibniz Căci animalul este străin de conștiința de sine în sine o definiție vagă a minții, sentimentelor, instinctele animalului şi Yu, Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY există un motiv ascuns al întregii sale vieți Este, parcă, un corelat psihologic al eredității, secretul său intim În virtutea acestei idei instinctive, care se trezește în animal în legătură cu orice impresii sau excitații fiziologice, în virtutea acestei conștiințe ancestrale, animalul recunoaște membrii speciei sale, atât imaturi cât și adulți, îi înțelege, caută comunicarea fiziologică și socială cu ei, își simte unitatea cu ei, conștient de sine cu ceilalți și în alții În ascensiunea generală a energiei vitale, într-un moment de excitare sexuală sau de suferință și frică intensă, în organismul șocat al animalului, amintirile organice moștenite sunt trezite, stratificate și generalizate pe parcursul unei serii nesfârșite de generații; viața anterioară a speciei, parcă, învie în sufletul animalului, îi impune rezultatele generale ale înțelepciunii sale, experienței sale veche,

iar animalul își dezvăluie clarviziunea sa instinctivă, acea clarviziune misterioasă care ne uimește O asemenea viziune asupra naturii instinctelor, a succesiunii ancestrale a constiintei, arunca si asupra acelor manifestari ale constiintei colective, colective, pe care le observam atat de des in viata sexuala si sociala a animalelor Acestea sunt toate acele acțiuni complexe care sunt efectuate de animalele de turmă în comun, cu o diviziune vizibilă a muncii și asistență și înțelegere reciprocă; acestea sunt manifestările altruismului foarte dezvoltat la mamifere, păsări și chiar pești; astfel sunt societățile de insecte, stupii și furnicile, reprezentând unitatea incontestabilă a conștiinței într-o multitudine de indivizi, "un gând, deși fragmentat, activ, ca celulele și fibrele creierului mamiferelor"*) Aceeași conștiință impersonală, generică, instinctivă constituie baza conștiinței umane, stratul inferior al acesteia Cum *) Espinas: "Viața socială a animalelor" (în traducerea rusă de Pavlenkov Petersburg), p Această carte interesantă și plină de duh conține multe exemple despre problema care ne interesează Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE cel mai înalt animal, omul este supus legilor zoologice generale și este moștenitorul precedentului ' organizații După toți cei care au venit pe lume, el are cele mai vechi tradiții Ca ființă rațională, "având în spate epoci întregi de cultură, omul este eliberat de dominația nelimitată a mediului și în măsura în care este eliberat de acele instincte speciale și complexe în instinctele lor unilaterale care s-au dezvoltat în unele specii de-a lungul mileniilor și răspund unor condiții speciale și neschimbate de mediu mediu social - constiinta mostenita si inspirata "Din punct de vedere empiric, doi Factori determină gradul de dezvoltare mentală a unei persoane: creierul său și societatea sa Primul poartă totalitatea abilităților ereditare, predispoziții, organe ale conștiinței; Acești/doi Factori cuprind norma naturală de dezvoltare individuală, în cadrul căreia activitatea de sine personală are o Sferă mai mult sau mai puțin largă organizarea logică Memoria colectivă, cunoașterea umană generală întruchipată într-un cuvânt, consolidată printr-o literă, crește la infinit, generalizează și împreună extinde infinit Sfera accesibilă minților individuale Gândirea colectivă generalizează și unește totalitatea cunoștințelor, creează științe și sisteme - " Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY, științe în care mințile individuale pot înțelege deodată rezultatele generale ale cunoștințelor anterioare Și, după ce a stăpânit știința generală, o persoană este capabilă să-i dea o dezvoltare ulterioară în sine La om, ca și la animalele superioare, educația este o continuare organică a eredității Numai cu ajutorul sugestiilor educaționale o persoană își stăpânește organele și abilitățile, cunoștințele elementare și generale, larg răspândite în mediul său Abilitatea lui înnăscută trebuie să fie alimentată de alți oameni pentru ca el însuşi să le poată asimila Limba pe care o vorbește, cunoștințele și conceptele pe care le învață, legea căreia îi este supus, conceptul lui Dumnezeu, pe care îl slujește și îl venerează - toată conștiința lui îi este dată de oameni sau prin oameni Însuși mediul extern, natura, acționează asupra acestuia prin mediul mediului pescăresc, determinând tipul său antropologic în transmiterea ereditară a unei organizații lent formate, tipul ei cultural în succesiunea tradițiilor, obiceiurilor și conceptelor locale care s-au dezvoltat sub influența generală și prelungită a acestor condiții naturale Mediul social, viata sociala a omenirii presupune legaturi fiziologice si psihologice - o organizare reala deosebita a uniunilor sociale Intrucat fiecare trib, natiune, stat presupune familia ca

celula elementara, organismul social presupune legaturi fiziologice intre indivizii individuali Și, în același timp, uniunea familială, ca să nu mai vorbim de formațiuni sociale mai complexe, este ținută împreună prin legături psihologice reale, colectivitatea organică a conștiințelor, unitatea lor tribală Toate formele de viață socială și de comunicare sunt ca formațiuni organice care au apărut pe baza instinctelor moștenite, a conștiinței tribale, a impersonalului general tv Orch e st a Cuvântul este capacitatea organică a omului, datorită structurii speciale a creierului și a nervilor lui Limbi separate Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE ki trăiesc și se dezvoltă ca genurile și speciile, conform unor legi generale, constante, au propria lor morfologie organică Sentimentele și conceptele morale nu sunt rezultatul experienței personale sau al considerațiilor utilitare, ci rodul dezvoltării acelui altruism direct fără de care rasa nu poate exista În cele din urmă, zeii înșiși, pe care omul îi slujește, nu sunt simple invenții ale preoților și conducătorilor, ci rodul unui proces teogonic efectiv în conștiința comună a triburilor și naționalităților individuale, unite în comunități religioase În aceasta - re-; sens real, pozitiv al zeilor istorici pentru popoare individuale; în aceasta este explicaţia acelor halucinaţii colective în care popoarele își întruchipează ideile religioase, acele miracole şi teofanii care constituie un fenomen normal în istoria religiilor Conștiința, la fel ca cunoașterea, morala, creativitatea, au o istorie în umanitate Sociologia depășește sfera cercetărilor noastre, dar însuși conceptul acestei științe despre legile interne ale vieții comunitare, despre organizarea omenirii, este de mare importanță pentru noi Deși cunoștințele noastre despre legile sociologice sunt discutabile și șocante, cu greu este posibil să negăm o anumită integritate organică în procesul istoric însuși, sau o anumită unitate logică rezonabilă în succesiunea și dezvoltarea cunoștințelor umane universale și a principiilor culturale Și nu există nicio îndoială că în ambele cazuri o astfel de unitate nu depinde doar de presiunea cauzelor externe, ci de conexiunile interne, de însăși natura conștiinței umane Examinând procesul istoric în ansamblu, la fel ca în marile epoci separate, constatăm că ideile lumii care i-au determinat cursul au o obiectivitate supranaturală, pozitivă: sunt, parcă, principii generale întruchipate în istorie; vedem că marile evenimente și răsturnări nu sunt explicabile din acțiuni private, individuale, interese și înclinații, din acțiuni aleatorii, unice, ci că ele sunt determinate - determinate de Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY mișcări generale de masă, uneori complet spontane, conștiință generală, instincte și nevoi generale Nu vrem să negăm rolul individului în istorie; credem, dimpotrivă, că o persoană poate avea, și într-adevăr are, un sens general în ea La stiri într-un sens nominal, totul se întâmplă în istorie după personalitate și prin personalitate: numai în ea se întrupează ideea Dar tocmai în ' Acesta este motivul pentru care sensul universal al personalității trebuie explicat Căci influența ei nu se limitează la o capacitate pur negativă de a se exclude din cauza comună, de a o încetini în funcție de puterea și puterea care i se potrivește: există indivizi care sunt capabili să reprezinte interese și idei comune și să gestioneze oamenii în nume de principii comune, să le conducă, să le învețe și să le lumineze Aceste facultăți deținute de figuri istorice, adevăratele figuri și profesori ai omenirii sunt cele care trebuie explicate În primul rând, o persoană istorică este un produs al societății; este format de el, impregnat de interesele sale comune Ea îl reprezintă organic, întruchipează,

concentrează în ea însăși aspirațiile lui binecunoscute și, în această măsură, le poate realiza mai bine decât alții și poate găsi o modalitate de a rezolva problemele istorice urgente Adesea, oamenii cu abilități mediocre sau unilaterale, din cauza circumstanțelor, datorită poziției excepționale înalte pe care o obțin în lotul lor, sunt chemați să joace rolul unui mare om Uneori reușesc cu o anumită receptivitate și energie, sporită de conștiința puterii, adesea chiar și de însăși lipsa de gândire și lipsa de originalitate Căci când anumite sarcini istorice s-au maturizat, când nevoile sociale, parțial recunoscute, parțial încă nerecunoscute de mințile individuale, ating o anumită intensitate, când voința socială cu o forță în creștere progresivă gravitează într-o anumită direcție, ea caută în mod firesc cea mai adaptată organ cât pentru expresia ta, deci pentru împlinirea ei Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE tinde firesc spre centrul organic al societății, către reprezentanții autorităților sale, pentru a le inspira o anumită sarcină, dacă nu o soluție certă Istoricul știe câte moduri diferite de exprimare și acțiune are voința socială a oamenilor, cât de plină și variată se exprimă în cele mai mici detalii ale vieții, încă neconștientă, nestăpânindu-se, încă nehotărâtă, dar parcă în căutarea unei soluții și prevăzând-o Se manifestă instinctiv, uneori inconștient, fără să înțeleagă ea însăși sensul acestor manifestări, care în complexitatea lor creează o atmosferă generală, o presiune generală, trecând uneori dintr-o stare latentă în acțiune Cu toate acestea, nu trebuie să ne orbim de puterea voinței generale, de dezvoltarea ei și de directitatea ei!?, ¿a - organele centrale Este o greșeală să credem că, în afară de orice organizare politică, conștiința populară poate întotdeauna să inspire direct raadit^lei prin intermediul unei infuzii^magico-go^mentale^Căci, în primul rând, niciun corp social nu posedă suficientă solidaritate: și atomii care o compun și organele sale centrale prezintă o frecare reciprocă considerabilă; în al doilea rând, guvernul, inspirat doar de instinctele întunecate ale maselor, cu greu va fi la înălțimea sarcinilor sale și se va putea ridica deasupra politicii întâmplătoare Acolo unde inteligența populară este neorganizată sau dezorganizată, corpul popular poate experimenta dorințe și nevoi fără a provoca acțiunea corespunzătoare din partea organelor centrale Acolo, unde nu există organizare a conștiinței generale, unde, ca la animalele inferioare, ea este împrăștiată în noduri incoerente în întregul social ~ te "lu, ~ nu merge la organele centrale, ci doar instinctele sociale și de stat elementare, care , deși determină puterea și integritatea morală a statului, încă nu sunt suficiente în sine pentru a face față sarcinilor și întrebărilor politice complexe Biblioteca "Runivers" x KN S TRUBETSKOY fără funcţii organice elementare, nu se poate lipsi de instincte; dar n-ar fi fost om dacă ar fi trăit doar o viață animală, fără cuvinte "La fel, statul nu se poate mulțumi cu acel instinct puternic de autoconservare, acea unitate elementară a conștiinței, pe care oamenii o descoperă în vremuri, calamități sau momente de entuziasm extraordinar sistem politic și cultural Dar voința oamenii nu trebuie să rămână pentru totdeauna inconștienți, impulsivi, iar înțelepciunea oamenilor - un instinct fără cuvinte, care se exprimă în reflexe convulsive și strigăte sălbatice Dacă un popor este o ființă vie, atunci acesta este un organism de ordin superior, membrii dintre care au un rezonabil Și de aceea sarcina esențială a fiecărui stat este iluminarea poporului și educarea intelectualității sale Astfel, și aici, în domeniul sociologic, conștiința progresează odată cu organizarea și o presupune În virtutea acestei organizări sociale, a

acestei solidarități vie a corpului social, o persoană îl poate reprezenta organic atât în totalitatea părților sale, cât și în ramuri separate ale vieții sale În același timp, reprezentarea însăși poate fi conștientă și liberă, sau altfel inconștientă, directă; poate avea o organizare permanentă, îmbunătățită progresiv, sau poate să nu aibă organizare politică și, în consecință, să nu aibă o semnificație politică normală Deci, într-o formă sau alta, o persoană își reprezintă societatea sau epoca Dar acest lucru nu-și epuizează încă semnificația Căci dacă o persoană ar fi servit doar ca expresie a anumitor aspirații sociale, ca agent pasiv al voinței și conștiinței colective, atunci ea nu ar putea avea o influență semnificativă asupra cursului evenimentelor și asupra dezvoltării societății sale Dacă ar putea Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE pentru a rezuma conștiința generală, doar pentru a o reprezenta pe a propriei persoane societate, ea nu putea să o conducă, să o predea, să o corecteze Dar atunci niciun guvern, niciun stat sau autoritate publică nu ar avea altă autoritate și bază decât violența În același timp, nu ar exista un real progres social: reflectată în reprezentanții săi individuali, societatea ar rămâne nemișcată De fapt, în societatea însăși, individul are o semnificație originală și o demnitate necondiționată, pe lângă societatea pe care o reprezintă Dacă există progres pozitiv în orice ramură a vieții, dacă societatea, știința, arta, religia se dezvoltă, atunci individul poate și trebuie să aducă cu el ceva necondiționat în societatea sa - libertatea sa, fără de care nu există nici un drept, nici un putere, fără cunoștințe, fără creativitate Și pe lângă începuturile tradiționale moștenite, o persoană trebuie, în libertatea conștiinței sale, să gândească și să cunoască logic adevărul adevărat, adevărul universal și "esența", pentru a-l trăi în acțiunea sa Pe lângă credințele sale private, idealurile temporale și locale, el trebuie să includă, în formele cele mai generice ale "conștiinței" sale, conținutul cuvântului b^Z, cel mai înalt ideal universal Și într-un fel sau altul, fiind definit din ce în ce mai clar, acest ideal de adevăr și bunătate universală este punctul de sprijin, scopul călăuzitor al oricărei fapte bune, cel mai înalt progres al culturii și al cunoașterii Așa cum am văzut în capitolul precedent, fără a stăpâni acest ideal obiectiv, nici o dezvoltare nu este de conceput deloc Dar idealul nu poate fi asimilat fără efort personal / gol, liber Arta, știința, filosofia se dezvoltă în fiecare națiune în legătură cu cultura și credințele sale generale Dar în măsura în care au un conținut obiectiv, conțin o revelație treptată a adevărului și frumuseții obiective, ei au o istorie proprie Căci în adevăr și frumusețe popoarele sunt unite A face Biblioteca "Runivers" K, N S TRUBETSKOY O descoperire științifică sau construirea unui sistem filosofic nu este suficientă pentru înțelepciunea oamenilor: este nevoie de adevăr, așa cum este adevărata frumusețe pentru un artist, și este nevoie de efortul liber al geniului personal Pentru a transforma societatea, pentru a o învăța, pentru a contribui într-un fel sau altul la dezvoltarea și îmbunătățirea ei morală, este nevoie nu numai de patriotism, ci și de o conștiință clară a adevărului și a bunătății, de o credință puternică în cel mai înalt ideal Și de aceea pentru gânditor și artist, pentru reformatorul religios și politic, idealul universal, adevărat, nu este întotdeauna același cu care este recunoscut în mediul său Cu toate acestea, fiecare popor cultural și religios recunoaște un ideal obiectiv, un adevăr obiectiv; fiecare astfel de oameni recunoaște anumite norme generale care trebuie să stea la baza relațiilor umane și a cultului religios Și pentru ca aceste norme să fie respectate, el

recunoaște mai presus de sine nevoia unui costum spiritual și statal, pe cât posibil independent și drept În aceste norme obiective, în legea comunității umane, stă dreptul la putere; în idealul adevărului universal - cea mai înaltă sancţiune morală X Deci, recunoscând caracterul general necesar al evenimentelor istorice și unitatea internă, rațională a cursului general al istoriei, recunoaștem, în același timp, capacitatea de a ne reprezenta propria societate și de a o gestiona nu neagă, ci ne explică acest rol providențial al individului în istorie Căci \ ceea ce este dobândit de o persoană devine proprietatea clanului în virtutea solidarităţii sale organice cu acesta; munca individului, isprava și creativitatea lui au un sens general în afară de rezultatele lor externe, imediate Pe de altă parte, o personalitate individuală poate asimila, conține idealul universal, poate cunoaște adevărul universal doar V în Formele universale, generice ale conștiinței umane Numai în solidaritatea sa organică cu rasa individul are astfel de Forme Și împreună Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA CONSTIINTEI UMANE cu asta, în activitatea sa liberă, individuală, de sine, se ridică deasupra naturii sale înnăscute, își umple conștiința potențială cu conținut ideal Pentru a se realiza în realitate, idealul presupune în el Forme universale și un act liber, fără de care nu poate fi asimilat Privind procesul lumii, vedem cât de greu și lent s-a născut personalitatea umană, cât de încet s-a dezvoltat conștiința ei de sine În ciuda întregului egoism al naturii umane, însuși conceptul de personalitate, drepturi personale, proprietate personală și libertate, toate aceste concepte apar și se dezvoltă în fața ochilor noștri Și odată cu dezvoltarea lor, cu dezvoltarea conștiinței personale de sine, conștiința se trezește de contradicția internă a vieții, contradicția dintre personalitate și fel, libertate și natură Această contradicție provoacă nu numai dezacorduri între școlile filozofice, ci și o discordie profundă și fundamentală în viața umană Rădăcina lui nu se află în speculațiile filosofilor, ci în realitatea însăși, în însăși natura lucrurilor, căci toată realitatea ne prezintă o luptă a acestor "începuturi", iar în filosofie găsim doar o reflectare a acestei lupte, doar conștiința contradicției lumii Doar în filozofie nu se poate rezolva, tocmai pentru că este o contradicție reală, care necesită o soluție nu teoretică, ci și practică O simplă referire la un ideal neatins, în care contradicțiile au fost reconciliate din timpuri imemoriale, în care s-a realizat unitatea concretă a finitului și a infinitului, libertatea și natura, personalitatea și universul - indicația unui astfel de ideal este încă insuficientă în sine: în primul rând, pentru că dintr-un ideal atât de abstract recunoscut nu este niciodată posibil să deducem sau să înțelegem cu suficientă plenitudine ordinea empirică actuală a lucrurilor cu toate contrariile ei; în al doilea rând, pentru că realizarea unui astfel de ideal rămâne încă o sarcină care nu este supusă rezolvării teoretice Fiecare soluție speculativă este și ar trebui să fie doar aproximativă, pentru că Biblioteca "Runivers" KN S TRUBETSKOY că aceasta este doar o soluție previzibilă, așteptată Și de fiecare dată când filosofia uită această natură speculativă, abstractitatea idealului său, fie o presupune a fi realizată în realitate și, închizând ochii la contradicțiile sale, cade în ele însăși, fie disperă de idealul însuși, de eternul său realitate caracterul și fezabilitatea Am vorbit deja despre această contradicție fatală, care tulbură mințile încă din cele mai vechi timpuri, pe care Aristotel o recunoștea deja ca o sarcină fără speranță a ontologiei - contradicția dintre gen și individ De fapt, unul nu poate exista fără

celălalt; dar in acelasi timp - / eu atat aia cat si celalalt pretind a fi exclusivist, dei-! realitatea, împreună nici unul, nici celălalt nu are realitatea adevărată Indivizii sunt trecători, un fel rămâne; dar în afara indivizilor este o abstracţie iluzorie Oamenii mor, omenirea este nemuritoare: nu există nimic mai real decât ființele umane Și, în același timp, nu există nimic "mai ideal": umanitatea ca ființă, ca organism real, nu există deloc Ea nu constituie nu un singur corp, ci nici măcar o societate solidară Doar indivizii sunt organizații reale! nisme, dar aceste "ființe reale" sunt toate trecătoare și muritoare, neavând o realitate durabilă Cum putem reconcilia această contradicție? Poate omenirea să devină o organizație la fel de reală și solidară ca un singur om, poate deveni un "om nemuritor"? Și indivizii individuali care alcătuiesc umanitatea pot dobândi nemurirea în ea? Până atunci, contradicția evidentă este ireconciliabilă De asemenea, este evident că o persoană singură nu o poate împăca, iar dacă a căutat vreodată o astfel de reconciliere, a fost doar pe teren religios practic, într-unul sau altul organism ecleziastic, divino-uman Nn S Trubetskoy (Sfârșitul gusleduet) CRITICA SI BIBLIOGRAFIE CRITICA SI BIBLIOGRAFIE Caracteristici generale Doctrina voinței în noua psihologie (Die Lehre von Willen in der neueren Psychologie, kritisch erõrtert V Osvald Kulpe Philos Stndien, VB, și Heft) *) B) Teoria pozitivă a voinței O trecere în revistă a teoriilor negative ale voinței ne-a condus la rezultatul general că acestea din urmă nu corespund faptelor experienței interioare Baza pentru aceasta am găsit-o în ipoteze metafizice și logice, genetice sau fiziologice, care au avut o influență mai mult sau mai puțin definită în aprecierea a ceea ce ne-a fost dat în experiență Din aceasta nu rezultă că astfel de presupuneri nu au avut niciun efect asupra reprezentanților acelor opinii care vor fi expuse în această secțiune, dar se poate argumenta că pentru ei sursa cea mai importantă a fost experiența interioară directă Külpe exclude din recenzia sa acele teorii care recunosc realitatea voinței inconștiente Dintre acestea, el menționează doar teoria lui Goering (System der Kritischen Philosophie), întrucât aceasta din urmă apăra existența *) Vezi Întrebări de filozofie şi psihologie, carte V, secțiunea II, p - L> '¿ K V E H T T E L cunoașterea voinței, indiferent de orice presupuneri metafizice, bazându-se pe baze psihologice Göring crede că sentimentele constituie manifestarea conștientă a voinței, dar că aceasta din urmă nu are o existență conștientă deosebit de distinctă alături de idei și sentimente Hering confirmă acest punct de vedere: în primul rând, faptul experimental că cineva poate fi înșelat cu privire la propria voință, ceea ce ar fi imposibil dacă ar fi perceput în mod direct; în al doilea rând, un număr semnificativ de observații din viața de zi cu zi, care duc la recunoașterea primatului voinței, sau mai bine zis a impulsului, ca gradul său cel mai de jos; în al treilea rând, experimentele raportate de Kussmaul asupra dezvoltării mentale a nou-născutului În ceea ce privește primul punct, se poate obiecta că posibilitatea de eroare, pe care Hering o subliniază în raport cu voința, este la fel de valabilă în raport cu ideile și sentimentele În plus, uitându-ne mai îndeaproape la chestiune, constatăm că nu ne înșelim cu adevărat dacă vrem sau nu, ci mai degrabă cu privire la ceea ce dorim exact În ceea ce privește al doilea punct, Külpe consideră că baza tuturor concluziilor lui Goering din observații izolate au fost o înțelegere insuficientă a naturii motivației Dacă Goering consideră că este posibilă eliminarea senzației de cea mai ușoară cale, doar prin distrugerea sau sfidarea celor

corespunzătoare acestora, atunci acesta poate fi același drept pentru a contrasta afirmația că putem eradica cel mai mult în sensul stimulentului , dacă în vreun fel vom elimina minciuna din baza lor Iya În plus, ce este un impuls decât o mișcare spre interior sau spre exterior care decurge dintr-o stare neplăcută? În fine, în ceea ce privește faptele constatate în legătură cu nou-născutul, acestea conduc și ele la același rezultat În primul rând, trebuie avut în vedere că judecata asupra acestor fapte nu are, în relație cognitivă, o valoare egală cu experiențele pe care le tragem din percepția interioară directă; atunci ceea ce desemnăm la copil ca impuls și ceea ce deducem din mișcările lui, trebuie privit ca un fenomen complex, puțin sau chiar deloc separat DOCTRINA despre vointa in noua PSIHOLOGIE bazat pe procese unice, particulare, un fenomen în care un act de voință este inseparabil legat de un act nedefinit de senzație și sentiment Prin urmare, trebuie să recunoaștem în conștiință aceeași realitate din spatele acesteia din urmă și din urmă După această scurtă menționare a lui Hering, Külpe trece la prezentarea teoriilor pozitive ale voinței, cărora le enumeră "toate cele care recunosc independența elementară a voinței" Dar, în același timp, este posibil să comparăm voința cu alte fenomene elementare ale conștiinței, sau în așa fel încât să-i atribuim doar o influență foarte limitată asupra proceselor interne și externe sau, dimpotrivă, cel mai larg sens pentru cel din urmă În consecință, conceptul de voință va fi diferit în ambele cazuri, și anume, domeniul său de aplicare în ultimul caz va fi mai mare decât în primul I) Un concept mai restrâns de voință În critica anterioară a teoriilor negative ale voinței, am cerut în primul rând recunoașterea voinței ca fenomen independent al conștiinței, dar aici, unde această independență a fost deja recunoscută, ne confruntăm cu o altă întrebare pentru un studiu critic - despre natura empirică a voinței și despre influența ei corespunzătoare asupra vieții mentale Răspunsul la această întrebare se dovedește a fi diferit: Lotze vede semnificația voinței în actul de decizie (Entschluss), Bon - în spontaneitate (Spontaneità!), ghidat de sentimente de plăcere și durere; Rnbo, în sfârșit, apără viziunea intermediară, considerând voința, pe de o parte, ca un act de alegere și decizie, pe de altă parte, ca forma originară a reacției materiei vii -i) Voința, ca act de decizie Dorința, ca fenomen aparte, ar trebui să se distingă, după Lotze *), și de cunoașterea că acționez și de credința că voi acționa; la fel de la impulsurile senzuale și de la toate acțiunile devenite obișnuite, care, în afară de idei și sentimente, nu conțin în sine niciun element aparte Voința ne apare în fața noastră doar în acele cazuri relativ rare în care există o alegere, o decizie Semnificația sa pentru viața interioară și exterioară poate fi determinată după cum urmează *) Loțe: MîKrokosmus și Medicinische Psychologie * K BE NT TSE l cale Dacă ni se oferă multe reprezentări cu sentimente corespunzătoare, atunci dorința constă într-o preferință sau aprobare clară a uneia dintre ele, care are atunci deja, la rândul ei, consecința tuturor acelor stări sau mișcări care sunt asociate cu voința în virtutea o conformitate legală independentă de aceasta O acțiune volițională exterioară poate fi constatată de noi exclusiv numai acolo unde, dintre diversele reprezentări posibile ale mișcărilor, una dintre aceste reprezentări, grație liberei alegeri a voinței, a câștigat predominanța - Cu această ocazie, Külpe notează că doar una dintre aceste reprezentări cele două sunt posibile aici: fie un act de decizie, în care Lotze vede ca adevărată lucrare a voinței, reprezintă un act complex, fie nu formează nimic specific doar unei acțiuni care a apărut

ca rezultat al unei alegeri (Wahlhandlung) și, prin urmare, trebuie extins la o serie de alte fenomene Libera alegere, de exemplu, poate fi înțeleasă ca o deliberare sau o cântărire rezonabilă și apoi (trebuie considerată o consecință a unor procese foarte complexe Aceasta, evident, nu poate fi părerea lui Lotze, întrucât el crede că tot conținutul posibil al dorinței ne este dat prin fluxul involuntar de idei și sentimente, în timp ce el acordă voinței doar libertatea unei alegeri nelimitate între ceea ce este dat lui noi în acest fel Dacă, totuși, alegerea, în conformitate cu aceasta, nu este același lucru cu deliberarea sau cântărirea, atunci este complet necunoscut cum impulsul decisiv al acțiunii alese diferă de fapt calitativ de impulsul pe care îl percepem în noi înșine în timpul acțiunilor voliționale determinate unilateral Aceeași activitate interioară ni se dezvăluie în ambele cazuri, când privim cu atenție faptele Libera alegere, în măsura în care ne apare ca un fenomen aparte al conștiinței, ar putea fi acceptată și de noi acolo unde un singur motiv ne determină la o acțiune, externă sau internă S-ar putea spune că am putea, în aceste cazuri, să ne abținem să acționăm Din aceasta rezultă clar că, în măsura în care alegerea nu este o cântărire sau o deliberare (Überlegen), nu se poate stabili nicio diferență între o decizie sau un impuls în niciunul dintre cazuri Dar nu trebuie să pierdem din vedere Biblioteca "Runivers" DOCTRINA despre vointa in noua PSIHOLOGIE în raport cu acțiunea aleasă (Wahlhandlung) a unui "fapt foarte important al experienței interioare: această acțiune este întotdeauna însoțită de o convingere firească că nu reprezentările și sentimentele, ca atare, duc la rezultatul final, dar suntem totuși conștienți de noi înșine într-un mod special la fel de activ atunci când, din anumite motive, ajutăm o idee să dobândească stăpânire asupra altora Numai prin negație acest fapt, pe care îl trăim cu toții și care are astfel toată puterea irezistibilă a siguranței imediate, poate fi privit ca o iluzie Și nu se explică deloc prin interacțiunea variată de idei și sentimente care se luptă între ele sau prin excitațiile creierului) Voința, ca spontaneitate ghidată de sentimente Atribuirea lui Bain în cutare sau cutare loc în seria teoriilor negative și pozitive ale voinței luate în considerare a prezentat nu puține dificultăți pentru Külpe Ideea este că Bain *) nu ridică deloc întrebarea dacă voința trebuie privită ca un fel de fenomen elementar Și totuși, Külpe adaugă: "Mi s-a părut mai corect să luăm în considerare punctul său de vedere în analiza teoriilor pozitive ale voinței, deoarece el recunoaște în spontaneitate o trăsătură caracteristică importantă și necesară a oricărei activități de voluntariat și, din moment ce nu am niciun motiv să accept că această spontaneitate ar trebui înțeleasă pur și simplu ca un fenomen fiziologic, și nu ca un fapt al conștiinței)) (-) Din păcate, Bain nu a vorbit direct despre această problemă importantă În orice caz, dacă spontaneitatea are doar o semnificație fiziologică pentru Bain, atunci o mare parte din ceea ce s-a spus despre opiniile negative se aplică lui Dacă, așa cum sugerează Külpe, spontaneitatea are o semnificație pur psihologică pentru Bain, atunci înțelegerea lui Bain asupra voinței este prea îngustă, deoarece atribuie voinței o influență directă numai asupra mușchilor, și nu asupra fenomenelor mentale interne, şi întrucât este legată de asumarea cooperării constante a sentimentelor ca motive *) A Bain' The Senses a Intelect Emoțiile a dorinta Biblioteca "Runivers" K WENTZ E L Bon consideră activitatea spontană și sentimentele de plăcere și suferință ca elemente ale voinței În ceea ce privește acestea din urmă, se poate stabili următoarea lege generală: fiecare plăcere este asociată cu o creștere, fiecare suferință cu o

scădere a funcțiilor vitale În faptul enunţat de această lege se află posibilitatea începerii controlului volitiv Spontaneitatea provoacă diverse mișcări; dacă una dintre ele coincide cu un moment de sentiment plăcut, atunci creșterea generală a energiei vitale asociată cu aceasta va face această mișcare particulară mai energică și invers, dacă această mișcare coincide cu suferința Ca urmare a repetarii frecvente a unor astfel de coincidente accidentale identice, se formeaza asocieri puternice intre anumite miscari si sentimente Pentru a-l înțelege pe deplin pe Ben, trebuie să aveți în vedere că sub conceptul de sentiment, "sentiment", el rezumă nu numai toate senzațiile plăcute și neplăcute, ci și afectele Numai asta ne explică particularitatea individuală a fiecărei asociații; aici nu numai fiecare mișcare trebuie să fie de un anumit fel, anume, ci și senzația anterioară plăcută și neplăcută trebuie să aibă un caracter specific Simpla unire între anumite mișcări și anumite sentimente devine din ce în ce mai complicată, se formează noi asociații, apar membri intermediari între cele vechi și astfel procesul de dezvoltare a voinței se finalizează treptat Nu vom descrie aici acest proces de dezvoltare și momentele sale individuale; un singur lucru pare esential, ca motivele determinante ale vointei, atat in stadiile superioare cat si inferioare ale dezvoltarii ei, sa fie placeri sau dureri, deja prezente sau doar previzibile; numai ele pot evoca un efort de voință, pot face clară trecerea de la repaus la mișcare și de la o mișcare la alta Fără o senzație anterioară, plăcută sau neplăcută, fie că ne este dată direct sau doar imaginată de noi, voința nu poate fi excitată Cât priveşte influenţa voinţei, aceasta are o influenţă directă doar asupra sistemului nostru muscular; influența sa asupra stării noastre interioare de spirit, asupra fluxului de idei și asupra stării noastre de spirit, nu poate fi decât indirectă Această capacitate a voinței de a controla gândurile și emoțiile Biblioteca "Runivers" DOCTRINA DESPRE VOINTA IN PSIHOLOGIA VOVOIA tsiami poate fi redus la legătura sa cu sistemul muscular Oriunde este vorba despre atenția voluntară, putem constata tendințe motrice ideale, care sunt legate de mișcările reale, la fel cum sunt reprezentările cu percepțiile Remarcile critice ale lui Külpe asupra doctrinei voinței lui Bain sunt atât de interesante și, în opinia noastră, importante încât ne permitem să ne oprim asupra lor în detaliu În primul rând, ele se referă la legătura actelor volitive cu sentimentele Această conexiune Benom este exagerată Bain ajunge chiar atât de departe încât vorbește despre dorință doar acolo unde plăcerea sau durerea provoacă acțiune Și totuși trei tipuri de cazuri trebuie excluse din aceasta În primul rând, toate acele acțiuni care au ca motiv o plăcere sau o durere imaginată Ce înseamnă să prezinți plăcerea? Fie aceasta înseamnă: să-ți imaginezi tot ceea ce, conform experienței anterioare, a fost asociat cu acest sentiment, fie să-ți imaginezi cuvintele corespunzătoare care au semnificația simbolurilor conceptelor despre stări plăcute Odată cu aceasta, poate apărea și o senzație slabă de tipul indicat, care este experimentată în acest moment Dar acesta din urmă nu este întotdeauna cazul Dacă astfel de cazuri există, atunci ele încalcă regula generală, deoarece plăcerea prezentată nu este nicio plăcere în sine și, în consecință, în aceste cazuri, acțiunea este determinată de simple reprezentări Acest lucru este și mai clar relevat în raport cu două alte tipuri de cazuri de activitate volitivă, la acțiunile obișnuite și la acțiunile efectuate în numele datoriei Este un fapt binecunoscut că obișnuința atenuează intensitatea sentimentelor care însoțesc un spectacol până la indiferența totală Acest fenomen se exprimă și prin faptul că, pentru

cursul obișnuit al unei vieți ordonate într-un anumit fel, sentimentele, ca motive pentru acțiuni individuale, joacă doar un rol extrem de nesemnificativ Prin acțiuni obișnuite, nu înțelegem deloc aici acțiuni care au devenit automate - există destul de multe acte ale voinței care, cu o necesitate inevitabilă, fără sentimente prealabile, intră în seria fluxului monoton al vieții cotidiene În cele din urmă, trebuie să folosim Biblioteca "Runivers" K V E N T T E L îndeplinirea îndatoririlor unor astfel de acte volitive care nu pot fi întotdeauna dependente de sentimente de plăcere sau durere Datoria poate fi definită ca o credință fermă în valoarea necondiționată a unei acțiuni, serii de acțiuni sau reguli și sentimentul corespunzător de constrângere de a acționa în acest fel și nu altfel Ultimul semn este ceea ce numim simțul datoriei Valoarea unei acțiuni nu este deloc echivalentă cu capacitatea ei de a aduce plăcere: de multe ori datoria înseamnă tocmai respingerea unei anumite plăceri Din punct de vedere psihologic, chiar și aici există doar reprezentări, ca acte volițional premergătoare Deci, în toate aceste trei tipuri de cazuri, avem un număr nu mic de acțiuni voliționale, ale căror motive nu sunt în niciun caz sentimentele de plăcere și durere Potrivit lui Külpe, considerentele logice au dat naștere unei astfel de răspândiri a sentimentelor ca motive pentru toate acțiunile volitive: ele vor să indice baza posibilității de a detecta orice activitate și, ca singur motiv suficient, se pare că numai sentimentul contează Dar faptele psihice trebuie investigate independent de astfel de considerente Ar trebui considerat mai degrabă ca o expresie a parcimoniei psihofizice faptul că nu avem nevoie să folosim simțirea de fiecare dată pentru a efectua o anumită acțiune, dar întrucât valoarea acesteia din urmă este stabilită de experiența anterioară și de raționamentul general, atunci ea urmează de la sine, ca de îndată ce reprezentarea acestei acţiuni este percepută de noi Astfel conceptul lui Baine despre voință este prea îngust, deoarece nu cuprinde toate actele de voință, ci doar pe acelea în care sentimentul de plăcere sau durere a fost motivul De aici rezultă că trebuie să atribuim voinței o mai mare autonomie în viața sufletului și nici stările precedente, nici cele ulterioare nu sunt caracteristice nașterii și acțiunii sale Conceptul lui Bain despre voință este, de asemenea, prea îngust, deoarece limitează influența directă a voinței doar la sistemul muscular Experiența interioară ne învață că voința pe scară largă influențează și cursul ideilor noastre; Atenția este și un fenomen al voinței și cel mai important punct de plecare pentru stabilirea naturii acesteia din urmă Avem nu numai Biblioteca "Runivers" DOCTRINA G WOL ÎN NOUA PSIHOLOGIE vointa activa (productivei! Willen), dar si perceptiva (receptiva) Primul se exprimă cel mai clar în impulsurile motorii care provoacă direct mișcarea; acesta din urmă se găsește cel mai adesea în atenție În ambele cazuri ne simțim activi, iar această conștiință a activității interioare independente este criteriul general al acțiunii volitive interioare sau exterioare Sergi (Sergi, La psychologie physiologique) apără teoria voinței a lui Ban într-o formă modificată, deși viziunea lui Ben este atât de semnificativ transformată aici încât Sergi intră de fapt în contact mai strâns cu Spencer Spontaneitatea pierde cu el complet orice semnificație a unui fapt conștient și vede trăsătura caracteristică a dorinței în anticiparea unui efect motor care apare în intervalul dintre ultima și cea anterioară excitație senzuală H) Aspect intermediar - Viziunea lui Ribot are un caracter eclectic Chiar prima descoperire a unei ființe vii, chiar prima reacție a materiei vii, trebuie să aibă sensul de voință; pe de altă parte, reiese că numai

acea manifestare are dreptul să poarte acest nume, pe care îl observăm în conștiința unei persoane dezvoltate, ca o alegere determinată de caracter Este dificil să faci o punte între aceste două afirmații Alegerea, după Ribot, nu este altceva decât o judecată de tip afirmativ sau negativ, diferită de o judecată teoretică, numai din cauza relației în care se află cu mișcările, stabilim ceea ce se întâmplă în noi, poate avea un dublu sens Cu acest concept, trebuie să distingem între experiența imediată, experiența imediată și între cunoașterea acesteia din urmă sau reflecția asupra datului imediat Primul este sursa reală pentru tot ceea ce este faptic; al doilea este mijlocul de generalizare a experiențelor noastre Să presupunem că în procesul de dezvoltare s-au format concepte și cuvinte pentru stările interne individuale Atunci percepția interioară de al doilea fel va consta în subsumarea unui anumit fenomen sub conceptul corespunzător; ci în existenţa fenomenului în sine, prin aceasta Biblioteca "Runivers" K BEH TCE L nimic nu se poate schimba Dacă, deci, poate fi constatată în mine o experiență imediată, care este incomparabilă fie cu senzația, fie cu sentimentul, atunci percepția interioară o va distinge printr-un concept și un nume aparte Astfel "voi" înseamnă nu numai o judecată afirmată, așa cum crede Ribaud, ci și o experiență particulară (Erlebniss) care are loc în mine, o experiență directă particulară Voința se dezvăluie în noi independent de poziția "Vreau" și nu ca o judecată, ci ca un act aparte al conștiinței, legat, fără îndoială, de alte simple acte elementare II) Un concept mai larg de voință - Aici Kulpe distinge două direcții principale Prima dintre ele, pe care o caracterizează ca o extensie logic metafizică a conceptului de voință, și-a găsit principalii reprezentanți la Benek și Fortlag Al doilea, care a apărut în ultima vreme, când experiența interioară directă este recunoscută ca fiind imediat de încredere în sens cognitiv, poate fi desemnată de noi ca o extensie empirică a conceptului de voință i) Expansiunea logico-metafizică este înţeleasă în o l şi:-a) Efortul ca fenomen psihic elementar (Beneke) - În ciuda criticii temeinice cu care Herbart a zdruncinat doctrina abilităților, regăsim la Beneke conceptul de abilitate *\ El își asumă în suflet, care nu a perceput încă iritații, o multitudine nenumărată de forțe sau abilități originare (Urvermògen), dintre care sunt tot atâtea, câte feluri de iritații Aceste abilități reprezintă un mod esențial de efort, adică se străduiesc să fie plini de iritare, în ceea ce privește complementul lor, predeterminat de însăși natura lor Abilitățile inițiale satisfăcute devin abilități de bază (Grundvermõgen); pierd în curând iritația pe care au perceput-o și în măsura în care, din cauza dispariției iritației, devin din nou liberi, astfel apar din nou aspirații, care diferă de prima numită formă de aspirații prin aceea că sunt aspirații pentru ceva (a percepe un op- *'i Beneke Psychologische Skizzen -Lehrbuch der Psychol ais Naturwissen-schaft Biblioteca "Runivers" DOCTRINA despre vointa in noua PSIHOLOGIE unsprezece iritație moderată) Prin urmare, diferența puternică care există între viziunea lui Beneke și viziunea lui Herbart despre efort devine clară: în cea din urmă, efortul a jucat doar rolul unui efect conștient care însoțește procesele mentale reale ale luptei ideilor și lipsit de orice semnificație în sine; în Beneke, dimpotrivă, străduința nu numai că nu este exclusă din teorie, dar capătă un sens real real Facultăţile originare constituie aspiraţii, "facultăţi de bază nesatisfăcute exact în acelaşi fel; peste tot în viața mentală, unde putem afirma o lipsă sau o scădere în raport cu prima sau mai târziu plenitudine sau împlinire, avem și aspirație - În ceea ce privește Beneke, se poate vorbi într-un dublu sens despre extinderea

conceptului de voință În primul rând, în ce măsură aspirațiile sale sunt asumate fără a-și schimba sensul și în zona inconștientului (cel din urmă în Beneke diferă doar în grad de conștient și nu este altceva decât o conștiință slăbită), și tocmai la începutul mentalului dezvoltare; în al doilea rând, în ce măsură, în fiecare proces mental, prin intermediul unei metode abstracte, speculative de cunoaștere, el dezvăluie efortul ca element constitutiv În general, Beneke, în loc de fapte, își începe munca cu presupuneri ipotetice și este sub influența acelei vechi iluzii care ni se dă spre explicație poate fi considerată explicată, doar dacă am dobândit cel mai general concept posibil despre ea Cu toate acestea, în teoriile sale stau germenii gândurilor roditoare Desigur, nu în aplicarea conceptului de inconștient și nu în înțelegerea acestuia a conștiinței în general - aici o reflecție mai atentă și un punct de vedere cu adevărat empiric ar duce la un rezultat diferit - ci în afirmația că fiecare act mental este un tot complex, a cărui împărțire este întreprinsă rațiunea doar în scopurile teoriei și în posibilitatea unei evaluări mai libere și mai cuprinzătoare a ceea ce ne este dat în experiență Cunoașterea acestui adevăr trebuie să-l plasăm pe Beneke într-un merit deosebit b) Motivația ca bază a conștiinței (Fortlage) - Jucându-se cu conceptele, dialectica apare clar în fața noastră în concepțiile Fortlage *) În primul rând, Fortlage expune *) Fotografie: System der Psychologie ais Naturwissenschaft Biblioteca "Runivers" Г K WENTZEL L studiul problemei relației conștientului cu inconștientul Diferența dintre conștiință și inconștient nu este o diferență în gradul de forță al reprezentărilor: în conștiință avem, în comparație cu starea inconștientă, o proprietate cu totul nouă Această nouă proprietate constă în claritate și distincție: aceleași idei constituie conținutul vieții conștiente și inconștiente, dar între timp, întrucât inconștientul este întunecat, conștientul se distinge printr-o claritate deosebită • Conștiința este identificată în Fortlage, contrar terminologiei psihologice comune și experienței interioare, cu atenție Baza pentru aceasta a fost, în al doilea rând, distincția tocmai menționată între conștient și inconștient, în al doilea rând, afirmația că conștiința este echivalentă cu conștiința de sine În timp ce Herbart consideră impulsurile, aspirațiile și dorințele ca fiind efecte secundare ale fluxului de idei, aici, dimpotrivă, ideile, cel puțin din câte suntem conștienți de ele, constituie fenomene concomitente de impulsuri Conștiința apare ca un rezultat al întârzierii trăite de impuls (Trieb) Dacă impulsul ar fi însoțit de o satisfacție imediată, de moment, atunci nu ar exista conștiință; numai în măsura în care este întârziată apare o stare intermediară de atenţie sau de conştiinţă Acum întrebarea este, ce rol joacă sentimentele? Ele, potrivit Fortlage, sunt în esență identice cu motivele Plăcerea este un impuls care caută să păstreze starea de spirit existentă, în timp ce durerea este un impuls care urmărește să o elimine Diferența dintre simțire și impuls constă numai în aceasta, că oriunde fenomenul notat cu aceste nume a provocat o schimbare internă sau externă, numim acest fenomen impuls, unde, dimpotrivă, apare fără un rezultat asemănător, acolo numim este plăcere sau durere Ambele ultime stări diferă în partea lor în următorul aspect: plăcerea pură, dacă nu apare niciun obstacol, continuă să existe, în timp ce durerea pură, în aceeași condiție, dispare Deoarece durerea poate fi menținută doar prin intermediul obstacolelor, este ceva accidental (Accidentelles), în timp ce plăcerea este ceva esențial (substantiell) Fundamentul vieții Biblioteca "Runivers" DOCTRINA despre vointa in noua PSIHOLOGIE nici nu constituie o plăcere primitivă

Alături, trebuie să admitem suferința primitivă directă, din care se naște imediat aspirația sau voința În ceea ce privește ultima concluzie, Külpe remarcă că este cea mai puțin clară în sistemul Fortlage În măsura în care există obstacole externe sau interne, a căror apariție, de asemenea, nu este în întregime clară, în mod natural, plăcerea de bază, ca impuls, poate reacționa împotriva lor Dar atunci, evident, nu este necesară nicio suferință de bază pentru a explica acest impuls Dar nicăieri dispozitivele dialectice ale lui Fortlage nu sunt mai clare decât în conceptul de anticipare Motivația, în opinia sa, anticipează (anticipează) viitorul; indiferent de o astfel de anticipare, va fi un sentiment de plăcere sau durere Deoarece impulsul asociat cu neplăcerea (Unlusttrieb) se grăbește cu adevărat către ceva care nu este încă prezent în prezent, el constituie un adevărat impuls Aici Fortlage transferă la un simplu impuls ceea ce se găsește în acte mentale mai complexe, care sunt dorințele sau deciziile voinței Din faptul că în acesta din urmă există o pregustare a viitorului, nu rezultă că acesta ar trebui să aibă loc deja într-un simplu impuls c) Motivația, ca expresie cea mai originală a spiritului - Immanuel Hermann Fichte *) consideră impulsul ca parte integrantă a sufletului inconștient, alături de care se află activitatea de reprezentare, iar spiritul, în opinia sa, este esența care produce ambele activități Din punct de vedere psihologic, descoperim puțină originalitate la el - principalul interes care l-a ghidat în compilarea psihologiei a fost de natură metafizică și etică Conștiința, spune Fichte, nu aduce în spirit nimic cu adevărat nou, mai precis sau diferit; luminează doar ceea ce era deja în ea Fichte desemnează toate funcțiile organice drept acțiuni instinctive ale sufletului și înțelege sub denumirea de instinct un impuls condus de o activitate a priori, inconștientă de reprezentare Impulsul care ♦) IH Fichte' Psihologie Biblioteca "Runivers" v ; K WENTZEL L ar trebui considerat ca un fenomen al vointei, reprezinta, conform acesteia, actul cel mai original si cel mai simplu al sufletului Sentimentele si ideile sunt plasate de Fichte intr-o dependenta unilaterala de impulsuri În general vorbind, întregul sistem al lui Fichte ne prezintă o construcție logico-metafizică Nu dat direct în experiență formează aici punctul de plecare, ci o explicație realizată prin intermediul unor speculații Analiza logică a conceptelor psihologice își găsește aici o aplicație vie) Extinderea empirică a conceptului de voință Tot ce ne rămâne acum este o expunere a acelei concepții asupra semnificației voinței în viața mentală, care a fost dezvoltată de psihologia fiziologică în persoana lui Wilhelm Wundt**) Gândul călăuzitor al acestei noi științe este acceptarea unui paralelism complet între procesele mentale și fizice; prin urmare, în special, urmează cerința pentru orice eveniment mental dat de a găsi un proces nervos corespunzător Condiția pentru îndeplinirea acestuia din urmă este o analiză exactă a ceea ce ne este dat direct în conștiință În acest caz, trebuie avute în vedere două împrejurări: în primul rând, trebuie să pornim de la o stabilire imparțială a ceea ce este dat direct pentru noi în conștiință, atunci - amintiți-vă că în gândul de "paralelism, nimic mai mult nu este concluzionat decât o indicație a relației nedefinite a ambelor tipuri de fenomene Recunoscând această relație ca indiscutabilă, psihologia fiziologică lasă complet deschisă problema semnificației și caracterului ei specific Soluția acestei întrebări eludează până acum complet știința empirică - În persoana lui Wundt, psihologia fiziologică a ajuns la maturitate Pentru a înțelege părerile psihologice ale lui Wundt, este necesar în primul rând să aderăm ferm

la două puncte de vedere strâns legate Ambele sunt cel mai bine dezvoltate de el în Etica Aceasta, în i-x, este o indicație a continuității fluxul vieții interioare, în care actele individuale trebuie privite nu ca obiecte, ci ca procese care fuzionează inseparabil unele cu altele și ne oferă o conștiință întreagă Pe de altă parte, aceasta **) W Wiíhí/¿: Grundzüge der physiol Psychol , Ethik, Eseuri, articole în Philosophische Studieri Biblioteca "Runivers" DOCTRINA DESPRE VOINTA IN NOUA PSIHOLOGIE înțelegând că Wundt se asociază cu concepte psihologice unice "Numim sentiment de emoție spirituală interioară atunci când momentul activ, pe care îl investim în principal în conceptul de voință, se retrage complet în fundal; o numim dorinţă (Begehren) când aceasta din urmă devine sesizabilă, fără însă să acţioneze direct asupra cursului proceselor interne, ca o forţă schimbătoare; vorbim de dorință (Wollen) atunci când starea internă este asociată cu percepția activității de sine și efectul schimbător pe care aceasta din urmă îl exercită fie asupra proceselor noastre mentale interne, fie asupra ideilor pe care le raportăm la exterior "( ) Prin urmare, de fapt, avem un întreg inseparabil și un proces în schimbare (Geschehen), calitățile elementare ale acestuia din urmă, stabilite ca concepte, și diverse combinații ale acestora Dar aceste concepte nu sunt pentru noi entități reale care sunt și acționează în spatele fenomenelor conștiinței, iar conștiința în sine nu este o proprietate sau o manifestare a inconștientului, care se presupune că este singurul activ fluxul de fenomene pe care le experimentăm și aceasta din urmă este o expresie prescurtată pentru toate actele mentale disponibile de fiecare dată percepției noastre interne a) Conceptul de voință și - Când analizăm, oricât de superficial, faptele conștiinței noastre, putem constata în ele o diferență esențială Între experiențele noastre imediate le găsim, pe de o parte, pe cele care sunt prezente în noi acum sau au fost prezente cu deplină claritate; pe de altă parte, cele care au loc în noi sau au avut loc înainte sunt pe jumătate vagi sau chiar complet neclare Această diferență este mai ales pronunțată în domeniul simțului văzului, unde corespunde diferenței dintre punctul de fixare al vederii și câmpul vizual În paralel cu expresiile de mai sus, în aplicare la diferența de fapte de conștiință pe care am făcut-o, putem vorbi și de un câmp vizual intern și un punct intern de fixare Să ne întoarcem în primul rând la reprezentări După cum ne spune experiența, ne recunoaștem ca fiind pur pasivi în raport cu toate senzațiile care se află în câmpul vizual al conștiinței noastre, desigur, în acel Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L când suntem conștienți de atitudinea noastră față de ei (falis wir darüber reflectiren) Dimpotrivă, acele idei care apar în punctul de fixare al conștiinței noastre sunt legate de experiența unei anumite activități de sine Intrarea unei reprezentări în câmpul vizual al conștiinței noastre poate fi desemnată ca o percepție, iar intrarea unei reprezentări într-un punct de fixare al conștiinței ca o apercepție Dar în timp ce apercepția este percepută de noi ca o activitate internă, percepția este doar rezultatul unei distincții logice formate de noi prin analogie Claritatea și completitudinea elementelor reprezentării distinge reprezentările percepute de cele percepute, în aceeași măsură cu unitatea, care este independentă de numărul de reprezentări aperceptate Aceeași amploare și claritate a apercepției stau de obicei în sens opus, în raport cu reciproc Din condițiile apercepției, putem distinge între externe și externe/frecări Primele sunt acele modificări ale aparatului nostru locomotor care aduc accidental anumite obiecte în prim-planul

conștiinței noastre; apoi puterea, durata și dimensiunea impresiilor Oriunde putem indica doar astfel de condiții externe, vorbim în principal de apercepție involuntară sau pasivă Condițiile interne ale apercepției pot fi socotite: în i-x - reamintire, în -x - sentimente de plăcere sau neplăcere, care se combină cu unele reprezentări care se află în minte și le obligă să se distingă, din această cauză, dintre altele ; în-j-x, în sfârșit, vidul relativ (neumplutura) a conștiinței Aceste cinci condiții sunt combinate în cel mai divers mod Cu cât rolul jucat de condițiile interne este mai esențial, cu atât apercepția devine mai voluntară sau activă Aceasta are la bază faptul că aici suntem cel mai conștienți de activitatea de alegere, care, fiind determinată multilateral, se poate distinge de determinată unilateral Este de la sine înțeles că numărul de condiții contributive nu aduce nicio schimbare calitativă în procesul de apercepție în sine Numai pentru evaluarea gradului său, desigur, numărul de motive și puterea lor corespunzătoare joacă un rol esențial Calitățile de bază ale apercepției - modalitatea și unitatea ca-j - sunt exact acelea Biblioteca "Runivers" DOCTRINA despre vointa in noua PSIHOLOGIE calitati care raman in vointa (Wollen) dupa ce am separat de ea toate elementele de reprezentare si simtire Prin urmare, suntem îndreptățiți să desemnăm apercepția ca activitate volițională primitivă O idee percepută este o condiție a acțiunii volitive externe Dorindu-ne pe sine, în măsura în care înseamnă un fapt specific al conștiinței, trebuie să înțelegem ca apercepție b) - Activitatea voinţei (Wirksamkeit des WiI-Io ns) - Despre activitatea voinţei se poate vorbi în două feluri: în x-x, ţinând cont de condiţiile la care este supusă; în al doilea rând, ținând cont de acele procese în care se dezvăluie activitatea sa În ceea ce privește motivele voinței, parțial s-a menționat deja la criticarea teoriei lui Bain, iar parțial acestea au fost indicate în prezentarea condițiilor externe și interne, care, potrivit Wundt, determină apercepția Deoarece dintre acestea din urmă sentimentele de plăcere sau durere nu sunt date exclusiv, trebuie să presupunem că aceste sentimente nu sunt considerate de Wundt drept motive exclusive ale oricărei activități volitive Doar acele manifestări ale voinței ar părea a fi considerate în întregime ca motivate în acest fel, care se referă la apariția inițială a acțiunilor volitive Obiectul care îmi stârnește atenția pentru prima dată este asociat imediat în reprezentare cu un sentiment de plăcere, pe care îl marchez ca interes; la fel este şi mişcarea căreia îi trimit primul impuls volitiv Dar chiar și dincolo de aceste limite, sentimentele de plăcere și durere sunt adesea cauzele acțiunilor și gândurilor noastre Numai în acele cazuri care au fost citate mai devreme în critica teoriei lui Bain, nu putem evidenția în mod direct niciun astfel de motive pentru apariția activității volitive Dar că voința are o contribuție atât de largă în cele mai diverse fenomene ale conștiinței, o vom găsi de la sine înțeles, ținând cont de conceptul de voință al lui Wundt, atât de extins în mod semnificativ în comparație cu viziunea obișnuită asupra acesteia Să luăm în considerare pe scurt câteva modalităţi individuale de descoperire a voinţei Avem cel mai simplu caz în care există o percepție a unei singure senzații Ceea ce prevede testamentul aici este claritatea fulgerătoare a acestuia din urmă Dar pentru a obține această claritate trebuie să fie atenție Biblioteca "Runivers" K WENTZEL se adaptează la puterea impresiei Când tensiunea atenției corespunde exact cu puterea impresiei, atunci avem o apercecție ascuțită, în cazul opus, una plictisitoare Senzațiile de tensiune care însoțesc ajustarea atenției sunt măsura mărimii acesteia

Se observă și atunci când obiectele apercepției sunt imagini ale memoriei și aici, în general, aceleași împrejurări au sensul ca în senzații Aceste senzații de tensiune, care sunt efecte secundare mai mult sau mai puțin constante ale atenției, ne arată deja clar influența pe care apercepția o are asupra mișcărilor Nici efectul senzual (sensorische) și nici cel motor nu pot fi definite cu siguranță ca originale, dar ambele apar ca elemente direct legate între ele și, fără îndoială, se întăresc reciproc Influența directă a voinței nu se dezvăluie doar prin inervația motrică, ci își are efectul și în transferul ideilor către punctul de fixare al conștiinței - Asociațiile reprezentărilor între ele depind nu mai puțin decât senzațiile de activitatea apercepției Numai aici este distincția dintre apercepția pasivă și cea activă de o importanță decisivă În prima avem de-a face cu combinații asociative de reprezentări, în a doua cu combinații aperceptive ale acestora Deoarece apercepția pasivă precede apercepția activă, trebuie să presupunem că conexiunile aperceptive ale reprezentărilor se dezvoltă pe baza asociațiilor Diferența dintre activitatea apercepției în ambele cazuri constă în esență în următoarele: în asociere, conexiunile simultane și succesive ale reprezentărilor între ele, ca atare, nu sunt produse de apercepție, ci îi sunt date gata făcute, în timp ce ca o adevărată conexiuni logice skiya (aperceptive) apar numai prin activitatea apercepției, care selectează anumite reprezentări din multe asociații În mod similar, apercepția este legată de sentimente Nu numai în sensul că plăcerea și durerea sunt cele mai frecvente motive ale acestora din urmă, ci și în sensul că sentimentele pot fi considerate ca forme de reacție a apercepției Astfel, potrivit lui Wundt, trebuie să explicăm apariția senzațiilor fizice (sinnlichen Gefühle) din reacția unui Biblioteca "Runivers" DOCTRINA despre vointa in noua PSIHOLOGIE percepţii asupra impresiilor simţurilor În sprijinul acestui punct de vedere, pot fi prezentate următoarele argumente În i-x, senzațiile de orice fel sunt însoțite de o conștiință a activității interioare, ceea ce nu este cazul percepțiilor, și în care trebuie să vedem conținutul conștient real al apercepției În al doilea rând, atât voința, cât și sentimentul depind în același mod de exercițiu sau de obicei; amândoi, sub influența repetării frecvente, sunt la fel de tociți, își pierd din viață și din energie În al treilea rând, apariția unei percepții fără cuvinte îndepărtate este asociată cu prezența iritației corespunzătoare, apariția sentimentelor, dimpotrivă, cel puțin într-o viață mentală dezvoltată, este asociată cu predispozițiile conștiinței, care au propria lor istorie Același lucru este valabil, după cum am văzut, cu apercepția În a -a, acele forme de dorință cu care ne întâlnim cel mai des în viața de zi cu zi, adică dorința și aversiunea (Widerstreben), găsim într-o legătură atât de firească și strânsă cu sentimentele de plăcere și durere, încât este posibil doar ca o analiză ascuțită să separe componentele individuale Dar această relație dintre apercepție și sentiment nu se limitează la regiune? plăcerile fizice și suferința Inutil să spunem că aceeași legătură cu apercepția există pentru sentimentele estetice elementare și pentru sentimentele intelectuale care însoțesc combinațiile aperceptive de reprezentări și sunt astfel efecte directe ale apercepției În ceea ce privește efectele, totuși, putem observa următoarele Un afect de cel mai simplu fel poate fi considerat acea impresie pe care o emoție neașteptată o face minții O impresie neașteptată se întâmplă atunci când apercepția nu s-a adaptat acesteia; pătrunde în acest caz până la fixarea conștiinței numai datorită forței sale Pe de altă parte, un afect poate

apărea chiar și cu o acomodare anterioară, dacă excitația este atât de puternică încât epuizează în curând apercepția În ceea ce privește mișcările, Wundt distinge între astfel de mișcări, care sunt efectuate mecanic, fără participarea semnificativă a stărilor mentale intermediare, de cele în care anumite stări de conștiință sunt percepute de noi sau pot fi asumate de noi, ca * cauzele mentale ale mișcărilor În primul caz, este vorba despre mișcări automate și reflexe; în al doilea caz avem fie mișcări induse de impulsuri (Trieb-bewegungen), fie mișcări voluntare, adică voinţa este aici fie o sursă de mişcare determinată unilateral, fie multilateral Întrucât între cele două forme de bază ale impulsului, dorința și aversiunea, există la fel de mult o stare de indiferentă ca și între plăcere și durere, atunci trebuie să includem și printre mișcările cauzate de impulsuri asemenea mișcări unilaterale, care își datorează aspectul la apercept reprezentare raţională fără sentimentele care o însoţesc O clasă mare a acestor mișcări sunt mișcări obișnuite Voința este în strânsă legătură cu conștiința de sine Conștiința de sine, potrivit lui Wundt, decurge, pe de o parte, din suma reprezentărilor care capătă un caracter permanent și, pe de altă parte, din dependența în care acestea din urmă stau de voința noastră Mai târziu, în general, activitatea interioară a apercepției devine adevăratul conținut al eului nostru, iar toate acelea - componentele semisenzuale, semi-abstracte ale acestuia din urmă - capătă o semnificație mai mult sau mai puțin secundară Dacă examinăm acum activitatea voinței în ansamblu pe care am schițat-o aici, atunci, fără alte prelungiri, ne va deveni clar rolul semnificativ pe care, potrivit lui Wundt, îl are în viața sufletului Strict vorbind, pentru o conștiință dezvoltată există un singur conținut care nu depinde de voință sau la care această funcție nu participă, acestea sunt percepțiile, senzațiile percepute sau ideile Dar acestea din urmă formează doar un material vast, pe care îl putem face valoros pentru noi înșine doar prin activitatea aperceptivă În același mod, tot ceea ce provine din senzațiile și ideile percepute nu este considerat de noi ca aparținând adevăratei noastre vieți interioare Acesta din urmă se concentrează mult mai mult pe tot ceea ce se încadrează în punctul de fixare al conștiinței și pe neliniștea emoțională (Gemüthsbewegimgen) care sta cu acesta din urmă în cea mai strânsă legătură c) Baza fiziologică a apercepției -   Potrivit lui Wundt, trebuie să recunoaștem baza fiziologică a apercepției în excitațiile care provin de la un anumit organ Acest organ al aperceptiei primeste, in mod centripet, excitatii senzoriale care au loc in toate organele corpului nostru, si transmite de-a lungul caii centrifuge impulsuri catre centrii subordonati - impulsuri care, daca ajung in centrii sensibili, stau la baza aperceptiei de senzații, dacă ajung la nervul muscular centri nyh (Muskelcentren), - stau la baza executării mișcărilor arbitrare Deoarece ambele apar de obicei în același timp, chiar și în acele cazuri în care nu există o mișcare reală, există excitații slabe însoțitoare ale mușchilor, care se fac cunoscute în mintea noastră ca senzații de tensiune (Spannungsemp-finungen) Gradul de aperceptie si intensitatea senzatiilor sunt independente unele de altele Aceasta își găsește expresia fiziologică în independența ambelor centre Intensitatea senzației depinde de puterea excitației fizice, iar claritatea acesteia depinde de puterea excitației aperceptive d) Dezvoltarea volițiilor - Spre deosebire de teoria eterogenă a apariției mișcărilor voluntare, Wundt susține o viziune autogenetică Conform

primei teorii, mișcările sunt efectuate inițial complet independent de voință, pur mecanic Abia după o serie întreagă de mișcări automate sau reflexe, care trezesc în suflet reprezentările corespunzătoare, sufletul învață, încetul cu încetul, să efectueze mișcările în mod conștient, deliberat Găsim această vedere deja în Herbart, apoi în Lotze, cel mai recent în Baumann, iar Bain se învecinează parțial cu ea Viziunea lui Wundt asupra dezvoltării voinței decurge firesc din conceptul de voință stabilit de el Considerând voința ca un fel de funcție elementară a conștiinței, el a trebuit în mod firesc să apere viziunea autogenetică, deoarece orice funcție elementară a conștiinței trebuie să fie la fel de originală ca și conștiința însăși În primul rând, să reamintim că, potrivit lui Wundt, apercepția, ca activitate volițională internă, poate evoca direct atât excitații senzoriale, cât și motorii Prin urmare, nu există niciun motiv să ne îndoim de posibilitatea apercepției impulsive K WENTZELE pe care Wundt o distinge de apercepția reproductivă (reproductivă) În aceasta din urmă, iese în prim plan reprezentarea mișcării, iar senzația de inervație este ascunsă; cu apercepția impulsivă se întâmplă invers Să presupunem în continuare că, din observarea animalelor, capătă o probabilitate mai mare ca actele volitive determinate unilateral să le precedă în timp pe cele determinate multilateral Apoi vom ajunge la concluzia, în raport cu acțiunea volitivă externă, că, făcându-se inițial posibilă în virtutea apercepției impulsive, ea a preluat apoi deja reprezentarea mișcării Apercepția impulsivă aproximativ pură poate fi observată și în viața avansată, de exemplu cu reactii motorii simple fara reprezentarea prealabila a miscarii cu o senzatie clara de inervatie si tensiune În timp ce, conform viziunii eterogenetice, reprezentarea mișcării formează un motiv necesar pentru acțiunea volitivă externă, iar această reprezentare are ca ipoteză percepția mișcărilor efectuate fără participarea voinței, aici, dimpotrivă, acestea din urmă sunt înțelese ca acțiuni voliționale acțiuni care au devenit mecanice -Acțiunile care decurg din impulsuri, Wundt le consideră drept cele mai simple acțiuni volițonale, care diferă doar de actele complexe de alegere prin aceea că aici doar un motiv precedent acționează direct Chiar la începutul originii activității psihice în general, Wundt plasează impulsul, iar în acest impuls el ia, pe lângă senzație, însoțit de un sentiment mai puternic sau mai mic, și un element aperceptiv, pe care trebuie să ne imaginăm a fi conținut, cu inseparabilitatea inițială a părților constitutive individuale, în întregul agregat al întregii conștiințe Trebuie să reducem toate mișcările la activitatea originară a voinței; în consecință, atât mișcările automate, cât și mișcările reflexe trebuie să le înțelegem ca acțiuni asociate cu impulsuri sau voluntare, care au devenit doar mecanice Atât mișcările voluntare, cât și mișcările cauzate de impulsuri și reflexe - toate se dezvoltă împreună dintr-o formă de mișcare, care poartă semnele atât ale acțiunii volițonale, cât și ale reflexului în același timp DOCTRINA DESPRE VOINTA IN NOUA PSIHOLOGIE citește expunerea teoriei voinței lui Wundt Vederi în esență similare sunt dezvoltate de Schneider *) și Göfding **), tot de Ladd ***) Terminându-și lucrarea, Külpe consideră că este necesar să spună câteva cuvinte despre dezvoltarea psihologiei moderne în general, deoarece aceasta din urmă este strâns legată de viziunea voinței În psihologie, se acordă din ce în ce mai multă importanță a ceea ce ne este dat în conștiința noastră, iar o analiză atentă a acestuia din urmă devine sarcina din ce în ce mai importantă a muncii psihologice De mare importanță pentru rezolvarea corectă a

acestuia din urmă este înțelegerea percepției interioare și a conștiinței Până acum, cercetările psihologice au supraestimat valoarea a ceea ce ne este dat în idei Poate că aceasta își are baza în vechea nevoie de a reifica procesele mentale Reprezentările ar putea fi înțelese ca ceva material și, în consecință, ca obiectele percepției externe, să fie înzestrate cu o existență obiectivă "Această concepție", își încheie eseul în acest fel Külpe, "va, după toate probabilitățile, să cedeze din ce în ce mai mult loc altuia, conform căreia ideile, nu mai puțin decât sentimentele și actele volitive, sunt topite în conștiința noastră în procese întregi inseparabile și sunt deja obţinute din ele doar ca rezultate ale analizei logice Și atunci, în consecință, reprezentările nu au o realitate mai empirică decât alte fenomene elementare distinse de ele și atunci, prin urmare, nu avem dreptul să le acordăm o preferință specială în teoria vieții mentale "( ) K Wentzel • *) Schneider: Der thierische Wille Dermenschliche Wille **) Hòffding: Psychologie in Umrissen auf Grundlage der Erfahrung ***) Ladd: Elemente de psihologie fiziologică ( ) Biblioteca "Runivers" II Revizuirea revistelor A REVENTE FILOZOFICE STRĂINE Hugo Münsterbarg Beiträge zur experim entelleii Psychologie Heft i- Freiburg în B (p KhP-|-i -|-?) Psihologia experimentală trece printr-o criză importantă După ce și-a găsit fundația în lucrările clasice ale lui Fechner, Helmholtz, Donders, Exner și Wundt, a devenit apoi proprietatea aproape exclusivă a școlii acestuia din urmă La aceasta au contribuit diverse circumstanțe În primul rând, mutându-se de la Zurich la Leipzig, Wundt a pus drept condiție înființarea "Institutului de Psihologie Experimentală", care a rămas multă vreme singura instituție de acest gen; în al doilea rând, el a fondat propriul său jurnal (Philosophische Studien), unde tipări în mod predominant lucrări produse în acest institut; în sfârşit, cu eseul său despre psihologia fiziologică el a căpătat o faimă imensă și binemeritată Recunoscând primul loc în acest domeniu al cunoașterii pentru însuși Wundt, nu se poate decât să se vadă deficiențele care sunt caracteristice majorității studenților săi Printre aceste neajunsuri, sunt deosebit de importante următoarele două: lipsa libertății de gândire, caracteristică oamenilor obișnuiți cu jurare in verba magistri, și insuficiența analizei psihologice bazată pe autoobservare și înlocuită cu o masă de cifre și tabele, care , cu toate acestea, nu primesc suplimentar Biblioteca "Runivers" BEITR Z EXPERIMENT PSIHOLOGIE ' explicație suficientă*) Aceste împrejurări, împreună cu o neîncredere în fundamentele metafizice ale școlii Wundtian și cu dezvoltarea generală a interesului pentru experimentul psihologic, au dat naștere în ultimul timp la dorința de a trata mai independent problemele psihologice și pentru înființarea de noi laboratoare și jurnale De asemenea fenomene aparţine ediția menționată mai sus a Münsterberg, un Privatdozent la Universitatea din Freiburg, care a fondat pe cheltuiala sa un laborator de psihologie și a promis că va publica într-o serie de numere lucrările produse în acest laborator A publicat deja trei ediții Lăsând deoparte deocamdată conținutul celui de-al treilea dintre ele (Nene Grundlegung der Psychophysik), aici ne referim la conținutul primelor două Primul număr conține două articole: "Despre conștiință și creier" (Introducere) și "Despre combinarea arbitrară și involuntară de reprezentări" I În articolul despre conștiință și creier (pp i-), M expune acele principii, la dovada și clarificarea cărora a întreprins următoarele cercetări experimentale Punctul său de vedere principal este critica: materia și spiritul sunt complexe de fenomene, a căror legătură naturală este creată de subiectul cunoaștere Dintre aceste complexe,

fenomenele psihicului trebuie gândite ca fiind condiționate de fenomene fizice (procesele fiziologice ale sistemului nervos), și nu invers, deoarece fenomenele sunt intermitente (conștiința este întreruptă, de exemplu, de somn) și incomplete (suntem conștienți doar de puțin din ceea ce se întâmplă în corpul nostru) nu poate provoca o serie continuă și completă de fenomene fiziologice Există, totuși, trei grupuri de stări mentale care par a fi independente de procesele fiziologice, și anume, fenomenele voinței, simțirii și apercepției: voința, după toate punctele de vedere, determină mișcările noastre, dar ea însăși este independentă; senzațiile nu par să aibă nicio bază fiziologică, iar apercepția, adică despre *) Wundt însuși cunoaște aceste neajunsuri mai bine decât oricine altcineva și nu este de vină pentru ele: toți cei care i-au studiat scrierile știe că el însuși insistă constant asupra importanței supreme a autoobservării exacte, iar cei care au avut onoarea lucrând sub conducerea lui cunosc bine acea toleranță maximă, care este principala trăsătură în relațiile sale cu elevii săi Biblioteca "Runivers" N LANGE Procesul de procesare activă a ideilor este considerat (în școala lui Wundt) ca o capacitate independentă a spiritului Cât despre testament, deja în lucrarea anterioară Die Willenshand-lung,) Münsterberg a arătat că partea fizică a mișcărilor volitionale ar trebui explicată numai din principii mecanico-chimice, dar din partea conștiinței, acțiunile volitionale diferă de cele involuntare doar prin aceea că prima este precedată de amintiri ale unor acțiuni similare anterioare , iar al doilea - nu t În ceea ce privește sentimentele, există deja încercări de a le explica fiziologic, iar autorul promite că va oferi noi experimente pe viitor pentru a confirma o astfel de explicație Dar principala dificultate este prezentată de a treia grupă de fenomene psihice, care par a fi independente, și anume apercepția Sub percepție, noua psihologie înțelege procesele de atenție, analiză și judecată logică, iar școala Wundt consideră că aceste procese sunt acte de o forță specială, independentă, care nu numai că nu sunt determinate de procesele fiziologice din creier *), dar nici nu poate fi explicată din conținutul reprezentărilor care servesc ca obiect de atenție, analiză și judecată logică Aceasta este teoria lui Wundt și a școlii sale M infirmă în al doilea studiu, sub titlul de combinație arbitrară și involuntară de idei Două serii de experimente psihice servesc pentru această respingere În primul rând, M determină durata așa-numitului răspuns fiziologic incomplet și complet Diferența dintre aceste reacții, stabilită de experimentele lui Ludwig Lange și referent, constă în faptul că, cu o reacție incompletă, pacientul (obiectul experimentului) acordă toată atenția mișcării cerute de la el și încearcă să facă ea cât mai curând posibil, adică de îndată ce stimulul extern este perceput de el, cu o reacție completă, pacientul acordă atenție stimulului extern și este clar conștient de acesta Apercipă), prima dintre aceste reacții necesită mult mai puțin timp decât a doua Aceasta este diferența dintre două tipuri de reacție motrică M folosită pentru a testa teoria apercepției lui Wund Dacă această teorie este corectă, atunci cum *) Adevărat, Wundt vede un centru special de apercepție a creierului în circumvoluțiile frontale ale cortexului, dar acest lucru contrazice propria sa definiție a apercepției ca funcție internă a voinței · Biblioteca "Runivers" BEITR Z EXPERIMENT PSIHOLOGIE însuşi chaet Wundt (Phys Psychol , -te Aufl , II,), cu acte mentale complexe, de exemplu alegere, este posibilă doar o reacție completă; între timp, experimentele lui M arată fără îndoială că este posibilă o scurtă reacție cu acte atât de complexe Aceste experimente au constat

în faptul că pacientul trebuia să facă o reacție cu unul dintre cele cinci degete, în funcție de ce număr a auzit de la primele două, sau în ce caz s-ar pronunța orice substantiv, sau dacă cuvântul rostit ar fi un substantiv, un adjectiv, un pronume, un numeral sau un verb sau dacă acest cuvânt înseamnă un oraș, un râu, un animal, o plantă sau o substanță chimică element etc În toate aceste cazuri, în ciuda complexității lor, care presupune în mod evident distincția cuvintelor audibile și alegerea corespunzătoare a degetului dorit de către pacient, s-a dovedit a fi posibilă obținerea ambelor forme de reacție, adică nu numai complet, așa cum cere teoria lui Wundt, ci și scurt Aceste experimente arată, spre deosebire de teoria de mai sus, că actele mentale complexe (diferențierea și alegerea) pot fi efectuate fără conștiință clară sau, mai precis, fără apercepție; cu alte cuvinte, apercepția nu este deloc, așa cum crede Wundt, un factor activ de discriminare și alegere, ci doar un indicator pasiv și nesemnificativ (în conștiință) al fenomenelor care au avut loc în viața mentală, i e nu este inclus într-un număr din aceste procese, ci doar le urmează - În a doua serie de experimente, M determină durata diferitelor tipuri de asociere de idei Teoria Wundtiană consideră apercepția logică ca un act special de judecată, lucrând deja pe baza materialului furnizat de asociații: apercepția logică, construirea judecăților, selectează din masa asociațiilor de subiecte pe cele necesare De aici rezultă că ar fi cel mai ușor să construiți o judecată asupra unei reprezentări date dacă această reprezentare nu este limitată de alte precondiții (acesta va fi un simplu act al primului și al oricărei asocieri, fără nicio inferență aperceptivă) și, pe dimpotrivă, o astfel de sarcină ar trebui să fie mai complicată și mai consumatoare de timp dacă această judecată se limitează la o anumită alegere Aceasta este tocmai opinia lui Wundt (loc cit , II,); iar experimentele lui M arată că este opusul adevărului: a găsi cea mai mare asociere pentru un cuvânt dat Biblioteca "Runivers" H LANGE dificilă și necesită cel mai mult timp dacă această alegere nu este limitată de nimic și, dimpotrivă, dacă este limitată, timpul de asociere este redus - În urma acestor respingeri ale teoriei apercepției lui Wund, M arată că toate actele aperceptive și, în special, gândirea logică poate fi dedusă din simple fenomene de asociere și nu necesită nimic altceva Două semne deosebesc gândirea aparent logică de asocierea obișnuită: este adevărul și spontaneitatea În ceea ce privește prima, trebuie remarcat că fiecare asociere completă este perfect adevărată, căci ea corespunde pe deplin ordinii fenomenelor obișnuite care a produs-o; "Asocierea nu numai că nu este insuficientă pentru producerea adevărului logic, ci mai degrabă este singurul mijloc pentru acesta; totul ilogic provine dintr-o asociere incompletă Actul de judecată, domnule M , este și el doar un anumit tip de legătură asociativă, tocmai în judecată asocierea, în loc să treacă de la reprezentarea A la reprezentarea B, de la B la C etc , caută asocieri care să unul şi celălalt aceeaşi reprezentare, care rămâne identică (subiectul judecăţii) Cât priveşte sentimentul de spontaneitate inerent gândirii, acesta se datorează în principal senzaţiilor de inervaţie (M , referindu-se la autorul acestui eseu, recunoaşte un rol foarte important în gândire pentru reprezentările motrice) În fine, în același articol, M dă o explicație fiziologică a asociațiilor și încearcă să arate că principala formă de asociere ar trebui recunoscută ca legătură a reprezentărilor simultane, în timp ce asocierile, prin consistență și asemănare, se dovedesc a fi inferențiale În a doua carte a lui Beiträge, Münsterberg oferă patru

studii: despre simțul timpului, despre fluctuațiile atenției, despre ochi și simțul spațial al urechii I Întrebarea cu cât de exact putem măsura subiectiv timpul a ocupat mulți psihologi Metoda folosită în mod obișnuit pentru aceste studii a fost, în esență, aceasta: experimentatorul a marcat un anumit interval de timp cu două lovituri de ciocan electric, iar pacientul trebuia să indice ce timp i se părea egal cu cel dat; suma cu care s-a înşelat indica gradul de inexactitate în estimarea subiectivă a timpului Din păcate, datele diverșilor observatori (Fierordt, Kollert, Estelle, Me- Biblioteca "Runivers" BEITR Z EXPERIMENT PSIHOLOGIE ner, Glass) s-au dovedit a fi diferite și s-a găsit o singură împrejurare fără îndoială, și anume că sensul timpului este periodic, adică estimăm intervale de o durată cunoscută cu cea mai mare precizie, apoi la intervale mari această precizie scade treptat și ajunge în final la un minim, dar apoi, cu o creștere suplimentară a intervalelor, devine din nou mai precisă și atinge treptat al doilea maxim, după care scade din nou etc Dar și aici perioada (de la un maxim la altul) s-a dovedit a fi diferită pentru diferiți observatori: pentru Estel, de exemplu, este egală cu , sec , pentru Mener, , sec, pentru sticlă, , sec După ce a povestit aceste experimente anterioare, Münsterberg pune întrebarea: cum să explice aceste contradicții în datele observatorilor care au folosit metode la fel de bune? Este evident că aveau măsuri subiective diferite sau scale de timp diferite Această diferență poate fi comparată cu cea care ar apărea la estimarea lungimii, dacă, de exemplu, un observator ar măsura lungimea dată cu mișcarea mâinii, celălalt cu mișcarea ochilor, al treilea ar lua un metru normal , împărțit doar în decimetri, iar al patrulea - același metru, dar și împărțit în centimetri Și într-adevăr, autoobservarea dezvăluie o serie întreagă de astfel de măsuri subiective sau scale de timp Dintre acestea, sunt cele mai importante următoarele trei: a) mișcările ritmice respiratorii, care, prin constanța lor, pot servi drept excelente măsurători de timp; b) contracția mușchilor capului etc , care apar cu concentrarea crescută a atenției; întrucât aceste contracții cresc treptat, ating un maxim și slăbesc și apoi repetă aceeași periodicitate, ele pot servi și la compararea și măsurarea intervalelor de timp; c) în sfârșit, gradele prin care trece fiecare reprezentare senzorială, trecând treptat de la o imagine strălucitoare la una palidă, pot servi drept măsură Acceptând acestea și alte criterii, Munsterberg a putut să explice toate contradicțiile menționate mai sus ale diferiților observatori, dintre care fiecare, fără a observa acest lucru, a folosit un fel de scară subiectivă M confirmă acest studiu critic prin propriile sale experimente, din care este vizibil, de exemplu rolul principalei scale de timp - respirația; tocmai în acele experimente în care începutul şi sfârşitul timpului au coincis cu Biblioteca "Runivers" treizeci N LANG E, în anumite faze ale respirației, eroarea medie în estimarea intervalelor a fost de doar , % din întregul interval, între timp, fără a se respecta această condiție (adică, odată cu eliminarea scalei de respirație), a crescut la , °/o În cel de-al doilea articol, M examinează fluctuațiile periodice ale atenției și critică în principal lucrarea pe această problemă a autorului acestui eseu El găsește acest lucru cu atât mai necesar cu cât, în cuvintele sale, "materialul livrat de această lucrare deja în prezent rătăcește fără schimbare de la o carte la alta și, acolo unde este cazul, este folosit sub formă de dovezi pentru metafizic ipoteze " Munsterberg, ca și autorul rezumatului, a constatat că stimulii vizuali slabi, fixați cu o atenție intensă, dau nu o senzație constantă, ci una intermitentă Dar, spune

el, Lange presupune greșit că motivul pentru aceasta este fluctuațiile unei anumite puteri de apercepție (atenție), pentru care școala Wundt merită atât de mult: cauza acestor schimbări (în puterea senzației) este pur periferică, aceste fluctuații depind de oboseală și de o nouă tensiune a aparatului acomodativ și de fixare al ochiului: un stimul vizual slab dă o imagine pe retină numai atunci când ochiul este acomodat cu precizie la o anumită distanță și este direct fixat; dacă aceste condiții, sub influența oboselii rapide a mușchilor oculari, sunt încălcate, senzația va dispărea evident Pentru a demonstra această poziție, M a făcut, printre altele, următoarele experimente: a) și-a pus înaintea ochiului la fiecare secunde sticlă prismatică și, făcând acest lucru, fluctuațiile menționate mai sus în puterea senzației au devenit mult mai puțin frecvente; motivul este clar: sticla prismatică deviază imaginea obiectului vizual fix; ochiul, prin urmare, trebuie să se întoarcă și această mișcare servește drept contrabalansare la oboseala fixării nemișcate; dacă oboseala nu apare atât de repede, atunci conform precedentului, ezitarea noastră ar trebui să devină mai puțin frecventă; b) în fiecare secundă obiectul vizual a fost acoperit pentru o clipă cu carton și, totuși, periodicitatea fluctuațiilor în puterea senzației nu s-a schimbat; acest lucru este de asemenea de înțeles, căci este clar că o astfel de închidere de moment nu facilitează deloc acomodarea și fixarea anterioară; b) mișcarea lentă a obiectului vizual elimină complet vibrațiile, adică senzație de slăbiciune întotdeauna Biblioteca "Runivers" BEITR Z EXPERIMENT PSIHOLOGIE ramane neschimbat; motivul pentru aceasta este același cu motivul încetinirii oscilațiilor în experimentul (a) În fine, d) respirația accelerată face oscilațiile mai frecvente, în timp ce respirația lentă le încetinește; acest lucru este de asemenea de înțeles, deoarece este evident că respirația crescută crește tonusul întregului sistem motor, în timp ce respirația lentă îl scade și, în consecință în primul caz, oboseala mușchilor oculari se instalează și ea mai devreme, în al doilea, mai încet Toate aceste experimente, spune M , arată că opinia lui Lange despre originea aperceptivă a oscilațiilor în cauză este falsă și că aceste oscilații depind pur și simplu de oboseala periodică a mușchilor oculari Înainte de a trece la prezentarea celorlalte două studii ale lui M , trebuie să spunem câteva cuvinte pro domo sua Neavând încă timp să repetă experimentele lui M , nu putem spune nimic despre fiabilitatea lor, dar admitem cu ușurință adevărul lor chiar și fără o astfel de verificare Și totuși, nu este deloc posibil să fim de acord că aceste experimente servesc ca o respingere a ipotezei propuse de noi despre natura atenției Această ipoteză a fost formulată în următoarele două propoziții: i) Toate reprezentările noastre sunt legate de acestea sau de alte mișcări: reprezentări vizuale, i despre obiecte care au o anumită formă, cu mișcări ale mușchilor oculari, cu ajutorul cărora percepem aceste forme, idei abstracte - cu mișcări expresive ale cuvintelor, din idei semnificante despre părțile corpului nostru - cu mișcări ale palpării lor, etc) Întărirea reprezentărilor noastre prin așa-numitele concentrarea atenţiei se realizează tocmai printr-o reproducere slabă a mişcărilor indicate, datorită căreia reprezentările asociate acestora sunt reproduse şi întărite Deoarece aceste mișcări, și în special contracțiile mușchilor oculari, sunt periodice, atunci întărirea senzațiilor slabe prin așa-numitele atenția se întâmplă și periodic, adică aceste senzatii slabe primesc, dupa intensitatea lor, vibratii Din aceasta se poate observa că obiecțiile lui M sunt destul de valabile împotriva cuiva care, ca și Wundt, vede în oscilațiile

considerate "oscilații ale forței centrale a apercepției", dar ele nu sunt deloc aplicabile ipotezei mele, căci eu , împreună cu Münster bergom, văd cauza oscilațiilor în aparatele motrice Adevărat, cred că contracțiile musculare periodice provoacă asocieri asociate acestora Biblioteca "Runivers" N LANGE iar cu ajutorul acestor din urmă intensifică senzația reală, M se străduiește să explice problema în afara unor astfel de asociații Dar în ceea ce privește acest punct de diferență, experimentele lui nu decid nimic Această confuzie a părerilor mele cu teoriile școlii Wundt este cu atât mai ciudată cu cât în ultima ed În "Psihologia sa fiziologică", Wundt însuși, după ce a dat o descriere a rezultatelor lucrării mele, respinge parțial concluziile din acestea tocmai din cauza dezacordului lor cu teoria sa a apercepției - În al treilea articol, M examinează ochiul, adică precizia cu care estimăm distanțele cu ochiul este o chestiune cel mai strâns legată de problema naturii concepțiilor noastre despre spațiu După ce a subliniat rezultatele a numeroase studii anterioare de același fel (Weber, Volkmann, Hegelmeier, Schoden, Kundt, Fechner, Lubert, Helmholtz, Wundt, Jastrov și alții), M indică sarcina principală a experimentelor sale Constă în investigarea ce semnificație are mișcarea ochiului în estimarea distanțelor cu ochiul Din observații diverse și precise, până la la număr, a rezultat că estimarea distanțelor depinde direct de condițiile de mișcare a ochilor: orice modificare a acestuia din urmă modifică acuratețea estimării și atâta timp cât aceste condiții rămân aceleași , estimarea rămâne constantă De aici, M concluzionează că spațiul nostru vizual este construit din senzațiile mișcărilor oculare și anume, în felul următor: iritația fiecărui punct de pe retina ochiului corespunde unei anumite cantități de rotație reflexivă a ochiului, transferând acest lucru iritație în zona centrală, cea mai sensibilă a retinei; cu cât aceste puncte laterale sunt mai departe de centru, cu atât mișcarea necesară este mai mare și următoarea iar senzația sa este mai intensă; în acest fel fiecare loc al retinei este asociat cu o anumită forță de senzație musculară; stabilirea unui sistem al acestor senzaţii musculare (după puterea lor) în legătură cu senzaţiile vizuale asociate acestora constituie reprezentarea noastră sistematică a spaţiului vizual Într-un articol despre simțul spațial al urechii, M explorează rolul canalelor semicirculare ale urechii în localizarea impresiilor acustice Subliniind conținutul lucrărilor anterioare dedicate aceleiași probleme (Kriz și Auerbach, Tarkhanov, Rozhdestvensky, Urbanchich, Preyer, Anna Tomașevici, Arn- Biblioteca "Runivers" BEITR Z EXPERIMENT PSYCHObOGIE Game și Breuer), M consideră că au stabilit doar două fapte principale și anume: a) localizarea impresiilor auditive este o funcție a canalelor semicirculare și b) iritația canalelor semicirculare provoacă mișcări ale capului (de-a lungul a trei planuri corespondente) Cum să combinați aceste două fapte de bază? Acesta este ceea ce urmărește să facă ipoteza lui M , conform căreia localizarea impresiilor auditive se produce tocmai datorită mișcărilor capului (la fel ca și localizarea vederii, iritația se datorează mișcărilor ochiului) Este neobișnuit ca senzațiile auditive în sine să aibă un caracter spațial definit, de exemplu nu au "semne locale": chiar și Urbancic a arătat că o senzație acustică poate rămâne neschimbată ca calitate și chiar putere, deși localizarea ei se modifică Se poate închipui că aceleași valuri de aer, care în cohlee dau naștere la impresii auditive, produc în canalele semicirculare o astfel de iritație deosebită, care nu este resimțită ea însăși, ci reflectorizant (poate prin cerebel) provoacă întoarceri speciale ale capului ; sistemul de senzații al acestor mișcări în

legătură cu senzațiile auditive generează sistemul nostru de "spațiu auditiv" În acele cazuri în care aceste mișcări sunt întârziate dintr-un anumit motiv, localizarea are loc în continuare conform memoriilor stabilite anterior (prin asociații) Baza acestei ipoteze este, în primul rând, o considerație biologică generală și, în al doilea rând, experimentele efectuate de M însuși cu mișcări intenționate, și acestea sunt tocmai întoarcerile reflectorizante ale capului, întorcând ochii, gura și nasul animalului spre sursa sunetului În ceea ce privește propriile experimente ale lui M , acestea, datorită complexității lor considerabile, nu pot fi prezentate într-un scurt rezumat Acesta este, în termeni generali, conținutul primelor două numere ale acestei ediții noi, extrem de interesante Savantul vast al autorului (el este doctor în filozofie și doctor în medicină), îndrăzneala și claritatea în formularea problemelor și experimentelor și utilizarea pricepută a autoobservării l-au plasat imediat pe Münsterberg printre primii psihologi ai timpului nostru N Lange zya Biblioteca "Runivers" P M O KI E BCI Y Mintea? o revizuire trimestrială a psihologiei și filosofiei octombrie , nr Herbert Spencer -Originea muzicii Între autor și Darwin există următorul tip de dezacord cu privire la problema originii muzicii Ambii cred că muzica s-a dezvoltat din sunete vocale, dar în timp ce autorul acordă o semnificație similară tuturor sunetelor care sunt rezultatul entuziasmului, Darwin o spune La baza originii muzicii se află doar acele sunete cu care, în opinia sa, bărbații au atras femelele Nu numai atât, Darwin chiar crede că organele vocale în sine au fost inițial utilizate și dezvoltate în scopul reproducerii Autorul își începe obiecțiile arătând cum originea multor sunete animale nu are nimic de-a face cu reproducerea Autorul îi reproșează apoi lui Darwin că a acceptat necritic noțiunea populară, creată "probabil de poeți", că cântecul păsărilor este legat de curte Spencer indică exemple care infirmă această opinie El afirmă că relația dintre curte și cânt nu este o relație de cauză și efect, ci o relație de coexistență: ambele sunt rezultatul unui exces de forță - ar fi deschisă: distanța dintre un om și o pasăre în o stâncă zoologică este prea mare pentru a o judeca prin analogie Mai mult, animalele mult mai apropiate de oameni nu scot sunete atunci când fac curte Darwin însuși admite că nu există încă nicio dovadă pozitivă cu privire la utilizarea mijloacelor lor vocale de către mamifere în scopuri de curte Autorul, prin abundente extrase din sociologia descriptivă, dovedește același lucru cu privire la rasele inferioare ale omului În cele din urmă, conchide, chiar dacă nu am avea toate aceste fapte, chiar și atunci procesul prin care sunetele de origine sexuală s-au dezvoltat în muzică ar rămâne totuși neexplicat Apoi Spencer îi replică lui Gurney; această obiecție are un caracter atât de detaliat încât nu poate fi rezumată Autorul constată peste tot că obiecțiile lui Gurney se bazează pe cunoașterea lui insuficientă cu legea dezvoltării Biblioteca "Runivers" M ΐ N Ώ Autorul își încheie articolul afirmând că multe dintre obiecțiile la teoria sa expuse în eseul "Despre originea și funcția muzicii" se bazează pe o neînțelegere A fost tratat ca și cum ar fi vrut să dea o teorie completă a muzicii, în timp ce el cerceta doar originea acesteia Pentru a preveni astfel de neînțelegeri pentru viitor și pentru a arăta cât de complexă trebuie să fie o teorie completă a muzicii, autorul enumeră părțile constitutive ale unui efect muzical Ele pot fi împărțite în cele care sunt legate de senzație, percepție sau emoție James Sully - Activitate mentală Sally ia în considerare doar latura cognitivă a activității mentale, lăsând senzația și reflexul atenției fără analiză Activitatea cognitivă se reduce la trei procese: diferențiere,

asimilare și asociere Diferențierea este trecerea de la omogen la eterogen; are loc treptat și, mai mult, în așa fel încât mai întâi caracterele generice să fie diferențiate, iar apoi cele specifice Discriminarea este un proces bazat pe, dar independent de, diferențiere Mai întâi este necesar ca "A" și "B" să fie diferențiate ca două impresii separate, iar apoi poate apărea deja o distincție: conștiința relației "A-B" Aici se alătură și legea schimbării sau relativității: conștiința presupune o schimbare a stărilor mentale; baza fiziologică a acestei legi stă în condițiile activității nervoase, în epuizarea nervilor de lucru Legea relativității determină semnificația puternică a contrastului, dar autorul îi contestă pe cei care reduc calitatea senzațiilor la influența contrastului, care, de exemplu, afirmă că negrul ni se pare negru doar atunci când îl comparăm cu albul Asimilarea este al doilea proces cognitiv Legea lui: asemănător se unește cu asemănător Asemănarea din punct de vedere al intensității poate fi completă și incompletă, iar din celălalt punct de vedere al extensivității, completă și parțială Autorul îi contestă pe Herbarteni, care înlocuiesc relațiile de asemănare și de asemănare cu relații de egalitate și inegalitate și reduc similaritatea incompletă la parțială, exprimată prin formula AB-AC Biblioteca "Runivers" P M O K I E B í· K I ñ Autorul este de acord că asemănarea incompletă poate fi redusă în multe cazuri la parțial, dar afirmă că există cazuri în care acest lucru nu se poate face: când în două senzații care nu sunt destul de asemănătoare nu se poate găsi acel element comun "A", care este cerut de formula AB-AC Asimilarea are loc: i) automată, sau recunoaștere, și) asimilarea comparației (asimilarea comparativă) Al treilea proces cognitiv este asocierea; se bazează pe două fenomene: retenţia şi reproducerea Cu toate acestea, reținerea joacă un rol important în toate tipurile de activitate mentală Nu trebuie să ne gândim că aceste trei procese merg unul după altul, ele au loc simultan, pentru că sunt strâns legate între ele În același număr al Mind sunt mai multe articole: Whittaker'a-Volkman's Psychology; Orange - Berkeley ca filozof moral; Croom Robertson - Münsterberg despre "senzația musculară" și despre "simțul timpului" P Mokievsky Lista articolelor din ultimele cărți ale revistelor filozofice străine) Revue philosophique Ed th Ri bot nr al II-lea noiembrie Durand (de Gros) Ce este fiziologia generală? E de Hartmann Axiologia și diviziunile ei F P a ul h ap Noua mistică P regnau d Originea sufixelor și mecanismul producerii cuvintelor în limbile indo-europene -Revista generală-Tan η egu Istoria conceptului de materie Recenzii critice ale cărților și recenzii ale revistelor străine - Nr Decembrie E de Robert Antinomii și tipuri de incognoscibil în filosofia evoluționistă A Binet Percepția la un copil -Recenzie generală -M Verne s Istorie și filozofie religioasă - Note și discuții - Léchalas Bazele experimentale ale geometriei Labande Despre cauzalitate Recenzii critice ale cărților și recenzii ale revistelor străine) Vierteljahresserift f Wissenschafteiche Philosophie Ed R avenarius Leipzig Nr al -lea A Doring Ce este timpul? I Petzoldt Maxima, Minima si Oekonomie (Al treilea articol) A Marty Despre vorbire reflexă, nativism și intenționat Biblioteca "Runivers" LISTA ARTICOLE ÎN PNOSTRAND FILOZOF JURNALAH dezvoltarea vorbirii (articolul al şaptelea) Recenzie de cărți Declarațiile autorilor despre cărțile lor Reviste Mesaje bibliografice) Philosophische Studien Ed W Wundt Leipzig V VIL Heft Wundt La doctrina mișcărilor spirituale Gotz Martius Despre timpul de reacție și durata percepției sunetelor A Kirschmann Despre relațiile cantitative ale contrastelor simultane de lumină și culoare) Jurnalul American de Pyehologie Ed Sala Stanley

Septembrie Vol III nr H Donaldson Observații anatomice ale creierului și ale unor organe de simț ale orbului și surdo-mut Laura Bridgman H o dg e Eseu despre istoria acţiunilor reflexive loseph Le Conte Despre un fenomen vizual curios W Nu da Despre cronoscop Revizuirea literaturii psihologice) Rivista di filosofia Scientifica Dir Enrico Morselli, ed Eugenio Tanzi Milano Vol IX Kh LXXXII noiembrie Cardini Giulio Funcția libertății în evoluție Tedeschi Enrico Studii în Etnografie Comparată Un studiu despre originea sărutului Iowaechini Alfonso Sufletul animalelor în comparație cu sufletul omului -Recenzie generală* -M aggi Leopoldo Studii de morfologie comparată Cam al treilea ochi al omului - Revizuire analitică - Faggie Adolfo Filosofia inconștientului Bibliografie Reviste B REVISTELE SPIRITUALE RUSE Revista Ortodoxă "Credința în Dumnezeu, originea și temelia ei" - A I Vvedensky (Continuare Capitolul V: Teoria lui Spencer și o privire generală asupra predării filozofiei experimentale despre originea și fundamentele credinței în Dumnezeu Nr , pp - ; No u, pp -) Numele lui Spencer este destul de bine cunoscut celor interesați de dezvoltarea gândirii filozofice, iar lucrările sale: "Principii de bază", "Fundamentele sociologiei" și tratatul "Trecutul și viitorul religiei" au fost traduse în rusă * / Prin urmare, nu este nevoie urgentă să-și expună părerile despre originea și fundamentele religiei, odată ce- *) Primele două au apărut ca ediții separate; traducerea acestuia din urmă a fost publicată în Russian Wealth pentru Biblioteca "Runivers" X popov răsucite în cele trei lucrări numite și citate pe scurt de domnul Vvedensky (p -); dar este necesar să atingem remarcile critice pe care acesta din urmă le face asupra sistemului autorului, care se bucură de aproape mai multă popularitate în Rusia decât în străinătate Împreună cu criticii francezi ai lui Spencer (Carot, Revilem și alții), domnul Vvedensky este înclinat să considere cercetările sale în domeniul religiei mai degrabă o experiență decât un sistem Îndoiala cu privire la meritul științific al opiniilor lui Spencer începe cu contradicția concluziilor sale finale În Principiile sale fundamentale, el susține că ultimul fundament al credinței în Dumnezeu este o conștiință nedefinită a unei forțe absolut de neînțeles care se găsește în fenomenele universului (agnosticism); Între timp, ca și în Fundațiile sociologiei, el încearcă să derive ideea lui Dumnezeu din cultul strămoșilor, iar funcția religioasă din frica de morți ' Este destul de dificil să reducem aceste două puncte de vedere la unitate dacă nu se renunță la niciuna, adică fie recunoaștem închinarea strămoșilor nu ca rădăcină, ci doar una dintre formele de credință (pe care Spencer însuși nu o dorește), fie pune gândul la o singură zeitate nu ca început, ci sfârșit al dezvoltării religioase (care este contrazis de unele fapte) Între timp, Spencer, chiar și într-un tratat special, atacat critic, Trecutul și viitorul religiei, nu a avut grijă să se exprime suficient de clar despre care dintre începuturile menționate mai sus, ideea unității puterii mondiale sau despre reprezentarea unei multitudini de spirite, el consideră a fi adevărata bază a ideilor religioase, sau pentru a arăta în ce relaţie se află aceste principii, dacă acţionează împreună Având în vedere acest lucru, domnul Vvedensky distinge în concepțiile lui Spencer "agnosticismul" său și "euhemerismul lui transformat"*) și le examinează critic pe ambele separat Pentru a vedea pe drept rădăcina religiei în frica omului primitiv de morți, este necesar să se demonstreze că cultul morților sau strămoșii de pretutindeni au determinat începutul religiei; între timp, nici vechii, nici noii adepți ai lui Euhemerus nu au reușit să demonstreze că el este un necesar /' *) Pe numele străvechiului (născut

c î Hr) cu același nume gânditor, care a început să obțină mai întâi credința în Dumnezeu din cultul strămoșilor Biblioteca "Runivers" REVISTELE SPIRITUALE RUSE £ > sfântul început al credinței, iar știința arată că acest cult este doar una dintre formele religiilor preistorice și, în plus, nu și cea mai veche Dar chiar și acolo unde cultul strămoșilor este larg răspândit, el nu garantează o credință indispensabilă în spiritele nemuritoare și, de asemenea, este susținut nu din frică, ci mai degrabă din moartea îndurerată a celor dragi Astfel, fundamentarea faptică a premiselor care stau la baza viziunii euemeristice a lui Spencer nu poate fi considerată suficientă Euhemerismul este, de asemenea, insuficient ca sistem, deoarece refuzând să prezinte o modalitate exactă de a transfera mai multe idei despre spiritele strămoșilor la ideea de cel puțin aceeași forță unică de necunoscut, nu explică prin aceasta grupul de fenomene care urmează să fie investigat Rămâne doar să subliniem motivul pentru care Spencer, chiar și după atacurile și remarcile criticilor, nu a încetat să-și păstreze punctul de vedere asupra originii religiei - și domnul Vvedensky îl vede în predilecția excesivă a celebrului autor pentru teoria evoluției, pentru a cărei justificare este foarte potrivită teoria lui Euhemerus Aceeași predilecție pentru evoluționism l-a determinat pe Spencer să comită erori de metodă: în cuvintele unuia dintre cei mai demni critici ai lui Spencer, el a ignorat sau a fost nevoit să reinterpreteze atât de multe fapte încât "strângând tot ceea ce ocolise cu ajutorul a o mie de argumente, este Ar fi foarte ușor de dezvoltat o teorie, diametral opusă teoriei sale" (Reville) - Agnosticismul lui Spencer, limitat de el însuși la sfârșitul eseului "Principii de bază", când a recunoscut în baza religiei ideea nu numai de incognoscibil, ci de incognoscibil ¿ila, deși are mai mult psihologic și datele științifice din spatele ei nu pot fi totuși acceptate ca o teorie perfectă și incontestabilă Oricare ar fi concepțiile teoretice ale omului, ele conduc în mod necesar la descoperiri practice corespunzătoare Chiar dacă ar fi de acord cu Spencer că orice concepție religioasă se reduce inevitabil la agnosticism, atunci ar rezulta că ar fi absolut necesar să recunoaștem unitatea completă a moralității religioase, care, având în vedere multitudinea de cazuri negative, nu poate fi realizat Pe de altă parte, ca sistem, agnosticismul în sine nu promite oamenilor nimic nici în sfera moralității, nici în domeniul științei "O teorie care neagă personalitatea lui Dumnezeu, în mod natural și logic Biblioteca "Runivers" X popov duce în mod evident la negarea personalității omului" (F Porter), condiția în care progresul moral al omenirii trebuie să se oprească; și asimilând la tot ceea ce nu este cunoscut de omenire proprietatea incognoscibilității, această teorie limitează limitele științei la domeniul intereselor practice, condiție care cu greu poate fi acceptată de curiozitatea umană Concluziile lui Spencer reprezintă ultimul cuvânt al științei experimentale cu privire la chestiunea fundamentelor religiei Făcându-le, a căzut într-o dublă eroare; dar în timp ce una dintre erorile sale este o eroare în opiniile lui Spencer personal, alta este un produs fatal și inevitabil al empirismului în general și se datorează metodei și caracterului său Empirismul, în persoana celor trei reprezentanți considerați, a constatat că conținutul credințelor religioase este determinat de trei idei: forță, infinit și viață personală, iar în aceasta a făcut destul de mult, deoarece ideea de \u b "Viața personală și puterea infinită este ideea supremă a fenomenologiei conștiinței religioase* Înaltul merit al empirismului constă în faptul că a contribuit la formularea

științifică, neobișnuit de precisă și amănunțită a acestei concluzii Dezacordul lui cu încercarea lui Spencer de a explica procesul religios real din cultul strămoșilor nu este deosebit de important Dar concluzia numită a empirismului despre conținutul conștiinței religioase nu epuizează problema adevăratelor fundamente ale religiei Care este motivul obiectiv al credinței umane universale într-o singură forță infinită? După cum sa subliniat mai devreme, răspunsul lui Mill la această întrebare s-a dovedit a fi insuficient atât din punct de vedere subiectiv cât și din punct de vedere științific obiectiv Spencer a abordat adevărul când a subliniat un astfel de motiv în cunoașterea experimentală, dar nu a rezolvat problema, deoarece a recunoscut conținutul unei idei religioase ca fiind de necognoscibil În acest moment, teoria lui Spencer a arătat clar neputința empirismului de a rezolva problema religiei în mod empiric Și într-adevăr, problema începuturilor și originii religiei se află în afara limitelor empirismului și, prin însăși natura sa, necesită rezolvare pe baza filozofiei raționale, care operează din concepte mai largi și mai generale despre om și univers Soluția întrebării pe temeiuri rațional-filosofice trebuie să fie dedicată unui nou departament de cercetare de către domnul Vvedensky · ; X Popov Biblioteca "Runivers" III Recenzie de cărți ETICA Problema etică de dr Paul Carus Trei prelegeri Chicago Fără a prezenta vreun fenomen științific și filozofic serios, pamfletul doctorului Carus merită totuși toată atenția noastră, ca semn remarcabil al vremurilor Caracterizează extrem de viu starea anarhică a celui dezorientat, și-a pierdut credința anterioară și nimic care să o poată înlocui cu gândurile omenirii moderne Prelegerile lui Carus sunt produsul unei dorințe extrem de sincere și în sine profund simpatice a societății moderne americane de a găsi baze solide pentru convingere și acțiune morală, dar o aspirație care, din păcate, decurge din neînțelegeri și ajunge la neînțelegeri Acest efort, exprimat, bineînțeles, în concordanță cu caracterul oamenilor de afaceri americani "luminați", în primul rând în înființarea diferitelor societăți etice (Societies for ethical culture), acum, se pare, tocmai toată acea parte imensă a societății americane este cea care a renunțat hotărâtor și pentru totdeauna la orice metafizică și orice religie deschisă Pozitivismul, care neagă atât un Dumnezeu personal, cât și tot ceea ce este mistic și metafizic, stă la baza acestor aspirații și dogma de bază a tuturor acestor "societăți" care își pun sarcina de a "înființa Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE etica și religia pe baze pozitive, științifice" Această sarcină apare tocmai din pierderea fostelor fundamente neștiințifice ale eticii și religiei "Vechile temelii ale eticii religioase", spune Karus, "s-au uzat și din acest motiv, doar din acest motiv, problema etică a devenit cea mai arzătoare problemă" (p) Desigur, pentru a îndeplini o sarcină precum "construirea eticii și religiei pe o bază științifică pozitivă", este necesară o definiție complet originală a conceptelor nu numai de etică, ci și de religie și știință Această definiție constituie, în opinia noastră, cea mai interesantă parte a pamfletului doctorului Carus, făcându-l un "semn al vremurilor" Cel mai puțin original pentru el este conceptul de știință Aici el nu merge mai departe decât cel mai obișnuit pozitivism cu motto-ul "savoir pour prévoir Pentru el, înțelegerea în general nu este altceva decât cunoașterea uniformităților din faptele experimentale (p) iar sarcina cunoașterii este aplicarea ei practică "Teoretizarea fără o sarcină practică, conform convingerii sale, este o afacere goală" (p) "Cunoașterea transformă mișcarea în acțiune Acțiunea depinde de cunoaștere, iar

singura sarcină a cunoașterii este aplicarea ei la acțiune în acest sens, orice cunoaștere trebuie să aibă o aplicație etică și nu există descoperire științifică care să nu poată fi formulată ca prescripție etică" (-)) Din acest punct de vedere, etica fiecărui popor este aplicarea practică a viziunii sale asupra lumii ( ), o viziune asupra lumii din care, desigur, este exclus tot ceea ce este inaplicabil, mistic și metafizic Aplicabilitatea este criteriul cunoașterii Dar, în același mod ca și cunoștințele aplicabile, se dovedește pentru Dr Karus și religie "Ce este religia?" spune el "Religia este o viziune asupra lumii aplicată vieții practice Aceasta este teoria lumii în aplicarea ei etică Aceasta este filozofia, ca principiu care reglementează acțiunile ( ) Diferența dintre filozofie și religie constă doar în faptul că prima este viziunea asupra lumii a unui individ, iar a doua este viziunea asupra lumii a masei și, de asemenea, în predominanța relativă a părții teoretice sau practice Fiecare religie este o filozofie, iar fiecare filozofie este o religie" (îbid) Deoarece aplicabilitatea practică este în egală măsură criteriul științei și al religiei, tot ceea ce este inaplicabil trebuie exclus din aceasta din urmă, adică totul mistic și transcendent "Asemenea științei, religia trebuie să se dezvolte până la un stat integritatea științifică Va deveni un sistem științific de adevăruri, investigat și dovedit prin metode științifice obișnuite "(-io) Noua "religie științifică", bazată pe fapte, nu recunoaște un Dumnezeu personal, ci recunoaște în schimb o putere care domină universul, o lege care nu este personală, ci suprapersonală (superpersonală) În ea, noua "rugăciune științifică" va consta și nu în închinare (adorarea), ci în ascultarea de lege (- i) Religia aici se bazează în întregime pe faptele experienței, iar conținutul ei se reduce exclusiv la reguli morale de conduită ( ) Așa este conceptul de religie al lui Carus, în esență identic cu conceptul de religie al contelui nostru Leon Tolstoi, exprimat doar într-o formă ceva mai sobră și mai coerentă Totuși, chiar și în Carus ne întâlnim cu șmecheria preferată a contelui L N Tolstoi: confirmarea negării sale a religiei deschise prin texte din Evanghelie și Apostoli (de exemplu, p etc) Cum rezolvă Karu o problemă etică specială pe baza conceptelor sale de "știință practică" și "religie științifică"? Această soluție este partea cea mai slabă din întreaga carte a lui Carus, al cărei interes aici este dat doar de câteva remarci critice foarte potrivite, care mărturisesc o scindare importantă care se strecoară aparent în însăși dogma pozitivismului și evoluționismului Este curios să citim de la un evoluționist că "aproape toate progresele se realizează în direcția celei mai mari rezistențe, dezvoltarea în direcția celei mai mici rezistențe este distrugere" ( ), precum și să întâmpinăm criticile sale foarte spirituale la adresa utilitarismului (și urm) și teoria adaptării (pp IV etc) De asemenea, este curios să întâlnești un pozitivist cu o afirmație serioasă că "substanța lumii nu poate fi materie moartă" ( ) Dar în soluția sa pozitivă la problema etică, Karus, din păcate, nu a spus nimic interesant și original Iată o neînțelegere pură, o uitare a condițiilor cele mai elementare ale oricărei etici posibile în general Carus își înțelege destul de corect sarcina filozofică, deoarece constând nu în inventarea de noi reguli și reglementări morale, conținutul eticii a fost de multă vreme excelent și a fost pe deplin exprimat în religiile din trecut - Vede această sarcină doar în indicarea temeiului obligației corpul acestor reguli pentru noi (de ce? datoria, "de ce a trebuit) S-ar părea - realizând că nu este nevoie să compunem din nou etică;

construit artificial și că trebuie doar explicat și justificat, autorul ar fi trebuit să înțeleagă că această explicație și justificare nu trebuie căutată în nicio construcție complexă și artificială, mai mult sau mai puțin compusă și controversată, ci că fundamentul vieții etice este nevoie doar deschisă și indicată în conștiința generală și imediată a omenirii Într-adevăr, soarta moralei umane ar fi extrem de regretabilă, dacă aceasta din urmă ar fi complet lipsită de fundamente înainte de apariția uneia sau aceleia descoperiri științifice, înainte de asimilarea generală a uneia sau aceleia teorii științifice de către omenire! În același timp, la urma urmei, întreaga umanitate, fie că nu este familiarizată cu această teorie, fie că nu este la înălțimea acestei descoperiri, fie în cele din urmă nu recunoaște această teorie ca fiind consistentă, s-ar afla complet în afara vieții morale, s-ar lipsi de vreo morală! Omenirea nu ar trebui să aștepte, pentru a trăi o viață morală, nu doar dezvoltarea (de neconceput) completă a științelor *), ci măcar "succesele" uneia sau alteia științe emergente sau controversate (de exemplu, sociologia?), așa cum îi sfătuiesc unii pe scriitorii ruși! Între timp, Carus nu indică nicio altă justificare și fundament a moralității, doar una dintre numeroasele teorii posibile ale vieții mentale, care este destul de complexă și incompletă Pentru o asemenea fundamentare și justificare, s-a dovedit a fi necesar ca el să cunoască, în primul rând, întreaga istorie a dezvoltării spirituale de la primele priviri ale vieții organice pe pământ *) de exemplu un astfel de cod complet de adevăruri științifice, la crearea căruia a lucrat cândva fondatorul pozitivismului, O Comte, sperând că, pentru a atinge acest scop, omenirea va renunța de bună voie la libertatea cercetării (care, se presupune, este doar principiul) de critică, de reorganizare, dar nu de organizare) și să se supună voluntar în probleme etice verdictelor consiliului de știință "competenți" pozitivi Desigur, în domeniul științei este la fel de puțin fezabil să renunți la libertatea cercetării - sfârșitul științei - ca și în domeniul moral - renunțarea la propria judecată cu privire la acțiunea justificată sau condamnată (din autonomie), adică , sfârşitul moralităţii Iar această judecată este la fel de inamovibilă din viața unei ființe conștiente de sine (deci judecându-se pe ea însăși) precum dezvoltarea și îndoiala sunt dintr-o știință care se ocupă cu un câmp de experiență infinit, fără sfârșit Biblioteca "Runivers" ETICĂ minge ( ) Ce fel de psihologi spera să învețe despre asta cu siguranță - suntem hotărât perplexi Atunci s-a dovedit a fi necesar să se refere la legea eredității, potrivit căreia "viața spirituală a strămoșilor noștri continuă în noi", iar viața noastră spirituală continuă în copiii noștri El are nevoie de aceasta pentru a stabili necesitatea dezvoltării continue a sufletului unei singure umanități ( ) și conceptul de continuitate a vieții spirituale a umanității în ansamblu În aceeași viață a sufletului omenirii, el vede cel mai înalt și indiscutabil criteriu moral căutat Din punctul de vedere al acestuia din urmă, "putem spori sau întârzia dezvoltarea vieții psihice umane: toate eforturile care vizează păstrarea și dezvoltarea acesteia sunt bune, toate eforturile care se străduiesc să o distrugă sunt rele ( ) Având în vedere acest criteriu, atunci când decidem asupra unei acțiuni, trebuie să avem în vedere nu doar momentul prezent, ci toată eternitatea, având în vedere binele "întregului neam uman în toate generațiile sale viitoare" ( ) În același timp, fiecare motiv trebuie să fie precis "cântărit în raport cu toate celelalte motive ale prezentului și viitorului" ( ) Se poate ca această considerație de "eternitate" și toate motivele "totul - viitorul tuturor generațiilor viitoare" să contribuie la viața

"sufletului unei singure umanități" - nu știm Dar, fără îndoială, știm că, dacă o astfel de considerație s-a dovedit a fi necesară pentru o "decizie asupra unui act moral", atunci nici o astfel de "considerare" nu se va sfârși vreodată pe pământ și, prin urmare, nici o singură decizie morală, nici măcar o singură decizie morală act moral va avea loc ! Biata umanitate, dacă Carus are dreptate în justificarea eticii, va rămâne fără moralitate rezonabilă, în ciuda bunelor intenții ale lui Carus și a invențiilor sale nu noi de știință "morală" și religie "științifică" Cartea este scrisă foarte viu și clar, pe alocuri chiar și genial În ceea ce privește prezentarea, autorului nu i se poate reproșa decât nădejdea excesivă cu care se adresează, de exemplu cu conceptele lui Kant de "a priori" și "imperativ categoric" (pp și), încercând să le încadreze în propria sa viziune, destul de nekantiană *) · *) Despre o autonomie care nu depinde nici de recunoașterea uneia sau aceleia teorii psihologice sau cosmice, nici de "considerarea consecințelor" , cu Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE În concluzie, ceva deopotrivă comic și în același timp emoționant în naivitatea sa și caracterizează destul de viu gusturile și obiceiurile mentale ale societății filosofice americane "luminate" Fiecare dintre cele trei prelegeri incluse în pamfletul lui Carus se încheie cu un rezumat poetic Iată o traducere literală a unuia dintre aceste rezumate, pentru ca cititorul să poată judeca gradul poeziei sale: "Libertatea omului nu este arbitrar, nici acțiune fără motiv: libertatea omului este ascultarea de legea proprie a sufletului; căci anarhia fără lege vă lasă ca sclavi Înștiințare! Libertatea este cu adevărat autonomia voinței Cel slab caută plăcerea - rezultatele previziunii nau-nàiort, socotiți cu legea și măsura Naturii; un singur adevăr te va elibera!" (pag) Așadar, America, în fața lui Carus, ne îmbogățește nu numai cu știință "morală" și religie "științifică", ci și cu poezii "științifice"! P Astafiev METAFIZICA Alfred Fouillée L'évolutionisme des idees forces XIVA Paris Felix Alcan O trăsătură caracteristică a teoriei evoluției, așa cum este înțeleasă de majoritatea oamenilor de știință moderni, este faptul că faptele vieții mentale nu sunt recunoscute ca având o semnificație independentă - sunt ceva superficial și suplimentar, în cuvintele lui Maudsley, epifenomenale Împotriva unei asemenea înțelegeri, Fouillée este înarmat cu toată puterea talentului său în cartea sus-menționată, care a fost întocmită din articole plasate în Revue philosophique în cursul anului în curs El crede că filosofia sa a forțelor-idee poate și ar trebui să înlocuiască teoria dominantă a evoluționismului exclusiv mecanic În acest eseu, pe lângă prevederile generale care alcătuiesc introducerea, găsim o analiză a următoarelor întrebări * O justificare karus a eticii este evident exclusă, dar între timp autonomia necondiționată a unei ființe morale este esențialul învățăturii morale a lui Kant! Biblioteca "Runivers" METAFIZICĂ caracterul general și semnificația stărilor de conștiință, forța mentală și corelarea lor, critica teoriilor despre om-automat Printr-o idee, autorul înțelege orice stare de conștiință și crede că elementele de conștiință, senzațiile, aspirațiile sunt inseparabil îmbinate Chiar dacă ideile nu creează mișcări noi și chiar date directe deja date, semnificația lor constă în faptul că mișcările în sine nu pot fi lipsite de un element psihic Materia se manifestă în mișcări care presupun anumite schimbări în relațiile în timp și spațiu Pentru fizică acești termeni rămân x, y, z; dar metafizicul poate, prin analogie, să atribuie acestor necunoscute o anumită semnificație și, în plus, doar o semnificație psihică Relația reciprocă a fenomenelor fizice este aceeași cu cea a celor mentale: primele sunt indisolubil

legate de cele din urmă, dar cele din urmă se bazează pe procesul primar de atracție-senzație (apetit-senzație); dacă nu vrem să ne oprim asupra unui dualism de neînțeles, atunci trebuie să admitem că același proces stă la baza fenomenelor fizice, dar într-o formă mai grosolană Știința presupune o unitate de bază între subiect și obiect, metafizica caută această unitate, dar este ciudat să o plasăm undeva în lumea transcendentă, este în acea lume din care noi înșine reprezentăm o parte; de aceea, este necesar să se admită unitatea legilor fundamentale pentru fenomenele fizice şi psihice Fără îndoială că, afirmând că numai relațiile mecanice și matematice sunt valabile, avem o afirmație metafizică care depășește granițele experienței noastre posibile: este imposibil să o dovedim Principala greşeală a evoluţioniştilor este că acceptă evoluţia ca lege, adică produce efectul pentru cauză O floare nu există pentru că are un anumit număr, determinat de petale, ci, dimpotrivă, acest număr de petale este determinat de forța sa productivă, din care rezultă o anumită formă Spencer ia rezultatul drept o lege primară, la fel ca și cum s-ar fi crezut că modelul de pe țesătură produce țesătura, și nu firele, războaiele și țesătorul Pentru astfel de gânditori, mecanismul este, parcă, o necesitate impusă din exterior, condiția primară a obiectelor înseși Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE supa de varză, în timp ce este o expresie a activității lucrurilor în raport cu mediul înconjurător, o consecință a proprietăților interne constante și a relațiilor lor reciproce Natura nu cunoaște legile noastre - sunt doar formule ale minții noastre, simple simboluri De exemplu, un corp cade nu din cauza legii fizice a gravitației, ci din cauza unei energii interne, pe care o putem judeca doar prin analogie cu sentimentul nostru interior Sarcina filozofiei ideilor-forțe este de a arăta că procesele voliționale mecanice și conștiente sunt o singură realitate, care în dezvoltarea ei este diversificată datorită diferitelor moduri de percepere a acesteia Nu există nimic întâmplător, de prisos, epifenomenal în univers; umbra care fuge dinspre călător este o parte a cosmosului, la fel ca și călătorul însuși De ce un asemenea dispreț pentru datele spirituale? Foulier se răzvrătește cu pasiune împotriva celor care susțin că conștiința nu are nicio influență asupra mersului lucrurilor, că dacă ar fi înlăturată, totul ar continua ca înainte - Constantinopolul ar fi luat de turci, Spinoza și-ar scrie etica etc ipoteze, speculații peste probabilități goale (sur des possibilités en l'air) F numește astfel de raționament Ei uită, spune el, că, din moment ce conștiința există, ea are un motiv pentru ea, iar aceste motive fac parte din totalitatea fundamentelor lumii, unde fiecare lucru este o funcție a altora, astfel încât un set de lucruri poate fi înlocuit cu altul , ca în ecuațiile algebrei abstracte; dar în realitate nu există trupuri fără un principiu spiritual Cu mare dreptate, s-ar putea presupune că Constantinopolul ar fi fost luat dacă nu ar exista ziduri, nici arme, nici Constantinopol însuși Filosofii evoluționari se pot abține de la ipotezele transcendentale, dar este ilegitim să caute în acte mecanice și automate explicații ale faptelor conștiinței A explica funcțiile reflexive și automate ale creierului prin slăbirea și dispersarea unei abilități primare de a simți este o inducție complet legitimă, care nu încalcă legea continuității, ci, luând ca punct de plecare un mecanism brut, ca date inițiale ale evoluției, insensibile și fără Biblioteca "Runivers" METAFIZICĂ corpuri vitale, este imposibil să treci la viață și conștiință fără un "salt de moarte" În domeniul psihologiei, F trebuie să se lupte cu doctrina ideilor-reflexe În opinia sa, a elimina elementul activ din sfera

vieții mentale înseamnă a elimina psihologia La baza stă procesul volitiv, care nu poate fi descompus; mișcarea voliționala s-a redus încetul cu încetul la una mecanică și, parțial datorită obișnuinței, parțial datorită eredității, a devenit un act reflexiv pur automat Realitatea se dezvăluie direct în aspirație (apetit) și își manifestă relațiile cu mediul sub masca unui mecanism În ciuda faptului că la baza vieții mentale se presupune că este voința care precede conștiința, F a supus unei critici stricte doctrina conform căreia fundamentele conștiinței sunt inconștiente El numește filosofia lui Hartmann mitologia inconștientului Analizând faptele conștiinței, ajungem la un caz analog analizei microscopice; nu putem prinde elementul conștiinței doar din cauza ușoarei sale tensiuni, dar nu există nicio îndoială că dacă creștem puterea de observație, atunci obscurul va ieși mai luminos și nu vom găsi nicăieri inconștiența completă și indiferența Teoria ideilor - reflexe se bazează pe unitatea compoziției stărilor de conștiință Baza se presupune a fi senzația unui șoc, iar combinația cantitativă a șocurilor produce o diferență calitativă a senzațiilor Toată această teorie este generată de abstractizare nelegitimă; găsind doar reprezentări în stări mentale, în final subiectivul este întunecat de obiectiv, iar acesta din urmă se reduce la un mecanism; elementul dinamic este expulzat și ideea este ceva imobil, lipsit de viață, iar între timp în fiecare stare de conștiință există condiții pentru schimbarea ei Dar, recunoscând forța din spatele ideilor și stărilor de spirit, se pot avea două puncte de vedere: fie să atribuim această forță obiectelor care interacționează - aceasta este teoria lui Herbart și asociaționiștilor, fie să atribuim forță subiectului însuși, capabil să se străduiască și să influențeze obiecte - teoria lui Fulier Iată, în termeni generali, conținutul unei noi cărți a unuia dintre cei mai talentați filozofi francezi Până la finalizarea completă a lucrării lui, să facem doar o scurtă critică Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți Observație În ciuda tuturor dorinței sale de a elimina dualismul "inexplicabil" și de a stabili o viziune monistă asupra lumii prin predarea sa despre idei-puteri, de fiecare dată când vine vorba de interacțiunea dintre lumea mentală și cea fizică, autorul observă confuzie de expresii și vag de gândire Se poate observa că dualismul este departe de a fi eliminat chiar și pentru el însuși Cartea lui Fulier oferă atât de multe gânduri valoroase încât ar fi de dorit să o vedem și în traducere rusă Yu B-v ISTORIA FILOZOFIEI Paul Janet La Philosophie de Lamennais Paris Într-unul dintre ultimele volume ale Bibliothèque de la Philosophie contemporaine, Paul Janet și-a asumat dificila sarcină de a rezuma părerile filozofice ale lui Lamennet într-o schiță completă și completă și, pentru a fi corect față de el, și-a îndeplinit această sarcină în mod admirabil În primul capitol al lucrării sale el vorbește despre Lamennet ca teolog și teocrat; în al doilea, despre liberalismul său și rolul său politic după Revoluția din iulie; și, în cele din urmă, în al treilea, el îl caracterizează pe Lamennay drept metafizică și estetică În special, primele două capitole sunt interesante pentru caracterizarea strălucită și talentată a relației dintre biserică și stat în Franța în timpul Restaurației, rolul jucat în această mișcare de starețul Lamennay, pe atunci încă un legitimist extrem și ultramontan, trecerea sa la partidul liberal și la catolicismul liberal al școlii Montalembert și, în cele din urmă, ruptura sa finală cu catolicismul și monarhia Dar cel de-al treilea capitol, consacrat în mod special concepțiilor filosofice ale lui Lamennay, prezintă un interes considerabil, cu atât mai mult cu cât în această ultimă

privință Lamennay este puțin cunoscut în Europa și chiar în Franța complet uitat Între timp, cel puțin din punct de vedere istoric, filosofia lui Lamennay merită o atenție serioasă, ca un ecou îndepărtat, destul de independent, al filosofiei lui Schelling, în legătură cu unele dintre principalele prevederi ale lui Platon Sistemul filozofic al lui Lamenne, expus de el în Esquise d'une philosophie, este singura fi completă Biblioteca "Runivers" ISTORIA FILOZOFIEI sinteză filozofică apărută în Franța în secolul al XIX-lea, dar, dintr-o întâmplare ciudată, a rămas o încercare complet izolată și nici nu a creat spectrul unei școli Urmând exemplul metafizicienilor germani de la începutul acestui secol, La Mennay pleacă de la conceptul de ființă în general și afirmă, ca fapt primar, existența a două forme de ființă: Infinitul și Finitul, care nu pot fi deduse unul din celălalt Dumnezeu și lumea nu sunt dovedite Scopul filozofiei nu este de a le dovedi existența, ci de a le cunoaște Dumnezeu sau Substanța conține în sine trei proprietăți de bază, fiecare dintre acestea putând fi considerată ca fiind un întreg, dar care, totuși, diferă unele de altele, astfel încât dogma trinității lui Dumnezeu este adevărată din punct de vedere filozofic La Mennay, urmând exemplul lui Platon, spune că în Dumnezeu există un principiu de distincție (principe de distinction), care îi permite să fie și unul și mulți Lamennet încearcă să deducă a priori cele trei proprietăți esențiale ale lui Dumnezeu: pentru a fi, spune el, este necesar să poți fi; de aici Puterea De altfel, este necesar să fie cutare sau cutare, să aibă o formă - într-un cuvânt, să fie inteligibil; dar în inteligibilitatea absolută, sau în ceea ce este rezonabil, nu diferă de Inteligență În fine, este necesar principiul unității, adică Dragoste Astfel Puterea este Tatăl; Minte emanând din Putere - Fiul; Dragostea este Spirit Aceste idei amintesc de Tom Campanella, dar sunt fundamentate în felul lor Creația este realizarea ideilor divine în afara lui Dumnezeu; nu este nici o emanatie, ca la Platon, nici o creatie ex nihilo Crearea este participare (participare) Dumnezeu extrage din substanța sa toate ființele și nu este posibil să presupunem că toate substanțele ar fi ceva; dar aceasta nu este o emanatie necesara, este un act liber al vointei În universul creat este necesar să se facă distincția între materie și corpuri Materia nu este mai mult decât o limită (limită); este principiul divin al distincţiei realizat în exterior Tot ceea ce este pozitiv în trup este spiritul Dar spiritul, fiind creat, este limitat Ceea ce nu este mai mult decât o diferență devine în realitate un obstacol Cu toate acestea, materia nu este neființă: este o realitate, de neînțeles în sine, pe care o înțelegem doar ca limită a spiritului; de aceea fiecare fiinţă creată este şi spirit şi materie în acelaşi timp Un singur Dumnezeu Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE complet intangibil Așa cum universul Îl reprezintă pe Dumnezeu, în primul rând, prin substanță, care este spirit și, în al doilea rând, prin limită, care este materie, el îl reprezintă și pe el și triplicitatea ei Trei fețe divine se dezvăluie psihologic în om și fizic în trei forțe: electricitate, lumină și căldură, El există la toate nivelurile ființei - mai întâi în formele cele mai ascunse, apoi - în forme din ce în ce mai dezvoltate, trecând mereu de la simplu la complex Astfel Lamennay a aplicat filozofiei principiul evolutionismului, pe care, după toate probabilitățile, l-a împrumutat de la Schelling și care a primit ulterior o dezvoltare atât de semnificativă Lamennet își bazează teoria cunoașterii pe principiul acordului universal Cu această ocazie, Janet face o remarcă curioasă S-a arătat de mai multe ori că, în forma sa absolută, această doctrină a consimțământului universal este cu totul insuportabilă; dar, potrivit

lui Janet, există ceva adevăr în asta Nu este altceva decât o afirmare a unui fapt, recunoscut de conștiința fiecăruia, când se spune, de exemplu, că fiecare dintre noi se îndoiește de sine până în momentul în care opinia este singură și nu este de acord cu opinia altora și este afirmat în propria părere atunci când este împărțit se hrănește cu alții De aici, pentru cei care au o părere certă, necesitatea de a se organiza în grupuri, de a forma secte, școli, partide, într-un cuvânt, de a crește importanța fiecărui vot individual prin autoritatea numărului de voturi Dar grupul, în sine, nu este infailibil; grupul poate greși la fel de mult ca și individul; prin urmare, cele mai bune minți simt nevoia să se elibereze de grupuri, secte și școli și să intre în acord cu alte școli, grupuri, secte și când găsești acel punct asupra căruia toată lumea este de acord, te simți complet mulțumit de conștiința ta corectitudine Chiar și în știință, acordul universal este un criteriu ferm al adevărului Absolut adevărat este incontestabil Argumentul este doar o căutare a adevărului Argumentul principal al pozitivismului împotriva metafizicii se bazează, tocmai pe eternele dispute ale metafizicienilor între ei, în timp ce în știință există un grad din ce în ce mai mare de certitudine, care este incontestabil Dar acesta este același lucru pe care îl afirmă Lamennay - și anume că Biblioteca "Runivers" ISTORIA FILOZOFIEI consimțământul oamenilor este un semn de certitudine Într-adevăr, Herbert Spencer mai spune că ceea ce este adevărat în filozofie este acceptat cu acordul comun de toți cei care se luptă, adică, este reziduul care rămâne după ce tot ce este disputat a fost izolat (,) Estetica este cea mai strălucită parte a filozofiei lui Lamennay în ceea ce privește stilul și frumusețea locurilor individuale În general, estetica lui se învecinează strâns cu platonismul, la fel ca estetica lui Cousin Principalele prevederi sunt aceleași cu cele ale lui Cousin Din punct de vedere al teoriei, i e principiile frumuseții în general, Janet îl preferă pe Cousin Lamennet nu se preocupă de ideea de frumos din punct de vedere psihologic și nici de frumosul din natură Dar, aplicată artei, estetica lui Lamennay are un avantaj incontestabil Potrivit lui, toată arta își are originea în templu Arta sa dezvoltat treptat din religie; dar arta, care reproduce mișcarea în natură, despărțindu-se de divin pentru a-și trăi propria viață, trebuie să se supună legii întoarcerii, care o va conduce înapoi în centrul unității din care a provenit Parasind religia, arta trebuie sa se intoarca la ea Prin urmare, Lamennet crede că în viitor va exista o astfel de formă religioasă care va fi idealul artei "Vom fi blocați", a spus el, "că providența, după căi necunoscute, conduce popoarele la noul asasin și că marea poezie este o religie, care nu are denumire - este un simbol al zeu necunoscut" ~ J În cele din urmă, Janet crede că în filosofia lui Lamennay se pot găsi multe vederi profunde și fructuoase, cu care va trebui să fie luate în considerare mai târziu, când metafizica ia în gândirea umană locul care îi aparține de drept V Chuiko Biblioteca "Runivers" IV Controverse și scrisori *) Raspunde prof A A Kozlov În ultima carte "Întrebări de filosofie și psihologie" prof Kozlov a formulat obiecții foarte extinse la articolul meu despre relația dintre filozofie și știință Deși sunt foarte măgulit de atenția unui filozof respectat față de mine și împărtășesc într-o oarecare măsură părerile respectabilului meu oponent cu privire la utilitatea disputei, cu toate acestea nu văd nevoia urgentă de a răspunde la toate obiecțiile sale și tocmai pentru următoarele motive În primul rând, răspunsul la unele dintre obiecțiile pe care mi le-a făcut venerabilul profesor se găsește deja în articolul meu Deci de exemplu Mi se pare nemeritat că a făcut un reproș, de parcă

eu "ca să zic așa (?) am ocolit cea mai importantă și firească întrebare despre relația dintre filozofie și știință și anume: este filosofia științei sau *) În ultimul timp, editorii primesc atât de multe, în cea mai mare parte, obiecții complet subiective la articolele individuale, "scrisori către editor" etc , încât tipărirea tuturor acestor materiale nu este posibilă și nu ar avea interes și sens pentru majoritatea cititorilor noștri Prin urmare, comitetul editorial face o selecție atentă din acest material și va tipări doar obiecții și scrisori de interes științific general El va transmite restul obiecţiilor domnilor angajaţilor conform atribuţiilor şi responsabilităţilor lor Biblioteca "Runivers" RĂSPUNS PROF A A KOZLOV nu o știință", după articolul meu, și mai ales a doua jumătate a primei secțiuni, este dedicată tocmai analizei fezabile a acestei probleme Cu toate acestea, stimatul meu adversar însuși este de acord că această întrebare poate fi ascunsă în mine sub altă formă: "filozofia este opusă sau identică cu știința" Este posibil ca punerea întrebării în locul indicat să fie într-adevăr, după cum remarcă adversarul meu, mai mult sau mai puțin artificială, deși în acest caz ar fi necesar să indice de ce o găsește în acest fel, cu atât mai puțin să spun că această întrebare "nu este formulată și ocolită", având în vedere cele spuse, nu a existat un motiv suficient În plus, unele dintre obiecțiile formulate de distinsul adversar sunt de așa natură încât ar fi, permiteți-mi să o spun astfel, o pierdere de timp să le răspundem Deci, de exemplu A A Kozlov nu vede posibilitatea de a fi de acord cu aplicarea cuvântului organism la filozofie și știință, pe motiv că nu găsește "ceea ce corespunde în educație, originea, în general, în procesele de creație a științei cu educația , originea și procesele de creare și dezvoltare a organismului? Ce corespunde în știință, de exemplu, procesului de creștere a unui organism și ultimelor faze inevitabile ale vieții sale: decrepitudinea, bătrânețea, în cele din urmă moartea și decăderea? Stimul meu adversar a putut găsi pe scurt răspunsul la aceste nedumeriri la paginile - ale articolului meu În ceea ce privește "ultimele faze", cel puțin pentru unele ramuri ale științei și mai ales al filosofiei, istoria oferă exemple abundente De altfel, dacă vrednicul profesor și-ar fi dat osteneala să analizeze conceptul de organism, ar fi constatat că multe dintre procesele pe care le citează nu decurg neapărat dintr-un astfel de concept Dar principalul motiv pentru care mă consider perfect îndreptățit să evit toate obiecțiile care mi se fac este că mi se pare complet inutil să argumentez așa cum crede demnul meu adversar Disputa poate duce la rezultate pozitive numai atunci când ambii adversari își argumentează opiniile și indică constant de ce nu sunt de acord unul cu celălalt Domnul Kozlov declară chiar de la primele pagini: "în opinia mea, filosofia este una dintre științe" și s-a terminat, totul este doar o idee Biblioteca "Runivers" δ Scrisori și polemică apoi doar o dezvoltare îndelungată a ideii că, din moment ce domnul Ivantsov nu este de acord cu mine, părerile sale sunt, în consecință, greșite De ce crede vrednicul profesor că filosofia este o știință și ce fel de știință este aceasta, eu, oricât m-aș strădui, nu am putut găsi o explicație pentru aceasta în obiecțiile sale În ceea ce privește argumentul ulterioar, deși oponentul meu îl promite în mod repetat, acesta se rezumă aproape în întregime la următoarele expresii: "Nu pot recunoaște absolut" (p), "Nu pot justifica absolut" (p) "Pot fi de acord" cu atât mai puțin" (p) și așa mai departe Sper că stimatul meu adversar va găsi posibil să admită că cearta în acest fel ar fi ca și binecunoscutul argument despre tuns sau bărbierit Având în vedere toate

acestea, îmi voi permite să mă limitez la câteva remarci suplimentare Stimatul profesor este extrem de înclinat, așa cum spune Șchedrin, "să reproșeze lipsa regulilor creștine" și a unei logici suficiente Nu știu, de exemplu, pe baza ce date concluzionează (la p) că viziunea lui Catrphage despre existența și unitatea sufletului uman, pe care o derivă din universalitatea conceptelor de bine și rău, viața de apoi, zeitatea, are pentru mine "un caracter aparent destul de dubios Poate că așa este, dar de ce o astfel de presupunere este exprimată aici de un adversar respectat, cu excepția "reproșului"? Cât despre reproșurile de ilogicitate, respectatul meu adversar, ca specialist în logică și gardian fidel al acesteia, este deosebit de generos cu ei El citează tirade întregi din manualele elementare, deși uneori nu este destul de clar în ce scop Deci, pe a doua pagină, el declară că definiția mea despre filosofie nu satisface regulile logicii, "că definirea corectă a conceptelor ar trebui să constea în indicarea celui mai apropiat gen (genul proximum) căruia îi aparține conceptul și diferența specifică (differentia specifica) prin care se deosebește un anumit concept, ca specie, de alte specii aparținând aceluiași gen Nu știu dacă respectul meu adversar însuși îndeplinește aceste reguli, declarând simplu că "filozofia este una dintre științe", fără a denota, în același timp, ce vrea să spună prin cuvântul știință, nu ce fel de știință este filozofia și nici cum diferă ea de alte științe; dar cred că atunci când spun că filosofia este un organism (spunând? înainte ce vreau să spun prin cuvântul organism), indic genul proximum al filosofiei, adăugând apoi că este organismul informațiilor și viziunilor noastre *), eu indica differentiam specificam (se indică și ceea ce se înțelege aici prin cuvintele informații și perspective), Tiradele ulterioare din manualele de logică sunt în principal o dezvoltare și o completare la cele de mai sus și, prin urmare, nu mă voi opri asupra lor Îmi voi permite doar să-l întreb pe venerabilul specialist în logică, cum se face că, în majoritatea cazurilor, filozofii au numit în unanimitate filosofia o știință? (pag) Pentru mine, conceptele de aleatorie și universalitate nu se potrivesc cumva unele cu altele De asemenea, nu am putut înțelege sensul următoarei obiecții a respectatului profesor (p): "fie oricum, în mod decisiv nu pot justifica poziția autorului asupra compoziției științei și filosofiei din puncte de vedere sau informații și cred că , conform logicii, filozofiei sau orice altă știință poate și consta în concepte și judecăți)) Destul de bine; dar însăși conceptele pot fi atât înnăscute, cât și preconcepute și preexistente prin experiență; la fel, în cutare sau cutare judecată, fie o informație cunoscută, fie o construcție pur fantastică a int e Însuși adversarul adaugă în continuare că "desigur, diferența dintre științe poate fi stabilită, pe baza diferențelor de natură, origine, valoare etc a acestor concepte și judecăți care alcătuiesc știința" Dar de ce, pe aceeași bază, nu se poate stabili distincția dintre știință și filozofie? În orice caz, de ce există un citat dintr-un manual; cum nu pentru "reproș"? " G Kozlov îmi reproșează faptul că, în defalcarea diferitelor definiții ale filozofiei, nu indic sursele, adică autorii şi scrierile din care am luat aceste opinii Nu o fac pentru că nu mi se pare deloc necesar Pentru mine *) Apropo, observ că cuvintele "informații și vederi" nu necesită un cuvânt suplimentar, pentru că aici ne referim în general la toate informațiile noastre și obiecţii (Compară p nota în obiecţia domnului Kozlov) · · -,h ¡ ceea ce era important a fost cum arătau și privesc filozofia, și deloc Temi? a privit-o într-un fel sau altul Iar vrednicul profesor, ca

specialist în filozofie, știe bineînțeles că dacă adunați toate astfel de opinii ale altora, chiar formulându-le pe scurt, cu toate caracteristicile lor individuale, atunci puteți completa cu ele cel puțin două cărți ale jurnalului nostru G Kozlov se îndoiește chiar că aș putea indica sisteme filozofice care ar reprezenta doar dezvoltarea unor opinii care nu diferă câtuși de puțin în dovezi științifice (p) Eu numesc dovezi științifice care fie sunt confirmate direct de experiență, fie decurg neapărat din aceasta În cuvintele celui mai venerabil adversar al meu (p), "la baza filozofiei, după Spinoza, se aflau cunoștințele raționale derivate din idei înnăscute care constituie starea proprie și originară a sufletului uman Judecățile în care se exprimă această cunoaștere rațională au constituit la Spinoza definițiile și axiomele din care credea că derivă întregul conținut al științei filozofice Se poate crede, desigur, în idei înnăscute, poate chiar să-și sacrifice viața pentru astfel de idei, dar nu știu dacă se poate spune că se disting prin dovezi științifice*)? Respectatul meu adversar nu poate permite, de asemenea, ca vreunul dintre filosofi să introducă în sistemul său de vederi, fără a le justifica științific și, mai mult, "mărturisindu-i și ridicând un asemenea mod de acțiune în principiu" (p) Dar nu spun deloc că filozofii ridică un asemenea mod de acțiune în principiu Doar subliniez asta ei fac asta Aceeași Spinoza nu consideră necesar să justifice pozițiile lor, pe care le prefac drept axiome Și în articolele celui mai respectat adversar, din moment ce măcar eu sunt familiarizat cu ele, s-ar putea găsi un număr destul de mare de exemple de acest fel Nu mă gândesc deloc să afirm că respectatul profesor a ridicat în principiu un asemenea mod de acțiune *) În ceea ce priveşte adevărurile matematice, pe care domnul Kozlov le compară cu propoziţiile raţionale ale lui Spinoza, deloc în privinţa acestora s-au dovedit a fi înnăscute În orice caz, poziția geometrică este supusă unei verificări exacte, cel puțin parțial - Totuși, domnul Kozlov va găsi o expunere a părerilor mele despre adevărul matematic în paginile jurnalului nostru > Biblioteca "Runivers" RĂSPUNS PROF A A KOZLOV tsip, nu mă răzvrăt împotriva părerilor de acest fel, căci știu că cu greu este posibil să scap de ele; Îndrăznesc chiar să cred că astfel de opinii au fost deseori cei mai puternici factori care mișcă progresul omenirii Dar de ce să le numesc informații dovedibile științific - un nume complet nepotrivit pentru ei și, din punctul de vedere al unora, poate chiar umilitor? Deși aș avea încă multe de observat ca răspuns la obiecțiile venerabilului meu adversar, cred că este puțin probabil ca acest lucru să ducă la ceva Dezacordul fundamental al venerabilului filozof cu propunerile mele pare să provină dintr-o diferență fundamentală între opiniile noastre fundamentale Desigur, nici pe acesta din urmă nu îl voi scutura de el - prin observații asupra obiecțiilor individuale ale profesorului, nici nu mă va obliga să mă înclin de partea lui cu ale lui: "Nu pot recunoaște absolut, nu pot justifica cu siguranță" etc Dacă argumentul este util, cum crede veneratul meu adversar, nu este o astfel de dispută așa cum a început el, Nick Ivantsov Scrisoare catre editor dragă Nikolai Yakovlevici! Întrucât în țara noastră interesul pentru științele filozofice este atât de slab, încât traducerea unei lucrări străine, deși foarte bună, din domeniul acestor științe de către două persoane pentru două ediții speciale nu este altceva decât o pierdere semnificativă de timp, forță de muncă și costuri pentru traducători și editori, dacă nu, v-aș ruga să fiți atât de amabili să-i anunțați, prin jurnalul dvs , pe cei angajați în științe filozofice, că sub conducerea mea a început traducerea operei lui Göfding: cPsychologie in Umrissen

auf Grunglage der Erfah-rung von Dr Harald Hõffding Îmi propun să furnizez această traducere cu propriile mele note Sper că, dacă se poate, îmi vei îndeplini cererea cea mai umilă Am onoarea să fiu cu cel mai profund respect etc Alexei Kozlov Kiev? decembrie Biblioteca "Runivers" V Cărți noi L Ia Gurevici Corespondența lui Benedict de Spinoza Cu App biografia lui Spinoza I Colerus Pe din lat , ed si cu nota A L Volynsky S -P (Ts p) E K Watson A Schopenhauer, viața și activitatea sa filozofică Cu un portret , S -P (p Ts k) H N Strahov, Din istoria nihilismului literar - S -P (p Ts p) A S Prugavin Cererile oamenilor și îndatoririle intelectualității în domeniul dezvoltării mintale și educației Moscova (p C i p k) W Wallace Viața lui Arthur Schopenhauer Londra (pag X+) W Platt Ball Sunt efectele utilizării a Neutilizare moștenită Londra (XII+) Archibald Alexandru O teorie a conduitei New York ( ) Ch Adam Philosophie de Francois Bacon Paris ( ) A Bonjean L'hypnotisme: Ses rapports avec le Droit et la Therapeutique La sugestie mentală Paris (IX-P) Al Schmid Erkentniss-Lehre bande Freiburg (VII-f- ; vf-) ■ Victor Catherine Filosofia morală I Allgemeine Moralphilosophie Freiburg (XV -) Ed' Grimm Zur Geschichte des Erkenntnissproblems De la Bacon la Hume LeipZ {XII- -) Biblioteca Runiverse ANEXE Biblioteca Runiverse Biblioteca "Runivers ANEXA I Materiale pentru istoria filosofiei în Rusia*) - (Continuare) VI I V Kirѣevskii Ivan Vasilyevich Kirevskiy s-a născut în obg in Moscova După ce a trecut examenul de comisie, în a intrat în serviciul Arhivei Principale din Moscova a Colegiului Străin - Kirevskii a fost în străinătate, unde i-a cunoscut personal pe Hegel, Schelling și Michelet și i-a ascultat și pe Schleiermacher În , a început să publice revista Evropeets, care a fost interzisă de cenzură după a doua carte În anii patruzeci, Kirevskii a căutat o catedra de filozofie la Universitatea din Moscova, dar eforturile sale au fost fără succes În , Kirevskii a încercat din nou să apară în domeniul jurnalului ca editor nespus al Moskvityanin, dar din a -a carte a trebuit să renunțe la editare A murit la iunie la Sankt Petersburg de holeră *) Vezi ex Philos și Psych , carte , adj I, p și - , carte , adj I, p - In absenta Biblioteca Runiverse J KOL U B OVSKI S Vezi Materiale pentru biografia lui I V Kirѣevskago, Sochineniya, vol I, pp z-III Cele mai multe dintre necrologurile lui Kirevskiy sunt lipsite de sens Cu toate acestea, este necesar să evidențiem un necrolog scris de A S Khomyakov ("Rus Bessida" , cartea , pp - , publicată și o tipărire separată fără numele autorului sub titlul: "I V Kirevskiy" , și, de asemenea, în lucrările lui Homiakov, vol I, p - conform ed a I-a, p - conform ed a II-a) Aici, cu o mână prietenoasă, se conturează caracterul simpatic al lui Kirevskiy și se încearcă evaluarea activităților sale Vezi, de asemenea, Filaret, Review of Russian Spiritual Literature, voi a -a, ed , Spa , p ; Gennadi, Dicționar de referință despre scriitorii și oamenii de știință ruși care au murit în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, vol II, Berlin, , p - Întârziat, în Optina Pustyn, "Casa Convorbire, , nr , pp i- (despre relația lui Kirevskii cu vârstnicul Macarius) Mai multe informații biografice sunt date și în scrisoarea către N P Barsukova la θ N B ("rusă" , nr) Scurte caracteristici în "Modern" , , (vol), p ("Însemnări ale unui nou poet") și în "Din Zap " , , vol , pp - ("Însemnări literare și cotidiene") nu au sens Unele dintre scrisorile publicate ale lui Kirevskii privesc filozofie, și anume cele care sunt plasate în Materialele tocmai menționate la pp - (despre Schleiermacher), - (despre Hegel), - , i, (despre Schelling) , - (scrisoare către Homiakov despre libertate) ' Lucrări complete ale lui Ivan Vasilyevich Kirevskiy, vol I-II, ediția lui A I Koshelev, M În

volumul i-m iiiN- pagini, în - p -iii) foarte valoroasele "Materiale pentru biografia lui I V Kirevskii", care au fost folosite de toți cei care au scris despre Kirevskii Din păcate, în această ediție aproape că nu există nicio indicație nicăieri când au fost scrise articolele și dacă unele dintre ele au fost plasate undeva Editorul a promis că va publica un al treilea volum, care urma să includă scrisorile lui Kirevskii și câteva articole mici și note recent găsite Nu se știe de ce A I Koshelev nu și-a îndeplinit promisiunea Următoarele articole sunt importante pentru a caracteriza opiniile filozofice ale lui Kirevskii: Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA I Revista literaturii ruse pentru Dennitsa (almanahul lui M Maksimovici) pentru , p IX-LXXXIV, precum și Lucrările I, - Legate de filosofie sunt p - (privind poeziile poetului-filosof Venevitinov) "Avem nevoie de filozofie: întreaga dezvoltare a minții noastre o cere Ea singură trăiește și respiră poezia noastră; Numai ea poate da suflet și întreg științelor noastre infantile, iar viața noastră însăși, poate, va lua de la ea harul armoniei "Al nostru filozofia trebuie să se dezvolte din viețile noastre" ( ) Secolul al XIX-lea "European" , carte i, pp - ; de asemenea Lucrările I, i- Articolul nu este terminat În secolul al XIX-lea, domină la început două tendințe - distructivă și unitivă forțată Din lupta lor a fost "dorința unui acord conciliant între principiile beligerante" ( ) Convergența vieții cu dezvoltarea spiritului uman se remarcă în poezie, și în filozofie și în religie În filozofie, părea că toată dezvoltarea gândirii moderne a fost combinată în sistemul lui Schelling și și-a găsit completarea și justificarea în el Cu toate acestea, Schelling însuși a trecut la filozofia pozitivă Dezvoltarea Rusiei a lipsit de elementele lumii clasice Un popor care începe să se educe singur poate împrumuta în mod direct iluminarea și o poate instala în sine, aplicând-o direct modului său de viață actual Pentru acest articol, "Europeets" a fost interzis Sub cuvântul iluminare, se spune în lucrarea de prohibiție, autorul "înțelege libertatea, activitatea minții înseamnă revoluție, iar mijlocul găsit cu pricepere nu este altceva decât o constituție; acest articol nu ar fi trebuit să fie permis într-un jurnal literar, în care este interzis să se publice ceva despre politică, iar întregul articol, în ciuda absurdității sale, a fost scris în spiritul celor mai neintenționate "(Materiale pentru biografia lui I V Kirevskaya , p o) Ca răspuns la A S Homiakov Lucrările I, i - Articolul a fost scris în și a fost inspirat de lectura lui Homiakov "Despre vechi și nou" (vezi mai jos VII,) Trei elemente au stat la baza educației europene: creștinismul roman, lumea barbarilor needucați și lumea clasică a păgânismului antic "Această lume clasică a păgânismului antic, care nu a făcut-o * Biblioteca "Runivers" Y K O L G B O V S KY , p - ; h, p i- De asemenea Lucrările II, - Aceasta este o traducere a unor pasaje selectate din autobiografia lui Stephens (Was ich erlebte, vol , Breslau -) cu o prefață și postfață de Kirevskii despre semnificația lui Stephens Prefața este urmată de o scrisoare din Berlin a unui călător rus (Homiakov?) despre prelegerile lui Stephens (pp o-) Discursul lui Schelling Opere II, - După toate indicațiile, articolul a fost scris pentru o revistă Toate căutările din spatele acestui jurnal nu au dus nicăieri Articolul a fost compilat din diferite pasaje din jurnal și din prelegerile lui Schelling din Munchen și Berlin Este expus discursul lui Schelling despre semnificația lui Ianus în religia romană Pentru a clarifica viziunea lui Schelling asupra mitologiei, este atins conceptul său despre religie Scrierile lui Pascal, publicate de Cousin "Moskvityanin" , nr p - ; de asemenea Lucrările II, - Kirevskii

simpatizează cu Pascal, dar nu cu Cousin Aproape toată nota constă într-o traducere a discursului lui V Hugo despre semnificația Port-Royal, spus lui Sainte-Beuve când a fost admis la academie Biblioteca "Runivers" Y KO L U B OVS KI Revizuirea travaliului θ Nadezhdina: Experiență în știința filozofiei, Sankt Petersburg "Moskvityanin" , , p - ; de asemenea Lucrările II, - Vagul punctului de vedere principal, lipsa unei concluzii logice a primului concept sunt deficiențele cărții lui Nadezhin Caracteristicile iluminismului Europei și relația ei cu iluminismul Rusiei (scrisoare către contele E E Komarovsky) Moscova Colectie , carte i (și singurul), p J- , retipărire separată, M , pagini, ed a II-a i , p Also Works II, - Cu toată bogăția, cu toată enormitatea descoperirilor private și a succeselor în științe, concluzia generală din întregul corp de cunoștințe vest-europene a prezentat doar o valoare negativă pentru conștiința interioară a omului "Însuși mintea logică a Europei, atinsă cel mai înalt grad de dezvoltare, a ajuns la conștiința limitărilor sale și, clarificând pentru sine legile propriei activități, a fost convinsă că întregul volum al puterii sale autopropulsate nu extinde dincolo de latura negativă a cunoașterii umane; că legătura sa speculativă a conceptelor derivative necesită fundamente adunate din alte surse de cunoaștere; că cele mai înalte adevăruri ale minții, punctele sale de vedere vii, convingerile ei esențiale, toate se află în afara cercului abstract al procesului ei dialectic și, deși nu contrazic legile ei, totuși nu sunt deduse din ele și chiar nu se deduc ajunge la activitatea sa atunci când este desprins de ea totalitatea sa primordială cu activitatea generală a altor forţe ale spiritului uman" ( )? Spre deosebire de Occident, Rusia a rămas fidelă bisericii universale, acceptând creștinismul din Grecia Educația greacă antică a trecut în Rusia, luminată de creștinism, formele sale sociale nu s-au format prin violență, ci s-au dezvoltat calm Particularitatea caracterului intelectual al Romei s-a reflectat și în Occident Între timp, "Turnitura distinctivă a minții romane a fost "și anume că în ea raționalitatea exterioară a primat asupra esenței interioare a lucrurilor" ( ) "Supunând credința concluziilor logice ale rațiunii, Biserica Apuseană, încă din secolul al IX-lea, a sădit în ea însăși sământa inevitabilă a Reformei, care a pus aceeași Biserică în fața curții aceleiași rațiuni logice, care prin ea însăși era ridicat deasupra conştiinţei generale a Bisericii Biblioteca Runiverse MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA universală" ( ) "Societățile europene, fondate prin violență, legate de formalitatea relațiilor personale, impregnate de spiritul raționalității unilaterale, au trebuit să dezvolte în sine nu un spirit public, ci un spirit de separare personală, legat de noduri de interese private și petreceri" ( ) Aceeași raționalitate este esența scolasticii (-), Descartes (-), Spinoza, Leibniz ( ), Hume, Kant, Fichte, Schelling și Hegel ( ) Un alt caracter este reprezentat de filosofia spirituală a Părinților Bisericii Răsăritene, care au scris după secolul al X-lea Această filozofie este direct și pur creștină, profundă, vie, ridicând mintea de la mecanismul rațional la speculația cea mai înaltă, liberă din punct de vedere moral Nu a fost niciodată apreciat în Occident Luptă pentru adevărul speculațiilor, gânditorii orientali sunt preocupați în primul rând de corectitudinea stării interne a spiritului gânditor, în timp ce gânditorii occidentali sunt mai preocupați de conexiunea externă a conceptelor Răsăritenii, pentru a atinge plenitudinea adevărului, caută totalitatea interioară a minții; Occidentalii, dimpotrivă, cred că dobândirea adevărului complet este

posibilă și pentru forțele divizate ale minții, acționând independent în separarea lor solitară În Occident, "o scindare a spiritului, o scindare a gândurilor, o scindare a științelor, o scindare a statului, o scindare a claselor, o scindare a societății, o scindare a drepturilor și îndatoririlor familiei, o scindare a moralului și starea inimii, o scindare a întregii totalități și a tuturor tipurilor separate de existență umană, socială goală și privată; în Rusia, dimpotrivă, există o tendință predominantă pentru integritatea ființei, internă și externă, publică și privată, speculativă și lumească, proprietate și morală" ( ) Bifurcație și totalitate, raționalitate și raționalitate - aceasta este ultima expresie a educației din Europa de Vest și din Rusia antică Firește, se pune întrebarea: de ce, în aceleași condiții, Rusia nu a depășit Europa? Numai presupunerile sunt posibile aici, dar, în orice caz, "rădăcina educației Rusiei încă trăiește în oamenii săi și, cel mai important, trăiește în biserica sa sfântă, ortodoxă Prin urmare, numai pe această temelie, și pe nici o alta, trebuie ridicat un edificiu solid al iluminării Rusiei" ( ) A S Homiakov a răspuns la acest articol (vezi mai jos VII,) Despre necesitatea si posibilitatea de nou Biblioteca "Runivers" Y KOLUBOV CKlS chal pentru filozofie "Conversația rusă" , carte , p - , separat M , pag , ed a II-a , tot p Also Works II, - În persoana lui Hegel, raționalismul a ajuns la ultima concluzie atotcuprinzătoare, dincolo de care mintea umană nu mai poate lupta fără să-și schimbe complet direcția de bază Această gândire raționalistă leagă toate fenomenele iluminismului european modern într-un singur sens general și le conferă un caracter general / Aceeași trăsătură afectată și în despărțire de credință ( ) Referitor la Humboldt Opere I, - (după ambele ediții) Scrisă, după cum presupune editorul, în În ceea ce privește atacul lui Humboldt asupra doctrinei lui Hegel a necesității care guvernează evenimentele istorice, Homiakov critică sistemul istoric al lui Hegel Este fals de la început Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI A RUSIEI la până la capăt Nu este altceva decât o permutare inconștientă a cauzei și efectului "Amestecarea drumului analiticului cu calea sintezei reale este un viciu comun și constant al aproape tuturor gânditorilor germani" ( ) Humboldt nu a înțeles această eroare și, prin urmare, a revenit la particularism în istorie "Până acum, nu a existat și nu poate apărea, un nou început spiritual, care ar putea - ar putea umple în sufletul uman golul lăsat în el de căderea finală a începutului protestant latin" ( ) "Hegedismul, în cădere, a arătat adâncimea prăpastiei spirituale, peste care stătuse de multă vreme Germania filozofatoare, fără să știe, a denunțat ulcerul, pe care nu l-a putut vindeca Dar există, fără îndoială, un mare merit în asta Toate încercările viitoare de-a lungul căii pur filozofice nu sunt posibile după Hegel" ( ) Reînnoirea este de așteptat de unde creștinismul este înțeles corect, adică din Est Desigur, se pune întrebarea cum poate Rusia să îndeplinească această chemare și ce organe poate găsi în activitatea privată pentru exprimarea și manifestarea principiilor sale interioare Starea actuală a lucrurilor este fără speranță din cauza izolării de pământul oamenilor "Cea mai bună soartă este a generațiilor viitoare În ele pot fi deja exprimate pe deplin toate forțele și principiile spirituale care stau la temelia Sfintei Ruse Ortodoxe Dar pentru ca acest lucru să fie posibil, este necesar ca viața fiecăruia să fie în deplină armonie cu viața tuturor, astfel încât să nu existe dezbinare nici în persoane, nici în societate Gândirea privată poate fi puternică și fructuoasă numai cu o puternică dezvoltare a gândirii generale; gândirea generală este posibilă numai atunci când

cunoștințele cele mai înalte și oamenii care o exprimă sunt conectate cu restul organismului societății prin legături de iubire liberă și rezonabilă și când puterile mentale ale fiecărei persoane individuale sunt însuflețite de circulația mentală și morală sucuri în poporul lui Istoria cere Rusiei să preia conducerea iluminismului mondial: ea îi dă [dreptul la aceasta pentru cuprinziunea și completitudinea începuturilor ei, iar dreptul dat de istorie poporului este o datorie impusă fiecăruia dintre membrii săi" ( ) -) c> Aristotel și Expoziția Mondială Lucrările I, I ~ (n la ambele ediții) Scrisă la sfârșitul anului Shrallel între Aristotel și Occident Aristotel la- * Biblioteca "Runivers" I K O L G B O V S K I y a purtat mult bine, dar a trebuit totuși să fie răsturnat În mod similar, Occidentul trebuie răsturnat, deși influența sa a fost utilă Asemănarea dintre Aristotelul Evului Mediu și servilismul nostru față de gândirea occidentală merge și mai departe: așa cum viața elenă s-a exprimat în cele din urmă în cei doi mari reprezentanți ai săi, Aristotel și Platon, la fel și lumea occidentală a fost împărțită în popoare romane și germane Apel pentru dezvoltare originală Despre expoziție în sine nu se spune aproape nimic io Referitor la articolul lui I V Kirevskiy: "Despre natura iluminării Europei și relația ei cu iluminarea Rusiei" Opere I, - (după ambele ediţii) Scrisă în pentru cartea a -a a Colecției Moscovei, dar această carte nu a văzut lumina zilei din cauza condițiilor de cenzură Hhomyakov este de acord cu Kirevskii în aproape orice și își dezvoltă doar câteva dintre gândurile sale, furnizându-le un număr mare de fapte Așa că se oprește la întrebarea influenței care a avut asupra cursului minții umane acea predominanță a conceptului de adevăr exterior și îndumnezeirea societății politice, care a fost transmisă de Roma noilor popoare din Europa Occidentală Germenii morții stau la baza vieții occidentale și sunt denunțați în raționalismul atotcuprinzător și distrugător al Occidentului "Raționalismul și formalitatea educației romane au dat roade, iar noul aflux al științei din Bizanțul căzut nu numai că nu le-a schimbat caracterul, dar, după ce a îmbogățit gândirea cu o multitudine de cunoștințe care nu era subsumată niciunui sistem rațional, a accelerat descompunerea începuturilor care erau deja gata de descompunere" ( ) "Protestantismul însuși a fost rodul unei direcții raționale Formele sale, cursul său strict logic, au fost triumful raționalismului, care a ieșit în mod deschis și conștient din doctrina romană, în care se afla inconștient și secret "( ) "Occidentul însuși și-a pronunțat verdictul în ultimele concluzii ale gândirii filosofice, care s-a condamnat de raționalitate abstractă și unilaterală, și ne bucurăm că avem puncte de sprijin și de plecare într-un alt iluminism și într-un alt domeniu al viața și gândul" ( ) Dar cu o atenție deosebită, Hhomyakov insistă asupra întrebării de ce dezvoltarea Rusiei antice nu a depășit dezvoltarea Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Õ tia western Răspunsul lui Kirevskii nu îl mulțumește pe Homiakov Nu se poate presupune că învățătura creștină în deplinătatea și puritatea ei a fost exprimată în întreaga sferă a vieții publice și private a Rusiei antice A existat o divizare între dorința de unitate și dorința de izolare, iar reprezentanții acestor aspirații au fost echipa integrală a Rusiei cu clerul și zemshchina regională Dar această scindare a fost un fapt, nu un început conștient Deși toate popoarele din Occident erau într-o atitudine mult mai proastă față de creștinism decât cea a Rusiei, totuși, iluminismul s-a dezvoltat în ele mai repede, deoarece au crescut pe pământul vechiului roman, saturându-le imperceptibil cu principiile iluminismului și, de asemenea, pentru că iluminarea lor, datorită unilateralității

principiilor sale, s-ar putea dezvolta cu multe neajunsuri în viața publică și privată "În Rusia antică, principiul iluminator nu putea depăși obstacolele materiale care i se opuneau de iluminare și barierele mentale opuse de ignoranță" ( ) În Rusia antică, mintea nu avea conștiință "Gândirea unui om, care conține în sine începutul manifestării și începutul conștiinței, trece în dezvoltarea sa ulterioară două grade, primul este gradul unei anumite manifestări, al doilea este gradul unei anumite conștiințe" ( )) "Prima este zona vieții și artei, a doua este zona cunoașterii și științei Prima este sinteza, a doua este analiza Plinătatea spiritului constă în combinarea armonioasă și egală a ambelor" ( ) După ce a dezvoltat această doctrină a conștiinței (-), Hhomyakov ajunge la următorul răspuns la întrebarea care îl ocupă: principiul iluminismului, în comprehensiune și completitudine, a cerut pentru dezvoltarea sa o integritate internă în societate, care nu a existat, și nu a putut da această integritate prin mijloace pașnice, din cauza conceptului incomplet de Ortodoxie într-o parte semnificativă a oamenilor care alcătuiesc poporul rus și a lipsei unei conștiințe definitorii în toți Prefață la Discursul rusesc Convorbire rusă , carte I, p I-VI; de asemenea Lucrările I, - (conform I), - (după ed a II-a) Scurt program al partidului slavofil · Întrebare modernă Rumor , nr , p - Lucrările I, - (după ed I), - (după a -a ed) Biblioteca "Runivers" Ya K O L U B o v s KI i Notă jurnalistică despre comunitatea ca bază a vieții rusești Referitor la pasaje găsite în lucrările lui Kirevskii Rus Convorbire , cartea i-a, p - Opere I, - (după ambele ediţii) Hhomiakov încearcă să clarifice învățăturile lui Kirevskii în raport cu școlile deja cunoscute: Aristotel, Hume, Kant, Fichte, Schelling, Hegel (-) Cu toate acestea, nu sunt expuse atât opiniile lui Kirevskii, cât opiniile lui Hhomyakov însuși, totuși, în deplin acord cu opiniile prietenului său Hegelianismul este criticat mai ales temeinic "Ciclul filozofiei germane a fost încheiat de hegelism, ultima sa concluzie a fost respinsă și condamnată de toți cei care sunt în vreun fel fideli înseși metodei dialecticii sale" ( ), dar "căderea însăși a școlii germane" este cel mai mare triumf al său" ( ) "Cercul gândirii abstracte, pur raționale, este ocolit și conturat de acesta, legile sale sunt definite strict și distinct și sunt definite pentru toată omenirea și pentru toate timpurile Nu există nici un gânditor care să poată vorbi despre asta altfel decât cu recunoștință reverentă și îi vom numi fericiți pe acei oameni care și-au temperat forțele dialectice în fluxurile reci, dar puternice ale învățăturii lui Kant" ( ) Totuși, "putem spune că am supraviețuit filozofiei germane, căci am înțeles unilateralitatea ei nu cu o înțelegere vagă a unui spirit nesatisfăcut, ci cu o conștiință clară a rațiunii" ( ) Ceea ce se știe nu este o reflectare completă a spiritului Astfel voința, puterea inerentă a minții, nu trece niciodată la nivelul obiectului cognoscibilului De aceea, în filosofia germană nu există nicio urmă de el, cu excepția exagerărilor Iată o vedere asupra testamentului (-) "Mintea este vie cu perceperea fenomenului în credință și, renunțând, acționează asupra ei în minte; raţiunea reflectă viaţa a ceea ce este cunoscut în viaţa credinţei, iar logica legilor ei în dialectica raţiunii" ( ) Credința este viață directă și cunoaștere necondiționată, vederea minții "Toate adevărurile cele mai profunde ale gândirii, tot adevărul cel mai înalt al efortului liber sunt accesibile numai minții, aranjate în sine în deplină armonie morală cu mintea omniprezentă și numai ei îi sunt revelate secretele invizibile ale lucrurilor divine și umane ") "Dintre legile universale ale minții călăuzitoare sau ale voinței înțelegerii, prima, cea mai

înaltă, cea mai perfectă Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Legea iubirii este dată sufletului nedistorsionat Prin urmare, acordul cu el ne poate întări și extinde în principal viziunea mentală și trebuie să-l cucerim și, conform sistemului său, să ne acordăm dezordinea încăpățânată a forțelor noastre mentale "(, conform ed i-a -)) "Inaccesibil gândirii individuale, adevărul este accesibil doar totalității gândurilor legate de iubire Această trăsătură separă puternic învățătura ortodoxă de toate celelalte" ( ) "Științele filozofice, înțelese în tot volumul lor viu, prin necesitate pornind de la credință și revenind la ea, dau în același timp libertate rațiunii, putere cunoașterii interioare și plenitudinea vieții" (, conform Ed I) -) Observații asupra articolului domnului Solovyov: Schlozer și tendința antiistorică Rus Convorbire , carte h, p - Lucrările I, - , după ed a II-a - În apărarea lui Kirevskii (vezi mai sus VI, i) Confuzia conceptelor pătrunde în articolul lui Solov'ev Moartea privirii caracterizează Istoria lui Solovyov "Dezvoltarea rațională a unei persoane individuale este ridicarea sa la demnitatea umană universală, în conformitate cu acele trăsături pe care natura l-a distins Dezvoltarea rațională a unui popor este ridicarea la o semnificație umană universală de acel tip care se ascunde la rădăcina însăși a ființei poporului" (după ed a I-a) Raspunsul presedintelui, spus membrului titular al gr L N Tolstoi la cuvântul său de deschidere la ședința din februarie - Lucrări I, - o, conform ed a II-a - Vederi estetice ale lui Homiakov Despre fenomenele moderne din domeniul filosofiei Scrisoare către Yu Samarin Rus Convorbire , carte i-i, p i- Opere I, - (după ambele ediţii) O critică a hegelianismului (-) și a extremei stângi, adică materialismul (-) Școala kantiană și-a arătat eșecul în sensul unei filozofii generale atotcuprinzătoare, dar a realizat o faptă de neuitat în sensul criticii conceptului "Cea mai înaltă dezvoltare, precum și unilateralitatea sa extremă, au fost exprimate în Hegel, iar această unilateralitate a constat în acceptarea legilor înțelegerii pentru legea întregului spirit" ( ) "Hegel a fost Biblioteca "Runivers" I KOLUBOVSKY nu numai desăvârșitorul filozofiei: a fost pentru Germania restauratorul, dacă nu al credinței, atunci măcar al sentimentului de credință" (joi) După ce a analizat conceptele de materie și forță, Hhomyakov ajunge la concluzia că "materialismul, supus testului logicii, se transformă în sunet fără sens" ( ) Atât raționalismul pur, cât și materialismul nu sunt altceva decât două laturi ale unuia și aceluiași sistem, care poate fi numit non-încetare-rionism, cu alte cuvinte, un sistem al lipsei de voință Ideea inconștientă a lipsei de voință este o boală internă a școlii raționalismului german, care duce inevitabil la contradicții insolubile și, în consecință, la dezintegrare "Este adevărat că definiția lui sau, ca început al uneia independente, duce și la contradicții, iar iarăși cădem într-o antinomie, dar această antinomie imaginară este doar o înșelăciune dialectică" ( ) "Voința nu este supusă definiției, aparținând lumii pre-obiective" ( ) În concluzie, lexicul lui Gogotsky este binevenit ca un fenomen binevenit al literaturii filozofice A doua scrisoare despre filosofie către Yu Samarin Eseu neterminat de moarte Rus Convorbire , vol II (cartea), p - ; de asemenea Opere I, - (după ambele ediţii) Se rupe într-o jumătate de frază f ' "Lumea apare minții ca o substanță în spațiu și ca o forță în timp" ( ) Spațiul și forța sunt aceleași - categorii ale rațiunii "Timpul este forță în evoluțiile sale, spațiul în combinațiile sale" ( ) "Timpul și spațiul sunt categoriile cauzalității și reciprocității în lumea fenomenelor, independente de personalitatea subiectivă a unei persoane "( )

"Fenomenul nu este accesibil conștiinței, ca fenomen, dar legile lui, logica sa internă nu ne sunt străine" ( ) Începutul fenomenului este în gândirea liberă, adică , în gura minții "Voința este ultimul cuvânt pentru conștiință, precum și primul pentru realitate" ( ) Voința "determină granițele subiectivității umane în raport cu obiectivarea sau reprezentarea internă; marchează pentru o persoană ceea ce este în el de la sine, și în afară vine din ceea ce este în el nu din el: ea însăși nu este recunoscută din nicio experiență, din niciun fenomen, și nu trece în niciun fenomen "( ) Necesitatea este voința manifestată "Oriunde mergem, din propria noastră subiectivitate și conștiință personală, din analiza fenomenelor din lumea lor Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI A RUSIEI generalitate, un lucru apare în concluzia finală - voința în identitatea sa cu rațiunea, ca forță activă a ei, inseparabilă nici de conceptul ei, nici de conceptul de subiectivitate Ea pune tot ceea ce există, deosebindu-l de posibil, sau, cu alte cuvinte, deosebind mentalul de imaginabil prin libertatea creativității sale Este în esență rațional, căci tot ceea ce este de concept este rațional și este rațiune în activitatea sa, așa cum conștiința este rațiune în reflectarea ei" ( ) "Lumea fenomenelor ia naștere din forța liberă, voință, dar această lume apare ca o combinație a două fapte, "întregul" și momentul sau "atomul", două imaginabile, și nu ființă, care, totuși, nu sunt decât slăbiciunea noastră subiectivă , înşelat de drumul nostru, numeşte doi în lumea ideilor" ( ) Note despre istoria lumii Lucrări, vol III și IV Fragment din partea a -a în Rus BesѢdѢ , vol II (cartea a -a), p ιοί - , cu o prefață de la redactori, scrisă de Yu θ Samarin Notele sunt date într-o anumită ordine de A T Hilferding Volumul conține istoria culturii primitive, volumul conține istoria popoarelor până în secolele X-XI "În opinia generală a istoricilor-cercetători, predomină un fel de materialism, ținând cont de forță, număr, putere și nimic altceva" (III,) Homiakov a vrut să arate în practică cum ar trebui scrisă istoria Quelques mots par un chrétien orthodoxe sur les communions occidentales à l'occasion d'une brochure de M Laurentie Paris, Meyrueis et C°, , p Sub prefața atât la aceasta, cât și la următoarele două pamflete se află semnătura lui Ignotus În rusă în lucrări II, - (conform ultimelor două ediții), și mai devreme în Drepturi Despre , io, p -ioo; ii, p - (traducere de protopopul N A Sergievskii) Despre relația dintre puterea temporală și puterea spirituală etc Pamfletul lui Lorancey este evocat de articolul F I Tyutcheva La question romaine et la papauté în Revue des Deux Mondes , februarie Quelques mots sur les communions occidentales à l'occasion d'un mandement de Mgr G Archevque de Paris Par un chrétien ortodox Leipzig, Brockhaus " Biblioteca "Runivers" Y K O L U B O V S K I y IV - * *) Potrivit Russian Works II, - (conform ultimelor două ediții), precum și în Drepturi Despre , L STR - ^ p - (traducere de protopop N A Sergievskii) În mesajul său, arhiepiscopul parizian consideră războiul Crimeei un război sfânt împotriva ereziei lui Fotie Ca răspuns la aceasta, Homiakov demonstrează că protestantismul și catolicismul sunt două ramuri ale schismei, bazate pe raționalism Ambele pamflete au fost traduse în germană sub titlul: Einige Worfe eines orthodoxen Christen über die abendlãndischen Glaubensbekenntnisse Aus dem Franzõsischen Bautzen, JC Schmaler , p i Encore quelques mots d'un chrétien orthodoxe sur les confessions occidentales à l'occasion de plusieurs publications religieuses, latines et prote- *) Într-o copie a acestei broșuri aflată în Sankt Petersburg bibliotecă publică, împletită cu o scrisoare interesantă a lui Homiakov către directorul bibliotecii, baronul • M A

Corfu Iată textul lui: Majestatea Voastra Modest Andreevici Domnul Kossovici a transmis dorința măgulitoare a Excelenței Voastre de a avea în Biblioteca Imperială un exemplar al pamfletelor publicate de mine în străinătate cu privire la chestiuni religioase Sunt trist că nu am știut să păstrez secretul paternității mele într-o chestiune în care mi-aș dori să fiu liber de orice impuls personal, dar nu m-am descurcat: asta nu poate fi ajutat, și m-am grăbit să-mi trimit slabul meu oferindu-ți, dacă nu ar fi dificultăți întâmpinate aici Nu fără dificultate am obținut două exemplare, iar al treilea mi-a fost trimis de Vasily Dmitrievich Olsufiev în numele împărătesei Bineînțeles, această copie a fost exclusă, iar celelalte două au fost în lectură și aproape că nu au fost citite M-am grăbit să-i caut, apoi a venit rahat, au apărut necazuri cu poliția, care m-a târât la ea cu ocazia unei barbi și a unei rochii rusești; toate acestea m-au întârziat Am eliberat cu forța un exemplar ieri, pe care mă voi grăbi să îl transmit Excelenței Voastre Iartă-i locuința; ce este bogat si bucuros Acceptați în mod favorabil oferta mea și, cu aceasta, asigurarea etc aprilie d Moscova Judecând după afacerile biroului bibliotecii și, de asemenea, având în vedere asemănarea cu alte autografe ale lui Homiakov, aflate în bibliotecă, trebuie să ne gândim că aceasta este o scrisoare autentică și nu o copie a acesteia Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA stan tes Leipzig, Brockhaus , VP-(- IIIo p germană: Noch einige Worte eines orthodoxen Christen über die abendlândi-schen Glaubensbekenntnisse Ans dem Franzosischen Bautzen, JC Schmaler , p conform ultimelor două ediţii), precum şi Drepturile lui Ob , i, pp - , dar din anumite motive nu are sfârşit la aceasta Aceste trei pamflete, împreună cu alte câteva articole teologice ale lui Hhomyakov, sunt publicate în Colecția: L'Eglise latine et le Protestantisme au point de vue de l'Eglise d'Orient Recueil d'articles sur des questions religieuses, écrits à different époques and à diverses occasions, de AS Khomiakoff Lausanne et Vevey, B Benda, , p Scrisori către Palmer și Williams Opere II, - (după ultimele două ediţii) Scrisori către Palmer sunt, de asemenea, plasate în Drepturi Recenzii , , p - ; , p - ; , p - , cu o prefață și comentarii detaliate ale pr A M Ivantsov-Platonov Scrisoare către I S Aksakov despre semnificația suferinței și rugăciunii Opere II, - (după ultimele două ediţii) Referitor la una din predicile lui Vinet Este atinsă problema libertății și necesității Scrisoare către K S Aksakov despre rugăciune și minuni Opere II, - (după ultimele două ediţii) Biserica este una Experiența expunerii catehetice a doctrinei bisericii Lucrări II, - (conform ultimelor două ediții) Mai devreme în Drepturi Recenzii , , p - , sub titlul: Despre Biserică Nu se cunoaște ora scrierii În engleză: The ortodox doctrine on the church, un eseu de A Chomia-koff, tradus din originalul rus Bruxelles , III-f- S-a făcut o introducere și ici și colo s-au făcut câteva observații Despre învățământul public din Rusia Rus Arhiva , L STR· ii ""i · Au fost plasate fragmente în ziarul Den , No i, p - Notă trimisă la carte P A Vyazemsky, ministru adjunct al Educației Naționale Următoarele articole sunt dedicate lui Hhomyakov: Yu Samarin Vezi mai jos VIII, io I S Aksakov Ziarul "Moscova" , nr ibo, precum și Co Biblioteca "Runivers" Y KOLUBOVSKY lucrările lui I S Aksakov IV, - În ceea ce privește ediția de la Praga a volumului al lucrărilor lui Samarin, se pune în discuție întrebarea ce poate răspunde biserica noastră la întrebările spirituale ale umanității occidentale Sfânt A M Ivantsov-Platonov Câteva cuvinte despre scrierile teologice ale lui A S Homiakov (cu privire la ediția lor de la Praga) Dreapta Despre , i, p - Semnificația lui Homiakov este foarte mare El

este fondatorul școlii teologice seculare Este doar păcat că scrierile sale rămân un fenomen străin și nerecunoscut în societatea rusă N I Barsov O nouă metodă în teologie (despre scrierile teologice ale lui Homiakov, publicate la Praga de domnul Samarin, și alte câteva lucrări ale literaturii teologice moderne) Hristos Reading , vol I, p - , - ; , Vol I, p - Majoritatea spațiului este dedicat lui Hhomyakov și opiniilor sale teologice, deși Kirevskiy este, de asemenea, atins Ah Vasiliev Homiakov și cazul slavului SPb ib p Un pamflet popular despre semnificația lui Homiakov în cauza slavonă Hhomyakov, pp i - ii au fost omise A Gorşkov Fiii vitregi ai istoriei ruse (pe primele două volume din lucrările lui Homiakov) "Rus Dumnezeu " ι o, , p i- retipărire separată, pagini, M Opere VI, - A doua scrisoare nu este completată Prima scrisoare a fost scrisă sub impresia cărții lui Buechner Materialismul trebuie să primească libertate deplină, pentru că sinuciderea este soarta unei minciuni "El este chemat să pună capăt tuturor încercărilor de a stabili pe ceva ideea de moralitate în afara Ortodoxiei (adică prin acest cuvânt nu o doctrină, ci Biserica, ca organism viu) " "Nici umanismul incolor, dezosat, flasc, nici socialismul cu toate iluziile și jumătățile sale de adevăr nu îi pot rezista" ( ) "Materialismul este un acid ascuțit care va spăla fața plictisitoare a Ortodoxiei și îi va întoarce strălucirea și puritatea" ( ) "El este puternic prin impactul asupra lui al puterii pe care o neagă" ( ) Referitor la opinia Buletinului rus despre urmărirea filozofiei, despre principiile poporului și despre relația lor cu civilizația Ziua , nr , p - Lucrările I, - Cauzat de note Rus Greutate (i j, , p -) despre articolul lui N N Strahov "The Fatal Question" (Vremya ,) Rus Greutate l-a atacat pe domnul Strahov pentru că este un hegelian și slavofil Samarin care îl apăra pe domnul Strahov "Cu excepția Germaniei, poate, nicăieri în Europa nu s-a întâlnit filozofia cu o asemenea simpatie și a avut o influență atât de semnificativă ca tocmai aici, în universitățile și academiile noastre" ( ) Yu Prefață la b og despre cuvinte cu kim lucrări de A S Homiakov Publicat în toate edițiile volumului II al lucrărilor lui Homiakov (I-XXXVII conform ultimelor două ediții), în Drepturi Despre ι o, ï, pp - , iar în final în scrierile lui Samarin VI însuși, - Germană: Juri Samaria über Chomãkoff Ein Beitrag zur Kenntniss der neusten theologischen Bestrebungen in 'Russland Aus dem Russischen Berlin , Behr's Buchhandlung, p Traducere de baronesa E Th Raden A fost oferită o scurtă prefață "Materialismul a crescut sub aripa idealismului; apoi, după ce a ajuns foarte curând, și-a ciugulit părintele și, rămas fără familie și trib, s-a alăturat aproape cu forța științelor naturii, * în esență, a fost complet neimplicat în ea "(IV) Dar, în opinia sa despre credință, materialismul a convergit cu idealismul Ortodoxia a rămas însă cu totul o sută Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA din procesul dialectic, deși în societatea rusă se putea observa neîncredere științifică, birocratică și cotidiană Cu toată versatilitatea sa, Hhomyakov era de natură sănătoasă și concentrată El este un exemplu de libertate deplină în chestiuni religioase "Biserica a fost pentru el un centru viu din care toate gândurile sale emanau și se întorceau" (XII) "Homiakov a deschis cu sine "o nouă eră în istoria școlii ortodoxe, pregătindu-și viitoarea victorie asupra raționalismului modern" (XXXV) Referitor la această prefață, vezi Ya S Aksakov în ziarul Moskva i , No ibi, retipărit în Lucrările sale IV, - · Despre atitudinea bisericii față de libertate Dreapta Despre , J, p - ; departament retipărire, pagini, M Lucrări VI, - Varianta articolului anterior Analiza lucrării lui K D Kavelin

"Probleme de psihologie" Lucrări VI, - O parte semnificativă a fost publicată de Kavelin în Vs Ebr " , , p - , - ; , p , , ; , p - , , - Citate din volumul al șaselea de lucrări Cuvânt înainte prefaţat (-) D Th Samarin despre apariția travaliului Primele două articole (- , -) au fost incluse în părți semnificative în articolul lui Kavelin, al treilea (-) a influențat doar editarea răspunsului lui Kavelin La aceasta se adaugă remarci separate ale lui Samarin asupra diferitelor locuri din Problemele psihologiei O selecție a acestor observații a fost făcută de Vl S •Soloviev Kavelin stă alături de materialiști pe același teren Aluatul materialist se simte mai ales în metoda lui El a respins realitatea și obiectivitatea lumii imateriale doar pe baza că conceptul despre ea își are originea în mediul nostru subiectiv Kavelin ar fi ajuns la alte concluzii dacă ar fi respectat cu strictețe propunerea sa de bază conform căreia atât viața mentală, cât și cea fizică provin dintr-un principiu comun ambelor Atitudinea lui Kavelin față de problema libertății este vagă "Ați făcut în mod pozitiv tot posibilul pentru a salva măcar un pic de libertate; dar nu ai salvat-o, și eforturile tale, epuizant tot mediul- * Biblioteca "Runivers" asa de I K O <T U B O V S K I I protectie impotriva materialismului, imi servesc ca o dovada completa a imposibilitatii de a apara libertatea cu datele de la care pleci, si in sensul in care o definesti, adica, doar ca aparținând unei existențe personale, individuale, umane" ( ) "Filosofia stabilește începuturile, dar nu le dă nimănui, pentru că nu-i pasă deloc de subiecte, iar începutul și regula intră în viața subiectului în măsura în care devine obligatoriu pentru el" ( ) O astfel de regulă este dată tuturor numai de religie Referitor la eseul lui Max Müller despre istoria religiilor Dreapta Despre , i, p - , separat p ; M Compoziţia VI, - eseu înainte de moarte în germană Sunt din Traducere în rusă Sunt din realizat de V D Kudryatsev-Platonov Prefață detaliată de D θ a fost transmisă Samarin Toate dovezile existenței lui Dumnezeu nu au forță logică și, mai mult, din motivul foarte simplu că niciun fapt nu poate fi dovedit într-un sens strict filozofic "Spre deosebire de Müller, în percepția directă și personală a acțiunii conștiente și deliberate a lui Dumnezeu asupra vieții umane se află rădăcina religiilor" ( ) - Libertatea absolută de cercetare nu se opune deloc revelației obiective Rădăcina acestei prejudecăți stă în confuzia și identificarea credinței, ca cea mai profundă convingere, care, desigur, nu poate fi neliberă, cu credința, ca supunere externă, formală, condiționată la un fel de autoritate Toată etica este stabilită pe o bază religioasă și presupune convingeri religioase Articolele sunt dedicate lui Samarin: - ' Prot A M Ivantsov-Platonov Prefață la volumul al V-lea al lucrărilor lui Samarin (pp VII-XXXΓV) Este clarificată geneza slavofilismului ca sistem teologic, în special concepțiile teologice ale lui Samarin Hobby-urile lui bogo-state sunt criticate Teolog rus din poporul secular al anilor patruzeci (pe volumul J al operelor lui Samarin) "Drept Ob ι o, , p - Articolul prezintă extrase extinse din A M Ivantsov-Platonov, D Y Samarin și din scrierile lui Y Y Samarin însuși Biblioteca Runiverse MATERIALE PENTRU ISTORIE ALE FILOZOFIEI ÎN RUSIA M I Karinsky Discurs în memoria lui Yu Samarina În colecția menționată mai sus "În memoria lui Yu Samarina", "Sankt Petersburg , p h- "Dacă Yu Încă de la începutul activității sale publice, Samarin acționează ca o persoană cu o înaltă dezvoltare filozofică, dacă în toată continuarea ei urmărește cele mai vizibile manifestări ale gândirii filosofice, atunci în aceasta ar trebui să vedem nu numai rezultatul simpatiei sale pentru filosofie știință, dar și rezultatul convingerii sale în faptul că viziunea generală a unei

persoane produce o influență foarte importantă asupra întregii structuri a vieții sale spirituale"(-) "Fenomenele lumii morale personale au fost punctul de plecare pe care Yu Samarin" '( ) -Recenzie nesimţită a acestui discurs în Del , , p - Despre slavofili în general: V Belinsky: O privire asupra literaturii ruse în , da Sovremennik , i pp i-§ , precum și Opere XIL • - (ed a III-a, M) Greșiți în concluzia lor, slavofilii au dreptate în propunerile lor "Latura pozitivă a doctrinei lor constă în unele vagi premoniții mistice ale victoriei Estului asupra Occidentului, al căror eșec este prea clar dezvăluit de faptele realității, toate împreună și fiecare separat Dar partea negativă a învățăturii lor merită mult mai multă atenție, nu în faptul că vorbește împotriva presupusului Occident putrezit, ci în faptul că vorbesc împotriva europenismului rus "(- conform eseurilor) Paginile - sunt dedicate slavofililor Răspunsul la acest articol este primul articol al lui Samarin V Ivanov Filosofia slavă și direcția occidentală Ziarul "Moscova" , nr , p - Notă jurnalistică de laudă a slavofililor Slavofilismul reprezintă o iluminare adevărată, profundă și de durată, în timp ce occidentalismul reprezintă o iluminare falsă, strălucitoare, dar plină de flori și înșelătoare I S Aksakov Colecție completă de lucrări T II: "Slavofilismul și occidentalismul - Articole din Den, Moskva, Moskvich și Rus, M VIѣ -YV Biblioteca "Runivers" ■I K O L U B O V S K I și Bellustine (decedată în) Cultura slavă și Ortodoxia Den, , nr , p - O chemare arzătoare la transformare între slujitorii credinței A Skabichevsky Flux de viață (chestiunea naționalității; în literatură) "Din Zap " , , p - Lucrări - , Sankt Petersburg Geneza ideii de naționalitate este clarificată În acest scop, este atinsă căptușeala filozofică a slavofilismului (Lavrov) Filosofia istoriei slavilor "Din Zap " , , p - ; , p - Fără semnătură În ceea ce privește articolele lui Hilferding "Cea mai veche perioadă din istoria slavilor" ("Vst Heb " i), opiniile despre istoria slavilor exprimate de slavofili^ Mickiewicz, diverși scriitori germani, Klyavel, Littre și Vyrubov sunt luate în considerare în detaliu Printre slavofili, elementul slav tribal s-a retras în plan secund înaintea elementului bisericesc adus din Bizanț "Aspirațiile mistice ale lui Kirevskii nu i-au permis nici să trateze în mod corespunzător trecutul, nici să-și clarifice adevăratul sens al propriei sale gânduri ( ) "Este imposibil să-i iei lui Homiakov nici cunoștințe ample, nici inteligență, nici indicații foarte potrivite în cazuri particulare Dar și-a abuzat inteligența pentru a distorsiona perspectiva reală a evenimentelor" ( ) - În comparație cu popoarele germanice, istoria arată că slavii au o dorință slab dezvoltată de construcție politică Dar în domeniul dezvoltării gândirii, ei nu sunt inferiori altora și, în circumstanțe favorabile, înțeleg întrebările din acest domeniu mai pe deplin și mai complet Aceasta înseamnă că slavii pot da soluții mai adevărate și mai avansate la aceste întrebări decât alte triburi În mintea slavă se află posibilitatea unei creativități puternice și originale a gândirii, o asimilare completă și cuprinzătoare a întrebărilor și un răspuns neînfricat la acestea Lipsa flexibilității și a tranzacțiilor mentale în acest domeniu indică, probabil, și motivul slăbiciunii slavilor în sfera politică "Avem un singur mijloc în fața noastră: să reciclăm stratificările noastre culturale, toate la fel de nenaționale, cu ajutorul principiului uman universal de gândire; renunțați la obiceiurile culturale care merită prețuite; priviți direct istoricul contemporan Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA întreabă în întregime și se predă lor complet Acest lucru este, de asemenea, necesar pentru a putea primi sarcina de motoare

avansate" ( ) Adevărata noastră cauză națională este predicarea gândirii teoretice și practice în ultima sa fază Æ N Pypin Caracteristicile opiniilor literare din anii douăzeci până în anii cincizeci SPb , ed a II-a, corectată și mărită, Capitolele VI-VII sunt consacrate slavofililor (pp - conform ed a -a, sau West Ebr , și, pp - ; , pp ι -) Sunt considerați toți cei mai importanți reprezentanți ai vechiului slavofilism În același timp, căptușeala filozofică a doctrinei nu este pierdută din vedere "Sub influența științifică și literară a vremii, mai ales sub influența ultimei filozofii, noua școală nu s-a mulțumit cu forme populare de patriotism romantic, cu naționalitate oficială: a pus problema go- mult mai larg, ea căuta un principiu național, destinul, rolul poporului în destinele omenirii etc : toate acestea au fost îmbrăcate acum sub forma unei teorii filozofice și istorice "(conform ediției a II-a)) Părerile lui A N Pypin despre slavofili au dat naștere la următoarele trei articole: M P Pogodin La întrebarea slaviei n despre phil și l a x b Grazhdanin , No TI , pp "" ; No Σ í STR X - Pogodin nu este mulțumit de prezentarea slavofilismului dată de domnul Pypin Articolul lui Pogodin este interesant ca notele unui om în ochii căruia intreaga tendinta a crescut E Dmitriev-Mamonov (fost slavofil) Slavofili Eseu istoric și critic Rus Arhiva , , p - - "Slavofilismul viu a dispărut; a devenit un catehism vulgar, formal, slab al maximelor clerical-polițiști" (-) Slavofilismul a avut o mare importanță ca protest împotriva stagnării contemporane - În legătură cu acest articol, I Aksakov Scrisoare către editor (Arhiva Rus , , p - , precum și lucrările lui Aksakov, vol VII, M , p -) G Mamonov denaturează imaginea morală a slavofililor răposați și îi calomniază pe urmașii lor N I Barsov Despre semnificația lui Homiakov în istoria teologiei ruse Notă polemică Hristos Biblioteca "Runivers" I KO LUB OVS Elfi Reading , vol I, pp - - Slavofilismul este aceeași creație a filozofiei occidentale ca și occidentalismul însuși A D Gradsvsky (decedat în) Primii slavofili În cartea "Chestiunea națională în istorie și literatură", Sankt Petersburg , p - Sarcina autorului este să ia în considerare efectul ideilor slavofile în prezent "Ca orice învățătură puternică și vie, slavofilismul a schimbat spiritul general al vremurilor" ( ) "În teoria slavofilă se află germenul unei străduințe rodnice, care nu este sortită să piară în societatea noastră, dacă această societate este chemată la o viață națională independentă" ( ) În slavofilism, a fost exprimat un protest împotriva sacrificiului idealurilor naționale, împotriva implementării unor idealuri străine prin coerciție, bazată pe stat nym ordine, trecut de popor, împotriva împărțirii pământului și a statului "Cu cât societatea rusă mai sobră și independentă se va raporta la fenomenele vieții europene, cu atât mai recunoscătoare își va aminti de oamenii în care acest scepticism legitim s-a trezit mai devreme decât alții" (-) - Prima prelegere este dedicată genezei al slavofilismului, al doilea și al treilea - părerile sale istorice și religioase E Dmitriev-Mamonov Știință și tradiție Scrisoare către N Ot App , , p - Este analizată viziunea filozofică asupra lumii a slavofililor Punctul de plecare este cea de-a doua scrisoare a lui Homiakov despre filozofie Din punct de vedere pozitivist, doctrina sa despre voință este criticată "Greșeala fundamentală a lui Schopenhauer și Hhomyakov a fost că au permis individualitatea absolută a fenomenelor naturale individuale, în timp ce aceasta este doar relativă, deoarece în fiecare fenomen, în fiecare ființă, se manifestă și se reflectă aceleași legi generale ale lumii, numai în refracții și refracții diferite aplicatii Prin urmare, întreaga sarcină constă în a cunoaște legile generale în special și a

cerceta că în aceste legi generale se află o garanție firească și necesară, atât pentru fericirea fiecărui individ, cât și pentru unitatea armonioasă a tuturor"( ) Sau θ Miller Fundamentele învățăturilor slavofililor originari Gândirea Rusă , i, p - yu; , p i- "Slavofilismul nu a fost studiat în mod conștiincios nici măcar de către Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA noi care ne gândim să-l onorăm numărându-se printre succesorii-continuatori "( ) Mulți occidentali sunt aproape de principiile sale principale * I Panov Slavofilismul ca doctrină filozofică Zhur Min Nar Proev i o, ii, p i- O încercare de a prezenta concepțiile filosofice fragmentare ale primilor slavofili sub forma unui sistem filozofic integral Nu există absolut nicio atitudine critică față de ea P Linitsky Slavofilism sau liberalism O experiență de revizuire sistematică a ambelor Kiev Sunt expuse punctele de vedere ale slavofililor asupra iluminismului european și rusesc Kirevskiy împrumută trăsături pentru a caracteriza iluminismul occidental din filosofia lui Hegel Iar caracterizarea lui a iluminismului rus se bazează, evident, pe aceeași filozofie "Meritul slavofilismului constă în faptul că a subliniat cu insistență semnificația fundamentală a Ortodoxiei în viața noastră națională și în istoria patriei noastre" ( ) Cu toate acestea, slavofilii iau prea multe asupra lor când spun că au explicat Ortodoxia - Slavofilii sunt devotaţi p - (precum şi Proceedings of Kiev Spiritual Acad , -) - Pe toată cartea prof Linitsky va fi discutat mai jos Părerile prof Linitsky despre slavofili a numit articolul θ I Smirnova: Învățătura teologică a slavofililor în fața curții prof Linitsky ("Prav Ob " , io, p -) Aceasta este o apărare a slavofililor de acuzațiile de protestantism etc Prof Linitsky, conform autorului, distorsionează doctrina slavofilă La aceasta, P Linitsky: În ceea ce privește apărarea filismului slav în "Pravoslavny Obozreniya" (Proceedings of the Kiev Spiritual Academician, , i, pp -) Se analizează problema raționalismului în catolicism și asemănarea slavofilismului cu protestantismul Vl S Solovyov Eseuri din istoria conștiinței ruse "Știri Ebr " , , p - ; , p - ; şi, pp - ; , pp - * Acest articol a fost printre motivele pentru care jurnalul a primit avertismentul "Rusia de la Kiev ar putea accepta în mod liber adevăratele principii universale ale culturii creștine, în afară de formele sale unilaterale și trecătoare" ( ) Dar în epoca Moscovei, poporul rus, predarea în întregime național-politicului Biblioteca "Runivers" β i Kolubovski dacha, "și-a luat cu ușurință mijloacele necesare (statulitatea puternică) pentru însuși scopul vieții sale istorice, iar aceasta a urmat inevitabil întunecarea și denaturarea idealului religios și moral" (-) În statul moscovit nu exista deloc o religie activă, nici un ideal de adevăr public Odată cu transformarea creștinismului într-un atribut religios al poporului rus, biserica a încetat să mai fie un grup social amator, fuzionat într-un întreg inseparabil cu statul național Rus' a fost scos din izolarea mulțumită de sine de către Peter "Toate cele mai dureroase și mai adânc pătrunse de începutul culturii creștine umane comune, însoțite de o atitudine critică constantă față de treburile sale sociale, este singura modalitate de a dezvolta forțele total pozitive ale Naționalului Rus, pentru a arăta adevărata 'identitate, a accepta o independentă și fapte în tot felul) Corectitudinea acestei căi este dovedită, în primul rând, de rezultate pozitive, iar în al doilea rând, de eșecul complet al spiritului rus în acele cazuri când s-a retras din direcția creștină O astfel de verificare indirectă a modului creștin este făcută de slavofilism "Istoria slavofilismului nu este decât o

denunțare treptată a acelei dualități interne de motive ireconciliabile și ireconciliabile, care de la bun început a stat la baza acestei mișcări artificiale" ( ) "În sistemul de vederi slavofile nu există un loc legitim pentru religia ca atare" ( ) Slavofilii nu sunt preocupați de Ortodoxia, ci de Ortodoxia, care are foarte puține în comun cu adevărata credință a poporului rus "Predica lui Homiakov a fost condamnată fatal la sterilitate, pentru că la prima încercare de a-i da o dezvoltare ulterioară, o contradicție între formula largă, atotcuprinzătoare a bisericii și tradiționalismul local îngust, între idealurile universale ale creștinismului și umbrele păgâne, ar fi cu siguranță au fost găsite în ea densiya to sobstvenstvo" ( ) "Condicția internă dintre cerințele adevăratului patriotism, care vrea ca Rusia să fie cât mai bună, și falsele pretenții ale naționalismului, care afirmă că este deja mai bun decât toată lumea, această contradicție a distrus slavofilismul ca doctrină" ( ) "Nota privind starea internă a Rusiei" este analizată în detaliu Biblioteca Runiverse MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA K Aksakov ("Rus" i i, nr -) "Contrar istoriei și bunului simț, atribuind tot răul realității rusești reformelor lui Petru cel Mare, ei (slavofilii), ca ideal social, s-au opus acestei realități cu un fel de amestec din arheologia prepetrină, din cerințele a moralei creștine și din acele aspirații socio-politice pe care le-mi imaginez inconștient le-am învățat ca urmare a educației lor europene și a contactului lor strâns cu cercurile occidentale din anii patruzeci" ( ) "Închina-te poporului tău, ca purtător principal al adevărului universal; apoi venerați-l ca pe o forță elementară, indiferent de adevărul universal; în cele din urmă, închinarea acelor unilateralități naționale și anomalii istorice care separă poporul nostru de umanitatea educată, adică închinarea poporului cuiva cu o negare directă a însăși ideea de adevăr universal - acestea sunt cele trei faze treptate ale naţionalismul nostru, reprezentat succesiv de slavofili, Katkov şi ultimii obscurenţi" ( ) Așa cum Katkov a fost dușmanul slavofilismului, tot așa și cei mai noi obscurenți sunt nemesisul lui Katkov I Aksakov și Katkov au fost inspirați de Iosif de Maistre (M-ev: Joseph de Maistre și doctrina sa politică, Rus Ves , și), iar obscurenții sunt acum inspirați de caricatura lui de Mestre-Bergere (Principes) de politică) Articolul Vl S Solovyova a provocat o mulțime de note de ziar Există două articole care merită menționate: A A Kirev - Slavofilism și naționalism Răspuns domnului Solovyov Petrograd , pag Principiile noului slavofilism sunt în esență aceleași cu cele ale vechiului Naţionalismul este luat direct sub protecţie -JO G Cu privire la pamfletul lui A Kirev Moscova Ved " , nr X Samarin Campion al adevărului universal Obiecție la adresa lui V S Solovyov cu privire la recenziile sale despre slavofilii anilor ' "Timp Nou" , nr , și (, și februarie) Separat, Sankt Petersburg , pag O obiecție (p -) la Vl S Solovyova Potrivit lui D t Samarina, Vl S Solovyov transmite greșit învățăturile slavofililor La acest Vl S, Solovyov: O nouă apărare a vechiului slavofilism ("Timp nou" Biblioteca "Runivers" I KOLUBOVSKY , nr , martie) Vl S Solovyov consideră că este posibil să rămână cu opiniile sale și elimină mai multe neînțelegeri Interesul naţionalismului a prevalat printre slavofili asupra principiului universal I Kolubovski Filosofia printre ruși Iberweg-Heinze, Istoria noii filosofii SPb , p - Aici este prezentată cea mai importantă literatură și un scurt rezumat al opiniilor slavofile este făcut într-un întreg I Kolubovski Biblioteca "Runivers" ANEXA A Societatea psihologică i Autoobservarea este singura sursă de cunoaștere a vieții spirituale Regulamentul lui N Ya Grot *) Cheia studiului și

interpretării faptelor și legilor vieții spirituale constă în conștiința noastră de sine Doar în ea viața spirituală ni se dezvăluie direct, în calitățile ei actuale, în timp ce în afara ei găsim doar simboluri fizice și semne ale stărilor mentale Prin urmare, autoobservarea este singura sursă directă de cunoaștere a fenomenelor mentale și a legilor acestora Observarea psihologică externă sau "obiectivă" (Spencer) (a altor ființe), în măsura în care conținutul stărilor mentale este dezvăluită prin ea, se bazează și pe autoobservarea Deși este imposibil să negați legile empirice generale de exprimare a stărilor și mișcărilor mentale interne, legile, *) Discutate la ședințele Societății din noiembrie și decembrie La dezbatere au participat următorii membri ai Societății: P E Astafiev, H N Bazhenov, N P Bugaev, V R Butske, A K Vulfert, V A Goltsev, N A Zverev, P A Kalenov, A A Kornilov, S S Korsakov, L M Lopatin, E I Chelpanov Biblioteca "Runivers" DISPOZIȚII ALE N Y GROT care sunt rezultatul obiceiurilor psihice dobândite de ființe dintr-o specie cunoscută prin transmitere ereditară, dar totuși semnele și simbolurile exterioare care exprimă stările psihice ale oamenilor și ale altor ființe sunt relative, individuale și instabile Cu orice grad de auto-activitate spirituală dezvoltată, stabilitatea chiar și în modurile individuale de exprimare a stărilor mentale la oameni este încălcată de participarea arbitrarului personal și a premeditării la manifestarea și nemanifestarea mișcărilor spirituale interne și la simularea imaginarului mișcări spirituale În consecință, prin ele însele, simbolurile externe nu oferă încă o bază fermă pentru o înțelegere completă a stărilor mentale ale altor ființe psihice Totul constă, evident, în interpretarea psihologică corectă a simbolurilor externe "relative" ale acestor stări mentale, iar această interpretare se bazează în întregime pe autoobservarea Observând simbolurile fizice exterioare ale evenimentelor mentale la alte ființe, le interpretăm pe baza propriei experiențe mentale, în legătură cu memoria unor stări mentale similare trăite de noi Dar având în vedere limitările vieții mentale individuale, o astfel de interpretare nu ar putea fi suficient de largă dacă nu am avea capacitatea, indiferent de explicația rațională și teoretică a expresiilor condiționale externe ale stărilor altor oameni, de a le experimenta direct cu simpatie Această experiență simpatică a stărilor mentale ale altor persoane și ființe, extinzându-ne experiența psihologică, se bazează pe o interacțiune mentală specială a subiecților, similară cu cea care are loc în timpul sugestiei în experimentele de hipnotizare Se poate spune direct că alte ființe ne inspiră cu stările lor spirituale și abia atunci le înțelegem cu adevărat pe acestea din urmă, experimentându-le în noi înșine Sugestia către noi a stărilor mentale ale altor oameni are loc, însă, nu numai cu interacțiunea mentală reală, ci și cu cea ideală, prin intermediul unui artist sau artist care reproduce artificial în fața noastră viața altor oameni Ce este acest proces, nu știm; dar psihologic Biblioteca "Runivers" DISPOZIȚII ALE N Y GROT prețul său în ambele cazuri este același: înțelegem doar ceea ce noi înșine experimentăm și observăm în noi înșine Dacă autoobservarea este singura sursă de cunoaștere a stărilor mentale, atunci propria viață mentală a subiectului este cea mai accesibilă observării psihologice a subiectului Apoi, viața spirituală a altor ființe care sunt apropiate ca dispoziție mentală (persoane de același sex, grad de dezvoltare și același temperament și caracter) este mai puțin accesibilă Și mai puțin accesibilă este viața spirituală a ființelor cu o alcătuire mentală diferită, și anume, într-o progresie descrescătoare - persoane de alt

sex, un alt grad de dezvoltare, un temperament și caracter diferit, o altă organizare mentală (copii, oameni) de cultură inferioară, animale) Aceasta luminează, de asemenea, cursul istoric al dezvoltării științei psihologiei, trecerea acesteia de la un domeniu de studiu la altul Pentru a explica posibilitatea cunoașterii obiective a legilor universale ale vieții și activității mentale, numai pe baza autoobservării, în sensul cel mai larg al cuvântului, este inevitabil să presupunem: a) identitatea naturii subiectul nostru cu natura altor subiecte mentale, b) manifestarea în proprietățile subiectului nostru individual a naturii vieții mentale a subiectului universal, imanentă lui și, în consecință, c) potențialul aparținând subiectului nostru mental stări și mișcări accesibile altor ființe vii, care trec în stările sau actele noastre actuale, în timpul interacțiunii mentale cu lumea înconjurătoare, reală sau ideală Observarea de sine, ca instrument al cunoașterii științifice de încredere, în psihologie, din punctul de vedere al acestor presupuneri, este procesul unei astfel de autodiviziuni a conștiinței, în care subiectul universal cunoaștere devine capabil în noi - să observați și interpretați în mod obiectiv individul experimentat de el, cu adevărat sau ideal o nouă stare de spirit Posibilitatea unei astfel de autodiviziuni a conștiinței este determinată de înălțimea cunoscută a dezvoltării mentale și spirituale în general (în sensul conștiinței de sine) și necesită o direcție specială a conștiinței spre interior și o flexibilitate mentală și receptivitate deosebite În acest sens, capacitatea de observație psihologică obiectivă este un anumit tip de talent, în cea mai mare măsură inerent unor artiști (de fapt Biblioteca "Runivers" DISPOZIȚII ALE N Y GROT tocmai el este cel care creează acești artiști psihologici), și asta explică de ce cei mai profundi psihologi și observatori se regăsesc printre artiștii geniali Experimentul psihologic, după cum reiese clar din cele de mai sus, se bazează, de asemenea, în întregime pe autoobservarea, adică pe pe observarea în noi înșine trăită cu simpatie de noi, prin interacțiunea experimentală cu alte ființe, sau pe interpretarea de către noi, cu ajutorul experienței noastre spirituale, generate artificial în ele (de noi) stări și mișcări mentale, Dar, din moment ce starea lor mentală individuală, voința și auto-observarea lor participă și ele la exprimarea acestor stări mentale (de exemplu, în experimentele de hipnotizare, caracterul personal și autohipnoza preliminară a subiecților joacă un rol), apoi certitudinea obiectivă necondiționată în experimentele mentale asupra altor ființe greu de realizat Prin urmare, cea mai bună formă de experiment psihologic este un experiment pe sine (desigur, acolo unde este aplicabil), verificat prin autoobservare și experimente pe sine de către alți oameni care sunt capabili de un studiu imparțial al stărilor lor mentale Cu toate acestea, acest gen de verificare experimentală și această metodă experimentală, deși bazată pe autoobservare, nu este în niciun caz mai puțin fiabilă și obiectivă decât un experiment bazat pe experiență externă în domeniul științelor fizice La baza oricărui experiment stă verificarea reciprocă a mărturiilor multor experimentatori care se află în acel stadiu de dezvoltare care permite observarea obiectivă și în acel stadiu al cunoașterii în care este posibilă o interpretare corectă a ceea ce se observă Toate cunoștințele experimentale din domeniul studiului naturii fizice se sprijină pe aceeași autoritate a unui anumit număr de observatori competenți ca și în domeniul studiului faptelor vieții mentale Tot ce s-a spus până acum, însă, nu exclude câtuși de puțin importanța pentru psihologie a observațiilor asupra vieții mentale a altor oameni și ființe, și chiar

a experimentelor asupra acestei vieți spirituale, deși percepția și interpretarea corectă a materialul obţinut în acest fel depinde în întregime Biblioteca "Runivers" DISPOZIȚII ALE N Y GROT din condiţiile subiective ale experienţei noastre spirituale şi ale conştiinţei de sine Viața subiectivă, mentală poate fi observată și studiată în mod obiectiv pe baza experienței interioare - datorită participării la munca obiectivă a gândirii Obiecții ale membrilor Societății transmise redacției revistei cu privire la prevederile N Ya Grot S S Korsakova Consider că autoobservarea nu este singura sursă de cunoaștere a vieții psihice Este necesar, dar nu singurul Nikolai Yakovlevich însuși, atribuind un rol semnificativ în susceptibilitatea noastră, în relație cu viața mentală a altor oameni, elementului emoțional, dă într-o anumită măsură elementului emoțional sensul uneia dintre sursele informațiilor noastre despre fenomenele mentale Emoția, în opinia sa, trezește într-o persoană simpatie pentru alta - iar această simpatie devine subiectul autoobservării Dacă este așa, înseamnă că emoția a jucat un rol în dezvoltarea cunoștințelor noastre despre ceea ce se întâmplă în sufletul altei persoane și, prin urmare, a fost și o sursă de cunoaștere Atunci nu sunt de acord cu Nikolai Yakovlevich în ideea pe care o are despre cauza percepției noastre asupra stării mentale a altor oameni Nu cred că a fost întotdeauna felul în care gândește N Ya : că o persoană experimentează ceea ce experimentează altul, îl observă în sine și, prin urmare, știe ce se întâmplă în sufletul altei persoane Cred că există aceeași cunoaștere a stării de spirit a altor oameni, ca orice altă cunoaștere, adică cunoașterea printr-o combinație de percepție cu asocieri compilate anterior ale ideilor și conceptelor acestora legate de aria căreia îi aparține obiectul de cunoaștere La urma urmei, percepem fenomenele care aparțin domeniului luminii nu acum după naștere în aceeași formă în care le percepem, fiind atinse deplina dezvoltare Mai întâi trebuie să învățăm să privim, adică pentru a găsi reprezentări vizuale, care sunt combinate în timpul actului vederii cu orice nouă impresie vizuală - în sfera inconștientă a activității mentale Ca aceasta Biblioteca "Runivers" OBIECTII LA adresa lui N YA GROT de asemenea, învățăm să cunoaștem starea mentală a altei persoane: sub influența experienței, avem deja asocieri gata făcute între tot ceea ce exprimă viața mentală și stările mentale; aceste asociații oferă un stoc de idei despre stările mentale în general Atunci când percepem expresii faciale, expresii verbale etc ale unei alte persoane, asocierea dintre aceste percepții și idei despre starea de spirit are loc direct, fără ca noi înșine să experimentăm această stare, așa cum crede Nikolai Yakovlevich Întregul proces are loc cel mai adesea sub nivelul conștiinței și știm doar concluzia gata că persoana din fața noastră experimentează asta sau asta X Cred că o persoană poate cunoaște stările altor oameni fără a se supune autoobservării a ceea ce se întâmplă în sine prin simpatie Observarea de sine este un act conștient, iar procesul de cunoaștere poate fi efectuat, în mare măsură, fără conștiință Autoobservarea inconștientă nu o pot recunoaște Nu pot fi de acord cu ideea pe care o are Nikolai Yakovlevich despre susceptibilitatea copiilor la stările vieții mentale ale altor oameni Dacă el crede că copiii experimentează mai întâi ceea ce experimentează alții și apoi, observând această stare în ei înșiși, primesc și idei despre aceasta, atunci mi se pare că acest lucru nu este adevărat: mai des copiii au mai întâi o idee despre \u b sentimentele altor oameni și apoi încep deja să simtă sentimentul corespunzător Același lucru este valabil și pentru sugestie Dacă vreau ca o persoană aflată în hipnoză să se sperie, îi spun: "Vezi un șarpe", iar apoi după idee, are și el

un sentiment Sugestia de sentimente în mod direct, fără idei, nu are loc S Korsakov V A Goltseva Autoobservarea, în sensul literal al cuvântului, este singura sursă de cunoaștere (în sens psihologic) doar în stadiile inițiale de dezvoltare Observând că anumite stări și mișcări mentale sunt exprimate în sine prin anumite semne, o persoană presupune, prin analogie, că în spatele acelorași semne la o altă persoană există astfel de stări și mișcări Biblioteca "Runivers" DISPOZIȚII ALE E I CHELPANOV Observațiile și reflecțiile fac corecții foarte semnificative acestei presupuneri O persoană este convinsă că în spatele acelorași expresii exterioare pot fi ascunse stări mentale diferite Datele obiective, astfel prelucrate de gândirea noastră, corectează concluziile autoobservării și îi conferă certitudine științifică În plus, avem capacitatea de a reduce sau crește acest sau acel sentiment în conștiința noastră Eu, de exemplu, nu am simțit o asemenea gelozie precum Othello, dar, posedând elemente ale acestui sentiment, îmi pot imagina pasiunea care a pus stăpânire pe eroul marii tragedii shakespeariane Din nou, prin urmare, extindem datele noastre psihologice prin diverse operații logice, care, mi se pare, nu trebuie separate întotdeauna și sistematic de câmpul altor operațiuni ale vieții spirituale Facem câțiva pași mai departe, întărind și mai mult rolul analogiilor și construcțiilor logice verificate prin observație Când un artist, precum contele L N Tolstoi, ne înfățișează trăsăturile subtile ale sentimentelor unei mame, atunci este imposibil, în sensul exact al cuvântului, să spunem că auto-observarea a servit ca singura sursă de cunoaștere a artistului în acest caz Din tot ce s-a spus, rezultă că, pe măsură ce dezvoltarea mentală a unei persoane individuale și progresul gândirii științifice, rolul autoobservării, în sensul său pur, naiv, direct al cuvântului, încetează să mai fie exclusivist: sine -observarea este din ce în ce mai verificată prin date observaționale, iar stările noastre mentale sunt din ce în ce mai complicate de construcții logice V Goltsev "Teoria apercepției și activității mentale în psihologia modernă" Regulamentul lui E I Chelpanov *) I Principalul dezavantaj al psihologiei asociative este că ea relevă problema activității mentale pe plan secund și neagă imediatitatea sentimentului de activitate *) La rezumatul citit în Societate la decembrie V Preobrazhensky Biblioteca "Runivers" DISPOZIȚII ALE E I CHELPANOV Psihologia "aperceptivă" recunoaște voința ca element de bază al vieții mentale și privește sentimentul de activitate ca un dat direct Căptușeala fiziologică a apercepției este excitația care merge de la așa-numitul centru "aperceptiv" către zonele motorii și senzoriale Actul aperceptiei coincide cu acea functie a constiintei pe care o numim "vointa" in raport cu actiunile exterioare Principala asemănare dintre ele este următoarea: acțiunile voliționale sunt însoțite de un sentiment de activitate interioară; acelaşi lucru caracterizează actul apercepţiei Exista aperceptie de diferite grade: aperceptie activă și apercepție pasivă În ambele cazuri avem de-a face cu activitate volitivă internă, în ambele cazuri imaginile acționează ca stimuli interni și doar gradul de activitate internă în ambele cazuri este diferit · Toate formele de viață mentală: cunoașterea, sentimentul, afectele, sentimentele intelectuale etc , sunt deductibile din apercepție Manifestarea exterioară a voinței este rezultatul activității sale interne Activitatea primară a voinței este apercepția Activitatea interioară a voinței există oriunde există conștiință, deoarece conștiința fără apercepție este de neconceput Activitatea exterioară a voinței, prin natura sa psihologică, nu este altceva decât o apercepţie a unei reprezentări motorii Întrebaţi care este trăsătura

caracteristică esențială a voinței ca fapt al conștiinței, unii psihologi răspund că este un sentiment de efort, tensiune etc , iar voința în acest sens este altceva decât un "complex de senzații " Wundt presupune că semnul esențial al voinței ca fapt al conștiinței este "un sentiment de activitate, activitate", iar senzațiile motorii asociate cu acțiunea volitivă sunt fenomene secundare caracteristicilor voinței Sentimentul de activitate există deja în formele inferioare ale actelor volitive, în timp ce în cele superioare, și anume, în actul de decizie sau de alegere, se manifestă în forma cea mai distinctă Într-o decizie volitivă, acționăm cu conștiința cauzalității ființei noastre spirituale totale Pentru conștiință, fiecare acțiune volițională separată este un act creator, care este un produs al cauzalității subiectului însuși Biblioteca "Runivers" Raport despre activitățile Societății de Psihologie în Biroul Societății în ultimul an a fost format din: Președinte N Ya Grot, vicepreședinte N A Zverev, secretar V P Preobrazhensky, secretar adjunct A K Wulfert, trezorier N A Abrikosov, candidat trezorier S S Korsakov, bibliotecar L M Lopatin Au fost membru de onoare al Societății, membri efectivi, membri corespondenți, membri concurenți, în total Pe parcursul anului, Societatea a avut întâlniri, în care au fost raportate și discutate următoarele rezumate:) N Ya Grotom "Despre problemele metafizicii) O V Leonova "Viziune modernă asupra localizării în cortexul cerebral") N A Ivantsov "Memorii ale opiniilor lui S A Usov asupra artei") N A Zverev "Ce este filosofia") V R Butsk "Teoria fiziologică a memoriei") N A Timkovsky "Despre frumos") A A Tokarsky "Despre vraja cu o săgeată a tibetanilor * lamas") L M Lopatin "Despre viziunea filozofică modernă asupra lumii) N I Karevev "Despre liberul arbitru din punctul de vedere al teoriei proces istoric Biblioteca "Runivers" RAPORT PRIVIND ACTIVITĂŢILE DE PSIHOLOGIE SOCIETATE io) A A Tokarsky "La măsurare" i) L M Lopatin "Despre ipoteza originii inductive a adevărurilor matematice") L M Lopatin "Theory of Kant's Mathematical Views"*) N A Ivantsov "Cu privire la eseul lui L M Lopatin despre originea inductivă a adevărurilor matematice ") E A Shmidtom "Despre rezumatele lui L M Lopatin și obiecțiile aduse lui *) N Ya Grotom "Observarea de sine este singura sursă de cunoaștere a vieții spirituale *) V R Butsk, referitor la mesajul lui N Ya Grot: "Despre relația dintre psihologie și psihiatrie *) E I Chelpanov "Teoria apercepţiei şi activităţii mentale în psihologia modernă* În plus, Societatea a dedicat ședințe speciale dezbaterii tezelor lui V R Butsk, L M Lopatin, N Ya Grot și E I Chelpanov, precum și N Ya , "Despre telepatie" Fondurile Societății se aflau în următoarea stare: Până la ianuarie (ședința anuală a Societății), au rămas ruble de copeici și mai mult decât cea donată de D A Stolypin: de ruble pentru un premiu pentru un eseu despre filosofia științei și de ruble pentru a acoperi deficitul de publicare a unui jurnal Pe parcursul anului până la decembrie, a fost primit un grant de la universitate de ruble, din publicațiile Societății ruble de copeici, taxe de membru de ruble, % din capitalul lui Stolypin de ruble Total ruble cop Cheltuit pentru publicarea celui de-al patrulea număr al Proceedings of Society (Leibniz) ruble de copeici, cheltuieli curente de ruble i kop Total de ruble cop Rămâne la casieria Companiei ruble cop În anul curent, Societatea a publicat al patrulea număr al "Trudov:* ■ Selected Philosophical Works of G V Leibniz Cu un portret Traducerea membrilor Societății sub conducerea lui V P Preobrazhensky Mai mult, cu participarea Societății, a continuat publicarea revistei "Probleme de Filosofie și Psihologie" sub conducerea profesorului N Ya Grot

Biblioteca "Runivers" RAPORT DE ACTIVITATE PSIHOLOGIE SOCIETATE " Lista membrilor societății inclusă în componenţa sa de la aprilie până la decembrie Membri activi: Abrikosov, A A Bartenev, Yu P Polivanov, L I Bobrov, E A Smirnov, f A Preobrajenski, P V i j Lann, Ferd Membrii concurenti: Khodoley, N Yu Bobrov, A N Bryukhatov, A D Dolgindev, V Th Rachinsky, H P Rachinsky, G A Kandaurov, D P Biblioteca "Runivers" ANEXA III O viziune modernă asupra localizării funcțiilor în gaura creierului (Rezumat citit la Societatea Psihologică din Moscova în ședință din noiembrie) Pe baza datelor embriologice și anatomice și a unui experiment fiziologic, creierul poate fi luat în considerare să fie considerate ca două unități morfologice și fiziologice independente Prin aceasta înțelegem două părți independente ale acestuia: trunchiul cerebral și învelișul creierului Tulpina cerebrală se descompune în așa-numitele noduri cerebrale sau ganglioni "subcorticali" Prin acest nume desemnăm părți ale capului Orez Vedere a trunchiului cerebral de sus, îndepărtat * a creierului, întins din capacul creierului x / Potrivit lui Hirschfeld și Leveille părțile laterale ale fundației sale- Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN MIEZUL CREIERULUI niya și care devin vizibile și din partea superioară noi să scoatem capacul creierului Ei includ - sya: noduri ale creierului intermediar (a), mijlociu (b), posterior (c) și ulterior creierului (d), care se numesc altfel: thalamus opticus (a), quadrigemina (b), podul Varoliev (c) și continuum creierul govata (d) sau celulele ganglionare Compoziția capacului cerebral include nodurile prosencefalului sau striatul (e) și cortexul cerebral Acesta din urmă este format dintr-o substanță cenușie superficială, sau celule nervoase, și dintr-o substanță albă subiacentă, fibre care joacă rolul de simpli conductori ai iritației Aceste mase albe coboară din cortex în sens descendent, se întrerup în nodurile creierului, ies din ele Toate aceste părți constau dintr-o masă gri Orez Trunchiul cerebral din partea laterală a bazei Potrivit lui Schwaalbe Vezi textul pentru explicarea literelor din nou și mergeți la măduva spinării, care este o continuare directă a medulei oblongate, unde se termină În funcție de conexiunile periferice în care intră acești conductori, conduc iritația fie centripet - de la periferie la centru, adică spre cortex sau, dimpotrivă, centrifug - de la centru (cortex) la periferie Fibrele conducătoare centripet, înainte de a ajunge la capătul lor central, sunt întrerupte în nodurile cerebrale Biblioteca "Runivers" O LEONOV După această trecere în revistă concisă, elucidând în termeni generali relația dintre părțile individuale ale creierului, trecem la o luare în considerare a localizării funcțiilor în cortexul cerebral pe baza datelor fiziologice, patologico-anatomice și clinice Partea de fiziologie care se ocupă cu studiul funcțiilor cortexului cerebral și determinarea punctelor pentru diferite funcții de pe suprafața sa constituie un departament foarte extins de fiziologie experimentală Desigur, într-un scurt rezumat nu se poate pune problema de a enumera toate experimentele care au fost efectuate, ceea ce nu este necesar: mă voi opri doar asupra unor astfel de fapte obținute prin observație, care sunt recunoscute de majoritatea investigatorilor și care mai mult sau mai puțin de acord între ele Toate aceste experimente și observații sunt de acord doar în principiu, dar nu sunt de acord în determinarea locului și mărimii centrului Toate datele privind funcția cortexului cerebral au fost obținute prin două mijloace: prin observarea animalelor și prin observare la patul pacientului, observații care sunt apoi comparate cu datele autopsiei Din motive de concizie, voi numi aceste metode: prima este metoda de deteriorare indusă artificial sau

experiment fiziologic, a doua este metoda patologic-anatomică Prima metodă se aplică numai animalelor și, prin urmare, tot ceea ce știm despre localizarea funcțiilor în cortexul cerebral, cu ajutorul metodei de deteriorare indusă artificial, este aplicabil direct și direct numai creierului animalelor Determinarea punctelor pentru ramurile individuale ale cortexului este supusă unor fluctuații ascuțite, nu numai în cadrul soiurilor, dar la același animal se observă o fluctuație bruscă a acestor puncte în comparație a unei emisfere cu alta La om, diferența dintre cele două emisfere constă în general în faptul că zonele motorii sunt mai pronunțate în emisfera stângă decât în cea dreaptă Revenind la problema localizării funcțiilor în cortexul cerebral uman pe baza acestui și a altor motive, nu putem transfera în mod direct și direct toate observațiile făcute asupra creierului animal în creierul uman Putem face acest lucru numai atunci când, între observațiile făcute asupra primului și asupra creierului uman, Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN MICULUL CEREBRAL secol, vom stabili o metodă patologico-anatomică - iar informațiile obținute cu ajutorul unui experiment fiziologic, le vom verifica cu ajutorul modificărilor patologice Observațiile asupra animalelor apar în principal în două moduri: prin extirparea substanței cenușii a cortexului cerebral și prin stimularea acesteia cu un curent electric Judecățile despre funcția lobilor individuali ai creierului se bazează pe experimente cu îndepărtarea și distrugerea cortexului și se presupune că funcția specifică care rămâne după extirparea unei zone cunoscute a cortexului constituie capacitatea funcțională a partea sa neatinsă și invers, cortexul cerebral este atribuit acelor funcții care cad ъ съ distrugerea sa Primul cercetător care a început studiul funcțiilor fiziologice ale sistemului nervos central în acest sens a fost Flourens Acest cercetător a analizat funcția lobilor creierului, sau ceea ce el a numit "lobi cérébraux", corespunzând în timpul nostru aproximativ cu ceea ce este cunoscut sub numele de tegument cerebral, constând dintr-o substanță cenușie superficială sau cortex și alb subiacent materie, ca un întreg, și a susținut că localizarea abilităților specifice în anumite părți ale creierului nu există Aceste studii, referitoare la anii ai secolului nostru, l-au determinat să afirme că "lobii creierului" sunt un organ exclusiv pentru tot felul de activitate mentală După extirparea completă a ambilor lobi ai creierului la păsări și mamifere mici, Flourens a observat atât surditate, cât și orbire, precum și încetarea activității tuturor celorlalte organe de simț Un pui lipsit de ambii lobi ai creierului, în cuvintele sale, "a perdu tous ses sens" Cu toate acestea, fiziologii de mai târziu, care au repetat experimentele sale, nu au putut fi convinși că extirparea cortexului cerebral a fost suficientă pentru a distruge complet funcția organelor de simț Longet și Renzi, spre deosebire de Flourens, au descoperit că odată cu îndepărtarea cortexului toate senzațiile rămân încă, iar Cuvier a concluzionat că "les lobes cérébraux sont le réceptacle où toutes les sensations prennent une forme distincte et laissent des souvenirs durables" Luciani și Tamburini, după ce au îndepărtat cortexul lobilor occipitali și girul unghiular, nu au distrus complet vederea și, deoarece îndepărtarea unuia sau celuilalt nu a provocat Biblioteca "Runivers" O LEONOV hemianopsie prelungită *) Extirparea cortexului lobilor temporali a provocat, de asemenea, doar o disfuncție temporară, dar nu a distrus complet auzul În general, atât extirparea unilaterală, cât și bilaterală a cortexului acestor centri a fost însoțită doar de tulburări tranzitorii Dacă pui o bucată de hârtie albă pe podea, atunci

câinele, lipsit de lobii occipitali, o ocolește cu sârguință, fiindu-i frică să calce pe ea; dacă pui un rând de skittles pe o bucată de hârtie, atunci el pășește atât de atent între ele încât nu va muta niciunul de la locul său, dar merită să lași să intre doar un câine sănătos, care va distruge totul, plătind nu atentie fie la hartie, fie la chile Această experiență plină de duh a lui Goltz, care demonstrează că un câine vede, dar în același timp nu înțelege ce vede, confundând o bucată de hârtie albă cu un obstacol imaginar, l-a condus la afirmația că un câine lipsit de lobi occipitali vede și, poate chiar vede foarte bine, dar nu înțelege ceea ce se vede Alții au observat că animalele fără scoarță erau încă capabile să evite obstacolele atunci când erau îndemnate să se miște, au observat cum își întorceau capul în direcția unei lumânări aprinse, cât de repede se întorceau în direcția în care făceau zgomot, într-un cuvânt, au descoperit semne pozitive ale capacităţii de a vedea şi auzi Pe această bază s-a creat o regulă generală, în virtutea căreia senzațiile se distingeau ca simple impresii apărute ca urmare a iritației periferice a organului de simț din idei, ca din senzații transformate Primele sunt numite senzații inconștiente sau pasive, cele din urmă conștiente sau active Acestea din urmă sunt localizate exclusiv în scoarța cerebrală, primele în ganglionii subcorticali: în diencefal, mesenencefal, în punte, în medula oblongata și măduva spinării Pe această bază, numai cu îndepărtarea scoarței *) Denumirea de hemianopsie se numește orbire bilaterală cu același nume, dreapta sau stânga Se acceptă faptul că lobul occipital al fiecărei emisfere este în legătură cu ambele jumătăți ale retinei și în așa fel încât lobul occipital din stânga să fie conectat cu jumătatea exterioară a retinei ochiului stâng și cu jumătatea interioară a ochiului stâng dreapta Dimpotrivă, lobul occipital al emisferei drepte este cu jumătatea exterioară a retinei ochiului drept și cu jumătatea interioară a ochiului stâng Odată cu înfrângerea lobului occipital al uneia dintre emisfere, are loc o pierdere a funcției jumătății corespunzătoare a retinei Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN CORT CEREBRAL la reprezentări, concepte, impulsuri volitive, întregul scop al inferențelor, dar nu și senzațiile care rămân În favoarea fidelității acestei poziții generale, acceptată de fiziologi, vorbesc observații clinico-patologico-anatomice Opinia lui Flourens că localizarea la suprafața creierului nu există a fost împărțită până în , când, datorită descoperirii făcute de Fritsch'eMB și Hitzig'oM, această viziune s-a schimbat în direcția opusă și a început o nouă eră în domeniu a fiziologiei creierului Cu ajutorul stimulării electrice a cortexului cerebral, cercetătorii de mai sus au reușit să găsească o zonă limitată pe suprafața emisferelor, a cărei stimulare electrică este însoțită de o contracție a anumitor grupe musculare, în timp ce stimularea în alte locuri nu este însoțită prin contractia musculara Astfel, deschiderea centrului de psiho-motric a pus primele baze pentru o ramură tânără, începătoare a cunoașterii, la a cărei dezvoltare fructuoasă în continuare lucrează neobosit cei mai talentați oameni de știință a naturii Experimentele cu stimularea electrică și extirparea cortexului au distrus complet punctul de vedere al lui Flourens și au demonstrat pozitiv că diferite părți ale cortexului cerebral au energii funcționale diferite Iritația cu curent electric a indicat și diferența care apare la iritarea cortexului și la iritarea substanței albe subiacente și anume: iritația directă a substanței cenușii a cortexului a provocat contracții musculare care diferă de astfel de contracții la iritarea substanței albe; curbele de contracție, care exprimau tranziția mușchilor de la o stare calmă la o

stare activă, au avut o formă diferită în timpul stimulării cortexului decât în timpul stimulării substanței albe Astfel, putem împărți contracțiile rezultate din iritația zonelor motorii, înainte și după îndepărtarea cortexului, în cortical și pulpos Timpul scurs din momentul iritației până la debutul contracției musculare, adică timpul de excitaţie latentă este mai mare pentru contracţiile corticale decât pentru contracţiile pulpe Perioada de reacție este deci mai lungă atunci când suprafața nedeteriorată a creierului este iritată decât atunci când substanța albă expusă este iritată Includerea materiei cenușii încetinește, prin urmare, debutul activității nervoase, din cauza Biblioteca "Runivers" O LEONOV Ca urmare, acesta din urmă capătă o anumită independență și un caracter definit: trebuie să aibă în substanța cenușie a cortexului propriile puncte excitatoare, diferite de cele ale acelorași puncte ale substanței albe În același timp, se remarcă o altă diferență accentuată: iritația directă a substanței albe este însoțită de contracția musculară în timpul trecerii curentului, dar dispare odată cu deschiderea acestuia; dimpotrivă, când cortexul este iritat, contracțiile continuă după îndepărtarea stimulului Dacă luăm un curent cu o anumită forță și irităm o anumită zonă a suprafeței cortexului la câinii eutanasiați cu morfină, provocând astfel activitatea anumitor grupe musculare, atunci, cu grade nu prea mari de ameliorare, o mângâiere blândă a pielii mușchilor excitați este suficient pentru a face zona cortexului luată pentru iritare, excitabilă pentru un curent mult mai slab Această creștere a excitabilității se obține doar cu contracțiile corticale, dar nu și cu cele pulpoase Pe de altă parte, există stadii binecunoscute de ameliorare cu morfină și cloral, în care substanța cenușie a cortexului nu mai răspunde la stimularea electrică, ci, dimpotrivă, substanța albă este mult mai ușoară Toate aceste fapte dovedesc independența excitabilității nervoase a substanței cenușii a cortexului și arată că contracțiile musculare cauzate de electrificarea suprafeței creierului sunt obținute, fără îndoială, ca urmare a excitării elementelor nervoase a suprafeței cenușii a creierului și că părțile excitatoare ale acestuia din urmă au calitatea de aparat central nervos, de altfel esența celulelor nervoase sau corticale În ultima vreme, observațiile despre independența aparatului nervos central s-au îmbogățit cu încă o dovadă a corectitudinii viziunii declarate: cercetătorii italieni Bianchi și Abundo, angajați în cercetare, așa-zis zona psihomotorie la câini, a îndepărtat stratul gri al cortexului de pe suprafața creierului, fără a deteriora, după cum li se părea, masele albe, ceea ce a provocat o degenerare secundară descendentă a tractului piramidal Acești cercetători susțin că ar putea urmări procesul degenerativ din cortexul însuși, ceea ce demonstrează că fibrele regenerate și o parte din stratul cortical distrus sunt în cea mai strânsă legătură și constituie un singur sistem Dacă adăugăm la aceasta că distrugerea secularului Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN MICULUL CEREBRAL substanța paro a cortexului este însoțită de tulburări mintale, pierderea memoriei și a înțelegerii, iar conform observațiilor fiziologilor, exfolierea substanței cenușii a cortexului implică demență și, de asemenea, pierderea memoriei cu înțelegere, atunci trebuie neapărat să ne uităm la celulele substanței cenușii a cortexului, ca centre în care sunt efectuate toate actele mentale conștiente, și asupra substanței albe, ca pe un simplu conductor de impulsuri care iau naștere în celulele cortexului S-a observat că animalele lipsite de cortexul cerebral au continuat să perceapă impresii și senzații, deoarece își exprimau aceeași nemulțumire atunci

când hrăneau coloquini, dar au uitat senzațiile pe care le-au experimentat anterior: câinele nu răspunde la chemarea stăpânului, nu recunoaște preparatele pentru iritația nervilor săi gustativi,- își pierdu amintindu-și acele preparate care precedau durerea fizică, uita că cu ajutorul organelor mișcării putea să-și ia zborul și astfel să se elibereze de senzații neplăcute După ce și-a pierdut capacitatea, odată cu îndepărtarea cortexului cerebral, de a recunoaște și a-și aminti senzația deja experimentată, devine imposibil să conectați un fenomen cu altul din creier: câinele nu poate combina vederea sau bătaia unui bici cu ideea de a durere fizică Din punct de vedere anatomic, o astfel de conexiune a amintirilor imaginative se realizează prin existența unor sisteme de asociere în creier, sau așa-numitele fibrae rorgiae cortex, fără de care cel mai simplu act fizic este imposibil Astfel, avem în creier: fascicule de proiecție care conduc excitațiile din lumea exterioară către creier, distribuându-le pe diferite zone senzoriale ale cortexului și fascicule asociative care conectează celulele cortexului din diferite teritorii și stabilesc o conexiune funcțională, când unul se amintește figurat cu altul Simultan, odată cu prima apariție a unei amintiri figurative într-o anumită zonă a cortexului, mai multe zone diferite sunt excitate ca urmare a iritației, în care se nasc senzații de simpatie Dacă acum redăm memoria figurativă principală, atunci concomitent cu ea vor apărea toate celelalte, secundare, născute concomitent cu ea De exemplu - • măsura: în fața noastră se află un copil care vede pentru prima dată un câine sau vreun alt animal; ea publică Biblioteca "Runivers" O LEONOV sunet, lătrat În același timp, în cortexul creierului copilului, va exista o excitare a două teritorii senzoriale: auditiv și vizual După ceva timp, dacă aude lătratul unui animal acoperit din privirea lui, atunci în centrul său cortical va apărea nu numai o imagine auditivă, ci și o imagine vizuală a unui câine: o amintire o trezește pe alta, iar copilul încheie prin sunet despre prezența acestuia "În capacitatea de a reproduce amintiri figurative", spune Meinert, "este procesul de inferență: cel din urmă decurge din primul " Dar între terminația periferică a nervului și centrul cortical există încă o legătură intermediară în care sunt așezate mase gri cu celule nervoase, acestea sunt așa-numitele centri subcorticali sau ganglioni Longet, Schifi și Golz afirmă că animalele în care s-au păstrat centrii subcorticali au continuat să zboare, să înoate și să meargă În viața mentală a omului, acești ganglioni joacă un rol foarte important În ele are loc transformarea iritațiilor obișnuite, primite extern în senzații, care sunt apoi livrate cortexului cerebral, care le prelucrează deja în reprezentările și conceptele corespunzătoare Dar cum au loc aceste schimbări ne este complet necunoscut, deoarece numai rezultatul modificării, și nu însuși actul acesteia, este obiectul observației directe Centrul subcortical de senzație pentru nervul optic va fi coliculul anterior, corpul geniculat lateral și pulvinarul Stimularea luminoasă primită din exterior ajunge în centrii subcorticali prin tractul vizual, este procesată aici într-o senzație de lumină, merge mai departe spre cortex și se transformă într-o reprezentare luminoasă și concept în acesta Lucrul corespunzător se întâmplă cu celelalte organe ale simțurilor superioare Senzația este localizată în centrul subcortical, reprezentarea și conceptul - în cortical În aceeași direcție, Fritsch, Hitzig și Flourens au continuat să lucreze Ferrier, Munk, Golz și alții Conform studiilor lui Ferrier și Munk, transformarea senzațiilor olfactive și gustative în reprezentări olfactive și gustative la animale are loc în gyrusul uncinat (gyrus

uncinatus) și în părțile apropiate, în special în gyrohippocampi (girusul cornului lui Ammoniev) S-a găsit la om acel gyrus hipocam Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚIEI ÎN COLȚUL CEREBRAL pi este legată și de actul mirosului, și anume, una dintre cele trei rădăcini ale nervului olfactiv, extern, se termină în girusul numit; rădăcină mijlocie - în placa anterioară perforată; intern - în terminația frontală a gyri fornicati (arc gyrus pue J, Olf) Dincolo de corticală centrul nervului optic, din vremea lui Haller, este considerat lobul occipital Panizza a stabilit o legătură între nervul optic și centrul său cortical El a atras atenția asupra apariției orbirii la câini după extirparea unei părți a cortexului lobului occipital al părții opuse; după exfolierea globului ocular la un iepure, cal, câine, taur, oaie, el a observat atrofie ascendentă a cvadrigeminei, talamusului și mănunchiului de fibre care ies din lobul occipital Hitzig a observat, de asemenea, apariția orbirii la un câine după îndepărtarea cortexului lobului occipital de pe partea opusă Munk a investigat și a descris acest fenomen mai detaliat A tăiat un anume Rie Creierul câinelui, io Fritch și Hitzg'yi ac-centrul cortical al nervului auditiv; centrul op- cortical al nervului optic Restul detaliilor se pot vedea din text zonă flască a cortexului lobului occipital (Fig h, Or), legat a operat ochii de câine pe partea corespunzătoare locului rănirii și a observat următoarele: câinele a încetat să caute hrană în acele locuri din încăpere în care se obișnuise anterior găsi; ea nu a acordat nicio atenție hranei furnizate Biblioteca "Runivers" O LEONOV în fața ochilor ei până când îl miroase Dacă îi pui în față o cană de mâncare și o găleată cu apă, atunci ea; le va ocoli din nou fără să observe Nici vederea unui bici nu o sperie, pe când înainte fugea mereu într-un colț Nu clipește când este abordată ochi de foc Anterior, înainte de operație, când i se întindea o mână, atunci de obicei dădea o labă, dar acum face asta doar când; la ea strigă: "labă" "Un astfel de câine", spune Munk, "poate să învețe din nou să vadă, ca înainte, și să se conformeze cu ceea ce vede în acțiunile sale Ea, așadar, nu este oarbă, ci doar oarbă spiritual, și-a pierdut doar acele amintiri figurative (Erinnerungsbílder), pe care a dobândit-o prin creșterea ei anterioară " El a numit acest fenomen "orbire mentală " Seelenblindheit Dacă, pe de altă parte, întreg cortexul lobului occipital este tăiat, în ciuda faptului că centrii vizuali subcorticali nu sunt atinși, animalul, ca și cum, își pierde pentru totdeauna capacitatea de a vedea, adică pierde din vedere În consecință, dispare o funcție binecunoscută a cortexului, fenomen pe care Munk l-a numit "orbire corticală" - Rindenblindheit Acesta din urmă diferă de primul prin faptul că este incurabil Un animal cu orbire spirituală nu poate distinge un dop de mâncarea comestibilă până când adulmecă sau linge cu limba Acum nu poate depăși obstacolele pe care nu a învățat să le depășească înainte, deoarece îi lipsește reprezentarea vizibilului, adică capacitatea de a procesa senzațiile vizuale și, în consecință, de a-și ajusta acțiunile la acestea, s-a pierdut Luciani și Tamburini au arătat că la câini și maimuțe sfera vizuală a unei laturi este legată de ambele jumătăți ale retinei și nu numai de retina ochiului opus Experimentele pe câini și maimuțe au arătat că extirparea bilaterală a substanței cenușii a cortexului temporal a dus la surditate și s-a remarcat că nu s-a pierdut capacitatea de a percepe senzațiile auditive, ci doar capacitatea de a înțelege ceea ce s-a auzit Ferrier afirmă că la maimuțe centrul auditiv este situat în primul gir temporal Munk care, după ce a tăiat cortexul lobului occipital pentru a determina centrul vizual cortical la câine, a făcut observații similare pentru lobul

temporal A tăiat o anumită zonă Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚIEI ÎN COLȚUL CEREBRAL cortexul ambilor lobi temporali și a observat același fenomen ca în cazul precedent (Fig ac) Câinele, deși aude, nu înțelege ce a auzit: dacă îi strigi: "aici, laba", atunci nu răspunde la aceasta cu mișcări adecvate, ca înainte Încă mai poate învăța să înțeleagă din nou la timp, iar după - săptămâni de la operație pare complet normală Prin urmare, ea nu este surdă, ci doar surdă mental, iar Munk a numit această afecțiune "surditate mentală" - Seelentaubheit - spre deosebire de surditatea corticală, Rindentaubheit, care este incurabilă și care apare atunci când întreg cortexul lobului temporal este tăiat Dacă Munk, prin denumirea de orbire corticală și surditate corticală, însemna nu numai orbirea și surditatea spirituală absolută și permanentă, ci orbirea și surditatea absolută și permanentă, atunci, în acest caz, cercetătorii nu împărtășesc opiniile sale, deoarece, repetând experimentele sale , fiziologii nu ar putea provoca nici orbire absolută și permanentă, nici aceeași surditate, iar afirmația lui rămâne nedovedită, dar întrebarea: este posibil să provoace abdominale iar orbirea si surditatea permanenta prin distrugerea singura a centrului cortical, fara distrugerea centrului subcortical corespunzator acestuia, ramane deocamdata deschisa*) Ceea ce a făcut Munk pentru a demonstra că lobul occipital al câinelui este legat de actul de a vedea, iar lobul temporal de actul de auz, a fost făcut de Wernicke în relație cu omul Totodată, Broca a arătat că în afazia motorie **) distrugerea cortexului se limitează la treimea posterioară a treimii girus frontale stângi, zonă numită centru Broca al vorbirii, și anume centrul motor, în care imaginile ale inervației motorii a vorbirii orale sunt stocate (Fig , g Br) În afazia motrică, capacitatea de a înțelege vorbirea străină este păstrată, dar numai capacitatea de a exprima ceea ce se înțelege în cuvinte este afectată, din cauza faptului că pacienții uită, pe de o parte, cum sunt cuvintele în sine (forma amnestică) și pe de altă parte, mișcările necesare pronunțării cuvintelor individuale (forma atactică) Opusul versetului lui Mefistofel se aplică ei: "Demi eben *) Cercetările lui Munk au stârnit și o serie întreagă de obiecții din partea lui Wundt, a căror analiză nu găsesc cu putință să o includ în sfera modestă a comunicării mele **) Tulburarea vorbirii a formei motorii * Biblioteca "Runivers" O LEONOV wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein", pe de altă parte, conceptul există, nu se pierde, dar cuvântul nu ajunge Patologia a arătat că, în astfel de tulburări afazice, insula cu părți adiacente ale lobului frontal și striatul din partea stângă (Kussmaul) sunt cel mai adesea afectate La persoanele afectate de acest tip de afazie, vocabularul cuvintelor este foarte mic, de exemplu întreaga lor conversație se limitează uneori la astfel de fraze: oui, oui, oui și bou, bou, bou, sau altfel își păstrează abs tăcere Dar ei înțeleg când li se vorbește și dau răspunsuri corecte prin semne; în același mod par să înțeleagă ceea ce au citit Uneori, această tulburare este însoțită de o tulburare a capacității de a scrie, așa-numita orbire scrisă (agrafie) La fel ca afazia motorie, agrafia este o tulburare similară a scrisului Apare deoarece pacienții uită parțial literele și cuvintele în sine (forma amnestică), parțial mișcările necesare pentru a exprima cuvântul în scris (forma atactică) Nu se știe cu exactitate unde este localizată orbirea scrisului Potrivit Expertului, în partea posterioară a celui de-al doilea gir frontal stâng, după toate probabilitățile, există un centru grafic motor După alţii, în partea inferioară a girusului central anterior, probabil şi un centru motor grafic; în zona girusului

parietal inferior, probabil un centru agrafic senzorial La rândul său, Wernicke a făcut o serie de observații asupra afaziei senzoriale, recunoscând ca centru cele două treimi posterioare ale primului gyrus temporal stâng, în care sunt stocate imagini sonore ale cuvintelor (Wernicke gyrus, Fig , g W) Alții au observat, de asemenea, distrugere în al doilea gir temporal Spre deosebire de afazia motorie, afazia senzorială se caracterizează prin faptul că, cu auzul normal și cu funcția motrică păstrată, capacitatea de a înțelege sensul vorbirii altora este afectată La cele mai simple întrebări: cum te cheamă? cati ani ai? - primesti cele mai nepotrivite raspunsuri Laquer descrie un caz de afazie senzorială Partea distrusă cuprindea primul gyrus temporal stâng, și anume gyrus-ul Wernicke "Dacă", scrie Laquer, "să stea la spatele pacientului și să înceapă să bată din palme și să fluieră, atunci ea se întoarce imediat; dacă stai astfel încât ea să nu vadă și te întorci la ea cu o întrebare, atunci ea Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN CORT CEREBRAL se întoarce imediat spre persoana care a întrebat pentru a arăta că a auzit totul Dar sensul discursului îi rămânea de neînțeles Uneori acestei tulburări, așa-numita surditate verbală, se adaugă o altă tulburare în actul lecturii Fa oi Orez e Vedere laterală a suprafeței convexe a emisferei stângi a creierului uman GW gyrus Wernicke; centrul cortical al nervului auditiv; centrul senzorial al vorbirii G Vg gir de Broca; centrul motor al vorbirii N centrul nervului hipoglos Tr trigeminus, centrul mușchilor masticatori Fa centrul nervului facial VC centrul mișcării izolate a membrului superior Despre centru cortical comun de mișcare al ambelor membre Sau centrul cortical al nervului optic K M Ch centrul pielii și mușchilor sentimente Sistemul de asociere a fibrelor: f Și un mănunchi în formă de cârlig care leagă lobul frontal cu lobul temporal; f ag , fascicul arcuat, cale mai lungă de legătură a lobului frontal cu lobul temporal, f ar , parte a fasciculului anterior care leagă lobul frontal cu occipitalul; f inf fascicul longitudinal inferior care se extinde de la lobul temporal până la occipital; f os R coc vertical Wernicke Liniile negre drepte reprezintă legătura schematică a centrelor între ele cu vedere normală, așa-numita orbire verbală (caecitas et surditas verbalis) Distrugerea în crustă în ultimul Notă pentru ois și Deoarece în loc să colorăm a fost necesar să ne limităm la cercuri, acestea indică doar aproximativ dimensiunea unui centru dat Biblioteca "Runivers" O LEONOV cazuri au fost observate în regiunea girusului parietal inferior stâng, în girusul unghiular și în regiunea celui de-al doilea girus occipital Unii neagă complet participarea girusului unghiular la actul vederii: Seguin îl localizează în lobulul sfenoid (ciineus), Nothnagel în lobulul sfenoid și în primul gir occipital (Fig , Op și Fig J, Cu) Odată cu existența caecitas et surditas verbalis, pacientul nu și-a găsit apartamentul pe stradă, deoarece numerele locuințelor îi rămâneau de neînțeles Când încercați să citiți, se obțin sunete complet de neînțeles, astfel încât nu este posibilă comunicarea cu astfel de persoane în scris Dar dacă unei astfel de persoane nu i s-a pus întrebări, ci l-a lăsat singur, atunci ar putea vorbi liber și corect Odată cu distrugerea centrului amintirilor optice, dar cu integritatea restului, puteți obține numele corect al obiectului: asta dacă permiteți să fie determinat prin atingere, gust sau miros Este de la sine înțeles că surditatea și orbirea verbală nu trebuie confundate cu orbirea și surditatea reală; ele nu se datorează încetării conducerii acestor stimuli sonori și lumini, ci se datorează încetării funcției cortexului În acest sens, cazul raportat de Kussmaul este foarte instructiv Unul are de litri

femeile prezentau semne de afazie senzorială La început, a fost considerată surdă, deoarece nu a răspuns niciun cuvânt la întrebările care i-au fost adresate Dar, cu timpul, s-au convins că ea poate distinge două clopote după sunet, auzea bătăile în uşă şi tic-tac-ul ceasului la fel de subtil ca o femeie sănătoasă Mai târziu, după însănătoșire, ea a spus că a auzit cuvintele doar ca un zgomot nedefinit Afazia senzorială la om este analogă cu surditatea mentală și orbirea la animale: atât aici, cât și acolo, nu sunt nici surzi, nici orbi, ci doar surzi și orbi mintal; deși continuă să perceapă senzații, adică deși transformă stimulii sonori și vizuali în astfel de senzații, nu mai sunt capabili să-i transforme în reprezentările și conceptele corespunzătoare, deoarece această funcție specială a cortexului este perturbată și, în același timp, au pierdut acelea auditive și optice amintiri figurative, dobândite prin toată experiența anterioară de viață, pe care sunt obișnuiți să le combine cu anumite impresii și senzații   beneficii primite din exterior Prin urmare, o astfel de stare ca confuzia mentală nu trebuie confundată cu hemianopsia, adică, cu orbire bilaterală cu acelaşi nume Orbirea mentală poate exista separat de hemianopsie și nu este condiționată de aceasta Un hemianoptician poate vedea și citi atât literele, cât și cuvintele, dacă imaginea lor cade pe partea păstrată a retinei, în timp ce o persoană supusă orbirii spirituale vede atât literele, cât și cuvintele și poate vedea foarte bine, dar nu poate citi și înțelege semnificația lor El este asemănat cu o persoană care nu a învățat niciodată să citească sau căreia i s-a dat o carte de citit, scrisă într-o limbă străină, de neînțeles pentru el Surditatea mentală se bazează pe pierderea reprezentărilor acustice ale cuvintelor Deși pacientul percepe senzațiile auditive ale cuvintelor, el și-a pierdut capacitatea de a le procesa mental, adică intelege-le El se află în starea unui copil care aude, dar nu înțelege sensul a ceea ce aude - în starea unei persoane cu care se vorbește într-o limbă străină, de neînțeles pentru el sau, în cele din urmă, în starea acelei pacient din cazul raportat de Kussn-iai'em care a confundat cuvintele cu zgomot de neînțeles Prof Strikker a făcut următoarea observație asupra mecanicii limbajului În opinia sa, dacă înțelegem ceea ce ni se spune, atunci acest lucru se întâmplă nu pentru că auzim un anumit sunet, ci pentru că inervația acelor grupuri musculare este legată de acest sunet, a cărui contracție implică pronunția aceleiași fraze Ajungem la cunoașterea sunetului prin faptul că impresia acustică primită din exterior presupune inervație musculară Această inervație se extinde până la laringe sau buze: cântăm sau fluierăm ceva pentru noi înșine În același loc, unde inervația nu trece la laringe și buze, după Stricker, trece la tensor timpan *) Această inervație vine din centrul vorbirii, iar atunci când, din cauza bolii, este inactivă, apare afazia: o persoană aude un discurs care i se adresează, dar nu-i înțelege sensul Dacă îi aplicăm teoria muzicii, atunci este după cum urmează: atunci când auzim muzică, atunci în laringe există în același timp o contracție necesară pentru performanță *) Mușchiul care contractă membrana timpanică   a auzit melodia Dar acest lucru nu se găsește la toți oamenii La altele, dimpotrivă, buzele sunt inervate Se spune că Mozart fluiera mereu când trecea pe stradă, iar Johann Strauss a fost extrem de surprins când Stricker i-a atras atenția asupra jocului buzelor când se gândea la vreo melodie Prof Stõrk, la Viena, i-a introdus unei cântărețe o oglindă pentru gât, cerându-i să se gândească atunci la o piesă muzicală, sau a făcut-o să asculte cântând și a urmărit cum

vibrează corzile vocale în ritmul unui imaginar sau ^ cântat melodie La cântăreții experimentați, el a observat și fluctuația ritmică a pieptului Dar, există muzicieni, mai ales în rândul pianiștilor, la care nu laringele și buzele se contractă, ci, potrivit Stricker, tensorul timpanului Pentru a dovedi corectitudinea punctului său, au fost efectuate experimente pe animale în laboratorul lui Stricker din Viena După o disecție corespunzătoare, un ac subțire a fost introdus în tensorul timpanului și s-a dovedit că acest mușchi s-a contractat cu intensitate diferită la sunete de diferite înălțimi Experimentele ulterioare au arătat că timpanul tensor nu răspunde numai la contracțiile de diferite forțe pentru sunete de diferite înălțimi, ci și la diverse vocale: a, e, i, o și; cel mai intens pe a și doar mai slab pe u Dacă această teorie a lui Stricker este corectă, atunci întrebarea este de ce, în absența unei singure funcții motorii, și anume în afazia motorie, înțelegem vorbirea care ni se adresează? Pe de altă parte, teoria lui Stricker se aplică în mod egal actului de a citi și de a scrie Așadar, oamenii slab educați nu înțeleg ce citesc dacă nu citesc cu voce tare, așa cum nu pot scrie fără să spună cu voce tare sau în șoaptă fraza scrisă Unele tulburări mintale pot servi, de asemenea, ca exemplu, ca de exemplu cu orbire spirituală: pacientul nu recunoaște obiectul care se află în fața ochilor lui, nu înțelege scopul acestuia și nu-l poate numi pe nume Dar de îndată ce cuvântul a fost rostit, el a recunoscut obiectul și, de îndată ce a auzit numele obiectului, atunci, la cerere, a putut să-l arate și să-i înțeleagă scopul Schaeffer a făcut experimente cu electrificarea centrelor motorii pe macaci El a constatat că poziția centrelor este supusă unor fluctuații individuale Totuși, zona motorie în ansamblu este puternic limitată, atât în spate, cât și Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN MIEZUL CREIERULUI din lateral prin șanțul interparietal (sulcas interparietalis) și șanțul silvian (Fossa Sylvii), iar de la suprafața mediană prin sulei calloso-marginalis; doar din față îi lipsește un chenar ascuțit În caz contrar, centrele individuale nu se mărginesc între ele prin intermediul brazdelor și nici măcar prin brazda centrală În general, Scheffer distribuie centrii motori astfel: regiunea membrului inferior cuprinde suprafața convexă a majorității lobului parietal superior, capetele superioare ale ambelor giruri centrale, partea posterioară a girului frontal superior, extinzându-se din partea posterioară capătul sulei calloso-marginalis de-a lungul părții mediane a girusului marginal până la șanțul central; regiunea trunchiului îmbrățișează latura medială, în fața regiunii membrului inferior, în contact cu marginea girusului frontal superior, unde atinge unghiul șanțului precentral din față; pentru inervația membrului superior: în spatele șanțului central, ocupă întreaga zonă dintre ultimul șanț interparietal și regiunea membrului inferior, ajungând în fața "sulcusului" precentral; regiunea facială ocupă partea inferioară a membrului superior circumvoluții centrale Mai târziu, a făcut mai multe experimente cu extirparea regiunii motorii și s-a dovedit că exfolierea suprafața convexă a regiunii motorii și acea parte a regiunii membrului inferior, care ocupă circumvoluția marginală de la suprafața mediană , a determinat paralizia aproape completă a membrului superior opus, paralizia feței, pareza *) a membrului inferior și a capului suprafața a determinat paralizia completă a mușchilor inferioare și slăbirea mușchilor membrelor superioare Mișcările unor astfel de maimuţele operate sunt foarte caracteristice: se culcă pe burtă şi se pot mişca aproape numai cu ajutorul membrelor superioare în studiul sensibilităţii la maimuţe Experimentele lui Ferri cu extirparea

centrilor motori l-au condus la următorul rezultat: distrugerea treimii medii a circumvoluțiilor centrale a determinat paralizia mâinii și a flexorului superior *) Paralizie incompletă Biblioteca "Runivers" O L EON AMBELE membrelor, după distrugerea părții superioare a circumvoluțiilor centrale - paralizia piciorului și târârea membrului inferior; după exfolierea întregii jumătăți superioare a circumvoluțiilor centrale, Ferrier a observat paralizia ambelor membre pe jumătatea opusă a corpului · La om, pe baza observațiilor patologice, treimea mijlocie a girusului central anterior este considerată a fi centrul de mișcare a membrului superior (Fig , C V) Lobus paracenira-lis și treimile superioare ale ambelor giruri centrale constituie un centru cortical comun pentru mișcările ambelor membre pe partea opusă a corpului (Fig , Ob ; Fig , Parc) Dacă jcc sp Orez Vedere a emisferei stângi de pe suprafața mediană Oli centrul cortical al nervului olfactiv Centrul cortical al nervului optic Furia, centrul comun al mișcării ambelor membre PC centrul pielii și senzația musculară comparați centrii membrului inferior cu cel superior, devine observabil că se acoperă unul pe celălalt și doar membrul superior are un centru separat Expertul a descoperit același lucru atunci când a electrificat regiunea motrică a creierului câinelui: regiunile motorii ale mușchilor individuali nu sunt delimitate, ci se acoperă una pe cealaltă Partea posterioară și laterală a girusului sigmoid - zonă comună Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN MICULUL CEREBRAL pentru mușchii extremităților: flexor și extensor al degetelor și abductor al labei din față (flexor și extensor al degetelor și mușchiul abductor al degetului mare), flexor și extensor al degetelor posterioare Schaeffer a ajuns la același rezultat prin extirparea scoarței maimuțelor Medicul american Dr Bartolow, profitând de un caz de defect osos asupra convexității craniului la un bărbat, a făcut un experiment cu stimularea unei regiuni motorii goale cu un curent electric, experiment care, deși greu împacat cu obiectivele umane ale științei medicale , a dovedit totuși că la o persoană, ca și la alte animale, stimularea curentului electric a acestei zone este însoțită de contracția musculară Centrul nervului motor trigemen, și anume centrul mușchilor masticatori, este localizat în treimea inferioară a girusului central anterior și în părțile marginale ale girusului frontal mediu și inferior ¡ (Fig , Tg) Centrul mușchilor feței se află în partea anterioară a girusului central anterior, între șanțurile frontale inferior și superior și în apropierea părților culcate ale celui de-al doilea gir frontal (Fig , Fa); centrul nervului hipoglos este în partea inferioară a girusului central anterior cu părți adiacente ale celui de-al treilea gir frontal (Fig , H) Nothnagel localizează centrul mușchilor feței exact în același mod în partea inferioară a girusului central anterior Fritsch și Hitzig, iritând cortexul cerebral al câinilor cu un curent electric, au ajuns la următorul rezultat: o parte a suprafeței creierului câinelui este motorie, cealaltă parte este nemotorie Partea motivului se află în general mai mult în față, nu mai mult în spate Stimularea electrică a regiunii motorii este însoțită de contracția anumitor grupe musculare de pe partea opusă a corpului Emoționând cortexul câinelui cu un curent electric, au determinat următoarele puncte, care, în opinia lor, sunt direct legate de anumite grupe musculare arbitrare Experimentul a fost extins la tot lobul anterior al creierului, purtând terminologia lui Owen: gyrus praefrontalis, postfrontalis și supersylvianus și conținând sub literele η (Fig) un loc de contracție a mușchilor occipitali, sub literele e, fl, h și g în ordine, zonele pentru extensorii (extensorul)

și flexorii (flexorii) membrului anterior, pentru mușchii membrului posterior și pentru mușchii feței Dacă tăiem acele părți ale scoarței găsite de Fritsch'earb și Hitzig, Biblioteca "Runivers" O LEONOV care, atunci când sunt stimulate de curentul lor, au provocat contracții ale anumitor grupe musculare, apoi s-a produs o încălcare în utilizarea corectă a acestor mușchi, care a durat mai mult sau mai puțin Îndepărtarea zonei corticale e nu a afectat folosirea corectă a extensorilor, zona fl a flexorilor membrului anterior etc Membrul era oarecum slăbit, dar nu paralizat Dar, în același timp, Hitzig a observat că încălcarea corectitudinii în mișcare nu are loc în legătură cu mersul sau alergarea, ci doar astfel de mișcări se opresc care necesită cunoașterea poziției părții corpului care este pusă în mișcare, atât în raport cu alte părți și în raport cu tot ceea ce înconjoară De exemplu, dacă animalul vrea să se ridice, atunci în loc să-și pună laba pe talpă, o întoarce cu spatele în jos Schiif a atras atenția fiziologilor asupra faptului că, dacă cortexul a fost îndepărtat în regiunea circumvoluțiilor prae- și postfrontalis, în complexitatea gyrus sigmoïdes conform Ferrier, atunci, pe lângă tulburările din sfera motorie, acesta a fost posibil să se constate o încălcare a sensibilității la membrii corespunzători Munk explică acest fenomen prin faptul că fibrele senzoriale din jumătatea opusă a corpului se termină în acest centru; senzațiile cutanate și musculare sunt aduse aici de la periferie, procesate în reprezentări și transferate către centrii motori Potrivit lui Munk, adevăratul motiv pentru care, după extirparea anumitor zone ale cortexului lobului anterior al creierului, este limitarea în utilizarea anumitor grupe musculare, constă în faptul că, după operație, părțile corp conectat la această frunză centrală prin terminația lor centrală psiho-sensibilă, care și duce la distrugerea impulsurilor de mișcare Dacă, de exemplu, pe baza studiilor lui Fritsch și Hitzig, o bucată de cortex este îndepărtată din regiunea girului stâng postfrontal, atunci vedem că animalul tolerează poziția incomodă a piciorului posterior drept fără opoziție, deoarece calea senzorială pentru detectarea poziției incorecte a membrului este întreruptă În același timp, animalul poate folosi membrul pentru mers și alergare, deoarece calea motorie dintre mușchi și centru nu este perturbată Acest lob anterior al creierului, cunoscut încă de la experimentele lui Fritsch și Hitzig pentru centrul psihomotric, Munk l-a localizat ca un centru pentru simțul tactil, al presiunii Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN MIEZUL CREIERULUI și simțul muscular, numind această parte a creierului "sfera senzorială" (Gefühlssphare) în contrast cu sferele vizuale și auditive Alături de orbirea și surditatea spirituală, Munk își asumă paralizia spirituală, Seelenlâhmung, ca o consecință a distrugerii așa-zișilor centri psihomotori Dacă doar o parte a cortexului centrului psiho-motor este distrusă, atunci se instalează paralizia spirituală, pe care o putem vindeca; distrugerea întregului teritoriu al centrului atrage după sine paralizia corticală (Rindenlãhmung), care este incurabilă În ultimul timp, doi anchetatori italieni Bianchi și Abundo s-au pronunțat împotriva opiniilor lui Schiff, Hitzig și Munk Distrugând aceeași regiune a cortexului, nu au suferit tulburări senzoriale, sau foarte ușoare, dar pentru asta au observat dispariția completă a mișcărilor conștiente și au recunoscut-o ca un adevărat centru motor În același timp, Luciani și Seppilli, pe baza experimentelor lor experimentale și a observațiilor clinice, au ajuns la concluzia că este imposibil să se limiteze localizarea sensibilității în cortexul cerebral la zone separate, dar că centrul motor trebuie luat în considerare ca una

mixtă: pentru senzație și pentru mișcare Expeg este de aceeași părere Extirparea centrilor motori lezează sensibilitatea jumătății opuse a corpului, care, deși atinge un grad nesemnificativ, dar, în orice caz, slăbirea sensibilității pe partea paralizată este semnificativă decât în alte locuri De asemenea, observațiile clinice nu dau o limitare mai subtilă a sensibilității, a cărei tulburare în paralizia motrică este în general mai puțin intens exprimată decât tulburarea sferei motorii Această diferență de rezultate se datorează probabil faptului că zonele cortexului, care sunt diferite din punct de vedere funcțional, sunt atât de strâns legate între ele, încât se suprapun parțial unele pe altele și, ca urmare, este imposibil să o îndepărtezi complet pe una fără a o deteriora pe cealaltă și, astfel, dăunând altor funcții Poate că celulele sensibile sunt localizate mai superficial, în timp ce celulele motorii sunt situate în straturi mai adânci În același mod, individualitatea poate sta la baza unor astfel de diferențe De exemplu leziunile identice din punct de vedere anatomic pot provoca diverse tulburări funcţionale Sunt persoane care nu pot scrie fără O LEONOV nu rosti cuvântul scris; sunt şi cei care scriu doar din memoria optică figurativă Dacă în primul caz se instalează afazia motorie, atunci și agrafia va exista alături de ea, în ciuda faptului că centrul memoriei imaginii optice nu va fi distrus În al doilea caz, afazia motorie poate să nu fie prezentă și, odată cu aceasta, orbirea scrisă va exista dacă centrul memoriei optice este distrus Cu toate acestea, pe baza observațiilor clinice ale lui Luciani și Seppilli, ei încearcă să determine centrul senzațiilor pielii și musculare ceva mai precis Ocupă părțile posterioare ale celor trei circumvoluții frontale, atât girul central, lobul paracentral, cât și ambele circumvoluții parietale, deoarece distrugerea în aceste părți este cel mai adesea *) însoțită de o încălcare a senzațiilor musculare și ale pielii Unele date sugerează că senzația musculară este localizată în primul și al doilea gir parietal, iar senzația de piele ocupă aproximativ aceeași zonă ca și funcția motorie și se sugerează că partea inferioară a zonei motorii este în relație mai strânsă cu senzațiile cutanate ale fața și partea superioară - la senzații ale pielii extremităților Luciani și Seppilli descriu cazuri de distrugere a regiunii psihomotorii la câini și maimuțe, iar pe lângă fenomenele paralitice temporare, care sunt mai lungi la maimuțe, au observat în același timp și o tulburare temporară în sfera senzațiilor musculare și cutanate pe jumătatea opusă a corpului Experimentele lui Golz sunt foarte instructive și interesante în acest sens După extirparea extinsă și profundă a lobului anterior al creierului câinelui, inclusiv a întregului așa-numit excitabil, i e zona psihomotorie a emisferei stângi, Golz a observat hemiplegie **) și paralizie aproape completă a sensibilității în mușchii și pielea din partea dreaptă a corpului Toate aceste tulburări au dispărut aproape complet în câteva luni de la operație, astfel că ochiul neexperimentat al observatorului nu a putut deosebi prin mișcări acest animal de cel sănătos O altă observație interesantă a lui Golz este că un animal cu un creier anterior deteriorat bilateral își pierde capacitatea de a întârzia în mod conștient *) În opinia lor, chiar și în mod constant '**) Paralizia unei jumătăți a corpului   reflexe vii *), care sunt crescute la câinii operați Legat de această ultimă observație este faptul că odată cu îndepărtarea lobilor anteriori ai creierului la câini are loc o schimbare marcată a caracterului Dacă înainte de operație erau blânzi și afectuoși, atunci după aceasta deveneau morocoși, irascibili, neliniştiţi și certatori

Dimpotrivă, odată cu îndepărtarea lobilor occipitali, Golz a observat schimbări inverse în caracterul câinilor săi: cei care erau furioși și neliniştiţi înainte de operație au devenit buni și blânzi după aceasta Consecințele experimentului pe animale și patologia observației sunt în general de acord, după cum vedem, unele cu altele Principala diferență constă în puterea și durata fenomenului de debut Tulburările funcționale sunt cu atât mai puternice și mai lungi, cu cât creierul animalului este mai sus organizat și, invers, cu cât este mai slab și mai scurt, cu atât este mai jos La câini, hemiplegia rezultată dispare treptat și, după câteva luni, dispare complet (deși, potrivit lui Golz și Schifi, nu are loc niciodată o recuperare completă a funcției perturbate, ci doar aparent), ci dispare atât de mult încât doar ochiul unui observatorul experimentat poate observa tulburări rămase La maimuțe este mai lung și cu timpul dispare doar parțial; între timp, ca și în cazul unui bărbat, pare să rămână pentru tot restul vieții Toate acestea devin de înțeles dacă presupunem că funcția ganglionilor subcorticali este cel mai puternic dezvoltată la câini, mai slabă la maimuțe și mai puțin la om Consecința acestui fapt este că la câini ganglionii subcorticali sunt mai susceptibili de a egaliza efectele distrugerii unei anumite zone - mai puțin la maimuțe și mai puțin la om Dar natura daunelor, atât la om, cât și la animalele inferioare, rămâne aceeași: o anumită funcție nu este niciodată distrusă odată cu distrugerea cortexului fără greș Recent, cercetătorii au ajuns, în general, la concluzia că nu se mai poate vorbi de granițe ascuțite, că deși localizarea există, dar în sensul că fiecărui aparat nervos terminal periferic îi corespunde *) Prin mișcări reflexe, fiziologia înțelege toate mișcările involuntare rezultate din iritația nervilor senzoriali Biblioteca "Runivers" O LEONOV Există o anumită proporție a cortexului că diferitele părți ale cortexului au funcții diferite și nu că sunt delimitate brusc unele de altele - dimpotrivă, în termeni funcționali, diferitele părți ale cortexului se acoperă reciproc și fiecare sferă se rupe sus într-un "centru pur" sau într-un "câmp central" și pe "centrul de iradiere", în care mai multe funcții diferite sunt conectate împreună Și la oameni, lobii creierului diferiți din punct de vedere funcțional se îmbină între ei, deși, poate, sunt ceva mai clar marcați decât la un câine, dar, în orice caz, granițele ascuțite pentru funcțiile individuale de pe suprafața creierului uman nu pot fi permis chiar și din punct de vedere pur anatomic Potrivit expertului, centura de iradiere a regiunii motorii la om nu este la fel de importantă pentru mișcare ca câmpul central, pe motiv că deteriorarea primei este însoțită de mai puține perturbări în mișcare, care sunt mai ușor de slăbit decât deteriorarea celui de-al doilea Dacă câmpul central este afectat, atunci are loc, de exemplu, un fenomen pur orbire spirituală pură, surditate etc , dacă centura de iradiere este și ea afectată împreună, atunci fenomenul care se apropie este de un caracter mixt Aici pot apărea anomalii din partea organului auzului, vederii, din partea simțului tactil Un fenomen pur se observă incomparabil mai rar decât unul mixt Putem afirma doar că lobul temporal este legat de actul auzului, lobul occipital de actul de a vedea, părțile parietale și posterioare ale lobilor frontali de simțul tactil și simțul muscular, lobul olfactiv, împreună cu girusul cornului lui Amon (gyrus hippocampi), la actul mirosului, deoarece în aceste părți, distrugerea a fost găsită cel mai adesea atunci când funcțiile corespunzătoare au căzut Doar partea din spate a lobului parietal este comună tuturor simțurilor Într-un fel, ar trebui privit ca centrul de localizare a tuturor sentimentelor Distrugerea acestuia la câini atrage

după sine pierderea funcțiilor organelor de vedere, miros, atingere și auz Distrugerea oricărei alte părți a cortexului nu este niciodată însoțită de tulburări atât de profunde în psihicul animalului Pe baza tuturor observațiilor de mai sus, ne putem imagina mecanismul vorbirii atunci când oamenii comunică între ei în forma următoare Un cuvânt acustic sau undă sonoră produce o comoție cerebrală a membranei timpanice în serviciul nostru Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚIEI ÎN CORTEXUL CEREBRAL Õ organul oval, cu ajutorul căruia se pune în mișcare întregul sistem de oase al cavității timpanice, iar împingerea dată de etrier ferestrei ovale pune în mișcare întreaga masă de fluid conținută în sistemul de canale din interior ureche; în labirint, unda sonoră comunică cu fluidul închis în ea, iar aici, căzând pe aparatele terminale ale nervului auditiv, le irită Iritația percepută de periferia organului ajunge la capătul nervului auditiv, merge mai departe de-a lungul rădăcinii acestuia (radix cochlearis) și, după ce a parcurs un drum lung: prin nucleul nervului auditiv, corpul trapez, măslinul superior, ansa inferioară, coliculul posterior, corpul geniculat intern, în care se transformă în senzația auditivă, se transmite în cele din urmă către centrul său cortical - cortexul lobului temporal Lucrul corespunzător se întâmplă în actul de a vedea Când aducem un cuvânt tipărit sau scris organului nostru de vedere, imaginea lui, căzând pe retină, produce iritații care comunică aparatelor vizuale terminale Această iritare, la rândul său , este îndreptată mai departe de-a lungul tractului optic, trece prin așa-numitele centre primare ale nervului optic: prin tuberculul optic, corpul geniculat extern, coliculul anterior, se transformă aici într-o senzație optică, care se transmite apoi prin fasciculul alb sagital al cortexului lobului occipital *) Iată doi centri corticali senzoriali pentru percepția cuvintelor acustice și optice La fel ca și circumvoluțiile, la fel ca diferitele părți ale creierului, ele intră în cea mai strânsă legătură între ele, în cele mai diverse conexiuni Și, dacă vrem să răspundem verbal la ceea ce auzim, atunci cuvântul acustic perceput de organul nostru auditiv nu rămâne doar în centrul senzorial al vorbirii, ci, de-a lungul fibrei asociative care leagă centrul senzorial al vorbirii cu cel motor, ii indreptam *) Consider că este necesar să acordăm atenție atenției aceleiași reguli fizice, a cărei necunoaștere duce la nervii fibrei nervoase: doar iritația și nimic mai mult și, în funcție de care centrul este un portic sau cortical - a ajuns la timpul curent, o ia în momentul de față, acceptă o formă sau alta, sau o formă de senzație inconștientă, sau o formă de reprezentare, concept Din acest punct de vedere - și putem considera aici procesele care au loc în creier doar din partea psihofiziologică - nu poate fi vorba nici de neînțelegere, nici de inexactitate θ Biblioteca "Runivers" O EOHO ÎN A puls în al treilea gir frontal, de unde, după transformarea imaginii acustice a cuvântului în imagine motorie, provine inervația corespunzătoare necesară pronunțării cuvântului În același mod, cu un răspuns scris, cuvântul optic perceput de organul nostru de vedere nu rămâne doar în cortexul centrului vizual, ci de-a lungul căii asociative care leagă acești doi centri unul de celălalt, un impuls este trimis către centrul motor al scrisului Nu, de unde exact la fel, după transformarea imaginii optice în imagine motorie, vine inervația corespunzătoare pentru reproducerea unui semn scris Dacă dorim să răspundem în scris la un cuvânt acustic perceput, atunci îndreptăm impulsul nu către centrul motor al vorbirii, ci către centrul motor al scrisului; dacă vrem să răspundem verbal la cuvântul optic pe care l-am perceput, atunci îndreptăm impulsul nu spre

centrul scrisului, ci spre centrul motor al vorbirii La surdo-mut, calea auditivă către centrul senzorial al vorbirii este inactivă, la fel ca calea care leagă pe acesta din urmă cu centrul motor al vorbirii și cu centrul motor al scrisului; dar pot ajunge la ambii centri motori folosind calea optică Cu afazie, când ideea de a se pierde inervația motorie necesară pentru pronunția cuvântului (atact), calea care leagă centrul motor al vorbirii cu mușchii acelor părți care participă la actul vorbirii este inactivă, iar căile care leagă centrii acustici și optici cu centrul motor al vorbirii sunt inutile Dacă, odată cu distrugerea centrului motor al vorbirii, motor centrul scrisului nu este deteriorat în același timp, ceea ce se întâmplă extrem de rar, datorită apropierii ambelor centre, este posibil să-și exprime gândurile în scris Dar în afazie, când cuvintele în sine sunt uitate (amnest), calea numită este doar temporar inactivă până când ni se aduce aminte de cuvântul uitat Dacă, în afazia senzorială, calea dintre centrul senzorial al vorbirii și centrul motor nu funcționează, atunci calea care conectează centrul optic cu centrul motor și toate celelalte căi, ale căror centre nu sunt deteriorate, poate funcționa Dacă centrul optic este deteriorat și calea care îl conectează la centrul motor al scrisului este inactivă, atunci calea care leagă centrul senzorial al vorbirii de centrul motor al scrisului poate funcționa dacă centrii lor rămân intacți Biblioteca "Runivers" LOCALIZAREA FUNCȚILOR ÎN CORT CEREBRAL Întrebarea acum este, unde este localizată activitatea mentală, în ce parte a creierului au loc și vor avea loc actele de gândire? Este imposibil să se indice un astfel de loc care să servească drept centru special pentru procesele mentale superioare din cortexul cerebral Baza activității mentale nu este o zonă specifică a cortexului cerebral, ci întreaga suprafață gri a cortexului, cu toți centrii încorporați în ea, așa cum memoria nu este localizată în nicio zonă anume a cortexului creierului, dar este inerent fiecărei celule nervoase corticale Când masele albe sau conductorii care leagă diferiții centri între ei, precum și centrii înșiși, nu sunt deteriorate, atunci toate împreună, în timp ce funcționează, constituie baza activității mentale normale După cum puteți vedea, problema localizării funcțiilor în cortexul cerebral este departe de a fi epuizată și va dura mulți ani, și poate un secol întreg, până când vom ajunge la rezultate mai precise și mai precise decât cele pe care le-am avut onoarea să vă prezint în mesajele mele prezente Leonova Biblioteca "Runivers"